This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Tämä on kauan vain kirjaston hyllyssä olleen kirjan digitaalinen kappale, jonka Google on huolellisesti skannannut, osana tavoitettaan tehdä maailman kirjatsaataville Internetissä.

Kirjan tekijänoikeussuoja on jo rauennut ja kirjasta on tullut vapaasti jaeltava. Vapaasti jaeltavalla teoksella ei joko koskaan ole ollut tekijänoikeussuojaa tai suoja on rauennut. Se, onko teos vapaasti jaeltava, riippuu kunkin maan lainsäädännöstä. Vapaasti jaeltavat teokset avaavat meille paluun menneisyyteen, menneisiin kulttuureihin sekä tietoon, joka muuten olisi vaikeasti löydettävissä.

Reunahuomautukset sekä muut lukijoitten lisäämät merkinnät on jätetty näkyviin kertomaan teoksen matkasta kustantajalta kirjaston kautta Internetiin.

Käyttöohjeet

Google on ylpeä saadessaan digitoida materiaalia yhteistyössä kirjastojen kanssa, ja tuodessaan vapaasti jaeltavaa materiaalia yleiseen tietoon. Vapaasti jaeltavat teokset kuuluvat yleisölle, ja Google toimii ainoastaan asianhoitajana. Koska työ tulee kalliiksi, Google on kuitenkin ryhtynyt toimenpiteisiin kaupallisen väärinkäytön estämiseksi, esimerkiksi rajoittamalla automaattisten kyselyjen suorittamista.

Käyttäjältä odotetaan:

- Rajoittumista vain yksityiskäyttöön
  Googlen teoshaku on tarkoitettu yksityishenkilöille, ja teosten kaupallinen hyödyntäminen on kiellettyä.
- Pidättäytymistä hakujen automatisoinnista
  Googlen hakujärjestelmien automatisoitu käyttö on kiellettyä. Jos hakujen tarkoituksena on saada materiaalia koneellisen kielenkääntämisen, optisen tekstintunnistuksen tai muun suuria määriä tekstiä vaativan sovelluksen kehittämiseen, ota yhteyttä Googleen. Google on edelläkävijä julkisesti jaeltavan materiaalin hyödyntämisessä ja voi ehkä auttaa.
- Lähdetietojen säilyttämistä
  Jokaiseen tiedostoon sisällytetty Googlen leima toimii muistutuksena projektista, ja auttaa etsimään lisämateriaalia Googlen teoshaun kautta. Älä poista merkintää.
- Varmistavan käytön laillisuuden
  Käytitpä teosta mihin tahansa, on muistettava, että käyttäjän on itse varmistettava käytön esteettömyys voimassa olevien säädösten kannalta. Ei pidä olettaa, että kirja on vapaasti jaeltavissa kaikkialla, jos se on sitä Yhdysvalloissa. Se, onko teos tekijänoikeussuojan alainen, riippuu maittain, eikä ole olemassa kattavaa ohjetta siitä, miten yksittäistä teosta voi missäkin tapauksessa käyttää. Ei pidä olettaa, että teoksen oleminen Googlen teoshaussa tarkoittaisi, että sitä voi käsitellä miten tahansa missä tahansa. Tekijänoikeussuojan rikkomukset voivat käydä kalliiksi.

Tietoja Googlen teoshausta

Googlen pyrkimyksenä on maailman tietojen järjestäminen ja niiden tuominen avoimesti kaikkien saataville. Googlen teoshaku tuo maailman kirjat lukijoitten ulottuville samalla kun se auttaa kirjailijoita ja kustantajia löytämään uutta yleisöä. Hakuja tämän teoksen täydestä tekstistä voi tehdä osoitteessa `http://books.google.com/`

251.28

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Finska Vetenskaps-Societet:

uomalaisen Kirjallisuuden Seuran

Toimituksia.

14 Osa.

See "The Kalewala" by John Crawford in Trans.
Ir. I. 1. p. 45-63

KALEVALA.

2

edited by Elias Lönnrot.

IIen
Toinen painos.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa,
1849.

237.28.

ANAVENAN

Imprimatur: J. U. Wallenius.

Alkulause.

§. 1. Kalevala-runojen järestyksestä. *Tämä kirja esivanhempaimme imaisesta olosta, elämästä ja toimista ilmestyy nyt paljo täydellisempänä, n minkä entisessä korjuussansa oli, ja tulee uskottavasti nykyisessä muo- ssansa pysymään, sillä keräämättömiä runoja tästä laadusta ei mahda enää iaksi löytyä, koska kaikki paikat, joissa vaan vähänki on toivottu runoja ulettavan, jo ovat useampia kertoja ja useammilta kerääjiltä ristin rastin ydyt ja etsityt. Hyvin muistaen, että ne tulevat olemaan vanhimpana omi- isena jälkimuistona Suomen kansalle ja kielelle, kunnes niitä maailmassa ytyy, on niitä kaikella mahdollisella huolella ja ahkeruudella pyydetty sovi- lla ja liittää toinen toisiinsa niin hyvästi, kuin vaan on osattu, ja koota ihin kaikki, mitä runot senaikuisesta elämästä, tavoista ja vaiheista ovat ıdoksi säilyttäneet. Sovittamisessa on kuitenki paljo mielivaltaa ollut, sillä raimmiltaki laulajoilta ei ole kovin monta runoa yhteen jaksoon saatu, eikä läkään aina yhteen laatuun, jonka tähden usein kyllä on täytynyt itse ai- en keskinäinen vaade perusteeksi panna, ja katsomatta entisen Kalevala- itoksen järestystä välistä siitäki poiketa. Arvattavasti ei hän siis lienekään restyttämisen työ niin luonnistunut, että taitaisi olla kaikille mielen mukai- n, ja ettei siinä aina yhtä ja toista jäisi muistuttamista.*

§. 2. Erityisistä nimistä runoissa. *Ei ainoastansa järestyksessä, vaan ein nimissäki, eroavat eri laulajoilta ja eri paikoilta saadut runot toisis- ısa. Yksi laulaa* Wäinämöisestä, *minkä toinen* Ilmarisesta, *kolmas* Lem- nkäisestä; *yksi* Lemminkäisestä, *minkä toinen* Kullervosta *eli* Joukahai- ıta. Kullervon *siassa veronvientimatkallansa (45: 69—358) on toisilla* Tui- uinen, Tuurikkinen, Lemminkäinen *eli* vanha Wäinön poika.

Sama epävakaisuus on myös paikkojen nimissä haittaava. Kerran toi- ki hämmentyvät Kalevalan, Wäinölän, Luotolan, Luotelan, Päivölän, Päi- in, Jumalisten, Wuojelan, Joukolan, Saarelan, Sariolan, Saraojan, Sa- ahan, Pohjolan, Lapin, Ruijan *nimet toisiinsa, joka hämmennys niin näi- ı, kuin edellisten nimien välillä on varsinki vähäpätöisemmissä asioissa ta- linen, pää-asioissa harvemmin tapahtuva. Kaikessa semmoisessa nimiseossa*

on kuitenki kaksi opasta hyvänä apuna ollut, nimittäin aineen johto *ja*] raimpien laulupaikkojen runot.

§. 3. Kalevala-runojen nykyisestä kotipesästä. *Paras ja rikk runokoti on ainaki* Wuokkiniemen *pitäjä* Wienan *eli* Arkankelin *lääı Siitä itään päin* Jyskyjärvelle *ja* Paanajärvelle, *tahi pohjaiseen päin* Tu pajärvelle *ja* Pääjärvelle *tullessa huononevat runot huononemistaan. I remmin ovat etelään päin säilyneet ensin* Repolassa *ja* Himolassa Aunuks *lääniä ja siitä rajan poikki Suomen maahan tullen* Ilomantsissa, Suojärve Suistamossa, Impilahdessa, Sortavalassa *ja Laatokan läntisiä rantama myöten* Inkereen *asti, jossa viimeisessäki vielä myös joita kuita Kaleva runoja, ehkä vajanaisesti, muistellaan.*

§. 4. Ensimmäiset Kalevala-runojen kotipesän ja järestyttämis viittaajat. *Entisen läänin-lääkärin, tohtori* Zakarias Topeliuksen *ansia mainittakoon, että hän viidessä osassa, vuosina 1822—1836, ilmestyneillä r nokokouksillansa:* Suomen Kansan Vanhoja Runoja ynnä myös Nykyise piä Lauluja, *laitti ensimmäisen tiedon näiden runojen varsinaisesta kotip sästä. Jo sitä ennen oli Akatemian apulainen, nykyinen professori* Reinh von Becker, *Pohjanmaalta koonnut muutamia runoja Wäinämöisestä ja 18 vuoden Turun Viikko-Sanomissa suorittanut niitä johonkuhun järestyks keskenänsä, joka oli ensimmäinen yritys sitä laatua. Ilman näittä kahde miehettä Kalevalan runot ehkä vieläkin olisivat entisessä piilossansa; sillä ken ilman Topeliuksen johdotta olisi arvannut niitä Wenäjän Karjalasta etsimä lähteä, ja kenenkä päähän olisi juuri äkisti taitanut tulla niiden yhteen ku misen ajatus, jos von Beckerin yritys ei olisi ohjannut siihen?*

§. 5. Kalevala-runojen alkuperäisyydestä. *Useampia paikkoja näi Kalevalassa löytyvistä runoista laulellaan itsekseenki. Semmoisia ovat* raud synty *(r. 9),* metsämiehen lu'ut *(r. 14),* karjan lu'ut *(r. 32),* tulen syn *(r. 47) ja muut* loihturunot, häävirret *(r. 21—25),* otson runot *(r. 4 Kalevala-laulajien johdolla, jotka semmoisiin paikkoihin tultuansa useinki jä tävät ne laulamatta sanoen: »siitä lähtee se tavallista raudan lu'un jälkei taikka: »siitä tulee häävirret laulettavaksi, joita saatta naisilta», on niitä ko jattu ja täydellisyytetty kaikkein senlaatuisten runojen yhteisellä avulla kats matta, laulettiinko niitä yhteen jaksoon Kalevala-runojen kanssa, elikkä er leen niistä. Semmoisia käytetään vielä nykyaikoinaki tavallisissa tarpeissan yli koko Karjalan maan, niin Suomen, kuin Wenäjän puolella rajaa, mı Inkeressä ja paikoittain Savossaki ja Pohjan maalla, ja ehkä niihin, ku arvattavasti muihinki runoihin, aikaa voittaen on uusia sanoja ja mietter paikoillensa lisäksi tullut, niin on kuitenki hankala, jopa mahdotoinki, eroitt*

alkuperäisistä Kalevalan aikuisista. Parempi on heittää semmmoinen tar-
pi eroittaminen ja ennemmin pitää ne alkuperäiset runot ei muuna, kun
ina-maalle kylvettyinä siemeninä, joista nykyinen runotouko vuosisatojen,
tä tuhansienki, kuluessa on nousnut ja paisunut.

Laulujen alkuperäisyyden kanssa käypi miltei seuraavaan tapaan. Pi-
aikoissa eli muissa seuroissa kuulee joku uuden laulun ja kokee sen muis-
nsa panna. Sitte toisessa tilassa sitä jo itse uusille kuulioille laulaessansa
istaa tarkemmin itsen aineen, kun sen sana sanalta joka mutkassansa
rtomisen. Ne paikat, joita ei muista juuri entisillä sanoillansa, kertoo
illansa, paikoin ehkä somemmasti, kun sitä ennen olivatkaan, ja jos joku
hä arvoisempi seikka lomasta jäisi pois, niin taitaa toinen laulajan omasta
ästä tulla siaan. Samalla tavalla menettelevät sitte toiset ja kolmannet
uhat laulua, ja laulu muuttuu, minkä muuttuu, enemmin erinäisissä sa-
issa ja mutkissa, kun itsessä aineessa. Tämän laatuisen laulutarinan rin-
lla kulkee kuitenki toinen, joka paremmin säilyttää sitä vanhoissa sanoissa
saranoissansa, niinittäin lapsen vanhemmiltansa polvi polvelta oppiminen,
utta samassa kun se estää toisen kulkusisarensa ylen kauas poikkeamasta,
ytyy sen itsenki toisinaan sitä noudattaa, ettei muuten jäisi kovin jälelle.

§. 6. Vanhojen runojen pelätystä häviämisestä. *Siitä että Wenä-*
n Karjalassa vanhoja runoja ja niiden laulajoita näihin aikoihin asti on
nniassa pidetty, voisi päättää, laulajien runojansa ei unohtaneen, vaan
nemmin niitä parannelleen ja kaunistelleen nykyiseen muotoonsa monilukui-
ta toisinnoissa. Muutamia vuosisatoja tätä ennen niitä ehk' ei olisi löyty-
t siihen paljouteen, vaikka kyllä jo silloinki kaikki olivat taimella ja heris-
mässä. Tästälähin alkavat ne taas pikemmin supistua, kun uusilla lisäyk-
lä enetä, sillä kun, ken ikänänsä tahtoo, saapi ne valmiina kirjana käteen-
, ja täydellisempänä, kun minkä kenen erinäinen muisto kannattaisi, niin
toaa muistolta laulamisen arvo, ja arvon kadottua itse muistolta laulami-
nki. Se käypi samate kun jonkun kielen eri murretten kanssa yhteisen
rjakielen voimiin päästyänsä. Sitä ennen erkanivat erkanemistansa yksi
rre toisesta, ja väliin ilmautui uusia; kirjakielen saatua alkoivat taas
kki sen ympärille yhdistyä.

§. 7. Vierassukuisista sanoista. *Edellä mainitusta runojen kulkuja*
lyntätavasta on huokeasti ymmärrettävä, kuinka niihin tuo tuostakin on
nnut yhtyä semmoisia sanoja, jotka arvattavasti vasta myöhempinä aikoina
t kieleen tulleet, joista süs ei suinkaan ole päättämistä, itse runojenkin ei
uhempia olevan. Sanat ja kieli runoissa ei ole muu, kun tarinan ulko-
nen ajan mukiin muodostuva puku. Myös on monta vanhoissa runoissa
ytyä ruotsin eli venäjän sukuista sanaa tainnut jo Permian vallan aikana

tavallinen olla, koska muinaistietojen mukaan Permialaiset käwiwät kaup
nüin Islandilaisten ja Norjalaisten, kuin Wenäläistenki kanssa, ja kaupan
wiät kansat aina saavat kaupan päällisiksi uusia sanoja kieleensä. S
osa semmoisia ruotsin sukuisia sanoja, joita tavallisesti arvellaan vasta m
hemmin, Suomen maan Ruotsin yhteyteen jouduttua, Ruotsalaisilta saad
löytyy rajanki takana Wenäjän maalla Karjalassa ja Aunuksessa. Nä
siellä löytyminen on vaikea muulla ehdolla selittää, kun sillä, että olivat
tuja jo ennen Suomalaisten eroamista Ruotsin ja Wenäjän vallan alaisiks

§. 8. Runojen syntyajoista ja alkuperäisestä kodista. *Mont*
arvelua on näiden runojen syntyajoista ja paikasta ollut. Muita asianmu
semmalle näyttää se, joka pitää niitä Permian vallan aikana syntyn
Wienan (eli Walkean) meren kaakkoisrannoilla, taikka niiden isojen järv
Woikojärven, Oniekan ja Laatokan, seuduilla, jotka kaaressa makaavat O
kan lahden välillä Wienan merta yhdellä, ja Suomenlahden Itämerta, toi
puolella. Se osa Suomalaisia Wenäjän Karjalassa, joiden tykönä nä
runot ovat halki vuosisatojen säilyneet, näyttää kun olisi vanhan rikk
voimakkaan ja kuuluisan Permian kansan suoraa jälkisukua. Sillä on
yli muiden Suomalaisten joku ulkonainen perintösivistys vanhoista ajoista, o
tuisia jälkiä jonkunlaisesta yhteis-elämästä, erinomainen, kaikkia kieltoj
vastukcia kiertelevä kaupan into, nopsa sekä ruumiin liike että mielen m
yrityksissänsä, joka kaikki samassa kun heidän nykyinen asunsiansa, ru
muistinsa, kielessänsä tavattavat ruotsinsukuiset sanat, vaimoväen omalaat
koristukset y. m. saapi vanhoista Permian ajoista paraan selityksensä. R
miin nopeudessa, pian hoksaavassa mielen maltissa ja kaupanhalussa
Suomen maan Pohjalaiset ja Karjalaiset heidän lähimpiä sukulaisiansa,
kimmäiset ynnä Inkeriläisten kanssa runomuistissaki.

§. 9. Pohjolan asukkaista. *Löytyy kyllä aihetta siihenki luuloon,*
Pohjolan eli Pohjan kansalla näissä runoissa ymmärrettäisi Lappalaisia, m
asianmukaisemmalta näyttää kuitenki, Pohjolassa ei Lappalaisia, vaan jon
eri lahkokunnan Suomalaisia asuneen. Tosin nimitetään lausekerroissa (
rallelismoissa) Pohjolata välistä Lapiksiki, mutta se näyttää ainoastansa j
herjausnimi olleen samate kun Pimentola, Untamola, Kylmä kylä, Mies
syöjä sia *j. m. Ainoastansa yhdessä paikassa (12: 199, 200) osoitet*
Pohjolassa outoa kieltä puhutuksi, mutta sen paikan voipi silläki tavalla
littää, että Lemminkäisen äiti, kun kielsi poikaansa Pohjolaan lähtem
ja ynnä muiden syiden, jotka pidättäisivät häntä lähtemästä, sanoi »etkä t
ne kieltä Turjan, maha et lausua lapiksi,» kielellä tarkoitti ei puhetta, v
Pohjolan omituista loihtutaitoa. Myös on se paikka voinut myöhemmin
noon tulla, eli josta kusta alkuansa toisesta runosta siihen sekautua, e

kuinkin olkoon, merkitse paljo mitään niitä moninaisia muita paikkoja vas-, jotka osoittavat Pohjolan ja Kalevalan asukasten huokeasti toinen toi- kielen ymmärtäneen. Muuten on koko elämän laatu Pohjolassa paljo wa Lapin niin nykyisestä, kuin arvattavasti muinaisestakin elämän laa- ta, ja koko edellisessä Kalevalan osassa pysyy Pohjolan kansa voimak- mpana, kun mikä milloinkaan Lappalaisiin sopisi. Lemminkäinen muistut- (27: 109—114) sekä muiden että omistansa Pohjolaan viemistä ohrista, kyllä ei muuta kun verojyviä ja veron-alaisuutta tarkoitettane, jota, toisessaki paikassa (35: 65—74) osoitetaan; mutta koskas olisi joku muu Lappalaisille veron-alainen ollut? Entistä ylivaltaansa muistelee Pohjo- enäntä myös runoissa 42: 335, 336 ja 43: 371—374. Uskottavinta on Pohjolassaki jonkun Suomalaislahkokunnan asuneen, jolle Kalevalasta ansa maksettiin veroa, kunnes Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemmin- en tekivät lopun veron-alaisuudelle. Juuri siinä onki Kalevala-runojen inäinen side eli yhteys, että kertovat, kuinka Kalevala vähitellen vauristui jolan vertaiseksi ja viimein pääsi voitolle.

§. 10. Kielenlaatu näissä runoissa *on Karjalan tavallista suomea,* paljo poikkeava muidenki Suomen maakuntain puheesta, jonka tähden malainen mistä tahansa vähällä tottumisella ne helposti ymmärtää. Muu- is oudompia sanoja on kuitenki koettu erittäin selittää ja tässä ehkä so- es eräitä muita selityksen viittoja antaa.

Semmoiset sanat, jotka matkivat jota kuta ääntä eli liikuntoa (onoma- etica) *ovat ylensä suomessa tavalliset, ja saavat usein paikalta, jossa ta- an yhteydessä toisten sanojen kanssa, paraan selityksensä. Senlaisia* ä *esimerkiksi* suihkii, piukkii, loruu, noruu, kamuaa, remuaa, nuhajaa, ajaa, ratisee, vatisee, ärähtää, sorahtaa, sirettää, hyräytyy, viehkuroi, eröitsee, häiläyttää, nauskahuttaa, tölläyttää, tuivertaa, haivertaa, ittelee, kahattelee, suhuttelee, siuottelee, luskuttelee, juhmuttelee, ämöittelee *ynnä monilukuisten muiden. Useammin, kuin itsepäällänsä, ttaan ne jonkun toisen lausukan eli toimisanan vieressä tarkemmin osoit- ssa jonkun toimituksen erityistä ääntä eli liikuntotapaa, esimerkiksi:* tä lynnähyttelee *s. o. lyö niin että heläjää,* itkeä hyryttelee *s. o. itkee isella äänellä,* huutaa huikahuttaa *s. o. huutaa raikkaalla äänellä,* tä kulleroittelee *s. o. käy keveästi ja ripsausti jalkojansa nostellen,* a lykyttelee *s. o. astuu joutuisasti,* hiihtää hivittää *s. o. hiihtää terä- n ja nutteraan,* juosta puikkii *s. o. juoksee suoraan suurella vauhdilla. etaan välistä melkein samanlaatuisia nimi- ja mainesanojaki, esimerkik-* huitukka, haitukka, ressukka, rehvana, pöyhtöhäntä, röyhetyinen,

källeröinen, *jotka samate kun sellaiset toimisanatkin ovat huokeammat* | *märtää, kun oikein säntillensä selittää eli muilla kielillä sanoa.*

Toisenlaatuisia ovat itsekohtaiset eli itseyntyvät toimisanat, joita ain *tansa Karjalan ja Savon kielessä näihin asti on käytetty, vaan muissa* *teissa kahdella eri sanalla toimitettu, esimerkiksi* käänteleikse *s. o. kääm* *itseänsä,* ajaikse *s. o. ajaa itsensä,* siirräikse *s. o. siirtää itsensä eli its* *sä,* siirräime (siirräihen) *s. o. siirrän itseni eli itseäni,* siirtihe *s. o.* *itsensä eli itseänsä,* siirrime (siirrihin) *s. o. siirrin itseni, itseäni,* siirr (siirrihit) *siirrit itsesi, itseäsi,* tungeite *s. o. tunge itsesi, itseäsi,* veäite *vedä itsesi, itseäsi,* pannaita *s. o. panna itsensä,* laskeita *s. o. laskea its* *itseänsä,* vetäitä *s. o. vetää itsensä, itseänsä.*

Semmoiset toimisanat, kun käännältää, väännältää, veältää, siva täynnältää, nostaltaa, murraltaa *j. m. myös ovat entiselle kirjakielelle e* *mäksi osaksi oudonlaiset. Ne osoittavat toimituksen äkillisyyttä ja väke* *tä, esimerk.* työnnältää *yhtä kun työntää äkisti ja väkevällä kädellä.* *lisyyttä yksinänsä merkitään semmoisilla toimisanoilla, jotka päättyvät* *vuella* see, *esimerk.* vetäisee, tarpaisee, sitaisee, kutaisee, tahkaisee, kaisee, ärjäisee, *joista enin osa jo vanhastaan on kirjakielelle tattu.*

Kun jota kuta sanaa tahdotaan somistellen eli mielitellen sanoa, annetaan sille Wenäjän Karjalan murteessa useampiakin eri päätteitä, merk. sanasta reki: reyt, rekonen; *käki:* käyt, käkönen; *vesi:* veyt, tonen; *susi:* sutonen; *kivi:* kivyt, kivonen; *hanhi:* hanhut, hanho *meri:* meryt, meronen; *mesi:* meto, metonen; *neiti:* neiyt, neito, n nen; *veli:* velo, vello, veljyt, veijo, veito, veitonen; *lehti:* lehyt, le nen, lehtonen; *kesä:* kesyt, kesonen; *koivu:* koivas, koivahainen; *p* päivyt, päivönen; *marja:* marjut, marjanen; *sampo:* sammut, sampo *syän:* syämmyt; *taivas:* taivo, taivonen; *lammas:* lampahut, lampahu *rove:* ropehut; *vene:* veno, venonen, venehyt; *pyörä:* pyörykkä, py läinen; *puola:* puolukka, puolukkainen; *pääsky:* pääskynen, pääsk nen; *sirkku:* sirkkunen, sirkkulainen; *juoma:* juomukkainen; *olut:* olonen, oluoinen, olukkainen; *yö:* yöhyt; *vyö:* vyöhyt; *suo:* suohut; pyyhyt; *puu:* puuhut; *tie:* tiehyt *j. n. e.*

Monilu'ussa on Karjalan ja Savonki murteella ynnä tavallisten k *kielen päätetten myös toiset omalaatuisensa, esimerk.* tähtilöiksi, helmilö helmilöitä, ristilöitä, jokiloita, lukkoloita, kääryloihin, kelloloissa *j.* *jotka eivät merkitse muuta kun tavalliset:* tähdiksi, helmiksi, helmiä, tiä, jokia, lukkoja, kääryihin, kelloissa, *eivätkä käytetä useampi* *kaksitavuisissa sanoissa, eikä niissäkään, jos nimentäsiassa päättyvät* *eli* ä-*llä.*

§. 11. Kielen kirjoitustavasta. *Kirjoitustapaa nykyisessä laitoksessa mahdollisuutta myöten mukailtu tavalliseen kirjakieleen ja yhteisiin kielen-n johtoihin* *). *Siitä syystä tavataan nyt kirjoitettuna:* osoittaa, tavoit-, milloin, syytöin, kultainen, vetäisee, naukaisee, muutaime, kään-kse, antoi, annoin, nauris, neula, paula, kaura, seula, kauris, äyräs, ra, ohra, teiri, peura, aura, ottakamme, ottakatte, heittäömme, heit-te, *jossa entisen, Karjalan-murteisen, kirjoitustavan mukaan oli:* osottaa, ottaa, millon, syytön, kultanen, vetäsee, naukasee, muutame, kään-ksen, anto, annon, nakris, niekla, pakla, kakra, siekla, kapris, äpräs, ra, otra, tetri, petra, aatra, ottakame, ottakate, heittääme, heittääte.

Samasta syystä on nykyisessä laitoksessa kirjoitettu: hopea, valkea, ea, usea, käpeä, leveä, melkeä **); laji, neuvo, sauva; enpä, onpi, pä; *entisessä:* hopia, valkia, soria, usia, käpiä, leviä, melkiä; lai o, saua; empä, ompi, hämpä.

Paitsi sanan ensimäisessä tavuessa jakauvat pitkät äänekkäät ja pit-kaksois-äänet eri tavuihin, esimerk. keihä'än, paha'an, talohon, kylä-a, vetehen, käyähän, saatihin, use'in, melke'in *kolmitavuisiksi, ja* kei-illä, kätky'ille, hope'ita, rehe'ille, otetahan, annettihin *nelitavuisiksi sen n, kun tavallisesti sanotaan ja kirjoitetaan* keihään, pahaan, kylään, een, käyään, saatiin, usein, melkein *kaksitavuisina, ja* keihäillä, kät-ille, hopeita, reheille, otetaan, annettiin *kolmitavuisina. Merkkiä* (') *käy-hän ainoastaan, missä pitkä äänekäs jakautuu kahteen tavueen taikka mpia yhdenäänellisiä äänekkäitä kohtautuu, niinkuin sanoissa:* ve'en, e'et, sana'an, nää'än *ja missä äänikäs sanan lopusta on runomitan täh-n poisheitetty.*

Missä kirjostustapaa ei ole yhteiseen kirjakieleen sovitettu, ymmärrettä-se huokeasti sillänsäki. Niin esimerkiksi lienevät sanat kielti, väänti, ti, löyti, löynnyt, löytty, löytähän, käätty, käätähän, väätty, souttu, ta, kaatahan, kaannut, oisi, uunna, kuunna, miesnä, tänä päänä *keat käsittää niilläki paikoin, joissa on totuttu sanomaan:* kielsi, väänsi, rsi, löysi, löytänyt, löyetty (löydetty), löyetään (löydetään), käännetty, metään, väännetty, soudettu, kaattaa, kaaetaan (kaadetaan), kaata-

---

*) *Katso:* Finsk Språklära af Fab. Collan. Helsingfors 1847.

**) *Alkuperäisesti kuuluivat ne:* hopeta, valketa, soreta *j. n. e.* T:*n jo aikoja äänekäs-ten väliltä kadottua, on niitä kuitenki parempi* e:*llä kun* i:*llä kirjoittaa. Jos kohta paikoin sanotaan* hopia, valkia, soria, leviä, *niin sanotaanpa taas toisin paikoin* hopee, valkee, soree, levee, *joka ynnä* e:*n alkuperäisyyden kanssa vaatii niitä* e:*llä kirjoittamaan. Paikoin kuuluvat viäläki täydellisesti* hopea, valkea, sorea, leveä *j. n. e.*

nut, olisi, uutena, kuutena, miehenä, tänä päivänä. *Samoin ovat moiset sanat kun:* päivää, kehräävi, rantaa, hakkaavi *kieliopin sä vasten pidetyt entisessä Karjalan murteisessa muodossansa ja kirjo* päiveä, kehreävi, rantoa, hakkoavi, *sen vuoksi, että kun se niissä l pitkä äänekäs* (aa, ää) *runomitassa jakautuu kahteen tavueen, niin on jakautuminen helpompi sekä merkitä että puhua näin kirjottain kun muulla tavalla, esim. jos tämmöiset sanat kirjoitettaisi:* päivä'ä, kehr ranta'a, hakka'avi.

§. 12. Kalevala-runojen kokouksista ja kerääjistä. *Niinä nel toista vuotena, jotka ovat jääneet siitä ajasta, kun ensimäinen Kal laitos v. 1835 painettiin, on paljo uusia runokokouksia tehty, ja niide rääjät ovat olleet: Akatemian oppilas* J. Fr. Cajan, *majisteri* M. A. Ca *oppilaat* D. E. D. Europæus, A. E. Ahlqvist, Fr. Polén, Z. Sirelius, *teri* H. A. Reinholm *ja myös nykyisen laitoksen suorittaja, joista ensik mitetty kulki omilla varoillansa niitä keräämässä, muut Suomalaisen K lisuuden Seuran avulla. Erittäinkin onnistui Europæukselle*) paljo sekä runoja että toisintoja entisiin, vuosina 1845, 1846 ja 1848, kerätyksi Näistä hänen ja muiden ilmi saattamista suurista runokokouksista, ynnä entisten kokousten kanssa tulevat Helsingissä olevalta Suomalaiser jallisuuden Seuralta säilytettäväksi, on nykyinen Kalevalan laitos kas pian toistansa isommaksi ja laajemmaksi, kun minkä entinen oli. Min manki, runojen järestyksessä ja muussa sisällisessä kohdassa, lienee laitosta parempi, se asia jääköön itsekunki lukian arvata.*

§. 13. Nykyisen Kalevala-laitoksen ko'osta ja järestyksestä e suhteen. *Entisessä laitoksessa oli kaikkinansa 32 runoa, jotka yhteen sältivät ei täyttä 12,100 värsyä, nykyisessä sitä vasten on 50 run yhteensä lähes 22,800 värsyä. Mitenkä muuten kummanki laitoksen vastaavat toinen toisiansa, sen saattaa seuraavasta osotuksesta nähdä.*

---

*) *Hän on myös kirjaansa:* Pieni Runon-seppä, Hels. 1847 *liitetyssä* johdatukse non tekoon *laatinut osaavasti runojen mitteellisestä rakennuksesta ja antanu neuvoja siitä asiasta tarkempaa tietoa haluaville.*

Nykyisessä.		Entisessä.		Nykyisessä.		Entisessä.	
uno.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.
1	1—108	1	1—78		117—368		37—213
	109—176			8	1—36	3	1—30
	177—244		270—315		37—90		
	245—280		247—269		91—282		31—200
	281—344		79—112	9	1—424	4	1—342
2	1—216	24	61—209		425—488		
	217—284				489—586		343—424
	285—346		19—60	10	1—318	5	1—260
	347—376				319—390		
3	1—84				391—432		261—312
	85—100	30	1—10		433—462		
	101—116				463—510		313—350
	117—128		11—22	11	1—124		
	129—144				125—142	18	222—235
	145—254		23—94		143—402		
	255—282		95—103	12	1—128		
	283—536		104—243		129—504	6	1—275
	537—580			13	1—258	7	1—116
4	1—136	31	1—94	14	1—460		117—641
	137—192			15	1—306	8	1—247
	193—231		95—107		307—384	4	306—332
	232—266		108—146		385—548	8	248—289
	267—434				549—650		
	435—504		151—208	16	1—100	9	1—25
	505—518				101—282		26—174
5	1—16				283—328		
	17—34		331—348		329—396		175—231
	35—144		209—307		397—412		
	145—164			17	1—628	10	1—489
	165—192		308—330	18	1—560	11	1—323
	193—242				561—584		
6	1—234	1	113—246		585—706		324—391
7	1—8		247—254	19	1—32	12	1—17
	9—42	2	1—30		33—58		
	43—116		31—36		59—354		18—211

	335—406				313—318		145—
	407—518		212—281		319—380		
20	1—174	13	1—115		381—412		151—
	175—390		130—331		413—468		
	391—424				469—672		181—
	425—458		116—129		673—716	14	339—
	459—498				717—738		
	499—614		332—420	26	1—288	17	1—
21	1—438	14	1—322		289—314		
22	1—184	15	1—149		315—670		249—
	185—448				671—776		
	449—522		150—199	27	1—420		475—
23	1—78			28	1—64		
	79—100		214—236		65—290	18	1—
	101—160			29	1—24		
	161—174		260—273		25—114		174—
	175—212				115—220		
	213—220		245—247		221—404		236—
	221—230		280—282		405—600		
	231—236		237—244	30	1—434		348—
	237—334				435—500		
	335—346		274—279	31	1—89		
	347—384				90—98	19	1—
	385—398		248—255		99—214		
	399—850				215—340		17—
24	1—116				341—358		
	117—136		283—296		359—374		8—
	137—186			32	1—548		126—
	187—264		297—332	33	1—222		380—
	265—296				223—262		
	297—366		333—361		263—296		474—
	367—442			34	1—240		
	443—476		362—385	35	1—59		79—
	477—496				60—372		
	497—518		386—393	36	1—154		
	519—528		462—471		155—230		491—
25	1—48	16	1—31		231—360		
	49—88			37	1—250	20	1—
	89—242		32—144	38	1—64		173—
	243—312				65—178		

	179—250	15	394—461	44	1—334	29	1—248
	251—286			45	1—30		
	287—328	20	197—224		31—60	25	1—37
9	1—426	21	1—344		61—108		
0	1—342	22	1—193		109—362		49—310
1	1—266		194—392	46	1—26		
2	1—332	23	1—156		27—644	28	1—607
	333—356			47	1—20		
	357—366		157—166		21—312	26	1—185
	367—460				313—364		
	461—562		167—215	48	1—372		186—533
3	1—288		216—407	49	1—236	27	1—157
	289—368	24	223—321		237—278		
	369—384	23	416—422		279—422		158—277
	385—398	24	1—8	50	1—512	32	1—251
	399—434		322—329		513—620		252—280

Tästä osoituksesta voipi itsekuki pian ja huokeasti nähdä, missä nyt Kalevala-laitoksen järestys runojen välillä on entisestä eroava, kuin kaikki ne paikat, jotka ovat myöhemmin saatuja, lisäksi tulleita. Kun ä entisessä laitoksessa ei ole mitään vastaavata, niin on niiden kohdalla a sia sen värsypalstassa jätetty tyhjäksi. Mutta ilman näitä näin mertä on läpensä paljo uusia värsyjä semmoisillaki paikoilla, joilla entisen ksen palstoissa on jotain vastassaki, joka jo on mainittuin paikkojen yhdustaki toinen toisensa rinnalla arvattava. Pienempiä lisiä ei kuiaan ole taittu erittäin osoittaa, koska osoitus sen kautta olisi kovin piti venynyt. Joka niistä haluaa tarkempata tietoa saada, tutkikoon niitä n toisensa rinnalla kummassaki laitoksessa.

Laukossa 17 huhtikuuta 1849.

E. L.

Ensimäinen Runo.

alotteleikse vv. 1—102. Ilman impi laskeutuu mereen, lta ja vedeltä raskautettuna tekeytyy veden emoksi 103— ka laittaa pesänsä ja munii veden emosen polvelle 177—212. erivät pesästä, särkyvät palasiksi ja palaset muodostuwat vivaaksi, auringoksi, kuuksi ja pilviksi 313—244. Veden opi niemiä, lahtia ja muita rantoja, syviä ja mataloita paik- en 245—280. Wäinämöinen syntyy veden emosesta ja aje- an aalloilla, kunnes viimein pysähtyy maarannalle 281—344.

eni minun tekevi,
i ajattelevi
äni laulamahan,
ai sanelemahan,
virttä suoltamahan,
rttä laulamahan;
suussani sulavat,
et putoelevat,
leni kerkiävät,
ahilleni hajoovat.
i kulta, veikkoseni,
is kasvinkumppalini!
nyt kanssa laulamahan,
ıera sanelemahan,
ıen yhyttyämme,
'alta käytyämme;
ıin yhtehen yhymme,

lähteä.
saada.
mään.
e.
ttyämme.

Saamme toinen toisihimme
Näillä raukoilla rajoilla,
20. Poloisilla Pohjan mailla.
Lyökämme käsi kätehen,
Sormet sormien lomahan,
Lauloaksemme hyviä,
Parahia pannaksemme,
Kuulla noien kultaisien,
Tietä mieli-tehtoisien,
Nuorisossa nousevassa,
Kansassa kasuavassa,
Noita saamia sanoja,
30. Virsiä virittämiä
Vyöltä vanhan Wäinämöisen,
Alta ahjon Ilmarisen,
Päästä kalvan Kaukomielen,

20: 1. huonoilla; vähä-onnisilla.
25: 2. noiden; noitten.
26: 1. tietää; 2. halullisten.
27: 1. nuoressa väessä.
28: 2. kasvavassa.
33: 2. lyömämiekan; sapelin.

Joukahaisen jousen tiestä,
Pohjan peltojen periltä,
Kalevalan kankahilta.
Niit' ennen isoni lauloi
Kirvesvartta vuollessansa,
Niitä äitini opetti
40. Väätessänsä värttinätä,
Minun lasna lattialla
Eessä polven pyöriessä,
Maitopartana pahaisna,
Piimäsuuna pikkaraisna.
Sampo ei puuttunut sanoja,
Eikä Louhi luottehia:
Vanheni sanoihin sampo,
Katoi Louhi luottehisin,
Virsihin Wipunen kuoli,
50. Lemminkäinen leikkilöihin.
Viel' on muitaki sanoja,
Ongelmoita oppimia,
Tie-ohesta tempomia,
Kanervoista katkomia,
Risukoista riipomia,
Vesoista vetelemiä,
Päästä heinän hieromia,
Raitiolta ratkomia,
Paimenessa käyessäni,
60. Lasna karjan laitumilla,
Metisillä mättähillä,
Kultaisilla kunnahilla,

40: 1. vääntäessänsä; 2. kehrävarsi.
41: 2. lassa; lapsena.
43: 2. huonona.
45: 1. maan onnistaja; onnen lähde.
46: 3. voimallisia sanoja.
48: 1. katosi.
50: 2. leikkihin; iloihin; kisoihin.
52: 1. konstisanoja; solmusanoja.
58: 1. kylätieltä.
59: 2. käydessäni.
62: 2. äyräillä; hyppylöillä.

Mustan Muurikin jälessä
Kimmon kirjavan kerallä
Vilu mulle virttä virk
Sae saatteli runoja,
Virttä toista tuulet toiva
Meren aaltoset ajoivat,
Linnut liitteli sanoja,
70. Puien latvat lausehia.
Ne minä kerälle kääri
Sovittelin sommelolle;
Kerän pistin kelkkahani
Sommelon rekoseheni;
Vein kelkalla kotihin,
Rekosella riihen luoksi,
Panin aitan parven pää
Vaskisehen vakkasehen.
Viikon on virteni vilu
80. Kauan kaihossa siaisnut
Veänkö vilusta virret,
Lapan laulut pakkasesta
Tuon tupahan vakkasen
Rasian rahin nenähän,
Alle kuulun kurkihirren
Alle kaunihin katoksen;
Aukaisen sanaisen arku
Virsilippahan viritän,
Kerittelen pään kerältä

63, 64. Muurikki ja Kimmo ovat nimiä.
64: 3. kanssa.
65: 4. sanoi.
66: 1. sade.
70: 1. puiden; puitten.
72: 2. isolle kerälle.
75: 1. vedin.
76: 1. kauniilla reellä; 3. tykö.
80: 2. piilossa; 3. asunut.
81: 1. vedänkö.
82: 1. otan; tempaan.
84: 2. pitkän tuolin.
88: 1. virsi-vakan.

Suorin solmun sommelolta?
Niin laulan hyvänki virren,
Kaunihinki kalkuttelen
Ruoalta rukihiselta,
Oluelta ohraiselta:
Kun ei tuotane olutta,
Tarittane taari-vettä,
Laulan suulta laihemmalta,
Vetoselta vierettelen
Tämän iltamme iloksi,
Päivän kuulun kunniaksi,
Vaiko huomenen huviksi,
Uuen aamun alkeheksi.

Noin kuulin saneltavaksi,
Tiesin virttä tehtäväksi:
Yksin meillä yöt tulevat,
Yksin päivät valkeavat,
Yksin syntyi Wäinämöinen,
Ilmestyi iki-runoja
Kapehesta kantajasta,
Ilmattaresta emosta.
Olipa impi ilman tyttö,
Kave Luonnotar korea,
Piti viikoista pyhyyttä,
Iän kaiken impeyttä,
Ilman pitkillä pihoilla,
Tasaisilla tanterilla.
Ikävystyi aikojansa,
Ouostui elämätänsä,
Aina yksin ollessansa,
Impenä eläessänsä
Ilman pitkillä pihoilla,
Avaroilla autioilla.
Jop' on astuiksen alemma,
Laskeusi lainehille,
Meren selvälle selälle,
Ulapallen aukealle;
Tuli suuri tuulen puuska,
Iästä vihainen ilma,
Meren kuohuille kohotti,
Lainehille laikahutti.
Tuuli neittä tuuitteli,
Aalto impeä ajeli,
Ympäri selän sinisen,
Lakkipäien lainehien;
Tuuli tuuli kohtuiseksi,
Meri paksuksi panevi.
Kantoi kohtua kovoa,
Vatsan täyttä vaikeata
Vuotta seitsemän satoa,
Yheksän yrön ikeä,
Eikä synny syntyminen,
Luovu luomatoin sikiö.
Vieri impi veen emona,
Uipi iät, uipi lännet,
Uipi luotehet, etelät,
Uipi kaikki ilman rannat,
Tuskissa tulisen synnyn,
Vatsan vaivoissa kovissa;
Eikä synny syntyminen,
Luovu luomatoin sikiö.
Itkeä hyryttelevi,

0: 1. selvitän.
3: 1. rualta.
6: 1. vedeltä; vesi-kullalta.
8: 2. ikuinen laulaja.
1: 2. vaimonpuoli; nainen.
3: 2. pitkää; pitkä-aikaista; 3. yksinäisyyttä.
18: 1. oudostui; oudoksui.

123: 3. astui itsensä.
126: 1. ulko-selälle.
130: 2. läykäytti; liikutti äkisti.
131: 3. kiikutteli.
134: 1. lakki-päiden, -päitten.
140: 2. yrjän; yljän; miehen.
143: 1. kulki; liikkui; 2. veden; 3. emänä; äitinä.
151: 2. äänteleе hiljaisesti.

Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi poloinen päiviäni,
Lapsi kurja kulkuani!
Jo olen joutunut johonki,
Läkseni ilman alle,
Tuulen tuuiteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi,
Näillä väljillä vesillä,
160. Lakeilla lainehilla.»
»Parempi olisi ollut
Ilman impenä eleä,
Kun on nyt tätä nykyä
Vierähellä veen emona:
Vilu tääll' on ollakseni,
Vaiva värjätelläkseni,
Aalloissa asuakseni,
Veessä vieriellläkseni.»
»Oi Ukko ylijumala,
170. Ilman kaiken kannattaja!
Tule tänne tarvittaissa,
Käy tänne kutsuttaessa,
Päästä piika pintehestä,
Vaimo vatsan vääntehestä,
Käy pian, välehen jou'u,
Välehemmin tarvitahan!»
Kului aikoa vähäisen,
Pirahteli pikkaraisen,
Tuli sotka suora lintu,
180. Lenteä lekuttelevi,
Etsien pesän sioa,
Asunmaata arvaellen.
Lenti iät, lenti lännet,
Lenti luotehet, etelät,

Ei löyä tiloa tuota,
Paikkoa pahintakana
Kuhun laatisi pesäns
Ottaisi olo-siansa.
Liitelevi, laatelevi,
190. Arvelee, ajattelevi:
»Teenkö tuulehen tu
Aalloillen asunsiani,
Tuuli kaatavi tupase
Aalto vie asunsiani.»
Niin silloin veen e
Veen emonen, ilman
Nosti polvea merest
Lapaluuta lainehesta
Sotkalle pesän siaks
200. Asunmaaksi armahal
Tuo sotka sorea li
Liiteleikse, laateleiks
Keksi polven veen
Sinerväisellä selällä,
Luuli heinä-mättähäl
Tuoreheksi turpehek
Lentelevi, liitelevi,
Päähän polven laske
Siihen laativi pesäns
210. Muni kultaiset muna
Kuusi kultaista mun
Rauta-munan seitsen
Alkoi hautoa muni
Päätä polven lämmit
Hautoi päivän, hauto
Hautoi kohta kolmar
Jopa tuosta veen en

163: 5. nyky-aikaa.
166: 2. liikahdellakseni.
173: 3. ahdistuksesta; pulasta.
175: 3. sievään; pian.
178. 1. mureni; meni yli.
179: 2. sorsan lajinen lintu.
183: 1. lensi.

185: 2. löydä.
187: 2. rakentaisi; tekisi: laitt
189: lentelee hiljallensa ja ym sellen.
195: 4. kaunis emä; äiti; vaim
201: 3. kaunis; pulski.
204: 1. sinisen näköisellä.

Veen emonen, ilman impi,
Tuntevi tulistuvaksi,
Hipiänsä hiiltyväksi:
Luuli polvensa palavan,
Kaikki suonensa sulavan.
Vavahutti polveansa,
Järkytti jäseniänsä,
Munat vierähti vetehen,
Meren aaltohon ajaikse;
Karskahti munat muruiksi,
Katkieli kappaleiksi.
Ei munat mutahan joua,
Siepalehet veen sekahan;
Muuttuivat murut hyviksi,
Kappalehet kaunoisiksi:
Munasen alainen puoli
Alaiseksi maa-emäksi,
Munasen yläinen puoli
Yläiseksi taivahaksi,
Yläpuoli ruskeaista
Päivöseksi paistamahan;
Yläpuoli valkeaista
Se kuuksi kumottamahan;
Mi munassa kirjavaista,
Ne tähiksi taivahalle,
Mi munassa mustukaista,
Nepä ilman pilviöiksi.
Ajat eellehen menevät,
Vuoet tuota tuonnemmaksi,
Uuen päivän paistaessa,
Uuen kuun kumottaessa;
Aina uipi veen emonen,
Veen emonen, ilman impi,
Noilla vienoilla vesillä,
Utuisilla lainehilla,
Eessänsä vesi vetelä,
Takanansa taivas selvä.
Jo vuonna yheksäntenä,
Kymmenentenä kesänä
Nosti päätänsä merestä,
Kohottavi kokkoansa,
Alkoi luoa luomiansa,
Saautella saamiansa
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.
Kussa kättä käännähytti,
Siihen niemet siivoeli;
Kussa pohjasi jalalla,
Kala-hauat kaivaeli;
Kussa ilman kuplistihe,
Siihen syöverit syventi.
Kylin maahan kääntelihe,
Siihen sai sileät rannat;
Jaloin maahan kääntelihe,
Siihen loi lohi-apajat;

---

ihonsa kummentuvaksi, varistuvaksi.
1. vavistutti äkisti.
1. liikutti.
3. ajoivat itsensä; menivät.
1. rusentuivat; särkyivät.
4. jouda; hyljätä.
1. kappaleet.
2. maan pohjaksi.
1. auringoksi.
2. tähdiksi; tähdeiksi; tähtilöiksi.
3. pilviksi.
2. edelle; edellensä.

246: 1. vuodet.
247: 1. uuden.
251: 2. tyvenillä; laimeilla.
252: 1. hienoilla.
258: 2. kuonoansa; kalloansa.
259: 2. luoda.
260: 1. saatella; laitella.
264: 3. korjaeli; rakenteli.
266: 1. kalahaudat, -kuopat.
267: 3. vaipui alle ja kohosi jälle vedeen päälle.
268: 2. syvät paikat; syvärit.
269: 3. kääntelí itsensä.

Päin päätyi maata vasten,
Siihen laitteli lahelmat.
Ui siitä ulomma maasta,
Seisattelihe selälle;
Luopi luotoja merehen,
Kasvatti sala-karia
Laivan laskema-siaksi,
280. Merimiesten pään menoksi.
Jo oli saaret siivottuna,
Luotu luotoset merehen,
Ilman pielet pistettynä,
Maat ja manteret sanottu,
Kirjattu kivihin kirjat,
Veetty viivat kallioihin,
Viel' ei synny Wäinämöinen,
Ilmau iki-runoja.
Vaka vanha Wäinämöinen
290. Kulki äitinsä kohussa
Kolmekymmentä keseä,
Yhen verran talviaki,
Noilla vienoilla vesillä,
Utuisilla lainehilla.
Arvelee, ajattelevi,
Miten olla, kuin eleä
Pimeässä piilossansa,
Asunnossa ahtahassa,
Kuss' ei konsa kuuta nähnyt,
300. Eikä päiveä havannut.
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Kuu keritä, päivyt päästä,
Otava yhä opeta,
Miestä ouoilta ovilta,
Veräjiltä vierahilta,
Näiltä pieniltä pesiltä,
Asunnoilta ahtahilta!
Saata maalle matkamiestä,
310. Ilmoillen inehmon lasta,
Kuuta taivon katsomahan,
Päiveä ihoamahan,
Otavaista oppimahan,
Tähtiä tähyämähän!»
Kun ei kuu kerittänynnä
Eikä päivyt päästänynnä,
Ouosteli aikojansa,
Tuskastui elämätänsä;
Liikahutti linnan portin
320. Sormella nimettömällä,
Lukon luisen luikahutti
Vasemmalla varpahalla,
Tuli kynsin kynnykseltä,
Polvin porstuan ovelta.
Siitä suistui suin mereh
Käsin kääntyi lainehesen;
Jääpi mies meren varahar
Uros aaltojen sekahan.
Virui siellä viisi vuotta,
330. Sekä viisi, jotta kuusi,
Vuotta seitsemän, kaheksa
Seisottui selälle viimein,
Niemelle nimettömälle,
Manterelle puuttomalle.

273: 2. johtu: sovistui.
274: 3. lahdelmat; lahti-, laksipaikat.
275: 3. ulommaksi.
283: 2. vahvistukset; pidättimet.
285: 1. kuvattu; 3. kirjavat kuvat; juovat; juoutset.
286: 1. vedetty.
288: 1. mitä laita: kuinka.
289: 3. koskaan: milloinkaan.
292: 2. joudata; selvitä.
304: 2. alinomaa; joka aika.
305: 2. oudoilta.
310: 2. ihmisen.
311: 2. taivaan.
312: 2. tunnustelemaan.
314: 2. katselemaan; näkemään.
316: 2. päivä; aurinko.
321: 1. lukun.
325: 2. syöstyi; 3. suuta piten, myö
329: 1. venyi; makasi; oleskeli.

Polvin maasta ponnistihe,
Käsivarsin käännältihe,
Nousi kuuta katsomahan,
Päiveä ihoamahan,
Otavaista oppimahan,

3. hyppäsi ylös.
2. käänsi itsensä äkisti.

340. Tähtiä tähyämähän.
Se oli synty Wäinämöisen,
Rotu rohkean runojan
Kapehesta kantajasta,
Ilmattaresta emosta.

342: 1. suku; peräsuku.

Toinen Runo.

Wäinämöinen nousee puuttomalle maalle ja saattaa Samp: lervoisen puita kylvämään 1—42. Tammi ensimmältään ei mutta uudelleen kylvettynä nousee ja leveää yli koko maan j lehvillänsä sekä kuun että auringon näkymästä 43—110. Pie nousee merestä ja kaataa tammen; kuu ja päivä pääsevät taas viin 111—222. Linnut laulavat puissa, ruohot, kukat ja marj nawat maassa; ainoastaan ohran kasvua ei löydy vielä 223. Wäinämöinen löytää muutamia ohran siemeniä rannan hiekalta taa kasken ja jättää yhden koivun lintujen istua kasvamaan 237. Kotka mielihyvissänsä siitä, että häntä varten oli puu seisomaan ty, iskee tulta Wäinämöiselle, jolla saa kaskensa poltetuksi 263. Wäinämöinen kylvää ohran, rukoilee kasvuonnea ja toivottaa tu ajoiksi menestystä 285—376.

Nousi siitä Wäinämöinen
Jalan kahen kankahalle,
Saarehen selällisehen,
Manterehen puuttomahan.
Viipyi siitä vuotta monta,
Aina eellehen eleli
Saaressa sanattomassa,
Manteressa puuttomassa.
Arveloe, ajattelevi,
10. Pitkin päätänsä pitävi:
Kenpä maita kylvämähän,
Toukoja tihittämähän?
Pellervoinen pellon poika,
Sampsa poika pikkarain
Sep' on maita kylvämä
Toukoja tihittämähän.
Kylvi maita kyyhätteli
Kylvi maita, kylvi soita
Kylvi auhtoja ahoja,
20. Panettavi paasikoita.
Mäet kylvi männiköik
Kummut kylvi kuusikoi
Kankahat kanervikoiksi,
Notkot nuoriksi vesoiks
Noro-maille koivut k

10: miettii; neuvoittelee; tuumailee.
näksi tekemään.

17: 3. tuiski; viskeli.
22: 1. korkeammat paikat; ypyk

t maille leyhkeille,
ıet kylvi tuorehille,
maille raikkahille,
ıat pyhille maille,
maille paisuville,
at karuille maille,
net virran vieremille.
.si puut ylenemähän,
, nuoret nousemahan,
ɔi kuuset kukka-latvat,
ıi lakka-päät petäjät,
i koivupuut noroilla,
; mailla leyhkeillä,
ıet mailla tuorehilla,
at karuilla mailla,
ahan kaunis marja,
ıehen hyvä he'elmä.
:a vanha Wäinämöinen
tuota katsomahan
ısan siemenen aloa,
:voisen kylvämiä;
puut ylenneheksi,
; nuoret nousneheksi,
on tammi taimimatta,
umatta puu Jumalan.
tti herjan valloillensa,
llen onnillensa,
.i vielä yötä kolme,
n verran päiviäki;
siitä katsomahan
n päästä viimeistäki,
e tammi kasvanunna,
unnunna puu Jumalan.

ille; lieville.
noille; huonoille.
:upaikoille.
si; laveutui; 2. leveälatvaiset.
in.
tti; kokotti; vartoi.
ıetaan myös pistoksen syn-
ı.

Niin näkevi neljä neittä,
60. Viisi veen on morsianta;
Ne oli nurmen niitännässä,
Kaste-korren katkonnassa
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen.
Mink' on niitti, sen haravoi,
Kaikki karhille veteli.
Tulipa merestä Tursas,
Uros aalloista yleni;
Tunki heinäset tulehen,
70. Ilmi-valkean väkehen,
Ne kaikki poroksi poltti,
Kypeniksi kyyätteli.
Tuli tuhkia läjänen,
Koko kuivia poroja;
Saip'on siihen lemmen lehti,
Lemmen lehti, tammen terho,
Josta kasvoi kaunis taimi,
Yleni vihanta virpi,
Nousi maasta mansikkaisna,
80. Kasvoi kaksihaarukkaisna.
Ojenteli oksiansa,
Levitteli lehviänsä,
Latva täytti taivahalle,
Lehvät ilmoille levisi,
Piätti pilvet juoksemasta,
Hattarat hasertamasta,
Päivän peitti paistamasta,
Kuuhuen kumottamasta.

61: 3. niitun; niityn,
64: 3. suojaisen; verhoisen.
66: 2. luokoihin.
71: 3. tuhaksi.
72: 1. kipunoiksi; 2. kydötteli.
75: 4. hyvän; lempeän.
76: 4. pähkinä; marja; omena.
78: 2. hyötyvä; 3. pitkä vesa; raippa.
83: 2. lehtisiä oksiansa.
85: 1. pidätti; esti.
86: 1. rikkinäiset pilvet; 2. liikkumasta.
88: 1. kauniin kuun.

Silloin vanha Wäinämöinen
90. Arvelee, ajattelevi:
Oisko tammen taittajata,
Puun sorean sortajata!
Ikävä imehnon olla,
Kamala kalojen uia
Ilman päivän paistamatta,
Kuuhuen kumottamatta.
Ei ole sitä urosta,
Eikä miestä urheata,
Joka taisi tammen kaata,
100. Satalatvan langettoa.
Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kave äiti kantajani,
Luonnotar ylentäjäni!
Laitapa ve'en väkeä,
Veessä on väkeä paljo,
Tämä tammi taittamahan,
Puu paha hävittämähän,
Eestä päivän paistavaisen,
110. Tieltä kuun kumottavaisen».
Nousipa merestä miesi,
Uros aallosta yleni,
Ei tuo ollut suuren suuri,
Eikä aivan pienen pieni:
Miehen peukalon pituinen
Vaimon vaaksan korkeuinen.
Vaski oli hattu hartioilla,
Vaski-saappahat jalassa,
Vaski-kintahat käessä
120. Vaski-kirjat kintahissa,
Vaski-vyöhyt vyölle vyötty,
Vaski-kirves vyön takana,
Varsi peukalon pituinen,
Terä kynnen korkeuinen.

98: 3. urhoollista.
99: 4. kaataa.
117: vaski-hattu oli h.
120: 1. vaskiset koristukset.

Vaka vanha Wäinäm
Arvelee, ajattelevi:
On miesi näkemiänsä,
Uros silmän luontiansa,
Pystyn peukalon pituin
130. Iärän kynnen korkuna
Siitä tuon sanoiksi vi
Itse lausui, noin nimesi
»Mi sinä olet miehiäsi,
Ku kurja urohiasi,
Vähän kuollutta parem
Katonutta kaunihimpi?»
Sanoi pikku mies me
Uros aallon vastaeli:
»Olen mie mokoma mie
140. Uros pieni veen väkeä,
Tulin tammen taittamah
Puun murskan murentai
Vaka vanha Wäinämö
Itse tuon sanoiksi virkk
»Ei liene sinua luotu,
Eipä luotu, eikä suotu
Ison tammen taittajaksi,
Puun kamalan kaatajaks
Sai toki sanoneheksi,
150. Katsahtavi vielä kerran,
Näki miehen muuttuneh
Uuistunehen urohon,
Jalka maassa teutaroivi,
Päähyt pilviä pitävi,
Parta on eessä polven
Hivus kannoilla takana,

128: 3. muotoansa; näköänsä.
133: 1. mikä.
134: 1. kuka.
136: 1. kadonnutta.
138: 1. mies; miehenpuoli.
139: 3. semmoinen; jonki-lainen.
142: 2. hauraan; murenevan.
149: 2. kuitenki; juuri; tuskin.
153: 3. liikkuu (haparoiden, umpi

ı oli silmien välitse,
ı housut lahkehesta,
:a toista polven päästä,
a kaation rajasta.
'elevi kirvestänsä,
.aisi tasa-tereä
ehen kovaisimehen,
emähän sieran päähän.
.ua lykyttelevi,
kulleroittelevi,
illa lahkehilla,
illä liehuimilla;
i kerran keikahutti
oiselle hietikolle,
i toisen torkahutti
le maksan karvaiselle,
ıannenki koikahutti
elle tulisen tammen.
i puuta kirvehellä,
asi tasaterällä,
kerran, iski toisen,
a kolmannen yritti,
tuiski kirvehestä,
tammesta pakeni,
ɔi tammi kallistua,
ıyä rutimo-raita.
ı kerralla kolmannella
taisi tammen kaata,
ɔa rutimo-raian,
atvan lasketella;

päästä.
kkaluun.
ıosi äkisti.
telee jalkojansa.
ıti; keveästi.
uvaisilla (housuilla).
a-, hiekkapaikalle.
yhtäkkiä.
:ea; tuli.
ristyä; 2. iso, kauhea puu.
:taa; runnistaa.

Tyven työnnytti itähän,
Latvan laski luotehesen,
Lehvät suurehen suvehen,
190. Oksat puolin pohjosehen.
Kenpä siitä oksan otti,
Se otti ikuisen onnen;
Kenpä siitä latvan taittoi,
Se taittoi ikuisen taian;
Kenpä lehvän leikkaeli,
Se leikkoi ikuisen lemmen.
Mi oli lastuja pirannut,
Pälähellyt pälkäreitä
Selvälle meren selälle,
200. Lakeille lainehille,
Noita tuuli tuuitteli,
Meren läikkä läikytteli
Venosina veen selällä,
Laivasina lainehilla.
Kantoi tuuli Pohjolahan,
Pohjan piika pikkarainen
Huntujahan huuhtelevi,
Virutteli vaattehia
Rannalla vesi-kivellä,
210. Pitkän niemyen nenässä.
Näki lastun lainehilla,
Tuon kokosi konttihinsa,
Kantoi kontilla kotihin,
Pitkäkielellä piha'an,
Tehä noian nuoliansa,
Ampujan asehiansa.
Kun oli tammi taittununna,
Kaatununna puu katala,

187: 2. lähetti.
189: 3. etelään.
194: 4. salaisen keinon, mahdin.
198: 1. sinkoillut; 2. palasia; pirskaleita.
202: 2. aalto; laine.
203: 1. pienten veneitten lailla.
207: 1. pää-verhoja; 2. pesee.
212: 3. laukkuunsa.
215: 2. noidan.

Ensimäinen Runo.

Runo alotteleikse vv. 1—102. Ilman impi laskeutuu mereen, a tuulelta ja vedeltä raskautettuna tekeytyy veden emoksi 103—6. Sotka laittaa pesänsä ja munii veden emosen polvelle 177—212. nat vierivät pesästä, särkyvät palasiksi ja palaset muodostuvat ksi, taivaaksi, auringoksi, kuuksi ja pilviksi 313—244. Veden nen luopi niemiä, lahtia ja muita rantoja, syviä ja mataloita paik- a mereen 245—280. Wäinämöinen syntyy veden emosesta ja aje- ua kauan aalloilla, kunnes vümein pysähtyy maarannalle 281—344.

Mieleni minun tekevi,
Aivoni ajattelevi
Lähteäni laulamahan,
Saa'ani sanelemahan,
Sukuvirttä suoltamahan,
Lajivirttä laulamahan;
Sanat suussani sulavat,
Puhe'et putoelevat,
Kielelleni kerkiävät,
Hampahilleni hajoovat.
Veli kulta, veikkoseni,
Kaunis kasvinkumppalini!
Lähe nyt kanssa laulamahan,
Saa kera sanelemahan,
Yhtehen yhyttyämme,
Kahta'alta käytyämme;
Harvoin yhtehen yhymme,
Saamme toinen toisihimme
Näillä raukoilla rajoilla,
20. Poloisilla Pohjan mailla.
Lyökämme käsi kätehen,
Sormet sormien lomahan,
Lauloaksemme hyviä,
Parahia pannaksemme,
Kuulla noien kultaisien,
Tietä mieli-tehtoisien,
Nuorisossa nousevassa,
Kansassa kasuavassa,
Noita saamia sanoja,
30. Virsiä virittämiä
Vyöltä vanhan Wäinämöisen,
Alta ahjon Ilmarisen,
Päästä kalvan Kaukomielen,

k 1. s. o. lähteä.
k 1. s. o. saada.
k 2. vetämään.
k 1. lähde.
k 2. yhdyttyämme.

20: 1. huonoilla; vähä-onnisilla.
25: 2. noiden; noitten.
26: 1. tietää; 2. halullisten.
27: 1. nuoressa väessä.
28: 2. kasvavassa.
33: 2. lyömämiekan; sapelin.

Kyntöänsä, kylvöänsä,
Varsin vaivansa näköä;
Kasvoi ohra mieltä myöten,
Tähkät kuuella taholla,
Korret kolmi-solmuisena.
Siinä vanha Wäinämöinen
360. Katseleikse, kääntelcikse,
Niin tuli kevät-käkönen,
Näki koivun kasvavaksi:
»Miksipä on tuo jätetty
Koivahainen kaatamatta?»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Siksipä on tuo jätetty
Koivahainen kasvamahan,
Sinulle kukunta-puuksi;
Siinä kukkuos käkönen,
370. Helkyttele hietarinta,
Hoiloa hopearinta,
Tinarinta riukuttele,
Kuku illoin, kuku aamu
Kerran keskipäivälläki
Ihanoiksi ilmojani,
Mieluisiksi metsiäni,
Rahaisiksi rantojani,
Viljaisiksi vieriäni!»

370: 1. ääntele heleästi.
372: 2. laula selvästi, kovasti.

Kolmas Runo.

*Wäinämöinen kasvaa tiedoissa ja tulee kuuluisaksi 1—20. Jou-
en lähtee häntä tiedoissa voittelemaan, ja kun ei voita, vaatii
miekkasille kanssansa, josta Wäinämöinen suuttuu ja laulaa Jou-
n suohon 21—330. Joukahaisen tulee hätä suossa ja lupa'aa
sisarensa Wäinämöiselle puolisoksi, josta Wäinämöinen leppyy
e hänen jälle suosta 331—476. Joukahainen lähtee mielipa-
a kotia ja kertoo äitillensä, kuinka hänen oli onnettomasti mat-
käynyt 477—524. Äiti ihastuu, kun kuulee Wäinämöisen
nsä saavan, mutta tytär tulee pahalle mielelle ja alkaa itkes-
25—580.*

aka vanha Wäinämöinen
levi aikojansa
lla Wäinölän ahoilla,
evalan kankahilla,
lelevi virsiänsä,
lelevi, taitelevi.
uloi päivät pääksytysten,
tysten yöt saneli
naisia muisteloita,
a syntyjä syviä,
ei laula kaikki lapset,
närrä yhet urohot
ä inhalla iällä,
valla kannikalla.

nen toisensa perästä.
ämielisiä.
alla; rietalla.
ulla; loppu-ajalla.

Kauas kuuluvi sanoma,
Ulos viestit vierähtävät
Wäinämöisen laulannasta,
Urohon osoannasta;
Viestit vierähti suvehen,
20. Sai sanomat Pohjolahan.
Olipa nuori Joukahainen,
Laiha poika Lappalainen,
Se kävi kylässä kerran,
Kuuli kummia sanoja,
Lauluja laeltavaksi,
Parempia pantavaksi
Noilla Wäinölän ahoilla,
Kalevalan kankahilla,
Kuin mitä itseki tiesi,

16: 2. sanat; tiedot.
24: 2. ihmeellisiä; oudonlaisia.
25: 2. ladeltavaksi; taidettavaksi.

30. Oli oppinut isolta.
Tuo tuosta kovin pahastui,
Kaiken aikansa kaehti
Wäinämöistä laulajaksi,
Paremmaksi itseänsä;
Jo tuli emonsa luoksi,
Luoksi valta-vanhempansa,
Lähteäksensä käkesi,
Tullaksensa toivotteli
Noille Wäinölän tuville
40. Kera Wäinön voitteloille.
Iso kielti poikoansa,
Iso kielti, emo epäsi
Lähtemästä Wäinölähän
Kera Wäinön voitteloille:
»Siellä silma lauletahan,
Lauletahan, lausitahan
Suin lumehen, päin vitihin,
Kourin ilmahan kovahan,
Käsin kääntymättömäksi,
50. Jaloin liikkumattomaksi.»
Sanoi nuori Joukahainen:
»Hyväpä isoni tieto,
Emoni sitäi parempi,
Oma tietoni ylinnä;
Jos tahon tasalle panna,
Miesten verroille vetäitä,
Itse laulan laulajani,
Sanelen saneliani,
Laulan laulajan parahan
60. Pahimmaksi laulajaksi,
Jalkahan kiviset kengät,
Puksut puiset lantehille,
Kiviriipan rinnan päälle,
Kiviharkon hartioille,
Kivikintahat kätehen,
Päähän paatisen kypärän.
Siitä läksi, ei totellut;
Otti ruunansa omansa,
Jonka turpa tulta iski,
70. Säkeniä säärivarret,
Valjasti tulisen ruunan
Korjan kultaisen etehen;
Itse istuvi rekehen,
Kohennaikse korjahansa,
Iski virkkua vitsalla,
Heitti helmi-ruoskasella,
Läksi virkku vieremähän,
Hevoinen helettämähän.
Ajoa suhuttelevi,
80. Ajoi päivän, ajoi toisen,
Ajoi kohta kolmannenki;
Jo päivänä kolmantena
Päätyi Wäinölän ahoille,
Kalevalan kankahille.
Vaka vanha Wäinämöin
Tietäjä iän ikunen
Oli teitensä ajaja,
Matkojensa mitteliä
Noilla Wäinölän ahoilla,
90. Kalevalan kankahilla.
Tuli nuori Joukahainen,
Ajoi tiellä vastatusten,
Tarttui aisa aisan päähän

30: 3. isältä.
36: 2. varsin vanhempansa.
37: 2. kiisti; lupasi.
38: 2. lupasi.
40: 1. kanssa; 3 kiistaan.
45: 2. sinua.
46: 2. manataan.
47: 4. nuoreen lumeen.

62: 1. pöksyt; housut; 3. kupeille.
63: 1. kivitakan, painon.
64: 1. kivisen lohkareen.
66: 2. paasisen; kivisen; 3. lakin.
68: 2. valakkansa.
69: 2. kuono.
70: 1. kipunoita.
72: 1. matka-reen.
78: 2. juoksemaan keveästi.

ɜ rahkehen takistui,
get puuttui länkilöihin,
ımel vempelen nenähän.
itä siinä seisotahan,
ıotahan, mietitähän,
i vuoti vempelestä,
a aisoista usisi.
ysyi vanha Wäinämöinen:
it' olet sinä sukua,
ı tulit tuhmasti etehen,
ıtahan varattomasti,
et länget länkä-puiset,
ıa-puiset vempelehet,
jani pilastehiksi,
näksi re'en retukan?»
illoin nuori Joukahainen
ıan virkkoi, noin nimesi:
e olen nuori Joukahainen,
ın sano oma sukusi,
t' olet sinä sukua,
a kurja joukkioa?»
aka vanha Wäinämöinen
tuossa nimittelihe;
siitä sanoneheksi:
ın liet nuori Joukahainen,
iite syrjähän vähäisen,
olet nuorempi minua!»
illoin nuori Joukahainen
an virkkoi, noin nimesi:
hä on miehen nuoruuesta,
ıruuesta, vanhuuesta,
ıpi on tieolta parempi,
stannalta mahtavampi,
' on tiellä seisokahan,
ıen tieltä siirtykähän;

atellaan.
ıyry; 3. kihisi ulos.
ärä-puiset.
ılasiksi.
ıki; pieniksi pirsteiksi.
ıimallisempi.

Lienet vanha Wäinämöinen,
130. Laulaja iän-ikuinen,
Ruvetkamme laulamahan,
Saakamme sanelemahan,
Mies on miestä oppimahan,
Toinen toista voittamahan.
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mitäpä minusta ompi
Laulajaksi, taitajaksi,
Ain' olen aikani elellyt
140. Näillä yksillä ahoilla,
Koti-pellon pientarilla
Kuunnellut koti-käkeä;
Vaan kuitenki, kaikitenki
Sano korvin kuullakseni,
Mitä sie enintä tieät,
Yli muien ymmärtelet?»
Sanoi nuori Joukahainen:
»Tieänpä minä jotaki,
Sen on tieän selvällehen,
150. Tajuelen tarkoillehen:
Reppänä on liki lakea,
Liki lieska kiukoata.»
»Hyvä on hylkehen eleä,
Ve'en koiran viehkuroia,
Luotansa lohia syöpi,
Sivultansa siikasia.»
Siiall' on sileät pellot,
Lohella laki tasainen;
Hauki hallalla kutevi,
160. Kuola-suu kovalla säällä;
Ahven arka, kyrmyniska,
Sykysyt syvillä uipi,

132: 1. lähtekämme.
150: 1. käsitän; keksin.
151—164. Jouk. ärsyttelee Wäinämöistä.
151: 1. savureikä katossa.
152: 2. liesi; tulisia; liekki.
155: 1. likeltänsä.
161: 3. köyryniska.

Kesät kuivilla kutevi,
Rantasilla rapsehtivi.»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Vielä tieän muunki tieon,
Arvoan yhen asian:
Pohjola porolla kynti,
Etelä emähevolla,
170. Takalappi tarvahalla;
Tieän puut Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla,
Pitkät on puut Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla.»
»Kolme on koskea kovoa,
Kolme järveä jaloa,
Kolme vuorta korkeata,
Tämän ilman kannen alla:
Hämehess' on Hälläpyörä,
180. Kaatrakoski Karjalassa,
Ei ole Wuoksen voittanutta,
Yli käynyttä Imatran.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Lapsen tieto, naisen muisti,
Ei ole partasuun urohon,
Eikä miehen naisekkahan;
Sano syntyjä syviä,
Asioita ainoisia!»
Se on nuori Joukahainen
190. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tieän mä tiasen synnyn,
Tieän linnuksi tiasen,
Kyyn viherän käärmeheksi,
Kiiskisen ve'en kalaksi,
Rauan tieän raukeaksi,
Mustan mullan muikeaksi,
Varin veen on vaikeaksi,
Tulen polttaman pahaksi.»

168: 2. aljulla peuralla.
170: 2. härällä (?).
184: 3. vaimo-ihmisen.
186: 3. nainehen.
196: 3. katkeraksi.

»Vesi on vanhin vo
200. Kosken kuohu katseh
Itse luoja loitsioista,
Jumala parantajista».
Vuoresta on vetose
Tulen synty taivosest
Alku rauan ruostehes
Vasken kanta kalliost
»Mätäs on märkä ma
Paju puita ensimmäin
Hongan juuri huoneh
210. Paatonen pata-rania.»
Vaka vanha Wäinä
Itse tuon sanoiksi vi
»Muistatko mitä enen
Vain jo loppuivat lor
Sanoi nuori Joukah
»Muistan vieläki vähä
Muistanpa ajan moko
Kun olin merta kynt
Meren kolkot kuokki
220. Kala-hauat kaivamass
Syän-veet syventämä
Lampi-veet on laske
Mäet mylleröittämäss
Louhet luomassa kok
»Viel' olin miesnä l
Seitsemäntenä urosn
Tätä maata saataess
Ilmoa suettaessa,
Ilman pieltä pistämä
230. Taivon kaarta kanta

200: 2. luetuista eli siunatuist (rohdoista).
201: 3. tietäjä-parantajista.
206: 2. perä; alku.
210: 1. kiven liusa.
219: 2. epätasaisuudet; kuopat.
223: 2. liikuttamassa; vyöryttä
224: 1. kivet; kalliot.
228: 2. rakennettaissa.

ıta kulettamassa,
oa auttamassa,
ojentamassa,
tähittämässä.»
vanha Wäinämöinen:
arsin valehtelitki;
a silloin nähty,
. merta kynnettihin,
kolkot kuokittihin,
uat kaivettihin,
ɜet syvennettihin,
veet on laskettihin,
yllerõitettihin,
luotihin kokohon.»
lie sinua nähty,
ıähty, eikä kuultu
aata saataessa,
uettaessa,
ıieltä pistettäissä,
kaarta kannettaissa,
a kuletettaissa,
ıa autettaissa,
ojennettaissa,
tähitettäissä».
. nuori Joukahainen
tuon sanoiksi virkki:
lie minulla mieltä,
nieltä miekaltani;
'anha Wäinämöinen,
lavea-suinen,
iekan mittelöhön,
ɪalvan katselohon!»
vanha Wäinämöinen:
ta pahoin pelänne
ısi, mieliäsi,
, tuumiasi,
.uitenki, kaikitenki
ı miekan mittelöhön
anssasi katala,
ɜn.

270. Kerallasi kehno raukka.»
Siinä nuori Joukahainen
Murti suuta, väänti päätä,
Murti mustoa haventa,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ken ei käy miekan mittelöhön,
Lähe ei kalvan katselohon,
Sen minä siaksi laulan,
Ala-kärsäksi asetan,
Panen semmoiset urohot
280. Sen sikäli, tuon täkäli,
Sorran sonta-tunkiohon,
Läävän nurkkahan nutistan.»
Siitä suuttui Wäinämöinen,
Siitä suutui ja häpesi,
Itse loihe laulamahan,
Sai itse sanelemahan;
Ei ole laulut lasten laulut,
Lasten laulut, naisten naurut,
Ne on partasuun urohon,
290. Joit' ei laula kaikki lapset,
Eikä pojat puoletkana,
Kolmannetkana kosiat
Tällä inhalla iällä,
Katovalla kannikalla.
Lauloi vanha Wäinämöinen,
Järvet läikkyi, maa järisi,
Vuoret vaskiset vapisi,
Paaet vahvat paukahteli,
Kalliot kaheksi lenti,
300. Kivet rannoilla rakoili.
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Vesat lauloi vempelehen,
Paju-pehkon länkilöihin,

270: 1. kanssasi.
273: 3. hivusta; hiusta.
275: 1. joka; kuka.
278: 1. kärsän maata vasten.
280: 2. sitä tietä, sen kautta; 4 tätä tietä, tämän kautta.

Raiat rahkehen nenähän;
Lauloi korjan kultalaian,
Lauloi lampihin hooiksi.
Lauloi ruoskan helmiletkun
Meren rantaruokosiksi,
Lauloi laukkipään hevoisen
310. Kosken rannalle kiviksi,
Lauloi miekan kultakahvan
Salamoiksi taivahalle,
Siitä jousen kirjavarren
Kaariksi vesien päälle,
Siitä nuolensa sulitut
Havukoiksi kiitäviksi,
Siitä koiran koukkuleuan
Sen on maahan maakiviksi.
Lakin lauloi miehen päästä
320. Pilven pystypää kokaksi,
Lauloi kintahat käestä
Umpilammin lumpehiksi,
Siitä haljakan sinisen
Hattaroiksi taivahalle,
Vyöltä ussakan utuisen
Halki taivahan tähiksi.
Itsen lauloi Joukahaisen,
Lauloi suohon suonivöistä,
Niittyhyn nivuslihoista,
330. Kankahasen kainaloista.
Jo nyt nuori Joukahainen
Jopa tiesi, jotta tunsi,
Tiesi tielle tullehensa,
Matkallen osannehensa,
Voittelohon, laulelohon
Kera vanhan Wäinämöisen.
Jaksoitteli jalkoansa,
Eipä jaksa jalka nousta,
Toki toistakin yritti,

311: 3. kultapäisen, - vartisen.
315: 3. linnun sulkasilla varustetut.
323: 2. verkatakin.
325: 2. vyö.

340. Siin' oli kivinen kenl
Siitä nuoren Joukal
Jopa tuskaksi tulevi,
Läylemmäksi lankeav
Sanan virkkoi, noin :
»Oi on viisas Wäinä
Tietäjä iän-ikuinen,
Pyörrytä pyhät sanas
Peräytä lausehesi,
Päästä tästä pälkähä
350. Tästä seikasta selitä,
Panenpa parahan ma
Annan lunnahat lujin
Sanoi vanha Wäin
»Niin mitä minulle a
Jos pyörrän pyhät s
Peräytän lauseheni,
Päästän siitä pälkähä
Siitä seikasta selitän
Sanoi nuori Joukah
360. »Onp' on mulla kaar
Jousta kaksi kaunok
Yks' on lyömähän r
Toinen tarkka ammu
Ota niistä jompi kun
Sanoi vanha Wäin
»Huoli en hurja jous
En katala kaaristasi,
On noita itselläniki
Joka seinä seisoteltu
370. Joka vaarnanen varo
Miehittä metsässä kä
Urohitta ulkotöillä.»

344: 4. lausui.
347: 1. laula takaisin.
349: 3. pulakasta; jalansiasta.
350: 2. asiasta.
352: 2. lunastushinnat.
362: 3. jalo; ripsas.
370: 2. naula seinällä.

Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.
Sanoi nuori Joukahainen:
»Onp' on mulla purtta kaksi,
Kaksi kaunoista venoa,
Yks' on kiistassa kepeä,
Toinen paljo kannattava,
Ota niistä jompi kumpi!»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Enp' on huoli pursistasi,
Venehistäsi valita,
On noita itselläniki
Joka tela tempaeltu,
Joka lahtema laottu,
Mikä tuulella tukeva,
Mikä vastasään meniä.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.
Sanoi nuori Joukahainen:
»On mulla oritta kaksi,
Kaksi kaunoista hepoa,
Yks' on juoksulle jalompi,
Toinen raisu rahkehille,
Ota niistä jompi kumpi.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»En huoli hevoisiasi,
Sure en sukkajalkojasi,
On noita itselläniki
Joka soimi solmieltu,
Joka tanhua taluttu,
Vesi selvä selkäluilla,
Rasva-lampi lautasilla.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.
Sanoi nuori Joukahainen:
»Oi on vanha Wäinämöinen,
Pyörrytä pyhät sanasi,
Peräytä lausehesi,
Annan kultia kypärin,
Hopeita huovan täyen,
Isoni soasta saamat,
Taluttamat tappelosta!»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»En huoli hopeitasi,
Kysy en kurja kultiasi,
On noita itselläniki
Joka aitta ahtaeltu,
Joka vakkanen varottu,
Ne on kullat kuun ikuiset,
Päivän polviset hopeat.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.
Sanoi nuori Joukahainen:
»Oi on vanha Wäinämöinen,
Päästä tästä pälkähästä,
Tästä seikasta selitä,
Annan aumani kotoiset,
Heitän hieta-peltoseni
Oman pääni päästimeksi,
Itseni lunastimiksi!»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»En halaja aumojasi,
Herjä hieta-peltojasi,
On noita itselläniki
Peltoja joka perällä,
Aumoja joka aholla,
Omat on paremmat pellot,
Omat aumat armahammat.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi ainakin alemma.
Siitä nuori Joukahainen
Toki viimein tuskautui,
Kun oli leuan liettchessä,

76: 4. venettä; paattia.
95: 2. väkevä.
02: 2. talli; hevoishuone.

420: 3. varustettu.
422: 2. ikäiset; vanhat.
445: 3. leukaa myöten.

Parran paikassa pahassa,
Suun on suossa, sammalissa,
Hampahin haon perässä.
Sanoi nuori Joukahainen:
450. »Oi on viisas Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen,
Laula jo laulusi takaisin,
Heitä vielä heikko henki,
Laske täältä pois minua,
Virta jo jalkoa vetävi,
Hiekka silmiä hiovi!»
»Kun pyörrät pyhät sanasi,
Luovuttelet luottehesi,
Annan Aino siskoseni,
460. Lainoan emoni lapsen
Sulle pirtin pyyhkiäksi,
Lattian lakaisiaksi,
Hulikkojen huuhtojaksi,
Vaippojen viruttajaksi,
Kutojaksi kulta-vaipan,
Mesileivän leipojaksi.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Ihastui iki hyväksi,
Kun sai neion Joukahaisen
470. Vanhan päivänsä varaksi.
Istuiksen ilo-kivelle,
Laulu-paaelle paneikse,
Lauloi kotvan, lauloi toisen,
Lauloi kotvan kolmannenki,
Pyörti pois pyhät sanansa,
Perin laski lausehensa.
Pääsi nuori Joukahainen,
Pääsi leuan liettehestä,
Parran paikasta pahasta,
480. Hevoinen kosken kivestä,
Reki rannalta haosta,
Ruoska rannan ruokosesta.

463: 1. pyttyjen.
473: 2. vähän ajan.

Kohoeli korjahans:
Reutoihe rekosehen:
Läksi mielellä pahal
Syämmellä synkeäll:
Luoksi armahan em
Tykö valta-vanhem
Ajoa karittelevi,
490. Ajoi kummasti kotil
Rikki riihe'en reken
Aisat poikki portah:
Alkoi äiti arvaella,
Isonen sanan sanov
»Suottapa rikoit rek
Tahallasi aisan taito
Mitäpä kummasti ku
Tulet tuhmasti kotih
Tuossa nuori Joul
500. Itkeä vetistelevi
Alla päin, pahoilla
Kaiken kallella kyp:
Sekä huulin hyypyn
Nenän suulle langer
Emo ennätti kysy:
Vaivan nähnyt vaai
»Mitä itket poikueni
Nuorna saamani nu
Olet huulin hyypyn
510. Nenän suulle langer
Sanoi nuori Jouka
»Oi on maammo ka
Jo on syytä syntyn
Taikoja tapahtunun
Syytä kyllin itkeäni,

483: 1. nousi.
484: 1. nakkasi, heitti itsensä.
496: 1. ehdolla; hyvällä tahdo
503: 3. kankein; paksuin.
504: 3. venyneellä, pitkällä ne
506: 3. tahtoa tietää.
512: 3. äiti.

Taikoja nureksiani,
Tuot' itken tämän ikäni,
Puhki polveni murehin,
Annoin Aino siskoseni,
Lupasin emoni lapsen
Wäinämöiselle varaksi,
Laulajalle puolisoksi,
Turvaksi tutisevalle,
Suojaksi sopen kululle.»
Emo kahta kämmentänsä,
Hykersi molempiansa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Elä itke poikueni,
Ei ole itkettäviä,
Suuresti surettavia;
Tuota toivoin tuon ikäni,
Puhki polveni halasin
Sukuhuni suurta miestä,
Rotuhuni rohkeata,
Vävykseni Wäinämöistä,
Laulajata langokseni.»
Sisar nuoren Joukahaisen
Itse itkullen apeutui,
Itki päivän, itki toisen,
Poikkipuolin portahalla,
Itki suuresta surusta,
Apeasta mielalasta.
Sai emo sanelemahan:
»Mitä itket Ainoseni,
Kun olet saava suuren sulhon,
Miehen korkean kotihin,
Ikkunoillen istujaksi,

3, 4. nurkissa asujalle.
1. hieroi yhteen.
1. läpi; 2. ikäni.
3. tuli karvasmieliseksi.
1. surullisesta; katkerasta; 2. pahasta mielestä.

Lautsoille lavertajaksi?»
Tuon tytär sanoiksi virkki:
550. »Oi emoni kantajani,
Itkenpä minä jotaki,
Itken kassan kauneutta,
Tukan nuoren tuuheutta,
Hivuksien hienoutta,
Jos ne piennä peitetähän,
Katetahan kasvavana.»
»Tuotapa ikäni itken,
Tuota päivän armautta,
Suloutta kuun komean,
560. Ihanuutta ilman kaiken,
Jos oisi nuorna jättäminen,
Lapsena unohtaminen
Veikon veisto-tanterille
Ison ikkunan aloille.»
Sanovi emo tytölle,
Lausui vanhin lapsellensa:
»Mene huima huolinesi,
Epäkelpo itkuinesi,
Ei ole syytä synkistyä,
570. Aihetta apeutua,
Paistavi Jumalan päivä
Muuallaki maailmassa,
Ei isosi ikkunoilla,
Veikkosi veräjän suulla,
Myös on marjoja mäellä,
Ahomailla mansikoita
Poimia sinun poloisen
Ilmassa etempänäki,
Ei aina ison ahoilla
580. Veikon viertokankahilla.»

548: 1. lavitsoille; penkeille; 2. puhujaksi.
552: 2. tukan.
567: 2. mieletöin.

Neljäs Runo.

Wäinämöinen tapaa Joukahaisen sisaren vastan taitossa, tää häntä puolisoksensa 1—30. Tytär juoksee itkein kotia j asian äitillensä 31—116. Äiti kieltää häntä suremasta, ja kä nemmin iloitsemaan ja koreissa vaatteissa käymään 117—18 itkee itkemistänsä ja sanoo, ei tahtovansa iki vanhalle miehell soksi mennä 189—254. Huolissansa kävellen eksyy korpeen oudolle meren rannalle, lähtee pesemään itsensä ja hukku 255—370. Äiti itkee yöt päivät hukkunutta tytärtänsä 37

Tuopa Aino neito nuori,
Sisar nuoren Joukahaisen
Läksi luutoa lehosta,
Vastaksia varvikosta;
Taittoi vastan taatollensa,
Toisen taittoi maammollensa,
Kokoeli kolmannenki
Verevälle veiollensa.
Jo astui kohin kotia,
10. Lepikkää leuhautti,
Tuli vanha Wäinämöinen,
Näki neitosen lehossa,
Hienohelmen heinikössä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Eläpä muille neiti nuori
Kun minulle neiti nuori
Kanna kaulan helmilöitä,
Rinnan ristiä rakenna,

3: 3. lehtimetsästä.
4: 1. vastan, vihdan aineita.
5: 2. vihdan.
8: 2. veljellensä.

Pane päätä palmikolle
20. Sio silkillä hivusta!»
Neiti tuon sanoiksi
»En sinulle, enkä mui
Kanna rinnan ristilöit
Päätä silkillä sitaise,
Huoli en haahen halj
Wehnän viploista val
Asun kaioissa sovissa
Kasvan leivän kannik
Tykönä hyvän isoni,
30. Kanssa armahan emo
Riisti ristin rinnalta
Sormukset on sormes
Helmet kaulasta karis
Puna-langat päänsä p
Jätti maalle maan hy
Lehtohon lehon hyvil
Meni itkien kotihin,

25: 3. haahden; hahden; laiva
26: 2. viipaleista; pytköistä.
27: 3. paidoissa; vaatteissa.

llen kartanolle.
ıtui ikkunalla,
'artta kirjoavi:
ket, tyttö raukka,
aukka, neito nuori?»
ı syytä itkeäni,
valittoani,
en, taattoseni,
en ja valitan:
ristі rinnaltani,
vyöstäni karisi,
ı hopea-risti,
ngat vyöni päästä.»
ısä veräjän suulla
lpuuta veistelevi:
ket, sisko raukka,
aukka, neito nuori?»
ı syytä itkeäni,
valittoani,
en, veikko rukka,
en ja valitan:
sormus sormestani,
kaulasta katosi,
sormus sormestani,
ı hopea-helmet.»
sillan korvasella
ıullaista kutovi:
ket, sisko raukka,
aukka, neito nuori?»
ı syytä itkiällä,
vetistäjällä,
en, sisko rukka,
en ja valitan:
kullat kulmiltani,
hivuksiltani,
ıit silmiltäni,

ıänellä itkien.

us; koru.

Puna-nauhat pääni päältä.»
Emo aitan portahalla
Kuoretta kokoelevi:
»Mitä itket, tytti raukka,
Tyttö raukka, neito nuori?»
»Oi on maammo kantajani,
80. Oi emo imettäjäni,
Onp'on syitä synkeitä,
Apeita ani pahoja,
Sitä itken, äiti rukka,
Sitä, maammoni, valitan:
Läksin luutoa lehosta,
Vastan päitä varvikosta,
Taitoin vastan taatolleni,
Toisen taitoin maammolleni,
Kokoelin kolmannenki
90. Verevälle veiolleni,
Aloin astua kotihin,
Astuinpa läpi ahosta,
Osmoinen orosta virkkoi,
Kalevainen kaskesmaalta:
»»Eläpä muille, neiti rukka,
Kun minulle, neiti rukka,
Kanna kaulan helmilöitä,
Rinnan ristiä rakenna,
Pane päitä palmikolle,
100. Sio silkillä hivusta.»»
»Riistin ristin rinnaltani,
Helmet kaulasta karistin,
Sini-langat silmiltäni,
Puna-langat pääni päältä,
Heitin maalle maan hyviksi,
Lehtohon lehon hyviksi,
Itse tuon sanoiksi virkin:
»»En sinulle, enkä muille
Kanna rinnan ristiäni,
110. Päätä silkillä sitaise,
Huoli en haahen haljakoista,

76: 1. maidon kuorta, päällistä; kermaa; taaletta.

Vehnän viploista valita,
Asun kaioissa sovissa,
Kasvan leivän kannikoissa
Tykönä hyvän isoni,
Kanssa armahan emoni.»»
Emo tuon sanoiksi virkki,
Lausui vanhin lapsellensa:
»Elä itke tyttäreni,
120. Nuorna saamani nureksi,
Syö vuosi suloa voita,
Tulet muita vuolahampi,
Toinen syö sianlihoa,
Tulet muita sirkeämpi,
Kolmas kuore-kokkaroita,
Tulet muita kaunihimpi;
Astu aittahan mäelle,
Aukaise parahin aitta,
Siell' on arkku arkun päällä,
130. Lipas lippahan lomassa,
Aukaise parahin arkku,
Kansi kirjo kimmahuta,
Siin' on kuusi kulta-vyötä,
Seitsemän sini-hamoista,
Ne on Kuuttaren kutomat,
Päivättären päättelemät.»
»Ennen neinnä ollessani,
Impenä eläessäni
Läksin marjahan metsälle,
140. Alle vaaran vaapukkahan,
Kuulin Kuuttaren kutovan,
Päivättären kehreävän
Sinisen salon sivulla,

122: 3. sileämpi; lihavampi.
124: 3. pulskeampi.
125: 2. maidonkuorella leivotuita kakkuja; maito-piirakaisia.
132: 2. kirjava.
137: 2. neitenä; neitsyenä.
140: 3. vatun, vaaraman, vadelman poimintahan.

Lehon lemmen liepehel
»Minä luoksi luontelim
Likelle lähentelime,
Aloinpa anella noita,
Itse virkin ja sanelin:
Anna Kuutar kultiasi,
150. Päivätär hopeitasi
Tälle tyhjälle tytölle,
Lapsellen anelialle.»
»Antoi Kuutar kultian
Päivätär hopeitansa;
Minä kullat kulmilleni,
Päälleni hyvät hopeat,
Tulin kukkana kotihin,
Ilona ison pihoille.»
»Kannoin päivän, kan
160. Jo päivänä kolmantena
Riisuin kullat kulmiltar
Päältäni hyvät hopeat,
Vein ne aittahan mäell
Panin arkun kannen al
Siit' on asti siellä ollut
Ajan kaiken katsomatta
»Sio nyt silkit silmill
Kullat kulmille kohota,
Kaulahan heleät helmet
170. Kullan ristit rinnoillesi,
Pane paita palttinainen
Liitä liinan aivinainen,
Hame verkainen vetäis
Senp' on päälle silkki-
Sukat sulkkuiset korea
Kautokengät kaunokais
Pääsi kääri palmikolle,
Silkkinauhoilla sitase,
Sormet kullan sormuk

175: 2. silkkiset.
176: 1. nahkaiset kengät. Kau
notaan kengän päällisnahkaa

kullan käärylöihin!»
in tulet tupahan tuolta,
t aitasta sisälle
ıkuntasi suloksi,
› heimon hempeäksi,
t kukkana kujilla,
ıukkaisena vaellat,
ıpana entistäsi,
mpana muinaistasi.»
ı emo sanoiksi virkki,
›' on lausui lapsellensa;
;tär totellut tuota,
uullut emon sanoja,
itkien pihalle,
oellen kartanolle,
›vi sanalla tuolla,
ui tuolla lausehella:
›n on mieli miekkoisien,
ıaallisten ajatus?
›' on mieli miekkoisien,
ıaallisten ajatus,
ı on vellova vetonen,
ıalto altahassa;
ıpä poloisten mieli,
›n allien ajatus?
›ä on poloisten mieli,
›ä allien ajatus,
. on hanki harjan alla,
kaivossa syvässä.»
sein nyt minun utuisen,
ı utuisen lapsen
kulkevi kulossa,
koissa viehkuroivi,
nessa nuhaelevi,
ahassa piehtaroivi,
ei tervoa parempi,

ıellisten.
kyvä.
ıkalossa.
sorsien.
ı huonosti, vaivaisesti.

Syän ei syttä valkeampi.»
»Parempi minun olisi,
Parempi olisi ollut
Syntymättä, kasvamatta,
220. Suureksi sukeumatta,
Näille päiville pahoille,
Ilmoille ilottomille;
Oisin kuollut kuusi-öisnä,
Kaonnut kaheksan-öisnä,
Oisi en paljoa pitänyt,
Vaaksan palttina-paloa,
Pikkaraisen pientaretta,
Emon itkua vähäisen,
Ison vieläki vähemmän,
230. Veikon ei väheäkänä.»
Itki päivän, itki toisen,
Sai emo kyselemähän:
»Mitä itket, impi rukka,
Kuta, vaivainen, valitat?»
»Sitä itken impi rukka,
Kaiken aikani valitan,
Kun annoit minun poloisen,
Oman lapsesi lupasit,
Käskit vanhalle varaksi,
240. Ikäpuolelle iloksi,
Turvaksi tutisevalle,
Suojaksi sopen kululle;
Oisit ennen käskenynnä
Alle aaltojen syvien
Sisareksi siikasille,
Veikoksi ve'en kaloille;
Parempi meressä olla,
Alla aaltojen asua
Sisarena siikasilla,
250. Veikkona ve'en kaloilla,
Kun on vanhalla varana,
Turvana tutisialla,
Sukkahansa sujstujalla,

253: 2. lankeejalla.

Karahkahan kaatujalla.»
Siitä astui aittamäelle,
Astui aittahan sisälle;
Aukaisi parahan arkun,
Kannen kirjo kimmahutti,
Löysi kuusi kulta-vyötä,
260. Seitsemän sini-hametta,
Ne on päällensä pukevi,
Varrellensa valmistavi;
Pani kullat kulmillensa,
Hopeat hivuksillensa,
Sini-silkit silmillensä,
Puna-langat päänsä päälle.
Läksi siitä astumahan
Ahon poikki, toisen pitkin,
Vieri soita, vieri maita,
270. Vieri synkkiä saloja,
Itse lauloi mennessänsä,
Virkki vieriellessänsä:
»Syäntäni tuimelevi,
Päätäni kivistelevi,
Eikä tuima tuimemmasti,
Kipeämmästi kivistä,
Jotta koito kuolisinki,
Katkeaisinki katala,
Näiltä suurilta suruilta
280. Apeilta mielaloilta.»
»Jo oisi minulla aika,
Näiltä ilmoilta eritä,
Aikani Manalle mennä,
Ikä tulla Tuonelahan,
Ei mua isoni itke,
Ei emo pane pahaksi,
Ei kastu sisaren kasvot,
Veikon silmät vettä vuoa,
Vaikka vierisin vetehen,
290. Kaatuisin kalamerehen,
Alle aaltojen syvien,

277: 2. raukka; vaivainen.

Päälle mustien murien.
Astui päivän, astui
Päivänäpä kolmantena
Ennätti meri etehen,
Ruokoranta vastahansa
Tuohon yöhyt yllättävi,
Pimeä piättelevi.
Siinä itki impi illan,
300. Kaikerteli kaiken yötä,
Rannalla vesikivellä,
Laajalla lahen perällä;
Aamulla ani varahin
Katsoi tuonne niemen
Kolme oli neittä niemen
Ne on merta kylpemäs
Aino neiti neljänneksi,
Vitsan varpa viienneks
Heitti paitansa pajull
310. Hamehensa haapaselle,
Sukkansa sulalle maall
Kenkänsä vesikivelle,
Helmet hietarantaselle,
Sormukset somerikolle.
Kivi oli kirjava seläll
Paasi kullan paistavain
Kiistasi kivelle uia,
Tahtoi paaelle paeta.
Sitte sinne saatuansa
320. Asetaiksen istumahan
Kirjavaiselle kivelle,
Paistavalle paaterelle;
Kilahti kivi vetehen,
Paasi pohjahan pakeni,
Neitonen kiven keralla,
Aino paaen palleassa.
Siihenpä kana katosi,

300: 1. valitteli.
306: 2, 3. uimassa.
308: 1, 2. hoikkavarrellinen.
326: 3. kylessä.

Siihen kuoli impi rukka,
Sanoi kerran kuollessansa,
Virkki vielä vierressänsä:
»Menin merta kylpemähän,
Sainp' on uimahan selälle,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elköhön minun isoni
Sinä ilmoisna ikänä
Vetäkö ve'en kaloja
Tältä suurelta selältä!»
»Läksin rannalle pesohon,
Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elköhön minun emoni
Sinä ilmoisna ikänä
Panko vettä taikinahan
Laajalta kotilaheltal»
»Läksin rannalle pesohon,
Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elköhönp' on veikkoseni
Sinä ilmoisna ikänä
Juottako sota-oritta
Rannalta merelliseltä!»
»Läksin rannalle pesohon,
Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elköhönp' on siskoseni
Sinä ilmoisna ikänä
Peskö tästä silmiänsä
Kotilahen laiturilta!
Mikäli meren vesiä,
Sikäli minun veriä;
Mikäli meren kaloja,
Sikäli minun lihoja;
Mikä rannalla risuja,
Se on kurjan kylkiluita;
Mikä rannan heinäsiä,
Se hivusta hierottua.»
Se oli surma nuoren neien
Loppu kaunihin kanasen.
Kukas nyt sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon?
Karhu sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei karhu sanoa saata,
Lehmikarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon?
Susi sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei susi sanoa saata,
Lammaskarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon?
Repo sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei repo sanoa saata,
Hanhikarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon?
Jänö sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Jänis varman vastaeli:

2: 1. rantaportaalta.
4: 1. sitä myöten; sen verran.

393: 1. kettu.

»Sana ei miehe'en katoa.»
Läksi jänis juoksemahan,
Pitkäkorva piippomahan,
Vääräsääri vääntämähän,
Ristisuu ripottamahan
Neien kuuluhun kotihin,
410. Kaunihisen kartanohon.
Juoksi saunan kynnykselle,
Kyykistäikse kynnykselle,
Sauna täynnä neitosia,
Vasta käessä vastoavat:
»Saitko kiero keittimiksi,
Paltsasilmä paistimiksi,
Isännälle iltaiseksi,
Emännällen eineheksi,
Tyttären välipaloiksi,
420. Pojan puolipäiväiseksi.»
Jänis saattavi sanoa,
Kehräsilmä kerskaella:
»Liepä lempo lähtenynnä
Kattiloihin kiehumahan,
Läksin sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan:
Jop' on kaunis kaatununna,
Tinarinta riutununna,
Sortunna hopeasolki,
430. Vyövaski valahtanunna,
Mennyt lietohon merehen,
Alle aavojen syvien,
Sisareksi siikasille,
Veikoksi ve'en kaloille.»
Emo tuosta itkemähän,
Kyynelvierus vieremähän,
Sai siitä sanelemahan,
Vaivainen valittamahan:
»Elkätte, emot poloiset,
440. Sinä ilmoisna ikänä
Tuuitelko tyttäriä,
Lapsianne liekutelko
Vastoin mieltä miehelähän,
Niinkun mie emo poloinen
Tuuittelin tyttöjäni,
Kasvatin kanasiani!»
Emo itki, kyynel vieri,
Vieri vetrehet vetensä
Sinisistä silmistänsä
450. Poloisille poskillensa.
Vieri kyynel, vieri toinen
Vieri vetrehet vetensä
Poloisilta poskipäiltä
Ripeille rinnoillensa.
Vieri kyynel, vieri toinen
Vieri vetrehet vetensä
Ripeiltä rinnoiltansa
Hienoisille helmoillensa.
Vieri kyynel, vieri toinen
460. Vieri vetrehet vetensä
Hienoisilta helmoiltansa
Puna-suille sukkasille.
Vieri kyynel, vieri toinen
Vieri vetrehet vetensä
Puna-suilta sukkasilta
Kulta-kengän kautosille.
Vieri kyynel, vieri toinen
Vieri vetrehet vetensä
Kulta-kengän kautosilta
470. Maahan alle jalkojensa,
Vieri maahan maan hyväk
Vetehen ve'en hyväksi.
Ve'et maahan tultuansa
Alkoivat jokena juosta,
Kasvoipa jokea kolme
Itkemistänsä vesistä,
Läpi päänsä lähtemistä,

416: 1. pyöräsilmä; mulkosilmä.
431: 2. vetelään.
448: 2. katkerat.
466: 2. päällysnahkoille.

Alta kulman kulkemista.
Kasvoipa joka jokehen
Kolme koskea tulista,
Joka kosken kuohumalle
Kolme luotoa kohosi,
Joka luo'on partahalle
Kunnas kultainen yleni,
Kunki kunnahan kukulle
Kasvoi kolme koivahaista,
Kunki koivun latvasehen
Kolme kullaista käkeä.
Sai käköset kukkumahan,
Yksi kukkui: lemmen, lemmen,
Toinen kukkui: sulhon, sulhon,
Kolmas kukkui: auvon, auvon.
Kuka kukkui: lemmen, lemmen,
Sep' on kukkui kuuta kolme
Lemmettömälle tytölle,
Meressä makoavalle.
Kuka kukkui: sulhon, sulhon,
Sep' on kukkui kuusi kuuta
Sulholle sulottomalle,
Ikävissä istuvalle.
Kuka kukkui: auvon, auvon,
Se kukkui ikänsä kaiken
Auvottomalle emolle,
Iän päivät itkevälle.
Niin emo sanoiksi virkki
Kuunnellessansa käkeä:
»Elköhön emo poloinen
Kauan kuunnelko käkeä,
Kun käki kukahtelevi,
Niin syän sykähtelevi,
Itku silmähän tulevi,
Ve'et poskille valuvi,
Hereämmät herne-aarta,
Paksummat pavun jyveä,
Kyynärän ikä kuluvi,
Vaaksan varsi vanhenevi,
Koko ruumis runnahtavi
Kuultua kevät-käkösen!»

: 3. riemun.

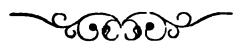

Viides Runo.

Wäinämöinen lähtee Joukahaisen sisarta merestä pyytämät saapi hänen oudonlaiseksi kalaksi muuttuneena onkeensa 1—58. Y palasiksi leikkaamaan, mutta kala käsistä pyörähtää mereen j moittaa sieltä itsensä, ken oli 59—133. Wäinämöinen kokee tu sekä sanoilla että pyydyksillä kalaa jälle saada 134—163. K raskaalla mielellä kotia ja saapi äiti vainajaltansa neuvon, lähtemä jan tytärtä kosimaan 164—241.

Jo oli sanoma saatu,
Viety viesti tuonnemmaksi
Neien nuoren nukkumasta,
Kaunihin katoamasta.
Vaka vanha Wäinämöinen,
Tuo tuosta pahoin pahastui,
Itki illat, itki aamut,
Yöhyet enemmin itki,
Kun oli kaunis kaatununna,
10. Neitonen nukahtanunna,
Mennyt lietohon merehen,
Alle aaltojen syvien.
Astui huollen, huokaellen,
Syämmellä synkeällä,
Rannalle meren sinisen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sano nyt Untamo unesi,
Maku'usi maan venyjä,
Missä Ahtola asuvi,
20. Neiot Wellamon venyvi?»
»Sanoipa Untamo unensa,
Maku'unsa maan venyjä:
»Tuolla Ahtola asuvi,
Neiot Wellamon venyvi
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen,
Alla aaltojen syvien,
Päällä mustien mutien.»
»Siellä Ahtola asuvi,
30. Neiot Wellamon venyvi
Pikkuisessa pirttisessä,
Kamarissa kaitaisessa,
Kiven kirjavan kylessä,
Paaen paksun kainalossa.
Siitä vanha Wäinämöin
Vetihe venesioille,
Silmeävi siimojansa,
Katselevi onkiansa,
Otti ongen taskuhunsa,
40. Väkä-rauan väskyhynsä;
Soutoa melastelevi,
Päähän saaren saauttavi,
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen

ı' oli ongella olia,
siimalla asuja,
sellä kääntеliä,
launihin merelle,
teli, orhitteli,
vaskinen vapisi,
inen siima siukui,
ı kultainen kulisi.
päivänä muutamana,
ıenna moniahana
otti onkehensa,
en takrarautahansa,
veti venosehensa,
talka-pohjahansa.
selevi, kääntelevi,
ı virkkoi, noin nimesi:
' on tuo kala kalanen,
en tuota tunnekana,
ık' on siikaseksi,
ıhka kuujaseksi,
hka haukiseksi,
ıin emä-kalaksi,
imehnoksiki,
vatoin neitoseksi,
ıin Ween on tyttöseksi,
toin kotikanaksi;
ıisin meri-loheksi,
ı aallon ahveneksi.»
ıll' on veitsi Wäinämöisen,
ıopea huotrasessa,
veitsen viereltänsä,
'astansa pää-hopean

iverkolla.
i, koukku (?).
la; raippa.
ın laji.
ävä; 2. kuuja s. o. lohen lajia.
as, alastoin; 2. ihmiseksi.
siteetöin.
uisin; kaltaisin.
essa.

Kalan palstoin pannaksensa,
Lohen leikkaellaksensa
Aamuisiksi atrioiksi,
80. Murkinaisiksi muruiksi,
Lohisiksi lounahiksi,
Ilta-ruoiksi isoiksi.
Alkoi lohta leikkaella,
Veitsen viilteä kaloa,
Lohi loimahti merehen,
Kala kirjo kimmeltihe
Pohjasta punaisen purren,
Venehestä Wäinämöisen.
Äsken päätänsä ylenti,
90. Oikeata olkapäätä
Vihurilla viiennellä,
Kupahalla kuuennella,
Nosti kättä oikeata,
Näytti jalkoa vasenta
Seitsemännellä selällä,
Yheksännen aallon päällä.
Sieltä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:
»Oi sie vanha Wäinämöinen!
100. En ollut minä tuleva
Lohi leikkaellaksesi,
Kala palstoin pannaksesi,
Aamuisiksi atrioiksi,
Murkinaisiksi muruiksi,
Lohisiksi lounahiksi,
Iltaruoiksi isoiksi.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Miksi sie olit tuleva?»
»Olinpa minä tuleva
110. Kainaloiseksi kanaksi,
Ikuiseksi istujaksi,
Polviseksi puolisoksi,
Siasi levittäjäksi,

77: 2. palasittain.
92: 1. verkon puulla, laudalla.

Pään-alaisen laskiaksi,
Pirtin pienen pyyhkiäksi,
Lattian lakaisiaksi,
Tulen tuojaksi tupahan,
Valkean virittäjäksi,
Leivän paksun paistajaksi,
120. Mesi-leivän leipojaksi,
Olutkannun kantajaksi,
Atrian asettajaksi.»
»En ollut merilohia,
Syvän aallon ahvenia;
Olin kapo, neiti nuori,
Sisar nuoren Joukahaisen,
Kuta pyyit kuun ikäsi,
Puhki polvesi halasit.»
»Ohoh sinua ukko utra,
130. Vähämieli Wäinämöinen,
Kun et tuntenut piteä
Wellamon vetistä neittä,
Ahon lasta ainokaista!»
Sanoi vanha Wäinämöinen
Alla päin, pahoilla mielin:
»Oi on sisar Joukahaisen
Toki tullos toinen kerta!»
Eip' on toiste tullutkana,
Ei toiste sinä ikänä,
140. Jo vetihe, vierähtihe,
Ve'en kalvosta katosi
Kiven kirjavan sisähän,
Maksankarvaisen malohon.
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuo on tuossa arvelevi,
Miten olla, kuin eleä;
Jo kutaisi sulkku-nuotan,
Veti vettä ristin rastin,
Salmen pitkin, toisen poikki,
150. Veti vienoja vesiä,
Lohiluotojen lomia,

143: 2. rakohon.

Noita Wäinölän vesiä,
Kalevalan kannaksia,
Synkkiä syväntehiä,
Suuria selän napoja,
Joukolan jokivesiä,
Lapin lahti-rantasia.
Sai kyllin kaloja mui
Kaikkia ve'en kaloja,
160. Ei saanut sitä kalaista,
Mitä mielensä pitävi,
Wellamon vetistä neitt
Ahon lasta ainokaista.
Siitä vanha Wäinämö
Alla päin, pahoilla mie
Kaiken kallella kypärin
Itse tuon sanoiksi virk
»Ohoh hullu hulluuttan
Vähämieli miehuuttani,
170. Olipa minulla mieltä,
Ajatusta annettuna,
Syäntä suurta survottu
Oli ennen aikoinansa,
Vaanpa nyt tätä nykyä
Tällä inhalla iällä,
Puuttuvalla polveksella
Kaikki on mieli melke
Ajatukset arvoisessa,
Kaikki toimi toisialla!»
180. »Kuta vuotin kuun i
Kuta puolen polveani,
Wellamon vetistä neitt
Veen on viimeistä tytä
Ikuiseksi ystäväksi,
Polviseksi puolisoksi,
Se osasi onkeheni,
Vierähti venoseheni,
Minä en tuntenut piteä
En kotihin korjaella,

153: 2. niemen kantoja.

Laskin jälle lainehisin,
Alle aaltojen syvien!»
Meni matkoa vähäisen,
Astui huollen, huokaellen,
Kulkevi kotia kohti,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kukkui muinaiset käkeni,
Entiset ilo-käkeni
Kukkui ennen illoin, aamuin,
Kerran keskipäivälläki,
Mikä nyt sorti suuren äänen,
Äänen kaunihin kaotti?
Suru sorti suuren äänen,
Huoli armahan alenti,
Sill' ei kuulu kukkuvaksi,
Päivän laskun laulavaksi,
Minun iltani iloksi,
Huomeneni huopeheksi.»
»Enkä nyt tuota tieäkänä,
Miten olla, kuin eleä,
Tällä ilmalla asua,
Näillä mailla matkaella;
Oisiko emo elossa,
Vanhempani valvehella,
Sepä saattaisi sanoa,
Miten pystössä pysyä
Murehisin murtumatta,
Huolihin katoamatta,
Näissä päivissä pahoissa,
Apeissa mielaloissa!»
220. Emo hauasta havasi,
Alta aallon vastaeli:
»Viel' ompi emo elossa,
Vanhempasi valvehella,
Joka saattavi sanoa,
Miten olla oikeana
Murehisin murtumatta,
Huolihin katoamatta,
Niissä päivissä pahoissa,
Apeissa mielaloissa:
230. Mene Pohjan tyttärihin,
Siell' on tyttäret somemmat,
Neiet kahta kaunihimmat,
Viittä, kuutta virkeämmät,
Ei Joukon jorottaria,
Lapin lapsi-lönttäreitä.»
»Sieltä naios poikaseni
Paras Pohjan tyttäristä,
Jok' on sievä silmiltänsä,
Kaunis katsannoisiltansa,
240. Aina joutuisa jalalta,
Sekä liukas liikunnolta!»

2. huviksi; ratoksi.

Kuudes Runo.

Joukahainen kantaa vihaa Wäinämöisen päälle ja vahta' Pohjolan matkalla 1—78. Näkee ratsastavan joen poikki ja amp tä, mutta osa'aa ainoastansa hevoiseen 79—182. Wäinämöine veteen; kova tuuli uittelee häntä meren selälle ja Joukahainen il se, kun luulee Wäinämöisen jo viimeisen virtensä laulaneen 18

Vaka vanha Wäinämöinen
Lähteäksensä käkesi
Tuonne kylmähän kylähän,
Pimeähän Pohjolahan.
Otti olkisen orihin,
Hernevartisen hevosen,
Pisti suitset kullan suuhun,
Päitsensä hopean päähän,
Itse istuvi selälle,
10. Löihe reisin ratsahille;
Ajoa hyryttelevi,
Matkoansa mittelevi
Orihilla olkisella,
Hernevarrella hevolla.
Ajoi Wäinölän ahoja,
Kalevalan kankahia,
Hepo juoksi, matka joutui,
Koti jääpi, tie lyheni;
Jo ajoi meren selälle,
20. Ulapalle aukealle
Kapioisen kastumatta,
Vuohisen vajoumatta.
Olipa nuori Joukahainen,
Laiha poika Lappalainen,
Piti viikoista vihoa,

25: 2. pitkää.

Ylen kauaista kaetta
Kera vanhan Wäinäm
Päälle laulajan ikuisei
Laativi tulisen jouse
30. Jalon kaaren kaunista
Kaaren rauasta raken
Vaskesta selän valavi
Noita on kullalla kuv
Hopealla huolitteli.
Mistä siihen nauhan
Kusta jäntehen tapasi
Hiien hirven suonilois
Lemmon liina-nuorasi
Sai kaaren kaninehe
40. Jousen varsin valmihi
Kaari oli kaunihin nä
Jousi jonki maksavai
Hevoinen selällä seis
Varsa juoksi vartta n
Kapo kaarella makasi
Jänö jäntimen siassa.
Vuoli piiliä pinosen
Kolmisulkia kokosen,
Varret tammesta van
50. Päät tekevi tervakses
Minkä saapi valmihik

Sen sitte sulittelevi
Pääskyn pienillä sulilla,
Varpusen vivustimilla.
Karkaeli nuoliansa,
Puretteli piiliänsä
Maon mustissa mujuissa,
Käärmehen kähy-verissä.
Sai vasamat valmihiksi,
Jousen jänniteltäväksi,
Siitä vuotti Wäinämöistä,
Saavaksi Suvantolaista,
Vuotti illan, voutti aamun,
Vuotti kerran keskipäivän.
Viikon vuotti Wäinämöistä,
Viikon vuotti, ei väsynyt,
Istuellen ikkunoissa,
Valvoen vajojen päissä,
Kuunnellen kujan perällä,
Vahtaellen vainiolla,
Viini nuolia selässä,
Hyvä kaari kainalossa.
Vuotteli ulompanaki,
Talon toisen tuolla puolla,
Nenässä tulisen niemen,
Tuli-kaiskun kainalossa,
Korvalla tulisen kosken,
Pyhän virran viertimellä.
Niin päivänä muutamana,
Huomenna moniahana
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päivän alle,
Keksi mustasen merellä,
Sinerväisen lainehilla:
»Onko se iässä pilvi,
Päivän koite koillisessa?»
Ei ollut iässä pilvi,

1. kovensi.
2. nuolet.
1. nuolikontti, — kotero.
2. kaisku s. o. pitkä, kaita niemi.

Päivän koite koillisessa,
Oli vanha Wäinämöinen,
90. Laulaja iän ikuinen,
Matkoava Pohjolahan,
Kulkeva Pimentolahan
Orihilla olkisella,
Hernevarrella hevolla.
Tuop' on nuori Joukahainen,
Laiha poika Lappalainen,
Jou'utti tulisen jousen,
Koppoi kaaren kaunihimman
Pään varalle Wäinämöisen,
100. Surmaksi Suvantolaisen.
Ennätti emo kysyä,
Vanhempansa tutkaella:
»Kellen jousta jouahutat,
Kaarta rauta rauahutat?»
Tuop' on nuori Joukahainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuohon jousta jouahutan,
Kaarta rauta rauahutan
Pään varalle Wäinämöisen,
110. Surmaksi Suvantolaisen,
Ammun vanhan Wäinämöisen,
Lasken laulajan ikuisen
Läpi syämmen, maksan kautta,
Halki hartiolihojen.»
Emo kielti ampumasta,
Emo kielti ja epäsi:
»Elä ammu Wäinämöistä,
Kaota Kalevalaista,
Wäinö on sukua suurta,
120. Lankoni sisaren poika.»
»Ampuisitko Wäinämöisen,
Kaataisit Kalevalaisen,
Ilo ilmalta katoisi,
Laulu maalta lankeaisi,
Ilo on ilmalla parempi,

116: 4. kielti.

Laulu maalla laatusampi,
Kun ompi Manalan mailla,
Noilla Tuonelan tuvilla.»
Tuossa nuori Joukahainen
130. Jo vähän ajattelevi,
Pikkuisen piättelevi;
Käsi käski ampumahan,
Käsi käski, toinen kielti,
Sormet suoniset pakotti.
Virkki viimeinki sanoiksi,
Itse lausui, noin nimesi:
»Kaotkohot jos kahesti
Kaikki ilmaiset ilomme,
Kaikki laulut langetkohot,
140. Varsin ammun, en varanne.»
Jännitti tulisen jousen,
Veti vaskisen vekaran
Vasten polvea vasenta,
Jalan alta oikeansa,
Veti viinestä vasaman,
Sulan kolmi-koipisesta,
Otti nuolen orheimman,
Valitsi parahan varren,
Tuon on juonelle asetti,
150. Liitti liina-jäntehelle.
Oikaisi tulisen jousen
Olallehen oikealle,
Asetaiksen ampumahan,
Ampumahan Wäinämöistä,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Iske nyt koivuinen sakara,
Petäjäinen selkä lyö'ös,
Jänne liina lippaellos;
Min käsi alentanehe,
160. Sen nuoli ylentäköhön,
Min käsi ylentänehe,
Sen nuoli alentakohon!»
Lekahutti liipaisinta,
Ampui nuolen ensimäisen,
Se meni kovan ylatse,
Päältä pään on taivah
Pilvihin pirajavihin,
Hattaroihin pyörivihin.
Toki ampui, ei totell
170. Ampui toisen nuolians
Se meni kovan alatse,
Alaisehen maa-emähär
Tahtoi maa Manalle m
Hieta-harju halkiella.
Ampui kohta kolmar
Kävi kohti kolmannest
Sapsohon sinisen hirv
Alta vanhan Wäinämö
Ampui olkisen orihin,
180. Hernevartisen hevoisen
Läpi länkiluun lihoista
Kautta kainalon vasen
Siitä vanha Wäinäm
Sormin suistuvi sulah
Käsin kääntyi lainehes
Kourin kuohu'un koha
Selästä sinisen hirven,
Hernevartisen hevoisen
Nousi siitä suuri tuu
190. Aalto ankara merellä,
Kantoi vanhan Wäinär
Uitteli ulomma maasta
Noille väljille vesille,
Ulapoille aukeille.
Siinä nouri Joukahai
Itse kielin kerskaeli:
»Et sinä vanha Wäinä
Enämpi elävin silmin
Sinä ilmoisua ikänä,
200. Kuuna kullan valkean
Astu Wäinölän ahoja,
Kalevalan kankahia!»
»Kupli nyt siellä kuu
Seuro seitsemän kesy
Karehi kaheksan vuot

Noilla väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla,
Vuotta kuusi kuusi-puuna,
Seitsemän petäjä-puuna,
Kannon pölkkynä kaheksan!»
Siitä pistihe sisälle,
Sai emo kysyneheksi:
»Joko ammuit Wäinämöisen,
Kaotit Kalevan poian?»
Tuop' on nuori Joukahainen
Sanan vastahan sanovi:
»Jo nyt ammuin Wäinämöisen,
Ja kaaoin Kalevalaisen,
Loin on merta luutimahan,
Lainetta lakaisemahan,
Tuohon lietohon merehen,
Aivan aaltojen sekahan
Sortui ukko sormillehen,
Kääntyi kämmenyisillehen,
Siitä kyykertyi kylelle,
Selällehen seisottihe
Meren aaltojen ajella,
Meren tyrskyn tyyräellä.»
Tuon emo sanoiksi virkki:
»Pahoin teit sinä poloinen,
Kun on ammuit Wäinämöisen,
Kaotit Kalevalaisen,
Suvantolan suuren miehen,
Kalevalan kaunihimman!»

Seitsemäs Runo.

Wäinämöinen uipi useampia päiviä aavalla merellä; kol pa'aa hänen ja vielä hyvillä mielin siitä, että Wäinämöinen sansa oli koivun häntä varten kasvamaan jättänyt, ottaa hän käänsä ja kantaa Pohjolan rannalle, josta Pohjolan emäntä hänen kotiinsa ja kohtelee hyvästi 1—274. Wäinämöinen ikävöipi omille maillensa ja Pohjolan emäntä lupa'aa ei ain laittaa hänen sinne, vaan antaa tyttärensäki hänelle puolisoksi, koisi sammon Pohjolaan 275—322. Wäinämöinen lupa'aa päästyänsä lähettää seppo Ilmarisen sampoa takomaan, ja Pohjolan emännältä reen sekä hevoisen kotimaille lähteäksensä 323

Vaka vanha Wäinämöinen
Uipi aavoja syviä,
Kulki kuusisna hakona,
Petäjäisnä pehkiönä
Kuusi päiveä kesäistä,
Kuusi yötä järkiähän;
Eessänsä vesi vetelä,
Takanansa taivas selvä.
Uip' on vielä yötä kaksi,
10. Kaksi päiveä pisintä;
Niin yönä yheksäntenä,
Kaheksannen päivän päästä
Toki tuskaksi tulevi,
Painuvi pakolliseksi,
Kun ei ole kynttä varpahassa,
Eikä sormissa niveltä.
Siinä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Voi minä poloinen poika,
20. Voi poika polon alainen
Kun läksin omilta mail
Elo-mailta entisiltä
Läkseni ilman alle,
Kuuksi päiväksi kululle
Tuulen tuuteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi
Näillä väljillä vesillä,
Ulapoilla aukeilla;
Vilu on täällä ollakseni
30. Vaiva värjätelläkseni,
Aina aalloissa asua,
Veen selällä seurustella
»Enkä tuota tieäkänä
Miten olla, kuin eleä,
Tällä inhalla iällä,
Katovalla kannikalla:
Tuulehenko teen tupan
Vetehenkö pirtin veist

en mä tuulehen tupani,
e tuulessa tukea,
ïn pirttini vetehen,
viepi veistokseni.»
ti lintunen Lapista,
o lintu koillisesta;
e kokko suuren suuri,
kokko pienen pieni,
siipi vettä viisti,
n taivasta lakasi,
o merta pyyhätteli,
a luotoja lotasi.
teleikse, liiteleikse,
leikse, käänteleikse,
vanhan Wäinämöisen
ä meren sinisen:
olet meressä miesi,
aaltojen seassa?»
a vanha Wäinämöinen
ı virkkoi, noin nimesi:
olen meressä miesi,
aaltojen varassa:
n neittä Pohjolasta,
ï Pimentolasta.»
ıa karautime
meryttä myöten,
päivänä muutamana,
ıenna moniahana
Luotolan lahelle,
ılan joki-vesille,
alta ammuttihin,
ni mielittihin.»
tä vierähin vetehen,
in sormin lainehesen,
n tuuiteltavaksi,
ien ajeltavaksi.»
lipa tuuli luotehesta,
iso vihuri,

en puuska.

Se mun kauas kannatteli,
Uitteli ulomma maasta;
Mont' olen päiveä pälynnyt,
80. Monta yötä uiksennellut
Näitä väljiä vesiä,
Ulapoita aukeita,
Enk' on tuota tunnekana,
Arvoa, älyäkänä,
Kumpi kuoloksi tulevi,
Kumpi ennen ennättävi,
Nälkähänkö nääntyminen,
Vai vetehen vaipuminen.»
Sanoi kokko ilman lintu:
90. »Ellös olko milläskänä,
Seisotaite selkähäni,
Nouse kynkkäluun nenille,
Mie sinun merestä kannan,
Minne mielesi tekevi;
Vielä muistan muunki päivän,
Arvoan ajan paremman,
Kun ajoit Kalevan kasken,
Osmolan salon sivallit,
Heitit koivun kasvamahan,
100. Puun sorean seisomahan
Linnuille lepeämiksi,
Itselleni istuimiksi.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Kohottavi kokkoansa,
Mies on nousevi merestä,
Uros aallosta ajaikse,
Siiville sioitteleikse,
Kokon kynkkäluun nenille.
Tuop' on kokko ilman lintu
110. Kantoi vanhan Wäinämöisen,
Viepi tuulen tietä myöten,
Ahavan ratoa myöten
Pohjan pitkähän perähän,
Summahan Sariolahan;

112: 2. tietä.

Siihen heitti Wäinämöisen,
Itse ilmahan kohosi.
Siinä itki Wäinämöinen,
Siinä itki ja urisi
Rannalla merellisellä,
120. Nimen tietämättömällä,
Sata haavoa sivulla,
Tuhat tuulen pieksemätä,
Partaki pahoin kulunut,
Tukka mennyt tuuhakaksi.
Itki yötä kaksi, kolme,
Saman verran päiviäki,
Eikä tiennyt tietä käyä,
Outo matkoa osannut,
Palataksensa kotihin,
130. Mennä maille tuttaville,
Noille syntymä-sioille,
Elo-maillen entisille.
Pohjan piika pikkarainen,
Vaimo valkean-verinen
Teki liiton päivän kanssa,
Päivän kanssa, kuun keralla,
Yhen ajan noustaksensa
Ja yhen havataksensa;
Itse ennen ennätteli,
140. Ennen kuuta, aurinkoa,
Kukonki kurahtamatta,
Kanan lapsen laulamatta.
Viisi villoa keritsi,
Kuusi lammasta savitsi,
Villat saatteli saraksi,
Kaikki vatvoi vaattehiksi
Ennen päivän nousemista,
Auringon ylenemistä.
Pesi siitä pitkät pöyät,
150. Laajat lattiat lakaisi
Vastasella varpaisella,

144: 3. keritsi.
145: 3. villakankaaksi.

Luutasella lehtisellä;
Ammueli rikkasensa
Vaskisehen vakkaseh
Vei ne ulos usta my
Pellolle pihoa myöte
Perimmäisen pellon
Alimmaisen aian suu
Seisattelihe rikoille,
160. Kuuntelihe, kääntelih
Kuulevi mereltä itku
Poikki joen juorotuk
Juosten joutuvi tak
Pian pirttihin menevi
Sanoi tuonne saatua
Toimitteli tultuansa:
»Kuulin mie mereltä
Poikki joen juorotuk
Louhi Pohjolan em
170. Pohjan akka harvaha
Pian pistihe pihalle,
Vierähti veräjän suul
Siinä korvin kuuntel
Sanan virkkoi, noin
»Ei ole itku lapsen i
Eikä vaimojen valitu
Itku on partasuun u
Jouhileuan juorottam
Työnnälti venon v
180. Kolmilaian lainehille,
Itse loihe soutamaha
Sekä souti, jotta jou
Souti luoksi Wäinäm
Luoksi itkevän uroho
Siinä itki Wäinämö
Urisi uvannon sulho,
Pahalla pajupurolla,
Tiheällä tuomikolla,
Suu liikkui, järisi pa
190. Vaan ei leuka lonkae
Sanoi Pohjolan emä

Puhutteli, lausutteli:
»Ohoh sinua ukko utra,
Jo olet maalla vierahalla!»
Vaka vanha Wäinämöinen
Päätänsä kohottelevi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jo ma tuon itseki tieän,
Olen maalla vierahalla,
Tuiki tuntemattomalla,
Maallani olin parempi,
Kotonani korkeampi.»
Louhi Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Saisiko sanoakseni,
Oisiko lupa kysyä,
Mi sinä olet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mainittihinpa minua,
Arveltihin aikoinansa
Illoilla iloitsiaksi,
Joka lakson laulajaksi
Noilla Wäinölän ahoilla,
Kalevalan kankahilla,
Mi jo lienenki katala,
Tuskin tunnen itsekänä.»
Louhi Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Nouse jo norosta miesi,
Uros uuelle uralle,
Haikeasi haastamahan,
Satuja sanelemahan!»
Otti miehen itkemästä,
Urohon urisemasta,
Saattoi siitä purtehensa,
Istutti venon perähän,
Itse airoille asettui,

Soutimille suorittihe,
Souti poikki Pohjolahan,
Viepi vierahan tupahan.
Syötteli nälästynehen,
Kastunehen kuivaeli,
Siitä viikon hierelevi,
Hierelevi, hautelevi,
Teki miehen terveheksi,
Urohon paranneheksi;
Kysytteli, lausutteli,
Itse virkki, noin nimesi:
»Mitä itkit Wäinämöinen,
Uikutit Uvantolainen
Tuolla paikalla pahalla,
Rannalla meryttä vasten?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Onpa syytä itkeäni,
Vaivoja valittoani,
Kauan oon meriä uinut,
Lapioinnut lainehia
Noilla väljillä vesillä,
Ulapoilla aukeilla.»
»Tuota itken tuon ikäni,
Puhki polveni murehin,
Kun ma uin omilta mailta,
Tulin mailta tuttavilta
Näille ouoille oville,
Veräjille vierahille;
Kaikki täällä puut purevi;
Kaikki havut hakkoavi,
Joka koivu koikkoavi,
Joka leppä leikkoavi,
Yks' on tuuli tuttuani,
Päivä ennen nähtyäni
Näillä mailla vierahilla,
Äkki ouoilla ovilla.»
Louhi Pohjolan emäntä

222: 3. pohulle.

235: 2. kauan.

Siitä tuon sanoiksi saatti:
»Elä itke Wäinämöinen,
270. Uikuta Uvantolainen,
Hyvä tääll' on ollaksesi,
Armas aikaellaksesi,
Syöä lohta luotaselta,
Sivulta sianlihoa.»
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kylkehen kyläinen syönti
Hyvissäki vierahissa,
Mies on maallansa parempi,
280. Kotonansa korkeampi;
Soisipa sula Jumala,
Antaisipa armo-luoja,
Pääsisin omille maille,
Elo-maillen entisille!
Parempi omalla maalla
Vetonenki virsun alta,
Kuin on maalla vierahalla
Kulta-maljasta metonen.»
Louhi Pohjolan emäntä
290. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Niin mitä minullen annat,
Kun saatan omille maille,
Oman peltosi perille,
Koti-saunan saapuville?»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Mitäpä kysyt minulta,
Jos saatat omille maille,
Oman peltoni perille,
Oman käen kukkumille,
300. Oman linnun laulamille;
Otatko kultia kypärin,
Hopeita huovallisen?»
Louhi Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ohoh viisas Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen,
En kysele kultiasi,
Halaja hopeitasi,
Kullat on lasten kukl
310. Hopeat hevon helyjä;
Taiatko takoa sammo
Kirjokannen kalkutell
Joutsenen kynän nen
Maholehmän maitoses
Yhen ohrasen jyvästä
Yhen uuhen villasest
Niin annan tytön sin
Panen neien palkasta
Saatan sun omille m
320. Oman linnun laulamil
Oman kukon kuulum
Oman peltosi perille.»
Vaka vanha Wäinä
Sanan virkkoi, noin
»Taia en sampoa tak
Kirjokantta kirjoitella;
Saata mie omille mai
Työnnän seppo Ilmar
Joka samposi takovi,
330. Kirjokannet kalkuttavi
Neitosi lepyttelevi,
Tyttäresi tyy'yttävi.»
»Se on seppo sen
Ylen taitava takoja,
Jok' on taivoa takon
Ilman kantta kalkutel
Ei tunnu vasaran jäll
Eikä pihtien pitämät.»
Louhi Pohjolan em
340. Sanan virkkoi, noin
»Sille työnnän tyttäre
Sille lapseni lupoan,
Joka sampuen takovi

273: 3. lautaselta.

328: 1. laitan; lähetän.

Kannen kirjo kirjoittavi
Joutsenen kynän nenästä,
Maholehmän maitosesta,
Yhen ohrasen jyvästä,
Yhen uuhen untuvasta.»
Pani varsan valjahisin,
Ruskean re'en etehen,
Saattoi vanhan Wäinämöisen,
Istutti oron rekehen,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Elä päätäsi ylennä,
Kohottele kokkoasi,
Kun ei uupune oronen,
Tahi ei ilta ennättäne;
Josp' on päätäsi ylennät,
Kohottelet kokkoasi,
Jo toki tuho tulevi,
Paha päivä päälle saapi.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Löi orosen juoksemahan,
Harjan liina liikkumahan,
Ajoa karittelevi
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.

357: 3. väsyne.

Kahdeksas Runo.

Matkallansa näkee Wäinämöinen ihanasti puetun Poh ja pyytää häntä puolisoksensa 1—50. Neiti viimein lupa' Wäinämöiseen, jos veistäisi kehrävarren palasista veneen j sen vesille ilman millään tavalla siihen koskematta 51—13 nämöinen rupeaa veistämään, lyöpi kirveellä ison haavan eikä saa veren juoksua tukkiutumaan 133—204. Lähtee nan tietäjää etsimään ja löytää ukon, joka uhka'aa ve 205—282.

Tuo oli kaunis Pohjan neiti,
Maan kuulu, veen valio,
Istui ilman vempelellä,
Taivon kaarella kajotti,
Pukehissa puhtaissa,
Valkeissa vaattehissa;
Kultakangasta kutovi,
Hopeista huolittavi
Kultaisesta sukkulasta,
10. Pirralla hopeisella.
Suihki sukkula piossa,
Käämi käessä kääperöitsi,
Niiet vaskiset vatisi,
Hopeinen pirta piukki
Neien kangasta kutoissa,
Hopeista huolittaissa.
Vaka vanha Wäinämöinen

2: 4. valittu.
9: 2. syöstäimellä, -stävällä.
10: 1. kaiteella.
12: 1. puola.

Ajoa karittelevi
Pimeästä Pohjolasta,
20. Summasta Sariolasta
Ajoi matkoa palaser
Pikkaraisen piirrätt
Kuuli sukkulan suri
Ylähältä päänsä pä
Tuossa päätänsä
Katsahtavi taivahall
Kaari on kaunis tai
Neiti kaaren kannik
Kultakangasta kuto
30. Hopeista helkyttävi.
Vaka vanha Wäin
Heti seisatti hevois
Tuossa tuon sanoik
Itse lausui, noin ni
»Tule neiti korjahar
Laskeite rekoscheni
Neiti tuon sanoiks
Itse lausui ja kysy

»Miksi neittä korjahasi,
Tyttöä rekoschesi?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuop' on tuohon vastaeli:
»Siksi neittä korjahani,
Tyttöä rekoseheni:
Mesileivän leipojaksi,
Oluen osoajaksi,
Joka lautsan laulajaksi,
Ikkunan iloitsiaksi
Noilla Wäinölän tiloilla,
Kalevalan kartanoilla.»
Neiti tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:
»Kun kävin matara-maalla,
Keikuin kelta-kankahalla
Eilen ilta-myöhäsellä,
Aletessa aurinkoisen,
Lintu lauleli lehossa,
Kyntörastas raksutteli,
Lauleli tytärten mielen,
Ja lauloi miniän mielen.»
»Mie tuota sanelemahan,
Linnulta kyselemähän:
Oi sie kyntörastahainen,
Laula korvin kuullakseni,
Kumman on parempi olla,
Kumman olla kuulusampi:
Tyttärenkö taattolassa,
Vai miniän miehelässä?»
»Tiamenpa tieon antoi,
Kyntörastas raksahutti:
»Valkea kesäinen päivä,
Neiti-valta valkeampi,
Vilu on rauta pakkasessa,
Vilumpi miniä-valta,
Niin on neiti taattolassa,
Kuin marja hyvällä maalla,
Niin miniä miehelässä,
Kuin on koira kahlehissa,
Harvoin saapi orja lemmen,
Ei miniä milloinkana.»»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tyhjiä tiasen virret,
Rastahaisen raksutukset;
Lapsi on tytär kotona,
Vasta on neiti naituansa;
Tule-neiti korjahani,
Laskeite rekoseheni,
En ole mitätöin miesi,
Uros muita untelompi!»
Neiti taiten vastaeli,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sitte sun mieheksi sanoisin,
Urohoksi arveleisin,
Jospa jouhen halkaiseisit
Veitsellä kärettömällä,
Munan solmuhun vetäisit
Solmun tuntumattomaksi.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Jouhen halki halkaisevi
Veitsellä kärettömällä,
Aivan tutkaimettomalla,
Munan solmuhun vetävi
Solmun tuntumattomaksi;
Käski neittä korjahansa,
Tyttöä rekosehensa.
Neiti taiten vastaeli:
»Ehkäpä tulen sinulle,
Kun kiskot kivestä tuohta,
Säret jäästä aiaksia,
Ilman palan pakkumatta,
Pilkkehen pirahtamatta.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Ei tuosta kovin hätäile,
Kiskoipa kivestä tuohta,
Särki jäästä aiaksia.

53: 3. matara t. vuodeheinä; keltainen kukka.

Ilman palan pakkumatta,
Pilkkehen pirahtamatta;
Kutsui neittä korjahansa,
120. Tyttöä rekosehensa.
Neiti taiten vastoavi,
Sanovi sanalla tuolla:
»Sillenpä minä menisin,
Kenp' on veistäisi venosen
Kehrävarteni muruista,
Kalpimeni kappaleista,
Työntäisi venon vesille,
Uuen laivan lainehille
Ilman polven polkematta,
130. Ilman kouran koskematta,
Käsivarren kääntämättä,
Olkapään ojentamatta.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Liene ei maassa, maailmassa,
Koko ilman kannen alla
Mointa laivan laatiata,
Vertoani veistäjätä.»
Otti värttinän muruja,
140. Kehrävarren kiertimiä,
Läksi veistohon venosen,
Satalauan laittelohon
Vuorelle teräksiselle,
Rautaiselle kalliolle.
Veikaten venettä veisti,
Purtta puista uhkaellen;
Veisti päivän, veisti toisen,
Veisti kohta kolmannenki,
Ei kirves kivehen koske,
150. Kasa ei kalka kalliohon.
Niin päivällä kolmannella
Hiisi pontta pyörähytti,

137: 1. semmoista.
145: 1. uhalla.
150: 1. terä; nuha.
152: 2. varren päätä.

Lempo tempasi tereä,
Paha vartta vaapahutti,
Kävipä kivehen kirves,
Kasa kalkkoi kalliohon,
Kirves kilpistyi kivestä,
Terä liuskahti liha'an,
Polvehen pojan pätösen,
160. Varpahasen Wäinämöisen
Sen Lempo lihoille liitti,
Hiisi suonille sovitti,
Veri pääsi vuotamahan,
Hurme huppelehtamahan.
Vaka vanha Wäinämöin
Tietäjä iän-ikuinen
Tuossa tuon sanoiksi virl
Noin on lausui ja pakisi:
»Oi sie kirves kikkanokk
170. Tasaterä tapparainen,
Luulitko puuta purrehesi,
Honkoa hotaisnehesi,
Petäjätä pannehesi,
Koivua kohannehesi,
Kun sa lipsahit liha'an,
Solahutit suonillenil»
Loihe siitä loitsimahan,
Sai itse sanelemahan,
Luki synnyt syitä myöten
180. Luottehet lomia myöten,
Mutt' ei muista muutamia
Rauan suuria sanoja,
Joista salpa saataisihin,
Luja lukko tuotaisihin
Noille rauan ratkomille,
Suu sinervän silpomille.
Jo veri jokena juoksi,
Hurme koskena kohisi,
Peitti maassa marjan varr
190. Kanervaiset kankahalla,

164: 1. vaahteva veri.
170: 2. kirves.

Eik' ollut sitä mätästä,
Jok' ei tullut tulvillehen
Noita liikoja veriä,
Hurmehia huurovia
Polvesta pojan totisen,
Varpahasta Wäinämöisen.
Vaka vanha Wäinämöinen
Ketti villoja kiveltä,
Otti suolta sammalia,
Maasta mättähän repäsi
Tukkeheksi tuiman reiän,
Paikaksi pahan veräjän;
Ei vääjä vähäistäkänä,
Pikkuistakana piätä.
Jopa tuskaksi tulevi,
Läylemmäksi lankeavi,
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse itkuhun hyräytyi,
Pani varsan valjahisin,
Ruskean re'en etehen,
Siitä reuoikse rekehen,
Kohennaikse korjahansa.
Laski virkkua vitsalla,
Helähytti helmisvyöllä,
Virkku juoksi, matka joutui,
Reki vieri, tie lyheni;
Jo kohta kylä tulevi,
Kolme tietä kohtoavi.
Vaka vanha Wäinämöinen
Ajavi alinta tietä
Alimaisehen talohon,
Yli kynnyksen kysyvi:
»Oisiko talossa tässä
Rauan raannan katsojata,
Uron tuskan tuntiata,
Vammojen vakittajata?»
Olipa lapsi lattialla,

1. kuori irti.
1. vaivaloisemmaksi.
2. työn.

Poika pieni pankon päässä,
Tuop' on tuohon vastoayi:
»Ei ole talossa tässä
Rauan raannan katsojata,
Uron tuskan tuntiata,
Kivun kiinni ottajata,
Vammojen vakittajata;
Onpi toisessa talossa,
Aja toisehen talohon.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Laski virkkua vitsalla,
Ajoa suhuttelevi,
Ajoi matkoa palasen
Keskimäistä tietä myöten
Keskimäisehen talohon,
Kysyi kynnyksen takoa,
Anoi alta ikkunaisen:
»Oisiko talossa tässä
Rauan raannan katsojata,
Salpoa verisatehen,
Suonikosken sortajata?»
Akka oli vanha vaipan alla,
Kielipalku pankon päässä,
Akka varsin vastaeli,
Hammas kolmi kolkkaeli:
»Ei ole talossa tässä
Rauan raannan katsojata,
Verisynnyn tietäjätä,
Kivun kiinni ottajata,
Onpi toisessa talossa,
Aja toisehen talohon.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Laski virkkua vitsalla,
Ajoa suhuttelevi,
Ajoi matkoa palasen
Ylimäistä tietä myöten
Ylimäisehen talohon,
Yli kynnyksen kysyvi,

228: 3. uunipenkki.
250: 1. suupaltti.

Lausui lakkapuun takoa:
»Oisiko talossa tässä
Rauan raannan katsojata,
Tämän tulvan tukkiata,
270. Veren summan sulkiata?»
Ukko oli uunilla asuva,
Halliparta harjun alla,
Ukko uunilta urahti,
Halliparta paukutteli:

»On sulettu suuremmat
Jalommatki jaksettuna
Luojan kolmella sanalla
Syvän synnyn säätämä
Joet suista, järvet päis
280. Virrat niskalta vihaiset,
Lahet niemien nenistä,
Kannakset kapeimmilta

Yhdeksäs Runo.

*'äinämöinen kertoo ukolle raudan synnyn 1—266. Ukko her-
'autaa ja lukee verensulku-sanat; veri salpautuu 267—418.
iittaa poikansa voiteen tekoon, voitelee ja sitoo haavan; Wäi-
n paranee ja kiittää Jumalaa avun saannista 419—586.*

iitä vanha Wäinämöinen
korjasta kohosi,
isi reestä nostamatta,
ni ylentämättä,
ista pirttihin tulevi,
kattojen ajaikse.
uoahan hopea-tuoppi,
ta-kannu kannetahan,
veä vähäistäkänä,
tuistakana piätä
ta vanhan Wäinämöisen,
metta jalon urohon.
ko uunilta urahti,
iparta paukutteli:
sinä lienet miehiäsi,
tuka urohiasi,
a on seitsemän venettä,
to-korvoa kaheksan
poloinen polvestasi
ialle laskettuna;
t on muistaisin sanaset,
ı en arvoa alusta
' on rauta syntynynnä,
vanunna koito kuona.»
lloin vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Itse tieän rauan synnyn,
Arvoan alun teräksen:
Ilma on emoja ensin,
30. Vesi vanhin veljeksiä,
Rauta nuorin veljeksiä,
Tuli kerran keskimäinen.»
»Tuo Ukko ylinen luoja,
Itse ilmojen Jumala
Ilmasta ve'en eroitti,
Veestä maati manterehen,
Rauta on raukka syntymättä,
Syntymättä, kasvamatta.»
»Ukko ilmoinen Jumala
40. Hieroi kahta kämmentänsä,
Mykelti molempiansa
Vasemmassa polven päässä;
Siitä syntyi kolme neittä,
Koko kolme Luonnotarta
Rauan ruostehen emoiksi,
Suu sinervän siittäjiksi.»
»Neiet käyä notkutteli,
Astui immet pilven äärtä

29—258. Raudan syntysanat.
36: 2. loi maaksi.

Utarilla uhkuvilla,
50. Nännillä pakottavilla,
Lypsit maalle maitojansa,
Uhkutit utariansa,
Lypsit maille, lypsit soille,
Lypsit vienoille vesille.»
»Yksi lypsi mustan maion
Vanhimpainen neitoisia,
Toinen valkean valutti
Keskimäinen neitosia,
Kolmas puikutti punaisen
60. Nuorimpainen neitosia.»
»Ku on lypsi mustan maion,
Siitä syntyi melto-rauta,
Ku on valkean valutti,
Siit' on tehtynä teräkset,
Ku on puikutti punaisen,
Siit' on saatu rääky-rauta.»
»Olipa aikoa vähäinen,
Rauta tahteli tavata
Vanhempata veikkoansa,
70. Käyä tulta tuntemahan.»
»Tuli tuhmaksi rupesi,
Kasvoi aivan kauheaksi,
Oli polttoa poloisen,
Rauta raukan veikkosensa.»
Rauta pääsi piilemähän,
Piilemähän, säilymähän
Tuon tuiman tulen käsistä,
Suusta valkean vihaisen.»
»Siitä sitte rauta piili,
80. Sekä piili, jotta säilyi
Heiluvassa hettehessä,
Läikkyvässä lähtehessä,
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella,
Jossa joutsenet munivat,
Hanhi poiat hautelevi.»

62: 3. pehmeä, taottava rauta.
66: 3. kova, malmi-rauta.

»Rauta suossa soikottavi,
Veteläisessä venyvi,
Piili vuoen, piili toisen,
90. Piili kohta kolmannenki,
Kahen kantosen välissä,
Koivun kolmen juuren alla:
Ei toki pakohon pääsnyt
Tulen tuimista käsistä,
Piti tulla toisen kerran,
Lähteä tulen tuville
Astalaksi tehtäessä,
Miekaksi taottaessa.»
»Susi juoksi suota myöte
100. Karhu kangasta samosi,
Suo liikkui suen jälessä,
Kangas karhun kämmenissä
Siihen nousi rauta-ruoste,
Ja kasvoi teräs-karanko
Suen sorkkien sioille,
Karhun kannan kaivamille.»
»Syntyi seppo Ilmarinen,
Sekä syntyi, jotta kasvoi,
Se syntyi sysi-mäellä,
110. Kasvoi hiili-kankahalla,
Vaskinen vasara käessä,
Pihet pikkuiset piossa.»
»Yöllä syntyi Ilmarinen,
Päivällä pajasen laati,
Etsi paikkoa pajalle,
Levitystä lietsimille,
Näki suota salmekkehen,
Maata märkeä vähäisen,
Läksi tuota katsomahan,
120. Likeltä tähyämähän,
Tuohon painoi palkehensa,
Tuohon ahjonsa asetti.»
»Jo joutui suen jälille,
Karhun kantapään sioille,

97: 1. asekaluksi; keihääksi.

autaiset orahat,
iset tierottimet
uurilla jälillä,
ı kämmenen tiloilla.»
ovi sanalla tuolla:
sinua rauta raukka,
et kurjassa tilassa,
essa asussa,
sorkissa sutosen,
arhun askelissa!»»
elee ajattelevi:
ostaki tulişi,
n tunkisin tulehen,
n asettelisin?»
ta raukka säpsähtihe,
tihe, säikähtihe,
uli tulen sanomat,
tuimat maininnaiset.»
oi seppo Ilmarinen:
olko milläskänä,
polta tuttuansa,
e heimoansa!
let tulen tuville,
n varustimille,
kasvat kaunihiksi,
ylen choksi,
ı miekoiksi hyviksi,
ı nauhan päättimiksi.»»
o' on päivyen perästä
suosta sotkettihin,
tä vellottihin,
n sepon pajahan.»
n seppo tulehen tunki,
jonsa ajeli,
kerran, lietsoi toisen,
kerran kolmannenki,
vellinä viruvi,
ıa kohaelevi,

t: pallit.

Venyi vehnäisnä tahasna,
Rukihisna taikinana
Sepon suurissa tulissa,
Ilmi-valkean väessä.»
»Siinä huuti rauta raukka:
»»Ohoh seppo Ilmarinen,
Ota pois minua täältä
170. Tuskista tulen punaisen!»»
»Sanoi seppo Ilmarinen:
»»Jos otan sinun tulesta,
Ehkä kasvat kauheaksi,
Kovin raivoksi rupeat,
Vielä veistät veljeäsi,
Lastuat emosi lasta.»»
»Siinä vannoi rauta raukka,
Vannoi vaikean valansa
Ahjolla, alaisimella,
180. Vasaroilla, valkkamilla,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»»Onpa puuta purrakseni,
Kiven syäntä syöäkseni,
Ett' en veistä veikkoani,
Lastua emoni lasta,
Parempi on ollakseni,
Eleäkseni ehompi
Kulkialla kumppalina,
190. Käyvällä käsi-asenna,
Kun syöä omaa sukua,
Heimoani herjaella.»»
»Silloin seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Rauan tempasi tulesta,
Asetti alaisimelle,
Rakentavi raukeaksi,
Tekevi teräkaluiksi,
Keihäiksi, kirvehiksi,
200. Kaikenlaisiksi kaluiksi.»

163: 3. taikinana; sekona.

»Viel' oli pikkuista vajalla,
Rauta raukka tarpehessa:
Eipä kiehu rauan kieli,
Ei sukeu suu teräksen,
Rauta ei kasva karkeaksi
Ilman veessä kastumatta.»
»Siitä seppo Ilmarinen
Itse tuota arvelevi,
Laati pikkuisen poroa,
210. Lipeäistä liuotteli
Teräksen teko-mujuiksi,
Rauan karkaisu-vesiksi.»
»Koitti seppo kielellänsä,
Hyvin maistoi mielellänsä,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»»Ei nämät hyvät minulle
Teräksen teko-vesiksi,
Rautojen rakento-maiksi.»»
»Mehiläinen maasta nousi,
220. Sini-siipi mättähästä,
Lentelevi, liitelevi
Ympäri sepon pajoa.»
»Niin seppo sanoiksi virkki:
»»Mehiläinen mies kepeä,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kielessäsi
Kuuen kukkasen nenästä,
Seitsemän on heinän päästä
Teräksille tehtäville,
230. Rauoille rakettaville!»»
»Herhiläinen Hiien lintu
Katselevi, kuuntelevi,
Katseli katon rajasta,
Alta tuohen tuiotteli
Rautoja rakettavia,
Teräksiä tehtäviä.»
»Lenteä hyrähtelevi,
Viskoi Hiien hirmuloita,
Kantoi käärmehen kähyjä,
240. Maon mustia mujuja,
Kusiaisen kutkelmoita,
Sammakon salavihoja
Teräksen teko-mujuihin,
Rauan karkaisu-vetehen
»Itse seppo Ilmarinen,
Takoja alin-omainen
Luulevi, ajattelevi
Mehiläisen tulleheksi,
Tuon on mettä tuonehe
250. Kantaneheksi simoa,
Sanan virkkoi, noin nin
»»Kas nämät hyvät min
Teräksen teko-vesiksi,
Rautojen rakentamiksi.»
»Siihen tempasi teräk
Siihen kasti rauta rauk
Pois tulesta tuotaessa,
Ahjosta otettaessa.»
»Sai siitä teräs pahak
260. Rauta raivoksi rupesi,
Petti vaivainen valansa,
Söi kun koira kunnians
Veisti raukka veljeänsä,
Sukuansa suin piteli,
Veren päästi vuotamaha
Hurmehen hurahtamaha
Ukko uunilta urahti,
Parta lauloi, pää järähti
»Jo nyt tieän rauan syn
270. Tajuan tavat teräksen.»
»Ohoh sinua rauta ra
Rauta raukka, koito ku
Teräs tenhon päivälline
Siitäkö sinä sikesit,
Siitä kasvoit kauheaksi,
Ylen suureksi sukesit»
»Et sä silloin suuri o
Etkä suuri, etkä pieni,

271—342. Raudan herjaussana

Et kovin koreakana,
Etkä äijältä äkäinen,
Kun sa maitona makasit,
Rieskasena riuottelit
Nuoren neitosen nisissä,
Kasvoit immen kainalossa
Pitkän pilven rannan päällä,
Alla taivahan tasaisen.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa liejuna lepäsit,
Seisoit selvänä vetenä
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella,
Muutuit tuolla maan muraksi,
Ruoste-mullaksi rupesit.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sua hirvet suolla hieroi,
Peurat pieksi kankahalla,
Susi sotki sorkillansa,
Karhu kämmenyisillänsä.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa suosta sotkettihin,
Maan muasta muokattihin,
Vietihin sepon pajahan,
Alle ahjon Ilmarisen.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa kuonana kohisit,
Läikyit lämminnä vetenä
Tuimissa tuli-sioissa,
Vannoit vaikean valasi
Ahjolla, alaisimella,
Vasaroilla, valkkamilla,
Sepon seisonta-sioilla,
Takehinta-tanterilla.»

»Joko nyt suureksi sukenit,
Äreäksi ärtelihit,
Rikoit vaivainen valasi,
Söit kuin koira kunniasi,
Kun sa syrjit syntyäsi,
Sukuasi suin pitelit!»
»Ku käski pahalle työlle,
Kenp' on kehnolle kehoitti,
Isosiko vai emosi,
Vaiko vanhin veljiäsi,
Vai nuorin sisariasi,
Vaiko muu sukusi suuri?»
»Ei isosi, ei emosi,
Eikä vanhin veljiäsi,
Ei nuorin sisariasi,
Eikä muu sukusi suuri,
Itse teit tihua työtä,
Katkoit kalman karvallista.»
»Tule nyt työsi tuntemahan,
Pahasi parantamahan,
Ennen kun sanon emolle,
Vanhemmallesi valitan,
Enemp' on emolla työtä,
Vaiva suuri vanhemmalla,
Kun poika pahoin tekevi,
Lapsi tuhmin turmelevi!»
»Piäty veri vuotamasta,
Hurme huppelehtamasta,
Päälleni päräjämästä,
Riuskumasta rinnoilleni,
Veri seiso kuni seinä,
Asu hurme kuni aita,
Kuin miekka meressä seiso,
Saraheinä sammalessa,
Paasi pellon pientaressa,
Kivi koskessa kovassa!»
Vaan jos mieli laatinevi
Liikkua lipeämmästi,

): 2. paljolta.

343—416. Veren sulkusanat.

Niin sä liikkuos lihassa,
Sekä luissa luistaellos,
Sisässä sinun parempi,
Alla kalvon kaunihimpi
Suonissa sorottamassa,
360. Sekä luissa luistamassa,
Kun on maahan vuotamassa,
Rikoille ripajamassa.»
»Et sä maito maahan joua,
Nurmehen veri viatoin,
Miesten hempu heinikkohon,
Kumpuhun urosten kulta,
Syämmessä sinun siasi,
Alla keuhkon kellarisi,
Sinne siirräite välehen,
370. Sinne juoskos joutuisasti,
Et ole joki juoksemahan,
Etkä lampi laskemahan,
Suo-hete solottamahan,
Vene-lotti vuotamahan.»
»Tyy'y nyt tyyris tippumasta,
Punainen putoamasta,
Kun et tyy'y, niin tyrehy!
Tyytyi ennen Tyrjän koski,
Joki Tuonelan tyrehtyi,
380. Meri kuivi, taivas kuivi
Sinä suurna pouta-vuonna.
Tuli-vuonna voimatoinna.»
»Jos et tuostana totelle,
Viel'on muita muistetahan,
Uuet keinot keksitähän:
Huuan Hiiestä patoa,
Jolla verta keitetähän,
Hurmetta varistetahan
Ilman tilkan tippumatta,
390. Punaisen putoamatta,
Veren maahan vuotamatta,
Hurmehen hurajamatta.»
»Kun ei lie minussa miestä,
Urosta ukon pojassa
Tämän tulvan tukkiaksi,
Suonikosken sortajaksi,
Onp' on taatto taivahinen,
Pilven päällinen Jumala,
Joka miehistä pätevi,
400. Urohista kelpoavi
Veren suuta sulkemahan,
Tulevata tukkimahan.»
»Oi Ukko ylinen luoja,
Taivahallinen Jumala!
Tule tänne tarvittaissa,
Käy tänne kutsuttaessa,
Tunge turpea kätesi,
Paina paksu peukalosi
Tukkeheksi tuiman reiän,
410. Paikaksi pahan veräjän,
Veä päälle lemmen lehti,
Kulta-lumme luikahuta
Veren tielle telkkimeksi,
Tulevalle tukkeheksi,
Jott' ei parsku parralleni,
Valu vaate-rievuilleni!»
Sillä sulki suun vereltä,
Tien on telkki hurmehelta.
Pani poikansa pajahan
420. Tekemähän voitehia
Noista heinän helpehistä,
Tuhat-latvan tutkamista,
Me'en maahan vuotajista,
Simatilkan tippujista.
Poikanen meni pajahan,
Läksi voitehen tekohon,
Tuli tammi vastahansa,
Kysytteli tammeltansa:
»Onko mettä oksillasi,
430. Alla kuoresi simoa?»

399: 3. käyttää; tepsii.
419—500. Voiteen luku.
421· 3. kaunoista.

mmi taiten vastoavi:
ränäpä eilisenä
tippui oksilleni,
latvalle rapatti
stä pirisevistä,
roista haihtuvista.»
i tammen lastuloita,
murskan murenemia,
heiniä hyviä,
oja monen-näköjä,
ei nähä näillä mailla
in paikoin kasvaviksi.
nevi pa'an tulelle,
i keiton kiehumahan
mä tammen kuoriloita,
iä hyvän-näköjä.
a kiehui paukutteli
naista kolme yötä,
e päiveä keväistä;
katsoi voitehia,
o voitehet vakaiset,
ehet alin-omaiset.
ole voitehet vakaiset,
ehet alin-omaiset;
heiniä lisäksi,
oa monen-näöistä,
oli tuotu toisialta,
n taipalen takoa
sältä loitsialta,
ksalta katsojalta.
itti vielä yötä kolme,
ähän yheksän yötä,
avi pa'an tulelta,
elevi voitehia,
o voitehet vakaiset,
ehet alin-omaiset.
ipa haapa haaraniekka,
oi pellon pientarella,
murha murenti poikki,
arakas.

470. Kaikki kahtia hajotti;
Voiti niillä voitehilla,
Katsoi niillä katsehilla,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kun lie näissä voitehissa
Vian päälle vietävätä,
Vammoille valettavata,
Haapa yhtehen paratkos,
Ehommaksi entistäsi!»
Haapa yhtehen parani,
480. Ehommaksi entistänsä,
Kasvoi päältä kaunihiksi,
Alta aivan terveheksi.
Siitä koitti voitehia,
Katselevi katsehia:
Koitteli kiven koloihin,
Paasien pakahtumihin,
Jo kivet kivihin tarttui,
Paaet paatehen rupesi.
Tuli poikanen pajasta
490. Tekemästä voitehia,
Rasvoja rakentamasta,
Ne työnti ukon kätehen:
»Siin' on voitehet vakaiset,
Katsehet alin-omaiset,
Vaikka vuoret voitelisit,
Kaikki kalliot yheksi.»
Koki ukko kielellänsä,
Maistoi suullansa sulalla,
Tunsi katsehet hyviksi,
500. Voitehet vakaisiksi.
Siitä voiti Wäinämöistä,
Pahoin tullutta paranti,
Voiti alta, voiti päältä,
Kerta keskeä sivalti,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»En liiku omin lihoini,
Liikun luojani lihoilla,

507—516. Turvaussanat.

En väiky omin väkini,
510. Väikyn vaellä kaikkivallan,
En puhu omalla suulla,
Puhelen Jumalan suulla,
Josp' on mulla suu suloinen,
Suloisempi suu Jumalan,
Jospa on kaunoinen käteni,
Käsi luojan kaunihimpi.»
Kun oli voie päälle pantu,
Nuot on katsehet vakaiset,
Murti se puoli-pyörryksihin,
520. Wäinämöisen väännyksihin,
Lyökse sinne, lyökse tänne,
Vaan ei löytänyt lepoa.
Niin ukko kipuja kiisti,
Työnti tuosta tuskapäitä
Keskelle Kipu mäkeä,
Kipuvuoren kukkulalle
Kiviä kivistämähän,
Paasia pakottamahan.
Tukun silkkiä sivalti,
530. Senpä leikkeli levyiksi,
Senp' on katkoi kappaleiksi,
Sitehiksi suoritteli,
Sitoi niillä silkillänsä,
Kapaloivi kaunoisilla
Polvea pojan pätöisen,
Varpahia Wäinämöisen.
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Siteheksi luojan silkki,
540. Luojan kaapu katteheksi
Tälle polvelle hyvälle,
Vakaisille varpahille!
Katso nyt kaunoinen Jumala,
Varjele vakainen luoja,
Jott' ei vietäisi vioille,
Vammoille veällettäisi!»
Siitä vanha Wäinämöinen

539—546. Sidesanat.

Jo tunsi avun totisen,
Pian pääsi terveheksi,
550. Liha kasvoi kaunihiksi,
Alta aivan terveheksi,
Keskeä kivuttomaksi,
Vieriltä viattomaksi,
Päältä päärmehettömäksi
Ehommaksi entistänsä,
Paremmaksi tuonnoistan
Jo nyt jaksoi jalka käyä
Polvi polkea kykeni,
Ei nuuru nimeksikänä,
560. Vaikerra vähäistäkänä.
Siitä vanha Wäinämöi
Siirti silmänsä ylemmä,
Katsahtavi kaunihisti
Päälle pään on taivoseh
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Tuoltapa aina armot k
Turvat tuttavat tulevat
Ylähältä taivahasta,
570. Luota luojan kaikkivalla
»Ole nyt kiitetty Juma
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit avun minull
Tuotit turvan tuttavasti
Noissa tuskissa kovissa,
Terän rauan raatamissa
Siitä vanha Wäinämöi
Vielä tuon sanoiksi virk
»Elkätte etinen kansa,
580. Kansa vasta kasvavaine
Veikaten venettä tehkö,
Uhkaellen kaartakana,
Jumalass' on juoksun m
Luojassa lopun asetus,
Ei uron osoannassa,
Vallassa väkevänkänä!»

554: 2. arvettomaksi.

Kymmenes Runo.

Wäinämöinen tulee kotia ja kehoittaa Ilmarista lähtemään Poh-n neittä kosimaan, jonka olisi sammon takomalla ansaitseva 1—100. narinen ei lupa'a sinä ilmoisna ikänä Pohjolaan lähteä, jonka tähden Wäinämöisen täytyy muulla mahdillansa laittaa hänen vastoin tahto-sa matkaan 101—200. Ilmarinen tulee Pohjolaan, otetaan hyvästi staan ja laitetaan sammon taontaan 201—280. Ilmarinen takoo mmon ja Pohjolan emäntä saattaa sen Pohjolan kivimäkeen 281—432. narinen pyytää neittä työnsä palkaksi; neiti teeskelee esteitä ja sanoo vielä kodista joutavansa 433—462. Ilmarinen saapi purren, pa-'aa kotiinsa ja kertoo Wäinämöiselle jo sammon Pohjolaan takoneensa 63—510.

Vaka vanha Wäinämöinen
Otti ruskean orihin,
Pani varsan valjahisin,
Ruskean re'en etehen,
Itse reuoikse rekehen,
Kohennaikse korjahansa.
Laski virkkua vitsalla,
Helähytti helmisvyöllä,
Virkku juoksi, matka joutui,
10. Reki vieri, tie lyheni,
Jalas koivuinen kolasi,
Vemmel piukki pihlajainen.
Ajavi karettelevi,
Ajoi soita, ajoi maita,
Ajoi aavoja ahoja,
Kulki päivän, kulki toisen,
Niin päivällä kolmannella
Tuli pitkän sillan päähän,
Kalevalan kankahalle,
20. Osmon pellon pientarelle.
Siinä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:
»Syö susi unen näkiä,
Tapa tauti Lappalainen!
Sanoi ei saavani kotihin
Enämpi elävin silmin
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana,
Näille Wäinölän ahoille,
30. Kalevalan kankahille.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Laulelevi, taitelevi,
Lauloi kuusen kukka-latvan,
Kukka-latvan, kulta-lehvän,

Latvan työnti taivahalle,
Puhki pilvien kohotti,
Lehvät ilmoille levitti,
Halki taivahan hajotti.
Laulelevi, taitelevi,
40. Lauloi kuun kumottamahan
Kulta-latva kuusosehen,
Lauloi oksillen otavan.
Ajavi karettelevi
Kohti kullaista kotia,
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Kun oli seppo Ilmarisen,
Takojan iän-ikuisen
Luvannut lunastimeksi,
50. Oman päänsä päästimeksi
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.
Jop' on seisottui oronen
Osmon uuen pellon päähän,
Siitä vanha Wäinämöinen
Päätä korjasta kohotti,
Kuuluvi pajasta pauke,
Hilke hiili-huonehesta.
Vaka vanha Wäinämöinen
60. Itse pistihe pajahan.
Siell' on seppo Ilmarinen
Takoa taputtelevi.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Oi sie vanha Wäinämöinen.
Miss' olet viikon viipynynnä,
Kaiken aikasi asunut?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tuoll' olen viikon viipynynnä.
70. Kaiken aikani elellyt
Pimeässä Pohjolassa,
Summassa Sariolassa,
Unkunut Lapin laulla,
Tietemysten tienehtiä.»
Siitä seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimes
»Oi sie vanha Wäinämöine
Tietäjä iän-ikuinen,
Mitä lausut matkoiltasi,
80. Tultua koti-tuville?»
Virkki vanha Wäinämöin
»Äijä on mulla lausumista:
Onp' on neiti Pohjolassa,
Impi kylmässä kylässä,
Jok' ei suostu sulhosihin,
Mielly miehi'in hyvihin,
Kiitti puoli Pohjan maata,
Kun onpi kovin korea:
Kuuhut paistoi kulmaluilta
90. Päivä rinnoilta risoitti,
Otavainen olkapäiltä,
Seitsentähtinen selältä.»
»Sinä seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen,
Lähe neittä noutamahan,
Päätä kassa katsomahan,
Kun saatat takoa sammon
Kirjo-kannen kirjaella,
Niin saat neion palkastasi
100. Työstäsi tytön ihanan.»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Ohoh vanha Wäinämöine
Joko sie minun lupasit
Pimeähän Pohjolahan
Oman pääsi päästimeksi,
Itsesi lunastimeksi!
En sinä pitkänä ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Lähe Pohjolan tuville,
110. Sariolan salvoksille,
Miesten syöjille sioille,
Urosten upottajille.»
Siitä vanha Wäinämöin
Itse tuon sanoiksi virkki

»Viel' on kumma toinen kumma,
Onp' on kuusi kukka-latva,
Kukka-latva, kulta-lehvä
Osmon pellon pientarella;
Kuuhut latvassa kumotti,
Oksilla otava seisoi.»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En usko toeksi tuota,
Kun en käyne katsomahan,
Nähne näillä silmilläni.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Kun et usko kuitenkana,
Lähtekämme katsomahan,
Onko totta vai valetta!»
Lähettihin katsomahan
Tuota kuusta kukka-päätä,
Yksi vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen;
Sitte tuonne tultuansa
Osmon pellon pientarelle
Seppo seisovi likellä,
Uutta kuusta kummeksivi,
Kun oli oksilla otava,
Kuuhut kuusen latvasessa.
Siinä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Nyt sinä seppo veikkoseni
Nouse kuuta noutamahan,
Otavaista ottamahan,
Kulta-latva kuusosesta!»
Siitä seppo Ilmarinen
Nousi puuhun korkealle,
Ylähäksi taivahalle,
Nousi kuuta noutamahan,
Otavaista ottamahan
Kulta-latva kuusosesta.
Virkki kuusi kukka-latva,
Lausui lakka-pää petäjä:
»Voipa miestä mieletöintä,
Äkki outoa urosta!
Nousit outo oksilleni,
Lapsen mieli latvahani
Kuva-kuun on nouantahan,
Valetähtyen varahan.»
Silloin vanha Wäinämöinen
Lauloa hyrähtelevi,
Lauloi tuulen tuppurihin,
Ilman raivohon rakenti,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ota tuuli purtehesi,
Ahava venoschesi
Vieä vieretelläksesi
Pimeähän Pohjolahan!»
Nousi tuuli tuppurihin,
Ilma raivohon rakentui,
Otti seppo Ilmarisen
Vieä viiletelläksensä
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.
Siinä seppo Ilmarinen
Jopa kulki, jotta joutui,
Kulki tuulen tietä myöten,
Ahavan ratoa myöten,
Yli kuun, alatse päivän,
Otavaisten olkapäitse;
Päätyi Pohjolan pihalle,
Sariolan sauna-tielle,
Eikä häntä koirat kuullut,
Eikä haukkujat havannut.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Tuop' on päätyvi pihalle,
Itse ennätti sanoa:
»Mi sinä lienet michiäsi,
Ja kuka urohiasi,
Tulit tänne tuulen tietä,
Ahavan reki-ratoa,

161: 3. tuuliaispääksi.

Eikä koirat kohti hauku,
Villa-hännät virkkaele!»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En mä tänne tullutkana
Kylän koirien kuluiksi,
Villa-häntien vihoiksi
Näillen ouoillen oville,
200. Veräjille vierahille.»
Siitä Pohjolan emäntä
Tutkaeli tullehelta:
»Oletko tullut tuntemahan,
Kuulemahan, tietämähän
Tuota seppo Ilmarista,
Takojata taitavinta?
Jo on viikon vuotettuna,
Sekä kauan kaivattuna
Näille Pohjolan perille,
210. Uuen sammon laaintahan.»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lienen tullut tuntemahan
Tuon on seppo Ilmarisen,
Kun olen itse Ilmarinen,
Itse taitava takoja.»
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Pian pistihe tupahan,
220. Sanovi sanalla tuolla:
»Neityeni nuorempani,
Lapseni vakavimpani,
Pane nyt päällesi parasta,
Varrellesi valkeinta,
Hempeintä helmoillesi,
Ripeintä rinnoillesi,
Kaulallesi kaunihinta,
Kukkeinta kulmillesi,
Poskesi punottamahan,
230. Näköpääsi näyttämähän!
Jo on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Saanut sammon laaintahan,
Kirjo-kannen kirjantahan.»
Tuop' on kaunis Pohjan t
Maan kuulu, ve'en valio
Otti vaattehet valitut,
Pukehensa puhtahimmat,
Viitiseikse, vaatiseikse,
240. Pää-somihin suoritseikse,
Vaski-pantoihin paneikse,
Kulta-vöihin kummitseikse.
Tuli aitasta tupahan,
Kaapsahellen kartanolta,
Silmistänsä sirkeänä,
Korvistansa korkeana,
Kaunihina kasvoiltansa,
Poskilta punehtivana,
Kullat riippui rinnan päällä
250. Pään päällä hopeat huohti.
Itse Pohjolan emäntä
Käytti seppo Ilmarisen
Noissa Pohjolan tuvissa,
Sariolan salvoksissa,
Siellä syötti syöneheksi,
Juotti miehen juoneheksi,
Apatti ani hyväksi;
Sai tuosta sanelemahan:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
260. Takoja iän-ikuinen,
Saatatko takoa sammon,
Kirjo-kannen kirjaella
Joutsenen kynän nenästä,
Maholehmän maitosesta,
Ohran pienestä jyvästä,
Kesä-uuhen untuvasta,
Niin saat neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan?»
Silloin seppo Ilmarinen
270. Itse tuon sanoiksi virkki:

---

239. puki viidenlaisiin vaatteisiin.

anen takoa sammon,
kannen kalkutella
nen kynän nenästä,
ehmän maitosesta,
pienestä jyvästä,
ıuhen untuvasta,
len taivoa takonut,
kantta kalkuttanut
alkusen alutta,
ihman tehtyisettä.»
i sammon laaintahan,
kannen kirjontahan,
paikalta pajoa,
i sepinkaluja,
paikalla pajoa,
oa, ei paletta,
alaisintana,
ıta, varttakana.
in seppo Ilmarinen
virkkoi, noin nimesi:
' on epäelkohöt,
kesken heittäköhöt,
n mies pahempikana,
untelompikana!»
ahjollen alusta,
tä lietsehelle
mailla mantereilla,
peltojen perillä.
päivän, etsi toisen,
vänä kolmantena
irjava kivonen,
ukko vastahansa;
n seppo seisottihe,
tulen rakenti,
laati palkehia,
ahjoa asetti.
seppo Ilmarinen,
iän-ikuinen

lut rahtuakaan ennen tehty.

Tunki ainehet tulehen,
310. Takehensa alle ahjon,
Otti orjat lietsomahan,
Väkipuolet vääntämähän.
Orjat lietsoi löyhytteli,
Väki-puolet väännätteli
Kolme päiveä kesäistä,
Ja kolme kesäistä yötä,
Kivet kasvoi kantapäihin,
Vahat varvasten sioille.
Niin päivänä ensimäisnä
320. Itse seppo Ilmarinen
Kallistihe katsomahan
Ahjonsa alaista puolta,
Mitä tullehe tulesta,
Selvinnehe valkeasta.
Jousi tungeikse tulesta,
Kaari kulta kuumoksesta,
Kaari kulta, pää hopea,
Varsi vasken kirjavainen.
On jousi hyvän näköinen,
330. Vaan onpi pahan tapainen:
Joka päivä pään kysyvi,
Parahana kaksi päätä.
Itse seppo Ilmarinen
Ei tuota kovin ihastu,
Kaaren katkaisi kaheksi,
Siitä tunkevi tulehen;
Laitti orjat lietsomahan,
Väkipuolet vääntämähän.
Jop' on päivänä jälestä
340. Itse seppo Ilmarinen
Kallistihe katsomahan
Ahjonsa alaista puolta;
Veno tungeikse tulesta,
Puna-pursi kuumoksesta,
Kokat kullan kirjaeltu,
Hangat vaskesta valettu.
On veno hyvän näköinen,
Ei ole hyvän tapainen:

Suotta lähtisi sotahan,
350. Tarpehetta tappelohon.
Se on seppo Ilmarinen
Ei ihastu tuotakana,
Venon murskaksi murenti,
Tunkevi tuli-siahan;
Laitti orjat lietsomahan,
Väkipuolet vääntämähän.
Jo päivänä kolmantena
Itse seppo Ilmarinen
Kallistihe katsomahan
360. Ahjonsa alaista puolta;
Hieho tungeikse tulesta,
Sarvi kulta kuumoksesta,
Otsassa otavan tähti,
Päässä päivän pyöryläinen.
On hieho hyvän näköinen,
Ei ole hyvän tapainen:
Metsässä makaelevi,
Maion maahan kaatelevi.
Se on seppo Ilmarinen
370. Ei ihastu tuotakana,
Lehmän leikkeli paloiksi,
Siitä tunkevi tulehen;
Laitti orjat lietsomahan,
Väkipuolet vääntämähän.
Jo päivänä neljäntenä
Itse seppo Ilmarinen
Kallistihe katsomahan
Ahjonsa alaista puolta:
Aura tungeikse tulesta,
380. Terä kulta kuumoksesta,
Terä kulta, vaski varsi,
Hopeata pennen päässä.
On aura hyvän näköinen,
Ei ole hyvän tapainen
[illegible]
Vaatevi vakeriva.

[illegible]

Se on seppo Ilmarinen
Ei ihastu tuotakana,
Auran katkaisi kaheksi,
390. Alle ahjonsa ajavi;
Laittoi tuulet lietsomahan,
Väki-puuskat vääntämähän
Lietsoi tuulet löyhytteli,
Itä lietsoi, lietsoi länsi,
Etelä enemmän lietsoi,
Pohjainen kovin porotti,
Lietsoi päivän, lietsoi tois
Lietsoi kohta kolmannenki
Tuli tuiski ikkunasta,
400. Säkehet ovesta säykkyi,
Tomu nousi taivahalle,
Savu pilvihin sakeni.
Se on seppo Ilmarinen
Päivän kolmannen perästi
Kallistihe katsomahan
Ahjonsa alaista puolta;
Näki sammon syntyväksi,
Kirjo-kannen kasvavaksi.
Siitä seppo Ilmarinen,
410. Takoja iän-ikuinen
Takoa taputtelevi,
Lyöä lynnähyttelevi,
Takoi sammon taitavasti:
Laitahan on jauho-myllyn
Toisehen on suola-myllyn
Raha-myllyn kolmantehen
Siitä jauhoi uusi samp
Kirjo-kansi kiikutteli,
Jauhoi purnun puhtehes
420. Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
Kolmannen koti-pitoja.
Nun ilmasui Pohjan ak
Siitä siitte sammon su

[illegible]

an kivimäkehen,
ı vaskisen sisähän
än lukon ta'aksi;
juuret juurrutteli
än sylen syvähän,
ı juurti maa-emähän,
vesi-viertehesen,
nnen koti-mäkehen.
seppo Ilmarinen
anelemahan,
virkkoi, noin nimesi:
nyt minulle neiti,
ıi sampo valmihiksi,
:ansi kaunihiksi?»
' on kaunis Pohjan tyttö
ıin sanoiksi virkki:
ıa tässä toisna vuonna,
kolmanna kesänä
kukutteleisi,
a laulattaisi,
nä menisin muunne,
marja muille maille!»
tämä kana katoisi,
hanhi hairahtaisi,
emosen tuoma,
uola pois menisi,
ıa käet katoisi,
ıt liikahtaisi
kunnahan kukuilta,
harjun hartehilta.»
ä joua ilmankana,
en neiti-päiviltäni
töiltä tehtäviltä,
ltä kiirehiltä,
on maalla poimimatta,
rannat laulamatta,
ıttani ahoset,
:eikin lyömättäni.»

ı.

Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Jo tuossa ajattelevi,
Pitkin päätänsä pitävi,
Miten kulkea kotihin,
470. Tulla maille tuttaville
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Mit' olet pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Laatisiko mieli mennä
Elo-maille entisille?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
480. »Sinne mieleni tekisi
Kotihini kuolemahan,
Maalleni masenemahan.»
Siitä Pohjolan emäntä
Syötti miehen, juotti miehen,
Istutti perähän purren,
Melan vaskisen varahan;
Virkki tuulen tuulemahan,
Pohjasen puhaltamahan.
Siitä seppo Ilmarinen,
490. Takoja iän-ikuinen
Matkasi omille maille,
Ylitse meren sinisen;
Kulki päivän, kulki toisen,
Päivälläpä kolmannella
Jo tuli kotihin seppo,
Noille syntymä-sioille.
Kysyi vanha Wäinämöinen
Ilmariselta sepolta:
»Veli seppo Ilmarinen,
500. Takoja iän-ikuinen,
Joko laait uuen sammon,
Kirjo-kannen kirjaelit?»

Sanoi seppo Ilmarinen,
Itse laatia pakisi:
»Jopa jauhoi uusi sampo,
Kirjo-kansi kiikutteli,
Jauhoi purnun puhtehes:
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»

Yhdestoista Runo.

Lemminkäinen lähtee Saaren suurisukuista neittä kosimaan 1—110. Saaren päat ensin pilkkaavat häntä, mutta tulevat pian liianki tutuksi hänen kanssansa 111—186. Yhtä Kyllikkiä, jota varten oli lähtenyt, ei saa hyvällä suostumaan, jonka tähden lopulta ryöstää hänen tyttösellä, nakka'aa rekeen ja lähtee matkalle 187—272. Kyllikki itkee paheksii erittäinki Lemminkäisen sotahalua; Lemminkäinen lupa'aa ei milkaan lähteä sotaan, jos Kyllikki lupa'aisi, ei milloinkaan juoksennella ylössä, ja kumpanenki vannoo pysyäksensä 273—314. Lemminkäisen äiti ihastuu nuoresta miniästänsä 315—402.

Aika on Ahtia sanoa,
Veitikkätä vieretellä.
Ahti poika Saarelainen,
Tuo on lieto Lemmin-poika
Kasvoi koissa korkeassa,
Luona armahan emonsa
Laajimman lahen perällä,
Kaukoniemen kainalossa.
Kaloin siinä Kauko kasvoi,
10. Ahti ahvenin yleni,
Tuli mies mitä parahin,
Puhkesi puna-verinen,
Joka päästänsä pätevi,
Kohastansa kelpoavi;
Vaan tuli vähän vialle,
Tavoiltansa turmiolle:
Aim' oli naisissa eläjä,
Yli öitä öitsilöissä,
Noien impien iloissa,
20. Kassa-päien karkeloissa.
Kylli oli Saaren neiti,
Saaren neiti, Saaren kukka,
Kasvoi koissa korkeassa,
Yleni ylen ehossa,
Istuen ison majoilla,
Peräpenkin notkumilla.
Kauan kasvoi, kauas kuului,
Kaukoa tuli kosiat
Neien kuuluhun kotihin,
30. Kaunoisehen kartanohon.
Kosi Päivä poiallehen,
Eip' on mennyt Päivälähän
Päivän luona paistamahan
Kesäisillä kiirehillä.
Kosi Kuuhut poiallehen,

20: 2. hypyissä; kisoissa; tanseissa.
28: 3. morsiameksi anojat.

Eip' on mennyt Kuutolahan
Kuun luona kumottamahan,
Kehät ilman kiertämähän.
Kosi Tähti poiallehen,
40. Eip' on mennyt Tähtelähän
Pitkin öitä pilkkimähän
Talvisilla taivahilla.
Tulevi Wirosta sulhot,
Toiset tuolta Inkereltä,
Eip' on neiti mennytkänä,
Itse vasten vastaeli:
»Suotta kultanne kuluvi,
Hopeanne hoikkenevi
En lähe minä Wirohon,
50. En lähe, lupoakana
Wiron vettä soutamahan,
Saarellista sauomahan,
Syömähän Wiron kaloja,
Wiron lientä lippomahan.»
»Enkä lähe Inkerelle,
Penkerelle, pänkerelle,
Siell' on nälkä kaiken nälkä,
Puun nälkä, pärehen nälkä,
Ve'en nälkä, vehnän nälkä,
60. Rukihisen leivän nälkä.»
Tuop' on lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli
Lähteäksensä lupasi
Saaren kukkoa kosihin,
Tuota mointa morsianta,
Kaunokaista kassa-päätä.
Emo kielteä käkesi,
Varoitteli vaimo vanha:
»Ellös menkö poikaseni
70. Parempihin itseäsi,
Ei suattane sinua
Saaren suurehen sukuhun!»
Sanoi lieto Lemminkäinen,

71: 2. suotane; tahdottane; sallittane.

Virkki kaunis Kaukomieli:
»Jos en ole koiltani korea,
Su'ultani aivan suuri,
Mie valitsen varrellani,
Otan muilla muo'oillani.»
Aina kieltävi emonsa
80. Lähtemästä Lemminkäistä
Saaren suurehen sukuhun,
Laajahan laji-perähän:
»Siellä piiat pilkkoavat,
Naiset nauravat sinua.»
Mitä huoli Lemminkäinen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kyllä hää'än naisten nauru
Soppityrskyt tyttärien,
Potkaisen pojan povehen,
90. Käsi-kannon kainalohon,
Siin' on pää hyvänki pilkan
Parahanki parjauksen.»
Emo tuon sanoiksi virkki:
»Voi poloinen päiviäni!
Nauraisitko Saaren naiset,
Pitäisit pyhäiset piiat,
Niin siitä tora tulisi,
Sota suuri lankeaisi,
Saisi kaikki Saaren sulhot,
100. Sata miestä miekkoinensa,
Päällesi sinun poloisen,
Yksinäisen ympärille.»
Mitä huoli Lemminkäinen
Varoituksista emonsa,
Ottavi hyvän orosen,
Valjasti valion varsan,
Ajavi karittelevi
Saaren kuuluhun kylähän
Saaren kukkoa kosihin,
110. Saaren mointa morsianta.

87: 2. estän; lopetan.
88: 1. sala-nauramiset.
92: 2. häväistyksen.

oi naiset Lemminkäistä,
isti pilkkojansa,
oi kummasti kujalle,
isti kartanolle,
orjansa kumohon,
iän vierähytti.
lieto Lemminkäinen
suuta, väänti päätä,
mustoa haventa,
on sanoiksi virkki:
e tuota ennen nähnyt,
nähnyt, enkä kuullut,
nauravan minulle,
pilkkoja suannut.»
huoli Lemminkäinen,
virkkoi, noin nimesi:
Saarella sioa,
Saaren manterella,
leikki lyöäkseni,
tanhuellakseni
impien iloissa,
päien karkeloissa?»
en impyet sanovat,
i neiet vastoavat:
on Saarella sioa,
Saaren manterella,
leikki lyöäksesi,
tanhuellaksesi,
isna kaskimailla,
-poikana palolla,
on laihat Saaren mailla,
hevoisen varsat.»
huoli Lemminkäinen,
sihe paimeneksi,
äivät paimenessa,
impien iloissa,
neitojen kisoissa,
päien karkeloissa.
lieto Lemminkäinen,
unis Kaukomieli

Jopa hääti naisen naurun,
Piätteli piian pilkan,
Ei ollut sitä tytärtä,
Piikoa pyhintäkänä,
Kuta hän ei kosketellut,
Jonk' ei vieressä venynyt.
Yksi oli impi kaikkinansa
Saaren suuressa su'ussa,
Jok' ei suostu sulhasihin,
160. Mielly miehi'in hyvihin,
Se oli Kyllikki korea,
Saaren kukka kaunokainen.
Tuop' on lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli
Sa'at saappahat kulutti,
Sa'at airot poikki souti
Tuota neittä saaessansa,
Kyllikkiä pyytessänsä.
Kyllikki korea neiti
170. Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Mitä kehno kierteletki,
Rannan raukuja ajelet,
Täältä tyttöjä kyselet,
Tina-vöitä tieustelet,
En mä tästä ennen joua,
Kun kiven kuluksi jauhan,
Pieksän petkelen periksi,
Huhmaren sukuksi survon.
»Enkä huoli huitukoille,
180. Huitukoille, haitukoille,
Mie tahon tasaisen varren
Tasaiselle varrelleni,
Tahon muo'on muhkeamman
Muhkeille muo'oilleni,
Sekä kasvon kaunihimman
Kaunihille kasvoilleni.»
Oli aikoa vähäisen,
Kului tuskin puoli kuuta,

178: 2. muruiksi.

Jo päivänä muutamana,
190. Iltana moniahana
Neitoset kisaelevi,
Kaunokaiset karkelevi
Manner-puolella saloa
Kaunihilla kankahalla,
Kyllikki ylinnä muita,
Saaren kukka kuuluisinna.
Tuli veitikkä vereva,
Ajoi lieto Lemminkäinen
Orihillansa omalla,
200. Valitulla varsallansa
Keskelle kisa-ketoa,
Kaunokaisten karkeloa;
Reutoi Kyllikin rekehen,
Koppoi neien korjahansa,
Tuon asetti taljallensa,
Liitti liistehyisillensä.
Laski ruoskalla hevoista,
Nauskahutti nauhasella,
Siitä läksi liukumahan,
210. Lähtiessänsä sanovi:
»Elkätte minua immet
Ilmi antako ikänä,
Minun täällä käyneheni,
Täältä neien vieneheni!»
»Jos ette totelle tuosta,
Niin teille paha paneikse,
Laulan sulhonne sotahan,
Nuoret miehet miekan alle,
Ettei kuulla kuuna päänä,
220. Nähä ilmoisna ikänä
Kujasilla kulkemassa,
Ahoilla ajelemassa!»
Kyllä Kyllikki valitti,
Saaren kukka kuikutteli:
»Päästä jo minua poies,
Laske lasta vallallensa,
Kotihinsa kulkemahan,
Luoksi itkevän emonsa!»
»Jos et laskea luvanne
230. Kotihini kulkemahan,
Viel' on viisi veljeäni,
Seitsemän setäni lasta
Jänön jälen polkiaksi,
Neien pään perillîseksi.»
Kun ei pääsnyt kuitenk
Itse itkulle hyräytyi,
Sanan virkkoi, noin nime
»Joutenpa poloinen synny
Jouten synnyin, jouten ka
240. Jouten aikani elelin,
Jo nyt sainki joutavalle,
Miehelle mitättömälle,
Suojihin soan käviän,
Aina tuiman tappelian.»
Virkki lieto Lemminkäi
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Kyllikki syänkäpyni,
Minun maire marjueni,
Ellös olko milläkänä,
250. En sua pahoin pitäne,
Sylissäni syöessäni,
Käsissäni käyessäni,
Sivullani seistessäni,
Vieressä venyessäni!»
»Mitäpä sinä sureksit,
Mitä huollen huokaelet,
Tuotako sinä sureksit,
Tuota huollen huokaelet
Lehmityyttä, leivätyyttä,
260. Ja kaiken elon vähyyttä
»Ellös olko milläkänä,
Mont' on lehmeä minull
Monta maion antajata,

205: 3. talja s. o. karvainen nahka eli vuota.

248: 2. makea; maajas.
259: lehmättömyyttä, leivättömyytt

n suolla Muurikkinen,
ı mäellä Mansikkinen,
ɜ Puolukka palolla,
syömättä soreat,
ıatta kaunokaiset,
illoin kytkemistä,
amuin laskemista,
vihkon heittämistä,
suuruksen surua.»
:o tuotaki surisit,
huollen huokoaisit,
o sukuni suuri,
korkea kotini?»
en oo su'ulta suuri,
korkea koilta,
ılla tulinen miekka,
ɔvä säilärauta,
ɔi sukua suurta,
laji-pereä,
ɔn Hiiessä hiottu,
issa kirkastettu,
uurennan sukuni
nan lajini kaiken,
a tuli terällä,
ı säkenevällä.»
parka huokoaikse,
on sanoiksi virkki:
Ahti Lemmin poika,
ıot minusta neittä
:si puolisoksi,
ɔiseksi kanaksi,
nno valat ikuiset
a käyäksesi,
kana tarpehella,
ıkana halulla!»
lieto Lemminkäinen
on sanoiksi virkki:
ɔn mie valat ikuiset
ıia käyäkseni,
s. o. miekanterä.

Kullankana tarpehella,
Hopeankana halulla!
Sie itse valasi vanno,
Et kyliä käyäksesi,
Hyvänki hypyn halulla,
Tanhu-juoksun tarpehella!»
Siitä vannoivat valansa,
310. Laativat iki-lupansa
Eessä julkisen Jumalan,
Alla kasvon kaikkivallan
Ei Ahin sotia käyä,
Eikä Kyllikin kyleä.
Siitä lieto Lemminkäinen
Veti virkkua vitsalla,
Löi oritta ohjaksella,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Jää hyvästi Saaren nurmet,
320. Kuusen juuret, tervas-kannot,
Joit' olen kesän kävellyt,
Talvet kaiket tallaellut,
Piileskellen pilvi-öillä,
Paeten pahalla säällä,
Tätä pyytä pyytessäni
Allia ajellessani!»
Ajoa hypittelevi,
Jo kohta koti näkyvi,
Neiti tuon sanoiksi virkki,
330. Itse lausui, noin nimesi:
»Tupa tuolla tuulottavi,
Nälkä-raunio näkyvi,
Kenen onpi tuo tupanen,
Kenen koti kunnottoman?»
Se on lieto Lemminkäinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Elä sie sure tuvista,
Huokaele huonehista,
Tuvat toiset tehtänehe,
340. Paremmaiset pantanehe
Hirveistä hirsiköistä,
Parahista parsikoista.»

Siitä lieto Lemminkäinen
Jo kohta kotihin saapi
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.
Emo tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Viikon viivyit poikaseni,
350. Viikon mailla vierahilla.»
Lausui lieto Lemminkäinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Piti naiset naurellani,
Kostoa pyhäiset piiat
Piännästä pitkän pilkan,
Naurannoistansa minulle,
Sain parahan korjahani,
Tuon asetin taljalleni,
Liitin liistehyisilleni,
360. Alle viltin vierähytin,
Sillä maksoin naisten naurun,
Piikojen ilo-piännän.»
»Oi emoni kantajani,
Äitini ylentäjäni,
Mitä läksin, senpä sainki,
Kuta pyysin, sen tapasin;
Pane nyt patjasi parahat,
Pehmeimmät pään-alaiset
Maatani omalla maalla
370. Nuoren neiteni keralla!»
Emo tuon sanoiksi virkkoi,
Itse lausui ja pakisi:

367: 3. polstarit.

»Ole nyt kiitetty Ju
Ylistetty luoja yksin
Kun annoit miniän
Toit hyvän tulen pu
Oivan kankahan ku
Aivan kenstin kehr
Pulskin poukkujen
380. Vaattehien valkasian
»Itse kiitä onneasi
Hyvän sait, hyvän t
Hyvän luojasi lupasi
Hyvän antoi armolli
Puhas on pulmonen
Puhtahampi puolella
Valkea merellä vaa
Valkeampi vallassasi
Sorea merellä sorsa
390. Soreampi suojassasi,
Kirkas tähti taivahal
Kirkkahampi kihloiss
»Laai nyt lattiat la
Hanki ikkunat isom
Seisottele seinät uu
Tee koko tupa pare
Kynnykset tuvan et
Uuet ukset kynnyks
Nuoren neien saatu
400. Kaunihin katsottuasi,
Paremmaisen itseäsi,
Sukuasi suuremmais

378: 2. sievän; hyvän.
398: 2. ovet.

Kahdestoista Runo.

Kyllikki unohtaa valansa ja lähtee kylään, josta Lemminkäinen [illegible]tuu kovasti ja päättää paikalla hylkäistä hänen ja lähteä Pohjan [illegible]itä kosimaan 1—128. Äiti kokee kaikin tavoin estää poikaansa [illegible]lemästä ja sanoo hänen siellä surmansa tapaavan; Lemminkäinen [illegible]ätänsä harjaava viska'aa uhalla harjan kädestänsä ja kiva'aa, jo [illegible]oin harjastaki, kun hänestä, verta vuotavan 129—212. Varuste-[illegible]kse, lähtee matkalle, tulee Pohjolaan ja laulaa joka miehen Pohjo-[illegible] tuvasta ulos; ainoastansa yhden ilkeän karjan paimenen jätti lau-[illegible]matta 213—504.

Siitä Ahti Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukolainen
Aina aikoja eleli
Nuoren neitosen keralla,
Ei itse sotia käynyt,
Eikä Kyllikki kyleä.
Niin päivänä muutamana,
Huomenna moniahana
Itse Ahti Lemminkäinen
10. Lähtevi kalan-kutuhun;
Tullut ei illaksi kotihin
Ensi-yöksi ennättänyt,
Jo meni Kyllikki kylähän,
Noien neitojen kisahan.
Kenpä saattavi sanoman,
Kenpä kielen kantelevi?
Ainikki sisar Ahilla
Sep' on saattavi sanoman,
Sepä kielen kantelevi:
20. »Armas Ahti veikkoseni!
Jo kävi Kyllikki kylässä,
Veräjillä vierahilla,
Kylän neitojen kisassa,
Kassa-päien karkelossa.»
Ahti poika, aino poika,
Itse lieto Lemminkäinen
Tuosta suuttui, tuosta syäntyi
Tuosta viikoksi vihastui,
Itse tuon sanoiksi virkki:
30. »Oi emoni vaimo vanha,
Jospa paitani pesisit
Mustan käärmehen mujuissa,
Kiirehesti kuivoaisit,
Mun sotahan mennäkseni
Pohjan poikien tulille,
Lapin lasten tanterille,
Jo kävi Kyllikki kylässä,
Veräjillä vierahilla,

Noien neitojen kisassa,
40. Kassa-päien karkelossa.»
Kyllä Kyllikki sanovi,
Nainen ensin ennättävi:
»Ohoh armas Ahtiseni,
Ellös lähtekö sotahan!
Näin mä unta maatessani,
Sikein levätessäni:
Tuli ahjona ajeli,
Valkea välähtelihe
Aivan ikkunan alatse,
50. Periseinän penkeretse,
Siitä tuiskahti tupahan,
Koskena kohahtelihe
Silta-lauoista lakehen,
Ikkunasta akkunahan.»
Siinä lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»En usko unia naisten,
Enkä vaimojen valoja;
Oi emoni kantajani,
60. Tuo tänne sotisopani,
Kanna vaino-vaatteheni!
Mieleni minun tekevi
Juomahan soan olutta,
Soan mettä maistamahan.»
Tuon emo sanoiksi virkki:
»Oi on Ahti poikaseni,
Ellös lähtekö sotahan!
On meillä oloista koissa,
Leppäisessä lekkerissä,
70. Tapin tammisen takana;
Tuon sinulle juoaksesi,
Josp' on joisit kaiken päivän.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»En huoli koto-oloista,
Ennen juon joesta vettä
Melan tervaisen terältä,
Makeamp' on juoakseni,
Kun kaikki kotoiset kaljat;
Tuo tänne sotisopani,
80. Kanna vaino-vaatteheni!
Lähen Pohjolan tuville,
Lapin lasten tanterille
Kultia kyselemähän,
Hopeita haastamahan.»
Sanoi äiti Lemminkäise
»Ohoh Ahti poikaseni!
Onp' on kultia koissa,
Hopeita aitassamme;
Vasta päänä eilisenä,
90. Aamulla ani varahin
Kynti orja kyisen pellon,
Käärmehisen käännätteli,
Nosti aura arkun kannen
Perä penningin ylenti,
Siihen on salvattu satoja
Tuhansia tukkueltu,
Arkun aittahan ehätin,
Panin aitan parven pääh
Sanoi lieto Lemminkäin
100. »En huoli koti-eloista,
Jos markan soasta saane
Parempana tuon pitelen,
Kun kaikki kotoiset kull
Auran nostamat hopeat;
Tuo tänne sotisopani,
Kanna vaino-vaatteheni!
Lähen Pohjolan sotahan,
Lapin lasten tappelohon.
»Mieleni minun tekevi,
110. Aivoni ajattelevi,
Itse korvin kuullakseni,
Nähä näillä silmilläni,
Onko neittä Pohjolassa,
Piikoa Pimentolassa,
Jok' ei suostu sulhosihin
Mielly miehi'in hyvihin.»
Sanoi äiti Lemminkäis
»Ohoh Ahti poikaseni!

n Kyllikki koissa,
inen korkeampi,
on kaksi naista
niehen vuotehella.»
lieto Lemminkäinen:
ti on kylän käviä,
hon joka kisassa,
hon joka majassa,
impien iloissa,
äien karkeloissa!»
kielteä käkesi,
eli vaimo vanha:
vainen poikueni
Pohjolan tuville
ieon tietämättä,
aion taitamatta,
poikien tulille,
asten tanterille!
Lappi laulanevi,
ievi Turjalainen
ytehen, päin savehen,
hin kyynäsvarsin,
kuumihin poroihin,
in paateroihin.»
sanovi Lemminkäinen:
ıua nojat noitui,
ıoitui, kyyt kiroili,
olme Lappalaista
kesäisnä yönä,
ıla-kivellä,
yöttä, vaattehitta,
ıman kiertämättä;
hyötyivät minusta,
rran katalat saivat,
ves kivestä saapi,
ira kalliosta,
äästä iljanesta,

ı.
tsian kerskaussanat.
lkky (?)

Tuoni tyhjästä tuvasta.»
»Toisinpa oli uhattu,
Toisinpa kävi kätehen,
Mielivät minua panna,
160. Uhkasivat uuvutella
Soille sotkuportahiksi,
Silloiksi lika-sioille,
Panna leuan liettehesen,
Parran paikkahan paha'an,
Vaan minäpä, mies mokoma,
En tuossa kovin hätäillyt,
Itse loime loitsiaksi,
Sain itse saneliaksi,
Lauloin noiat nuolinensa,
170. Ampujat asehinensa,
Velhot veitsi-rautoinensa,
Tietäjät teräksinensä
Tuonen koskehen kovahan,
Kinahmehen kauheahan,
Alle koprun korkeimman,
Alle pyörtehen pahimman,
Siellä noiat nukkukohot,
Siellä maatkohot katehet,
Kunnes heinä kasvanevi
180. Läpi pään, läpi kypärin,
Läpi noian olkapäien,
Halki hartia-lihojen
Noialta makoavalta,
Katehelta nukkuvalta.»
Ainapa emo epäsi
Lähtemästä Lemminkäistä,
Emo kielti poikoansa,
Nainen miestänsä epäsi:
»Ellös vainen menkökänä
190. Tuonne kylmähän kylähän,
Pimeähän Pohjolahan!

174: 1. kuohun napa.
176: 2. putouksen.
179: 1. siksi kun; siksi että.

Tuho ainaki tulevi,
Tuho poikoa pätöistä,
Hukka lieto Lemminkäistä;
Jos sanot sa'alla suulla,
Enp' on tuota uskokana,
Ei sinussa laulajata
Pohjan poikien sekahan,
Etkä tunne kieltä Turjan,
200. Maha et lausua Lapiksi.»
Silloin lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli
Oli päätänsä sukiva,
Hapsiansa harjoava,
Suan seinähän sivalti,
Harjan paiskoi patsahasen,
Sanan virkkoi, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:
»Silloin on hukka Lemminkäistä,
210. Tuho poikoa pätöistä,
Kun suka verin valuvi,
Harja hurmehin loruvi.»

Läksi lieto Lemminkäinen
Pimeähän Pohjolahan
Vastoin kieltoa emonsa,
Varoitusta vanhempansa.
Hyöteleikse, vyöteleikse,
Rauta-paitoihin paneikse,
Teräs-vöihin telkitäikse,
220. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Mies on luustossa lujempi,
Rauta-paiassa parempi,
Teräs-vyössä tenhoisampi

192: 1. turmio; onnettomuus.
193: 3. raukkaa; poloista.
200. Lapin sanoja ja virsiä pidettiin voimallisempana, kun muita, jota tässä tarkoitettanee, koska Pohjolassa ei kuitenkaan erikieltä puhuttu.
221: 3. luu-haarniskassa.
223: 2. voimakkaampi.

Noien noitien sekaha
Jott' ei huoli huonon
Hätäile hyviäkänä.»
Otti miekkansa om
Tempasi tuli-teränsä,
Jok' oli Hiiessä hiott
230. Jumaloissa kuuraeltu,
Tuon sivullehen sito
Tunki tuppi-huotrase
Missä mies varaelei
Uros tuima turveleik
Jo vähin varaeleikse,
Tuossa tuima turvele
Oven suussa orren
Pirtin pihtipuolisessa,
Pihalla kujasen suuss
240. Veräjissä viimeisissä.
Siinä mies varaelih
Vaimollisesta väestä,
Ei ole ne varat väke
Eikä turvat luotettav
Niin vielä varoitteleil
Urohoisesta väestä
Tien kahen jakaimes
Sinisen kiven selässä
Hettehillä heiluvilla,
250. Läikkyvillä lähtehillä,
Kosken kopruilla ko
Ve'en vankan väänte
Tuossa lieto Lemmi
Itse lausui ja saneli:
»Ylös maasta miekka
Mannun aikaiset urol
Kaivoloista kalpa-mie
Jokiloista jousi-miehe
Nouse metsä miehine
260. Korpi kaikki kansoin

255—296. varaussanat.
256: 1. 2. s. o. yhden-ikäiset nun) kanssa.

ı ukko voiminesi,
si hirmuinesi,
:si veen emäntä,
vanhin valtoinesi,
ɜt joka norosta,
ıelmat hettehistä
ı ainoan avuksi,
kuulun kumppaliksi,
i pysty noian nuolet,
ietäjän teräkset,
'elhon veitsi-rauat,
het ampumiehen!»
ei tuosta kyllä liene,
nuistan muunki keinon,
ıäksi huokoaime
taivahan Ukolle,
ıilviä pitävi,
ɔita hallitsevi.»
Ukko ylijumala,
vanha taivahinen,
pilvien puhuja,
ilman haastelia!
ıulle tulinen miekka
ı tupen sisässä,
ıaittoja hajotan,
iitsin rikkehiä,
maalliset katehet,
ɜet velhot voitan
ä ilmaltani,
elta puoleltani,
pääni, viereltäni,
elta kummaltani,
ı noiat nuolihinsa,
veitsi-rautoihinsa,
it teräksihinsä,
miehet miekkoihinsa!»
lieto Lemminkäinen,
n kaunis Kaukomieli
ı viiasta vihelti,
ɔsta kulta-harjan,
Pisti varsan valjahisin,
Puikkoihin tulipunaisen;
Itse istuikse rekehen,
Kohautti korjahansa,
Laski virkkua vitsalla,
Karkutti kari-perällä;
Virkku juoksi, matka joutui,
Reki vieri, tie lyheni,
Hopeinen hiekka helkki,
310. Kangas kultainen kumisi.
Kulki päivän, kulki toisen,
Kulki kohta kolmannenki,
Päivänäpä kolmantena
Kylä vastahan tulevi.
Siitä lieto Lemminkäinen
Ajavi karittelevi,
Vierimäistä tietä myöten
Vierimäisehen talohon;
Yli kynnyksen kysyvi,
320. Lausui lakkapuun takoa:
»Oisiko talossa tässä
Rinnukseni riisujata,
Aisani alentajata
Luokin lonkahuttajata?»
Lausui lapsi lattialta,
Poika portahan nenältä:
»Ei ole talossa tässä
Rinnuksesi riisujata,
Aisasi alentajata,
330. Luokin lonkahuttajata.»
Mitä huoli Lemminkäinen,
Laski virkkua vitsalla,
Helähytti helmisvyöllä,
Ajavi karittelevi
Keskimäistä tietä myöten
Keskimäisehen talohon;
Yli kynnyksen kysyvi,
Lausuvi lakan takoa:
»Oisiko talossa tässä
340. Ottajata ohjaksien,

Rinnuksien riistojata,
Rahkehien raastajata?»
Kiisti akka kiukahalta
Kielipalko pankon päästä:
»Kyllä saat talosta tästä
Ottajia ohjaksesi,
Rinnuksesi riisujia,
Aisasi alentajia;
Onp' on kyllä kymmeniä,
350. Saat jos tahtonet satoja,
Jotka sulle kyyin saavat,
Antavat ajo-hevoisen,
Kotihisi konnan mennä,
Maahasi pahan paeta,
Isäntäsi istuimille,
Emäntäsi astuimille,
Veljesi veräjän suulle,
Sisaresi sillan päähän
Ennen päivän päätymistä,
360. Auringon alenemista.»
Mitä huoli Lemminkäinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oisi akka ammuttava,
Koukkuleuka kolkattava.»
Laski virkun vieremähän,
Ajavi suhuttelevi
Ylimäistä tietä myöten
Ylimäisehen talohon.
Siinä lieto Lemminkäinen
370. Lähetessänsä taloa
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Sule Hiisi haukun suuta,
Lempo koiran leukaluuta,
Laita sulku suun etehen,
Haitta hammasten välihin,
Ett' ei ennen ääntä päästä
Miehen mentyä sivutse!»

373—378. koiran lumoussanat.

Niin pihalle tultuana
380. Lyöpi maata ruoskallaa
Utu nousi ruoskan tie
Mies pieni u'un seassa
Sepä riisui rinnuksia,
Sepä aisoja alenti.
Siitä lieto Lemminkäi
Itse korvin kuuntelevi
Kenenkänä keksimättä,
Kunkana havaitsematta
Kuuli ulkoa runoja,
390. Läpi sammalen sanoja,
Läpi seinän soittajoita,
Läpi lauan laulajoita.
Katsahti tupahan tuo
Pilkisteli piilokkali,
Tupa oli täynnä tuntio
Lautsat täynnä laulajoi
Sivuseinät soittajoita
Ovensuu osoavia,
Peripenkki tietäjiä,
400. Karsina karehtioita;
Lauloivat Lapin runoja
Hiien virttä vinguttivat
Siitä lieto Lemminkä
Tohti toisiksi ruveta,
Ruohti muuksi muutel
Meni nurkasta tupahan
Sai sisähän salvoimest
Itse tuon sanoiksi virl
»Hyvä on laulu loppu
410. Lyhyestä virsi kaunis,
Miel' on jäämähän pa
Kuin on kesken katke
Itse Pohjolan emänt

381: 1. höyry.
394: 2. salaa.
404, 405. muutti itsensä pienek
405: 1. rohkesi.

sillan liitoksella,
keski-lattialla,
virkkoi, noin nimesi:
tässä ennen koira,
rauan karvallinen,
syöjä, luun puria,
uuelta vetäjä;
etki miehiäsi,
t urohiasi,
lit tähän tupahan,
ähän salvoksehen
coiran kuulematta,
ıjan havaitsematta!»
lieto Lemminkäinen:
i tänne tullutkana
ni, tieoittani,
ni, maltittani,
nnotta isoni,
itta vanhempani
i syötäväksi,
ıjen hakattavaksi.»
ıä emo minua,
ennä hutjukkana
ti kesäisnä yönä,
sti syksy-yönä
elle tietäjäksi,
aalle malttajaksi,
ni laulajaksi,
osoajaksi.»
lieto Lemminkäinen,
ınis Kaukomieli
loihe loitsiaksi,
ihe laulajaksi,
ski turkin helmat,
ilmät valkeata
ıkäisen laulaessa,
sa, lausiessa.
i laulajat parahat
ıiksi laulajiksi,
uuhun syrjin syösti,
Paaet lappehin lateli
Parahille laulajille,
Taitavimmille runoille.
Niin lauloi mokomat miehet
Minkä minne, kunka kunne:
Ahoille vesattomille,
460. Maille kyntämättömille,
Lampihin kalattomihin,
Aivan ahvenettomihin,
Rutjan koskehen kovahan,
Palavahan pyörtehesen,
Virran alle vaahti-päiksi,
Kosken keskelle kiviksi,
Tulena palelemahan,
Säkehinä säykkymähän.
Sinne lieto Lemminkäinen
470. Lauloi miehet miekkoinensa,
Urohot asehinensa,
Lauloi nuoret, lauloi vanhat,
Lauloi kerran keskilaaun;
Yhen heitti laulamatta
Karjan paimenen pahaisen,
Ukko vanhan umpisilmän.
Märkähattu karjan paimen,
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
480. Lauloit nuoret, lauloit vanhat,
Lauloit kerran keskilaaun,
Niin miks' et minua laula?»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Siksi en sinuhun koske,
Kun olet katsoa katala,
Kurja koskemaisittani,
Viellä miesnä nuorempana,
Karjan paimenna pahaisna
Turmelit emosi tuoman,
490. Sisaresi siuvahutit,
Kaikki herjasit hevoiset,
Tamman varsat vaivuttelit

468: 2. kipunoimaan.

Suon selillä, maan navoilla,
Ve'en liivan liikkumilla.»
Märkähattu karjan paimen
Tuosta suuttui ja vihastui,
Meni ulos usta myöten,
Pellolle pihoa myöten,
Juoksi Tuonelan joelle,
Pyhän virran pyörtehelle,
Siellä katsoi Kaukomieltä
Vuottelevi Lemminkäistä
Pohjasta paloavaksi,
Kotihinsa kulkevaksi.

Kolmastoista Runo.

Lemminkäinen pyytää tytärtä Pohjolan akalta, joka määrä'ää ıelle ensimmäiseksi ansiotyöksi, hiihtää Hiiden hirven 1—30. Lemıkäinen lähtee ylimielisesti uhkaamalla hirven ajoon, mutta tulee ın mielipahoiksensa havaitsemaan, ei saavansakaan uhalla hirveä —270.

Siitä lieto Lemminkäinen
Sanoi Pohjolan akalle:
»Anna nyt akka piikojasi,
Tuopa tänne tyttöjäsi,
Paras parvesta minulle,
Pisin piika-joukostasi!»
Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Anna en sulle piikojani,
10. Enkä työnnä tyttöjäni,
En parasta, en pahinta,
En pisintä, en lyhintä,
Sull' on ennen naitu nainen,
Ennen juohettu emäntä.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Kytken Kyllikin kylähän,
Kylän kynnys-portahille,
Veräjille vierahille,
Täältä saan paremman naisen;
20. Tuo nyt tänne tyttäresi
Impi-parvesta ihanin,
Kassa-päistä kaunokaisin!»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Enpä anna tyttöäni
Miehille mitättömille,
Urohille joutaville;
Äsken tyttöjä anele,
Kuulustele kukkapäitä,
Kun sa hiihät Hiien hirven
30. Hiien peltojen periltä.»
Siitä lieto Lemminkäinen
Kengitteli keihojansa,
Jännitteli jousiansa,
Vasamoitansa varusti,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Jo oisi keihäs kengitetty,
Kaikki valmihit vasamat,
Jousi jäntehen varassa,
Ei lyly lykittävänä,
40. Kalhu kannan lyötävänä.»
Siinä lieto Lemminkäinen
Arvelee, ajattelevi,
Mistäpä sivakat saisi,
Kusta suksia sukusen.
Kävi Kaupin kartanohon,
Päätyi Lyylikin pajahan:
»Oi on viisas Wuojalainen,

43: 2. sukset.

Kaunis Kauppi Lappalainen!
Tee mulle sukeat sukset,
50. Kalhut kaunoiset kaverra,
Joilla hiihän Hiien hirven
Hiien peltojen periltä!»
Lyylikki sanan sanovi,
Kauppi kielin kerkiävi:
»Suotta lähet Lemminkäinen
Hiien hirveä ajohon:
Saat palan lahoa puuta,
Senki suurella surulla.»
Mitä huoli Lemminkäinen,
60. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tee lyly lykittäväksi,
Kalhu kalpoeltavaksi!
Lähen hirven hiihäntähän
Hiien peltojen periltä.»
Lyylikki lylyjen seppä,
Kauppi kalhujen tekiä
Sykysyn lylyä laati,
Talven kalhua kaverti,
Päivän vuoli sauvan vartta,
70. Toisen sompoa sovitti.
Sai lyly lykittäväksi,
Kalhu kannan lyötäväksi,
Sauan varret valmihiksi,
Sompaset sovitetuksi,
Saukon maksoi sauan varsi,
Sompa ruskean reposen.
Voiti voilla suksiansa,
Talmasi poron talilla,
Itse tuossa arvelevi,
80. Sanovi sanalla tuolla:
»Liekö tässä nourisossa,
Kansassa kasuavassa
Tuon lylyni lykkiäistä,
Kalhun kannan potkiaista.»

50: 1. sukset.
61: 2. suksi.
?. porkkaa.

Sanoi lieto Lemmin
Virkki veitikkä verev
»Kyll' on tässä nuori
Kansassa kasuavassa
Tuon lylysi lykkiäistä
90. Kalhun kannan potki
Viinen selkähän sit
Olallensa uuen jouse
Sauan survaisi käteh
Läksi lylyn lykkimäh
Kalhun kannan potki
Itse tuon sanoiksi vi
»Eip' on ilmalla Jum
Tämän taivon kanne
Löytyne sitä metsäss
100. Jalan neljän joukseva
Kut' ei näillä yllätetä
Kaunihisti kannateta
Kalhuilla Kalevan po
Liukoimilla Lemmink
Päätyi Hiiet kuulem
Juuttahat tähyämässä
Hiiet hirveä rakenti,
Juuttahat poroa laati,
Pään panevi pökkelö
110. Sarvet raian haaruka
Jalat rannan raippasi
Sääret suolta seipähi
Selän aian aiaksesta,
Suonet kuivista kulo
Silmät lammin pulpu
Korvat lammin lump
Ketun kuusen kosku
Muun lihan lahosta p
Hiisi neuvoi hirveä
120. Porollensa suin puhe
»Nyt sie juokse Hiitt
Jalkoa jalo tevana

122: 3. sikiö; lapsi.

Poron poikima-sioille,
Lapin lasten tanterille,
Hiihätä hikehen miestä,
Lemminkäistä liiatenki!»
Siitä juoksi Hiitten hirvi,
Poropeura poimetteli
Pohjan aittojen alatse,
0. Lapin lasten tanteritse,
Potkasi koasta korvon,
Kaatoi kattilat tulelta,
Lihat tuhkahan tuherti,
Liemet lietehen levitti.
Nousi melkoinen meteli
Lapin lasten tanterilla,
Lapin koirat haukkumahan,
Lapin lapset itkemähän,
Lapin naiset nauramahan,
40. Muu väki murajamahan.
Itse lieto Lemminkäinen
Ain' oli hirven hiihännässä,
Hiihti soita, hiihti maita,
Hiihti aukkoja ahoja,
Tuli suikki suksiloista,
Savu sauvojen nenistä,
Eikä nähnyt hirveänsä,
Eip' on nähnyt, eikä kuullut.
Liukui linnat, liukui lannat,
50. Liukui maat meren takaiset,
Hiihti kaikki Hiien korvet,
Kaikki Kalman kankahatki,
Hiihti Surman suun e'etse,
Kalman kartanon perätse,
Surma jo suutansa avavi,
Kalma päätä kallistavi
Ottoaksensa urosta,
Nielläksensä Lemminkäistä,
Ei tarkoin tavannutkana,
60. Ennättänyt ensinkänä.

Viel' oli liuska liukumatta,
Korven kolkka koskematta
Pohjan pitkässä perässä,
Lapin maassa laukeassa;
Läksi senki liukumahan,
Korven kolkan koskemahan.
Niin perille päästessänsä
Kuuli melkoisen metelin
Pohjan pitkästä perästä,
170. Lapin lasten tanterilta,
Kuuli koirat haukkuvaksi,
Lapin lapset itkeväksi,
Lapin naiset nauravaksi,
Muun Lapin murajavaksi.
Siitä lieto Lemminkäinen
Heti tuonne hiihtämähän
Koiran haukunta-sioille,
Lapin lasten tanterille.
Sanoi sinne saatuansa,
180. Tutkaeli tultuansa:
»Mitä täällä naiset nauroi,
Naiset nauroi, lapset itki,
Väki vanha vaikeroitsi,
Kuta haukkui halli-koirat?»
»Sitä täällä naiset nauroi,
Naiset nauroi, lapset itki,
Väki vanha vaikerteli,
Sitä haukkui halli-koirat:
Juoksi tästä Hiitten hirvi,
190. Silo-sorkka sorkutteli,
Potkasi koasta korvon,
Kaatoi kattilat tulelta,
Selin keitot keikahutti,
Vellit lietehen levitti.»
Siitä veitikkä verevä,
Tuo on lieto Lemminkäinen
Lykkäsi lylyn lumelle,
Kuni kyyn kulon-alaisen,

40: 3, 4. etelämaat.

198: 2. kyykärmeen.

Solahutti suopetäjän,
200. Kuni käärmehen elävän,
Itse virkki vierressänsä,
Sanoi sauva-kätteheltä:
»Mi lienee Lapissa miestä,
Kaikki hirven kannantahan,
Mi lienee Lapissa naista,
Kaikki kattilan pesohon,
Mi lienee Lapissa lasta,
Kaikki lastun poimintahan,
Mi Lapilla kattiloa,
210. Kaikki hirven keitäntähän!»
Kiinnistihe, jännistihe,
Potkaisihe, ponnistihe,
Ensi-kerran potkaisihe
Silmän siintämättömähän,
Kerran toisen kuopaisihe
Korvan kuulemattomahan,
Kolmannen kohenteleikse
Lautasille Hiitten hirven.
Otti vaajan vaahterisen,
220. Raksin koivuisen rapasi,
Jolla kytki Hiitten hirven,
Tarhan tammisen sisähän:
»Siinä seiso Hiitten hirvi,
Poropeura poimettele!»
Selkeä silittelevi,
Taljoa taputtelevi:
»Oisi tuossa ollakseni,
Sopisipa maatakseni
Nuoren neitosen keralla,
230. Kanssa kasvavan kanasen.»
Siitä kiihtyi Hiien hirvi,
Poropeura potkimahan,
Itse virkki, noin sanovi:
»Lempo saakohon sinulle
Nuorin nei'in maataksesi,
Tyttärin elellaksesi!»
Ponnistihe, jännistihe,
Raksin koivuisen revitti,
Rikkoi vaajan vaahterisen,
240. Tarhan tammisen hajotti,
Siitä sai samoamahan,
Läksi hirvi hippomahan
Vasten soita, vasten maita,
Vasten varvikko-mäkeä
Silmän siintämättömihin,
Korvan kuulemattomihin.
Siinä veitikkä verevä
Jopa suuttui, jotta syäntyi,
Kovin suuttui ja vihastui,
250. Hiihti hirveä jälestä;
Niin kun kerran potkaisevi,
Lysmätti lyly lävestä,
Sortui suksi pälkähästä,
Kalhu taittui kannan tiestä,
Keihäs kenkimä-sioilta,
Saua somman suoverosta;
Itse juoksi Hiien hirvi
Jott' ei päätänä näkynnä.
Siinä lieto Lemminkäinen
260. Alla päin, pahoilla mielin
Kalujansa katselevi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Elköhön sinä ikänä
Menkö toinen miehiämme
Uhalla metsän ajohon,
Hiien hirven hiihäntähän,
Kuin menin minä poloinen,
Hävitin hyvät sivakat,
Sauan kaunihin kaotin,
270. Kiihkeimmän keihojani!»

Neljästoista Runo.

Tavallisilla metsämiehen lu'uilla ja rukouksilla kauniisti pyytäen lemminkäinen viimein saapi hirven ja vie Pohjolaan 1—270. Toisi työksi määrätään hänelle, suistaa Hiiden tulisuu ruuna, jonka istaa ja ajaa Pohjolaan 271—372. Kolmanneksi määräksi panan, ampua joutsen Tuonelan joelta. Lemminkäinen tulee Tuonelan ille; siellä vahta'aa häntä ylenkatsottu karjan paimen, surma'aa hä- ja viska'aa Tuonen koskeen. Tuonen poika päälle päätteeksi ldä silpaisee ruumiin palasille 373—460.

Siitä lieto Lemminkäinen
Arveli, ajattelihe,
Kulle syylle sylveäisi,
Kulle laskisi laulle:
Heittäisikö Hiien hirvet,
Itse kulkisi kotihin;
Vai vielä yritteleisi,
Hiihteleisi hiljallehen
Mieliksi metsän emännän,
Salon impien iloksi?
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Oi Ukko ylijumala,
Tahi taatto taivahinen!
Tee nyt mulle suorat sukset,
Kepeäiset kalhuttimet,
Joilla hiihteä hivitän
Poikki soien, poikki maien,
Hiihän kohti Hiien maita,
Poikki Pohjan kankahista
Hiien hirven käytäville,
Poropeuran polkemille!»
»Lähen nyt miehistä metsälle,
Urohista ulko-töille
Tapiolan tietä myöten,
Tapion talojen kautta;
Terve vuoret, terve vaarat,
Terve kuusikot kumeat,
Terve haavikot haleat,
Terve tervehyttäjänne!»
»Miesty metsä, kostu korpi,
Taivu ainoinen Tapio,
Saata miestä saarekselle,
Sille kummulle kuleta,
Jost' on saalis saatavana,
Erän toimi tuotavana!»
»Nyyrikki Tapion poika,
Mies puhas, puna-kypärä!

23—230, 253—264. metsämiehen lukuja.

Veistä pilkut pitkin maita,
40. Rastit vaaroihin rakenna,
Jotta tunnen tuhma käyä,
Äkki outo tien osoan
Etsiessäni ereä,
Antia anellessani!»
»Mielikki metsän emäntä,
Puhas muori, muoto kaunis!
Pane kulta kulkemahan,
Hopea vaeltamahan
Miehen etsivän etehen,
50. Anelian askelille!»
»Ota kultaiset avaimet
Renkahalta reieltäsi,
Aukaise Tapion aitta,
Metsän linna liikahuta
Minun pyytö-päivinäni,
Erän etso-aikoinani!»
»Kunp' on et kehanne itse,
Niin on pistä piikojasi,
Pane palkkalaisiasi,
60. Käske käskyn kuulioita!
Et emäntä lienekänä,
Jos et piikoa pitäne,
Sata piikoa pitäne,
Tuhat käskyn kuuliata,
Karjan kaiken kaitsiata,
Viitsiätä viljan kaiken.»
»Metsän piika pikkarainen,
Sima-suu Tapion neiti!
Soitellos metinen pilli,
70. Sima-pilli piiperoita
Korvalle ehon emännän,
Mieluisan metsän emännän,
Jotta kuulisi välehen,
Nousisi makoamasta,

Kun ei kuule kumminki
Ei hava'a harvoinkana,
Vaikka ainoisin anelen,
Kielen kullan kuikuttele
Siinä lieto Lemminkäi
80. Ajan kaiken annitoinna
Hiihti soita, hiihti maita
Hiihti korpia kovia,
Jumalan sysi-mäkiä,
Hiien hiili-kankahia.
Hiihti päivän, hiihti t
Jo päivänä kolmantena
Meni suurelle mäelle,
Nousi suurelle kivelle,
Loi silmänsä luotehesei
90. Poikki soien pohjosehei
Tapion talot näkyivät,
Ukset kulta kuumottiva
Poikki suosta pohjosest
Alta vaaran varvikosta.
Tuop' on lieto Lemmi
Heti luoksi luontelihe,
Lähelle lähentelihe,
Alle ikkunan Tapion;
Kuuristihe katsomahan
100. Kuuennesta ikkunasta,
Siellä antajat asuivat,
Ja viruivat viljan euko
Aivan arki-vaattehissa,
Ryysyissä ryvennehissä
Sanoi lieto Lemminki
»Mintähen metsän emä
Asut arki-vaattehissa,
Riihi-ryysyissä rypeät
Kovin musta muo'oltas
110. Katsannaltasi kamala,
Ilkeä imertimiltä,
Rungolta ruman näköi
»Kun ennen kävin m
Kolm' oli linnoa metsä

40: 1. viitat; merkit.
57: 4. viitsine.
68; 1. sima s. o. mesijuoma.

uinen, toinen luinen,
ısi kivinen linna,
oli kulta-ikkunoa
linnan kulmanteella,
in sisähän noista
alla seistessäni,
talon isäntä,
ı talon emäntä,
'o Tapion neiti,
ı muu Tapion kansa
kullassa kuhisi,
ssa horjeksihe;
i metsän emännän,
an metsän emännän,
ıli kullan käärehissä,
t kullan sormuksissa,
ıllan pätinehissä,
kullan suortuvissa,
ı kullan koltuskoissa,
helmissä hyvissä.»
mielu metsän emäntä,
an metinen muori!
poies heinä-kengät,
virsusi karista,
riihi-ryökälehet,
aitasi alenna,
lykky-vaattehisin,
itoihin paneite
metsipäivinäni,
etso-aikoinani!
minun tulevi,
tulettelevi
yhjänä oloa,
taiken annituutta,
t anna aioinkana,

tuksissa.
ıissa.
ın-saaliin.
tomuutta; saamattomuutta.

150. Harvoinkana hoivauta,
Ikävä ilotoin ilta,
Pitkä päivä saalihitoin.»
»Metsän ukko halliparta,
Havuhattu, naavaturkki!
Pane nyt metsät palttinoihin,
Salot verkahan vetäise,
Haavat kaikki haljakkoihin,
Lepät lempi-vaattehisin,
Hopeihin hongat laita,
160. Kuuset kultihin rakenna,
Vanhat hongat vaski-vöille,
Petäjät hopea-vöille,
Koivut kulta-kukkasihin,
Kannot kulta-kalkkaroihin;
Pane kuinp' on muinaiselta,
Parempina päivinäsi
Kuuna paistoi kuusen oksat,
Päivänä petäjän latvat,
Metsä haiskahti me'elle,
170. Simalle salo sininen,
Aho-vieret viertehelle,
Suo-vieret sulalle voille!»
»Metsän tyttö, mieli neiti,
Tuulikki tytär Tapion!
Aja vilja vieremille,
Aukeimmille ahoille;
Kun lie jäykkä juoksullehen,
Eli laiska laukallehen,
Ota vitsa viiakosta,
180. Koivu korven notkelmosta,
Jolla kutkutat kuvetta,
Sekä kaivat kainaloita;
Anna juosta joutuisasti,
Vikevästi viiletellä
Miehen etsivän etehen,
Aina käyvän askelille!»
»Kuin vilja uralle saapi,
Tupita uroa myöten,
Pane kaksi kämmentäsi

190. Kahen puolen kaitcheksi,
Jott' ei vilja vieprahtaisi,
Tie-puolehen poikeltaisi;
Josp' on vilja vieprahtavi,
Tie-puolehen poikeltavi,
Tielle korvista kohenna,
Saata sarvista uralle!»
»Hako on tiellä poikkipuolin,
Sepä syrjähän syseä,
Puita maalla matkallansa,
200. Ne on katkaise kaheksi!»
»Aita vastahan tulevi,
Kaa'a aita kallellehen
Viieltä vitsasväliltä,
Seitsemältä seipähältä!»
»Joki joutuvi etehen,
Puro tielle poikkipuolin,
Silkki sillaksi sivalla,
Puna-verka portahaksi,
Saata poikki salmistaki,
210. Vetele vesien poikki,
Poikki Pohjolan joesta,
Yli kosken kuohuloista!»
»Tapion talon isäntä,
Tapion talon emäntä,
Metsän ukko halliparta,
Metsän kultainen kuningas,
Mimerkki metsän emäntä,
Metsän armas anti-muori,
Siniviitta viian eukko,
220. Punasukka suon emäntä!
Tule jo kullan muuttelohon,
Hopean vajehtelohon,
Minun on kullat kuun ikuiset,
Päivän polviset hopeat,
Käeten soasta käymät,
Uhotellen tappelosta,
Ne kuluvat kukkarossa,
Tummentuvat tuhniossa,

228: 2. läjässä.

Kun ei oo kullan muuttajat
230. Hopean vajehtajata.»
Niinp' on lieto Lemminkäi
Viikon hiihteä hivutti,
Lauloi virret viian päässä,
Kolmet korven kainalossa,
Miellytti metsän emännän,
Itsenki metsän isännän,
Ihastutti immet kaikki,
Taivutti Tapion neiet.
Juoksuttivat, juovuttivat
240. Hiien hirven kätköstänsä,
Takoa Tapion vaaran,
Hiien linnan liepehiltä
Miehen etsiän etehen,
Sanelian saataville.
Itse lieto Lemminkäinen
Jopa lämsänsä lähetti,
Hiien hirven hartioille,
Kaulalle kamelivarsan,
Jott' ei potkinut pahasti
250. Selkeä silittäessä.
Siitä lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Salon herra, maan isäntä,
Kaunis kankahan eläjä,
Mielikki metsän emäntä,
Metsän armas anti-muori!
Tule nyt kullat ottamahan,
Hopeat valitsemahan,
Pane maalle palttinasi,
260. Lempi-liinasi levitä
Alle kullan kuumottavan,
Alle huohtavan hopean,
Tuon on maahan tippumat
Rikkoihin rivestymättä!»
Läksi siitä Pohjolahan,
Sanoi tuonne tultuansa:

246: 2. heittoköytensä; suopunginsa.
253—264. uhrisanat.

t hiihin Hiien hirven
peltojen periltä,
akka tyttöäsi,
nuorta morsianta!»
ı Pohjolan emäntä
on tuohon vastaeli:
ı annan tyttäreni,
ıuoren morsiamen,
a suistat suuren ruunan,
ruskean hevoisen,
varsan vaahtileuan
ıurmien periltä.»
n lieto Lemminkäinen
ılta-ohjaksensa,
en marhaminnan,
i hevon hakuhun,
rjan kuuntelohon
ıurmien periltä.
ı taputtelevi,
ıulleroittelevi
alle vainiolle,
pellon pientarelle,
etsivi hevoista,
sta kuuntelevi,
nnan suitset vyöllä,
valjahat olalla.
päivän, etsi toisen,
äivänä kolmantena
suurelle mäelle,
kiven selälle,
mänsä itähän,
päätä päivän alle,
iekalla hevoisen,
rjan kuusikolla,
tukka tulta tuiski,
suihkivi savua.
sanovi Lemminkäinen:
ko ylijumala,

ı; päitset.
ıarjaa.

Ukko pilvien pitäjä,
Hattarojen hallitsia!
Taivas auoksi avaos,
Ilma kaikki ikkunoiksi,
Sa'a rautaiset rakehet,
310. Laske jäiset jäähyttimet
Harjalle hyvän hevoisen,
Hiien laukin lautasille!»
Tuo Ukko ylinen luoja,
Pilven päällinen Jumala
Ilman riehoksi revitti,
Taivon kannen kahtaloksi,
Satoi hyytä, satoi jäätä,
Satoi rauaista raetta,
Pienemmät hevoisen päätä,
320. Päätä ihmisen isommat
Harjalle hyvän hevoisen,
Hiien laukin lautasille.
Siitä lieto Lemminkäinen
Kävi luota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Hiitolan hyvä hevoinen,
Vuoren varsa vaahtileuka,
Tuo nyt kulta turpoasi,
330. Pistä päätäsi hopea
Kultaisihin koltuskoihin,
Hopeisihin helyihin!
En sua pahoin pitäne,
Aivan ankein ajane,
Ajan tietä pikkuruisen,
Matkoa ani vähäisen
Tuonne Pohjolan tuville,
Ankaran anopin luoksi;
Minkä siimalla sivallan,
340. Eli vitsalla vetelen,
Senpä silkillä sivallan,
Veran äärellä vetelen.»

334: 2. kovasti; armottomasti.

Hiien ruskea hevoinen,
Hiien varsa vaahtileuka
Tunki kulta-turpoansa,
Pisti päätänsä hopea
Kultaisihin koltuskoihin,
Hopeisihin helyihin.
Niinpä lieto Lemminkäinen
350. Jopa suisti suuren ruunan,
Pisti suitset kullan suuhun,
Päitsensä hopean päähän,
Hyppäsi hyvän selälle,
Hiien laukin lautasille.
Veti virkkua vitsalla,
Paiskasi pajun vesalla,
Ajöi matkoa vähäisen,
Tuuritteli tunturia
Pohjoispuolelle mäkeä,
360. Lumi-vaaran kukkuroa,
Tuli Pohjolan tuville,
Meni pirttihin pihalta,
Sanoi tuonne tultuansa,
Pohjolahan päästyänsä:
»Jopa suistin suuren ruunan,
Hiien varsan valjastelin
Vihannalta vainiolta,
Pyhän pellon pientarelta,
Sekä hiihin Hiien hirven
370. Hiien peltojen periltä;
Anna jo akka tyttöäsi,
Mulle nuorta morsianta!»
Louhi Pohjolan emäntä
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun ammut joutsenen joesta,
Virrasta vihannan linnun,
Tuonen mustasta joesta,
380. Pyhän virran pyörtehestä
Yhellä yrittämällä,
Yhen nuolen nostamalta.»

Siitä lieto Lemminkäine
Tuo on kaunis Kaukon
Läksi joutsenen joruhu
Pitkäkaulan katselohon
Tuonen mustasta joest
Manalan alantehesta.
Astua lykyttelevi,
390. Käyä kälkähyttelevi
Tuonne Tuonelan joell
Pyhän virran pyörtehel
Jalo jousi olkapäällä,
Viini nuolia selässä.
Märkähattu karjan p
Ukko Pohjolan sokea
Tuop' on Tuonelan jo
Pyhän virran pyörtehe
Katselevi, kääntelevi
400. Tulevaksi Lemminkäis
Jo päivänä muutama
Näki lieto Lemminkäis
Saavaksi, läheneväksi
Tuonne Tuonelan joell
Vierehen vihaisen kos
Pyhän virran pyörtehe
Vesi-kyyn ve'estä n
Umpi-putken lainehist
Syöksi miehen syämme
410. Läpi maksan Lemmink
Kautta kainalon vasem
Oikeahan olkapäähän.
Jopa lieto Lemminkä
Tunsi koskevan kovas
Sanan virkkoi, noin n
»Sen mä tein pahinta
Kun en muistanut kys
Emoltani kantajalta
Kaiketi sanaista kaksi,
420. Kovin äijä kun on ko
Miten olla, kuin eleä
Näinä päivinä pahoina

ıä vesun vikoja,
putken ailuhia.»
emoni kantajani,
ı nähnyt vaaliani!
ıitkö, tuntisitko,
on poikasi poloinen,
a rientäen tulisit,
ıeni ennättäisit,
iisit pojan poloisen
tieltä kuolemasta,
na nukahtamasta,
änä vieremästä.»
i Pohjolan sokea,
hattu karjan paimen
i lieto Lemminkäisen,
Kalevan poian
ın mustahan jokehen,
ıpahan pyörtehesen;

ıia; kipuja.

Meni lieto Lemminkäinen,
Meni koskessa kolisten,
Myötä-virrassa vilisten
Tuonne Tuonelan tuville.
Tuo verinen Tuonen poika
Iski miestä miekallansa,
Kavahutti kalvallansa,
Löi on kerran liemahutti
Miehen viieksi muruksi,
450. Kaheksaksi kappaleksi,
Heitti Tuonelan jokehen,
Manalan alus-vesille:
»Viru siinä se ikäsi
Jousinesi, nuolinesi,
Ammu joutsenet joelta,
Vesi-linnut viertehiltä!»
Se oli loppu Lemminkäisen,
Kuolo ankaran kosian!
Tuonen mustassa joessa,
460. Manalan alantehessa.

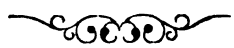

Viidestoista Runo.

Muutamana päivänä alkaa harjasta Lemminkäisen kodissa tippua, josta äiti heti arva'aa, jo surman pojallensa tulleen, s Pohjolaan ja kysyy Pohjolan emännältä, kunne oli Lemminkäisen tanut 1—62. Pohjolan emäntä toki viimein sanoo, kuille tö laittanut, ja päivä antaa aivan tarkan tiedon Lemminkäisen su 63—194. Lemminkäisen äiti lähtee pitkä harava kädessä kosken alle, haravoipi vettä, kunnes saapi kaikki palaset p ruumiista kokoon, sovittaa ne yhteen ja laittaa niistä lukuin j detten avulla Lemminkäisen entisellensä 195—554. Lemmin virottuansa kertoo, miten oli Tuonelan joella surmattu ja lähtee kanssa kotia 555—650.

Äiti lieto Lemminkäisen
Aina koissa arvelevi:
»Minne on saanut Lemminkäinen,
Kunne Kaukoni kaonnut,
Kun ei kuulu jo tulevan
Matkoiltansa maailmassa?»
Ei tieä emo poloinen,
Eikä kantaja katala,
Missä liikkuvi lihansa,
10. Vierevi oma verensä,
Kävikö käpy-mäkeä,
Kanervaista kangasmaata,
Vai meni meren selällä,
Lakkipäillä lainehilla,
Vaiko suuressa soassa,
Kapinassa kauheassa,
Joss' on verta säärivars
Polven korkeus punaist
Kyllikki korea nainen
20. Katseleikse, käänteleiks
Koissa lieto Lemminkäis
Kaukomielen kartanossa
Katsoi illalla sukoa,
Huomenella harjoansa,
Niin päivänä muutana,
Huomenna moniahana
Jo veri suasta vuoti,
Hurme harjasta norahti.
Kyllikki korea nainen
30. Sanan virkkoi, noin nin
»Jo nyt on mennyt mies
Kaunis Kaukoni kaonnu

lle majattomille,
tietämättömille,
› vuotavi suasta,
harjasta noruvi.»
äiti Lemminkäisen
ıtsovi sukoa,
ɛulle apeutui:
oloisen päiviäni,
voisen aikojani,
on poikani poloisen,
aiton lapsueni
; päiville pahoille,
on poikoa pätöistä,
lieto Lemminkäistä,
.a verin valuvi,
hurmehin noruvi!»
'in helmansa kokosi,
rsin vaattehensa,
ıoksi matkan pitkän,
uoksi, jotta joutui,
nätkyi mennessänsä,
nousi, vaarat vaipui,
ɜet maat aleni,
ɜet maat yleni.
Pohjolan tuville,
eli poikoansa,
eli, lausutteli:
ɜ Pohjolan emäntä,
saatoit Lemminkäisen,
poikani menetit?»
ı Pohjolan emäntä
on tuohon vastaeli:
tieä poikoasi,
kulki ja katosi;
oron rekehen,
an kovan tulisen,
uhkuhun uponnut,

saisen; onnettoman.
; vaivaisen.
ın; sosteesen.

70. Meren jäälle jähmettynyt,
Vai saanut sutosen suuhun,
Karhun kauhean kitahan.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Jo vainen valehtelitki,
Susi ei syö minun sukua,
Karhu ei kaa'a Lemminkäistä,
Sormin sortavi sutoset,
Käsin karhut kaatelevi;
Kunp' on et sanone tuota,
80. Kunne saatoit Lemminkäisen,
Rikon uksen uuen riihen,
Taitan sampuen saranat.»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Syötin miehen syöneheksi,
Juotin miehen juoneheksi,
Apatin alanenäksi,
Istutin venon perähän,
Laitoin kosket laskemahan,
Enkä tuota tunnekana,
90. Kunne sai katala raukka,
Koskihinko kuohuvihin,
Virtoihin vipajavihin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen·
»Jo vainen valehtelitki,
Sano tarkkoja tosia,
Valehia viimeisiä,
Kunne saatoit Lemminkäisen,
Kaotit Kalevalaisen,
Taikka surmasi tulevi,
100. Kuolemasi kohtoavi.»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Jospa jo sanon toenki:
Panin hirvet hiihtämähän,
Jalopeurat jaksamahan,
Ruunat suuret suistamahan,
Varsat valjastuttamahan,
Laitoin joutsenen hakuhun,
Pyhän linnun pyyäntähän;
Nyt en tuota tunnekana,

110. Mi on tullunna tuhoksi,
Esteheksi ennättännä,
Kun ei kuulu jo tulevan
Morsianta pyytämähän,
Tyttöä anelemahan.»
Emo etsi eksynyttä,
Kaonnutta kaipoavi,
Juoksi suuret suot sutena,
Kulki korvet kontiona,
Ve'et saukkona samosi,
120. Maat käveli mauriaisna,
Neuliaisna niemen reunat,
Jäniksenä järven rannat;
Kivet syrjähän sytäsi,
Kannot käänti kallellehen,
Risut siirti tien sivuhun,
Haot potki portahiksi.
Viikon etsi eksynyttä,
Viikon etsi, eipä löyä;
Kysyi puilta poikoansa,
130. Kaipasi kaonnuttansa,
Puu puheli, honka huokui,
Tammi taiten vastaeli:
»On huolta itsestäniki
Huolimatta poiastasi,
Kun olen koville luotu,
Pantu päiville pahoille,
Pinopuiksi pilkkumahan,
Haloiksi hakattamahan,
Riutumahan riihipuiksi,
140. Kaskipuiksi kaatumahan.»
Viikon etsi eksynyttä,
Viikon etsi, eikä löyä;
Tiehyt vastahan tulevi,
Niin tielle kumarteleikse:
»Oi tiehyt Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»
Tiehyt taiten vastaeli,
150. Sekä lausui ja pakisi:
»On huolta itsestäniki
Huolimatta poiastasi,
Kun olen koville luotu,
Pantu päiville pahoille,
Joka koiran juostavaksi,
Ratsahan ajeltavaksi,
Kovan kengän käytäväksi,
Kannan karskuteltavaksi.»
Viikon etsi eksynyttä,
160. Viikon etsi, eipä löyä;
Kuuhut vastahan tulevi,
Niin kuulle kumarteleikse:
»Kuu kulta Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»
Tuo kuuhut Jumalan luoma
Taiten kyllä vastaeli:
»On huolta itsestäniki
170. Huolimatta poiastasi,
Kun olen koville luotu,
Pantu päiville pahoille,
Yksin öitä kulkemahan,
Pakkasella paistamahan,
Talvet tarkoin valvomahan
Kesäksi katoamahan.»
Viikon etsi eksynyttä,
Viikon etsi, eikä löyä;
Päivyt vastahan tulevi,
180. Päivälle kumarteleikse:
»Oi päivyt Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»
Jopa päivyt jonki tiesi,
Arvaeli aurinkoinen:

—

metsäsikana.
liiskottina; siilinä.

n poikasi poloisen
ttu, kuoletettu
n mustahan jokehen,
an iki-vetehen,
t koskia kolisten,
virtoja vilisten
ıe Tuonelan perille,
an alantehille.»
i äiti Lemminkäisen
kulle hyräytyi,
seppojen pajahan:
e seppo Ilmarinen,
ennen, taoit eilen,
tänäki päänä,
vaskinen harava,
piihin rautaisihin,
ıo satoa syltä,
viittä valmistellos!»
on seppo Ilmarinen,
a iän-ikuinen
vaskisen haravan,
piillä rautaisilla,
ıkoi satoa syltä,
n viittä valmisteli.
äiti Lemminkäisen
rautaisen haravan,
Tuonelan joelle,
ä rukoelevi:
äivyt Jumalan luoma,
a luojan valkeamme!
hetki heltehesti,
n himmesti hiosta,
ınsi koko terältä,
tele nuiva kansa,
ä väki Manalan,
n valta vaivuttele!»
päivyt Jumalan luoma,
a luojan aurinkoinen
koivun konkelolle,
ı lengolle lehahti,
Paistoi hetken heltehesti,
Toisen himmesti hiosti,
Kolmannen koko terältä,
230. Nukutteli nuivan joukon,
Väsytti väen Manalan,
Nuoret miehet miekoillehen,
Vanhat vasten sauvojansa,
Keski-iän keihäille,
Siitä lenti lepsahutti,
Päälle taivahan tasaisen
Entisellensä sialle,
Majallensa muinaiselle.
Siitä äiti Lemminkäisen
240. Otti rautaisen haravan,
Haravóipi poikoansa
Koskesta kohisevasta,
Virrasta vilisevästä,
Haravoipi, eikä löyä.
Siitä siirtihen alemma,
Meni myötänsä merehen,
Sukkarihmasta sulahan,
Vyötäröistä veen sisähän.
Haravoipi poikoansa
250. Pitkin Tuonelan jokea,
Vetelevi vastavirran,
Veti kerran, tuosta toisen,
Saapi paian poikoansa,
Paian mieliksi pahoiksi,
Veti vielä kerran toisen,
Sai sukat, hatun tapasi,
Sukat suureksi suruksi,
Hatun mieli-harmiksensa.
Astui siitäkin alemma
260. Manalan alantehelle,
Veti kerran pitkin vettä,
Kerran toisen poikki vettä,
Kolmannen vitahan vettä,
Kerrallapa kolmannella
Elo-tukku sai etehen
Haravahan rautaisehen.

Elo-tukku ei se ollut,
Olipa lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli,
270. Puuttunut haravan piihin
Sormesta nimettömästä,
Vasemmasta varpahasta.
Nousi lieto Lemminkäinen,
Kohosi Kalevan poika
Haravassa vaskisessa
Päälle selvien vesien;
Vaan oli pikkuista vajalla,
Yhtä kättä, puolta päätä,
Paljo muita muskuloita,
280. Siihen henkeä lisäksi.
Emo tuossa arvelevi,
Itse itkien sanovi:
»Vieläkö tästä mies tulisi,
Uros uusi toimeaisi!»
Päätyi korppi kuulemahan,
Tuop' on tuohon vastoavi:
»Ei ole miestä mennehessä,
Eikä tuiki tullehessa,
Jo silt' on siika silmät syönyt,
290. Hauki hartiat halaisnut;
Sie päästä merehen miestä,
Työnnä Tuonelan jokehen,
Ehkä turskaksi tulisi,
Valahaksi vahvistuisi.»
Tuop' on äiti Lemminkäisen
Eipä työnnä poikoansa;
Vetelevi vielä kerran
Haravalla vaskisella
Pitkin Tuonelan jokea,
300. Sekä pitkin, jotta poikki,
Saapi kättä, saapi päätä,
Saapi puolen selkäluuta,

279: 3. muruja; pieniä palasia.
293: 2. turska on iso merielävä.
294: 1. valaskalaksi.

Toisen puolen kylkiluuta,
Monta muuta muskulata;
Niistä poikoa rakenti,
Laati lieto Lemminkäistä.
Liitteli lihat lihoihin,
Luut on luihin luikahutti,
Jäsenet jäsenihinsä,
310. Suonet suonten sortumihi
Itse suonia siteli,
Päitä suonten solmieli,
Suoni-lankoa lukevi,
Sanoen sanalla tuolla:
»Sorea on suonten vaimo
Suonetar sorea vaimo,
Soma suonten kehreäjä
Sorealla kehrinpuulla,
Vaskisella värttinällä,
320. Rautaisella rattahalla;
Tule tänne tarvittaissa,
Käy tänne kutsuttaessa
Suoni-sykkyrä sylissä,
Kalvo-kääri kainalossa,
Suonia sitelemähän,
Päitä suonten solmimahan
Haavoissa halennehissa,
Rei'issä revennehissä!»
»Kun ei tuosta kyllin li
330. Onp' on impi ilman pääl
Venehellä vaskisella,
Purrella puna-perällä;
Tule impi ilman päältä,
Neiti taivahan navalta,
Soua suonista venettä,
Jäsenistä järkyttele,
Soua luun lomia myöten,
Jäsenten rakoja myöten!»
»Siallensa suonet laita,
340. Asemellensa aseta,

315—376. Suonten sanat.

Suutatusten suuret suonet,
Valta-suonet vastatusten,
Limitysten liutasuonet,
Pienet suonet pääksytysten!»
»Siit' ota utuinen neula,
Sulkku-niitti neulan päässä,
Ompele utuisin neuloin,
Tina-neuloin tikkaele,
Päitä suonten solmiele,
50. Silkkinauhoilla sitele!»
»Kun ei tuosta kyllä liene,
Itse ilmoinen Jumala,
Valjastele varsojasi,
Rakentele ratsujasi,
Aja kirja-korjinesi
Läpi luun, läpi jäsenen,
Läpi liikkuma-lihojen,
Läpi suonten soljuvaisten,
Liitä luu lihoa myöten,
360. Suoni suonen päätä myöten,
Luo hopea luun lomahan,
Kulta suonen sortumahan!»
»Mist' on kalvo katkennunna,
Siihen kalvo kasvattele,
Mistä suonta sortununna,
Siihen suonta solmiele,
Kusta verta veihlähtännä,
Siihen verta vierettele,
Kusta luu luhoksi mennyt,
370. Siihen luuta luikahuta,
Kusta liikkunna lihoa,
Siihen liittele lihoa,
Siallensa siunaele,
Asemellensa aseta,
Luu luuhun, liha liha'an,
Jäsenet jäsenihinsä!»
Sillä äiti Lemminkäisen
Loi miehen, uron sukesi
Entisillehen eloille,
380. Muinaisille muo'oillensa.
Sai suonet lukeneheksi,
Päät suonten sielleheksi,
Ei miestä sanalliseksi,
Lasta lausehelliseksi.
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Mistä nyt voie saatanehe,
Sima-tilkka tuotanehe,
Jolla voian voipunutta,
390. Pahoin tullutta parannan,
Jotta mies sanoille saisi,
Vierähtäisi virsillehen?»
»Mehiläinen meiän lintu,
Metsän kukkien kuningas,
Lähe nyt mettä noutamahan,
Simoa tavottamahan
Mieluisasta Metsolasta,
Tarkasta Tapiolasta,
Monen kukkasen kuvusta,
400. Monen heinän helpehestä
Kipehille voitehiksi,
Pahoille parantehiksi!»
Mehiläinen liukas lintu
Jopa lenti löyhäytti
Mieluisahan Metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan,
Nokki kukkia keolta,
Keitti mettä kielellänsä
Kuuen kukkasen nenästä,
410. Sa'an heinän helpehestä;
Niin tulla tuhuttelevi,
Käyä käärämöittelevi,
Kaikki siipensä simassa,
Sulkansa sulassa meessä.
Itse äiti Lemminkäisen
Otti noita voitehia,
Niillä voiti voipunutta,

343: 1. päät kahdenkerroin.
346: 1. silkkilanka.

393—534. Mehiläisen sanat.

Pahoin tullutta paranti;
Ei tullut apua noista,
420. Saanut miehelle sanoja.
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Mehiläinen lintuseni,
Lennä tuonne toisialle,
Ylitse meren yheksän,
Saarehen selällisehen,
Metisehen manterehen,
Tuurin uutehen tupahan,
Palvosen laettomahan,
Siell' on mettä mieluhista,
430. Siellä voietta hyveä,
Joka suonihin sopivi,
Jäsenihin kelpoavi;
Tuop' on niitä voitehia,
Kanna niitä katsehia
Vian päälle pannakseni,
Vammoille valellakseni!»
Mehiläinen mies kepeä
Taasen lenti liihytteli
Ylitse meren yheksän,
440. Meri puolen kymmenettä,
Lenti päivän, lenti toisen,
Lenti kohta kolmannenki
Ruokosella istumatta,
Lehellä levähtämättä,
Saarehen selällisehen,
Metisehen manterehen,
Korvalle tulisen kosken,
Pyhän virran pyörtehelle.
Siellä mettä keitettihin,
450. Rasvoja rakennettihin
Pikkuisissa pottiloissa,
Kaunoisissa kattiloissa,
Peukalon mahuttavissa,
Sormen pään sovittavissa.
Mehiläinen mies kepeä
Saip' on niitä voitehia;

451: 2. savisissa padoissa.

Vähän aikoa kuluvi,
Pikkuisen pirahtelevi,
Jo tulla turahtelevi,
460. Saa'a saaveroittelevi,
Kuusi kuppia sylissä,
Seitsemän selän takana,
Ne on täynnä voitehia,
Täynnä rasvoja hyviä.
Itse äiti Lemminkäisen
Voiti noilla voitehilla,
Yheksillä voitehilla,
Kaheksilla katsehilla;
Ei vielä apua saanut,
470. Tok' ei tuostana tavannut.
Niin sanoi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Mehiläinen ilman lintu,
Lennä tuonne kolmas kerta
Ylähäksi taivosehen,
Päälle taivosen yheksän,
Siell' on viljalta simoa,
Siellä mettä mielin määrin
Joilla ennen luoja loitsi,
480. Puheli puhas Jumala,
Voiti luoja lapsiansa
Pahan vallan vammaksissa
Kasta siipesi simassa,
Sulkasi sulassa meessä,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kaapussasi
Kipehille voitehiksi,
Vammoille valantehiksi!»
Mehiläinen mieli-lintu
490. Hänpä tuon sanoiksi saatti
»Mitenkä mä sinne pääsen
Minä mies vähäväkinen!»
»Hyvä on sinne päästä!
Kaunis kaapsahellaksi
Yli kuun, alatse päivän,
Taivon tähtien välitse;

Lennät päivän löyhyttelet
Kuutamoisen kulmaluille,
Siitä toisen siuottelet
00. Otavaisen olkapäille,
Kolmannen kohotteleitet
Seitsentähtisen selälle,
Siit' on matkoa palanen,
Pikkarainen piiramata
Perille pyhän Jumalan,
Asunnoille autuahan.»
Mehiläinen maasta nousi,
Sima-siipi mättähältä,
Jopa lenti löyhytteli
10. Pienin siivin siuotteli,
Lenti kuun keheä myöten,
Päivän päärmettä samosi,
Otavaisten olkapäitse,
Seitsentähtyen selitse,
Lenti luojan kellarihin,
Kamarihin kaikkivallan;
Siellä voietta tehä'än,
Rasvoja rakennetahan
Hopeisissa paoissa,
20. Kultaisissa kattiloissa,
Mettä kiehui keski-maissa,
Laioilla suloa voita,
Simoa suvi-nenässä,
Päässä pohja rasvasia.
Mehiläinen ilman lintu
Sai siitä simoja kyllin,
Metosia mielin määrin;
Oli aikoa vähäinen,
Jo tulla tuhuttelevi,
30. Saata häärähyttelevi,
Sata sarvea sylissä,
Tuhat muuta muhkurata,
Missä mettä, kussa vettä,
Kussa voietta parasta.
Siitä äiti Lemminkäisen

2· 2. äärtä; viertä.

Otti suuhunsa omahan,
Noita koitti kielellänsä,
Hyvin maistoi mielellänsä:
»Nämät on niitä voitehia,
540. Kaikkivallan katsehia,
Joillapa Jumala voiti,
Luoja vammoja valeli.»
Siitä voiti voipunutta,
Pahoin tullutta paranti,
Voiti luun lomia myöten,
Jäsenten rakoja myöten,
Voiti alta, voiti päältä,
Kerran keskeä sivalti,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
550. Itse lausui ja pakisi:
»Nouse pois makoamasta,
Ylene uneksimasta
Näiltä paikoilta pahoilta,
Kovan onnen vuotehelta!»
Nousi mies makoamasta,
Heräsi uneksimasta,
Jop' on saattavi sanoa,
Itse kielin kertoella:
»Viikon utra uinaelin,
560. Kauan malkio makasin,
Makasin unen makean,
Sikeäisen siuvattelin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen,
Itse lausui ja pakisi:
»Oisit maannut kauemminki,
Vielä viikomman venynyt
Ilman äitittä pahatta,
Katalatta kantajatta.»
»Sano nyt poikani poloinen,
570. Kerro korvin kuullakseni:
Mi sinun Manalle saattoi,
Työnti Tuonelan jokehen?»
Sanoi lieto Lemminkäinen,
Vastaeli äitillensä:

562: 1. sitkeän; syvän.

»Märkähattu karjan paimen,
Untamolan umpisilmä,
Se minun Manalle saattoi,
Työnti Tuonelan jokehen;
Vesikyyn ve'estä nosti,
580. Lapo-kyyn on lainehesta
Vasten vaivaista minua,
Enkä tuota tiennytkänä,
En tiennyt vesun vihoa,
Umpi-putken ailuhia.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Voipa miestä mieletöintä,
Kehuit noiat noituvasi,
Lappalaiset laulavasi,
Et tieä vesun vihoa,
590. Umpi-putken ailuhia:
Veestä on vesusen synty,
Umpi-putken lainehista,
Allin aivoista hyvistä,
Meripääskyn pään sisästä;
Sylki Syöjätär vesille,
Laski laatan lainehille,
Vesi sen pitkäksi venytti,
Päivä paistoi pehmeäksi,
Siitä tuuli tuuitteli,
600. Ve'en henki heilutteli,
Aallot rannalle ajeli,
Tyrsky maalle tyyräeli.»
Siitä äiti Lemminkäisen
Tuuitteli tuttuansa
Entisillehen eville,
Muinaisille muo'oillensa,
Pikkuista paremmaksiki,
Ehommaksi entistänsä;
Kysyi siitä poialtansa,
610. Jos oli mitä vajoa.
Sanoi lieto Lemminkäinen:

583: 3. vesikäärmeen.
591—602. vesikäärmeen synty.

»Viel' olen äijeä vajo
Tuollapa syämmyksen
Tuolla tuntoni makaa
Noissa Pohjan neitosi
Kaunoisissa kassa-päi
Home-korva Pohjan
Eip' on anna tyttöän
Ilman allin ampumatt
620. Joutsenen osoamatta
Tuosta Tuonelan joes
Pyhän virran pyörteh
Sanoi äiti Lemmink
Itse lausui ja pakisi:
»Heitä herjät joutsen
Anna allien asua
Tuonen mustassa joe
Palavissa pyörtehissä,
Sie lähe koti-perille
630. Kanssa äitisi katalan,
Vielä kiitä onneasi,
Julkista Jumalatasi,
Kun antoi avun totis
Vielä henkihin herätti
Tuonen tieltä tiettävä
Manalan majan perilt
En minä mitänä vois
En mitänä itsestäni
Ilman armotta Jumala
640. Toimetta totisen luoja
Siitä lieto Lemmink
Jo kohta kotia läksi
Kanssa armahan emo
Kera valta-vanhempa
Sinne nyt Kaukoni
Heitän lieto Lemmink
Virrestäni viikommak
Väännän virteni välel
Lasken laulun toisa'al
650. Työnnän uuelle uralle

Kuudestoista Runo.

Wäinämöinen laittaa Sampsa Pellervoisen laivapuita etsimään, [illegible]istää niistä venettä ja kaipa'aa kolme sanaa 1—118. Kun ei saa [illegible]oja muualta, lähtee Tuonelaan, jossa häntä mielitään pitää 119—[illegible]2. Wäinämöinen mahdillansa kuitenki pääsee Tuonelasta, varoittaa [illegible]lattuansa, kenenkään sinne omin mielin lähtemästä, ja kertoo, missä [illegible]rin surkeassa ja kauhittavaisessa tilassa pahat ihmiset siellä asuvat [illegible]3—412.

Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Oli veistävä venoista,
Uutta purtta puuhoava
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Puita puuttui purren seppä,
Lautoja venon tekiä.
Kenpä puuta etsimähän,
10. Tammea tavottamahan
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle pohja-puuksi?
Pellervoinen, pellon poika,
Sampsa poika pikkarainen
Sep' on puuta etsimähän,
Tammea tavottamahan
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle pohja-puuksi.
Käypi tietä astelevi
20. Koillisille maailmoille,
Meni mäen, menevi toisen,
Kulki kohta kolmannenki,
Kirves kultainen olalla,
Vaski-varsi kirvehessä;
Yhtyi haapa vastahansa,
Sylen kolmen korkeuinen.
Tahtoi haapoa tavata,
Puia puuta kirvehellä,
Haapa haastaen sanovi,
30. Itse kielin kerkiävi:
»Mitä mies tahot minusta,
Kuta kuitenki hala'at?»
Sampsa poika Pellervoinen
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Tuotapa tahon sinusta,
Tuota etsin ja hala'an:
Wäinämöiselle venettä,
Laulajalle purren puuta.»
Haapa haastoi kummemmasti,
40. Sata-oksainen osasi:

28: 1. lyödä.

»Vuotava veno minusta,
Ja pursi putoavainen,
Minä olen ontelo tyveltä,
Kolmasti tänä kesänä
Toukka söi syämmyeni,
Mato juureni makasi.»
Sampsa poika Pellervoinen
Siitä eistyvi etemmä,
Astua ajattelevi
50. Maailmoille pohjaisille.
Tuli honka vastahansa,
Sylen kuuen korkeuinen,
Iski puuta kirvehellä,
Kolahutti kuokallansa,
Kysytteli, lausutteli:
»Oisiko sinusta honka
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle laiva-puuksi?»
Honka vastata hotasi,
60. Itse äänehen ärähti:
»Ei minusta purtta tulle
Kuuen kaaren kantajata,
Mie olen honka huolainniekka,
Kolmasti tänä kesänä
Korppi koikkui latvallani,
Varis vaakkui oksillani.»
Sampsa poika Pellervoinen
Aina eistyvi etemmä,
Astua ajattelevi
70. Suvisille maailmoille,
Tuli tammi vastahansa,
Ympäri yheksän syltä.
Kysytteli, lausutteli:
»Tulisko sinusta tammi
Emeä erä-venehen,
Sotapurren pohja-puuta?»
Tammi taiten vastaeli,
Osaeli puu omena:

63: 3. vian-alainen.

»On vainen minussa
80. Emäksi yhen venoser
Enk' ole hoikka huol
Enkä ontelo sisältä,
Kolmasti tänä kesänä
Tänä suurena suvena
Päivyt kierti keski-pı
Kuuhut latvalla kum
Käet kukkui oksillani
Linnut lehvillä lepäsi
Sampsa poika Pell
90. Otti kirvehen olalta,
Iski puuta kirvehellä
Tammea tasaterällä,
Pian taisi tammen k
Puun sorean sorrute
Ensin laski latvan
Tyven tyynni halkai
Veisti siitä pohja-pui
Lautoja epälukuisin
Laulajalle laivaksiksi
100. Wäinämöiselle venol
Siitä vanha Wäinä
Tietäjä iän-ikuinen
Teki tieolla venettä,
Laati purtta laulama
Yhen tammen taittu
Puun murskan mure
Lauloi virren, pol
Lauloi toisen, liitti l
Lauloi kohta kolman
110. Hankoja hakatessans
Päitä kaaren päätell
Liitellessänsä limiä.
Kaaritettua venose
Liitettyä laian liitot
Uupui kolmea sanoa
Panemilla parraspui

99: 2. laivan aineiksi.

ı kohentimilla,
iän on päättimillä.
vanha Wäinämöinen,
iän-ikuinen
virkkoi, noin nimesi:
›loinen päiviäni,
ıut veno vesille,
iva lainehille!»
lee, ajattelevi,
ı sanoja saisi,
ɜmpi-luottehia,
jenkö päälaelta,
ı-karjan juonen päästä,
lauman hartioilta.
i saamahan sanoja,
joukon joutsenia,
ı hanhia hävitti,
nästi pääskysiä,
nut sanoakana,
.oa, eikä puolta.
ɜlee, ajattelevi:
' oisi sata sanoa
›euran kielen alla,
ı valkean oravan.»
ɜi saamahan sanoja,
moita ottamahan,
peuroja levitti,
ı suuren orren;
itä sanoja paljo,
iikki avuttomia.
elee, ajattelevi:
ɜa saan sa'an sanoja
ı Tuonelan koista,
an iki-majasta.»
si Tuonelta sanoja,
alta mahtiloita;
taputtelevi,
viikon vitsikkoa,
ı toisen tuomikkoa,
ınnen katajikkoa,

Jo näkyi Manalan saari,
Tuonen kumpu kuumottavi.
Vaka vanha Wäinämöinen
160. Jo huhuta heikahutti
Tuossa Tuonelan joessa,
Manalan alantehessa:
»Tuo venettä Tuonen tytti,
Lauttoa Manalan lapsi,
Yli salmen saa'akseni,
Joen poikki päästäkseni!»
Lyhykäinen Tuonen tytti,
Matala Manalan neiti
Tuo oli poukkujen pesiä,
170. Räpähien räimyttäjä
Tuonen mustassa joessa,
Manalan alusve'essä;
Sanan virkki, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:
»Vene täältä tuotanehe,
Kuni syy sanottanehe,
Mi sinun Manalle saattoi
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oivan surman,
180. Muun surman musertamatta.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuoni minun tänne tuotti,
Mana mailtani veteli.»
Lyhykäinen Tuonen tytti,
Matala Manalan neiti
Tuonpa hän sanoiksi virkki:
»Jopa keksin kielastajan,
Kunp' on Tuoni tänne toisi,
190. Mana mailta siirteleisi,
Tuoni toisi tullessansa,
Manalainen matkassansa,
Tuonen hattu hartioilla,
Manan kintahat käessä;
Sano totta Wäinämöinen,
Mi sinun Manalle saattoi?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Jo tuossa sanoiksi virkki:
»Rauta mun Manalle saattoi,
200. Teräs tempoi Tuonelahan.»
Lyhykäinen Tuonen tytti,
Matala Manalan neiti
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuosta tunnen kielastajan,
Kun rauta Manalle saisi,
Teräs toisi Tuonelahan,
Verin vaattehet valuisi,
Hurmehin hurahteleisi;
Sano totta Wäinämöinen,
210. Sano totta toinen kerta!»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:
»Vesi sai minun Manalle,
Aalto toi on Tuonelahan.»
Lyhykäinen Tuonen tytti,
Matala Manalan neiti
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ymmärrän valehtelian,
Jos vesi Manalle saisi,
220. Aalto toisi Tuonelahan,
Vesin vaattehet valuisi,
Helmasi herahteleisi;
Sano tarkkoja tosia,
Mi sinun Manalle saattoi?»
Tuossa vanha Wäinämöinen
Vielä kerran kielastavi:
»Tuli toi mun Tuonelahan,
Valkea Manalle saattoi.»
Lyhykäinen Tuonen tytti,
230. Matala Manalan neiti
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Arvoan valehtelian,
Jos tuli Manalle toisi,
Valkeainen Tuonelahan,
Oisi kutrit kärventynnä,

235: 2. hivuskaharat; suortuvat.

Partaki pahoin pala
»Oi sie vanha W
Jos tahot venettä t
Sano tarkkoja tosia
240. Valehia viimeisiä,
Mitenkä tulit Manal
Ilman tauin tappan
Ottamatta oivan su
Muun surman mur
Sanoi vanha Wäi
»Jos vähän valehte
Kerran toisen kiel
Toki ma sanon to
Tein tieolla venett
250. Laain purtta laulan
Lauloin päivän, la
Niin päivällä kolm
Rikkoihe reki runc
Jalas taittui lauseh
Läksin Tuonelta o
Manalalta vääntiätä
Rekosen rakentoan
Laulu-korjan laatia
Tuopa nyt venoist
260. Laita mulle lauttoa
Yli salmen saa'aks
Joen poikki päästä
Kyllä Tuonetar t
Manan neiti riitele
»Oi on hullu hullu
Mies on mielesi v
Tulet syyttä Tuone
Tauitta Manan maj
Parempi sinun olis
270. Palata omille maill
Äijä on tänne tull
Ei paljo palannehi
Sanoi vanha Wä
»Akka tieltä käänt
Eip' on mies pahe

ıntelompikana;
enettä Tuonen tytti,
a Manalan lapsi!»
venehen Tuonen tytti,
anhan Wäinämöisen
men saattelevi,
ıoikki päästelevi,
on sanoiksi virkki:
inua Wäinämöinen,
surmatta Manalle,
ıatta Tuonelahan!»
etar hyvä emäntä,
tar vaimo vanha
ın tuopilla olutta,
kaksi-korvaisella,
on sanoiksi virkki:
on vanha Wäinämöinen!»
vanha Wäinämöinen
pitkin tuoppiansa,
ıkot kuti sisällä,
ıioilla lateli;
ıon sanoiksi virkki:
ä tänne tullutkana
ıan Manalan maljat,
ı tuopit lakkimahan,
at oluen juojat,
ı appajat katoovat.»
i Tuonelan emäntä:
vanha Wäinämöinen,
e tulit Manalle,
uonelan tuville
Tuonen tahtomatta,
mailta kutsumatta?»
vanha Wäinämöinen:
essäni venoista,
ıurtta puuhatessa
kolmea sanoa
itä päätellessä,
kohottaessa;
ı noita saanutkanana,
Mailta ilmoilta tavannut,
Piti tulla Tuonelahan,
Lähteä Manan majoille
Saamahan sanoja noita,
320. Ongelmoita oppimahan.»
Tuopa Tuonelan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei Tuoni sanoja anna,
Mana mahtia jakele,
Etkä täältä pääsnekänä
Sinä ilmoisna ikänä
Kotihisi kulkemahan,
Maillesi matelemahan.»
Uuvutti unehen miehen,
330. Pani maata matkalaisen
Tuonen talja-vuotehelle;
Siinä mies makaelevi,
Uros unta ottelevi,
Mies makasi, vaate valvoi.
Oli akka Tuonelassa,
Akka vanha käykkäleuka,
Rauta-rihman kehreäjä,
Vaski-lankojen valaja,
Kehräsi sataisen nuotan,
340. Tuhantisen tuuritteli
Yönä yhtenä kesäisnä,
Yhellä vesi-kivellä.
Oli ukko Tuonelassa,
Se on ukko kolmisormi,
Rauta-verkkojen kutoja,
Vaski-nuotan valmistaja,
Se kutoi sataisen nuotan,
Tuhantisen tuikutteli
Samana kesäisnä yönä,
350. Samalla vesi-kivellä.
Tuonen poika koukkusormi,
Koukkusormi, rautanäppi,
Se veti sataisen nuotan
Poikki Tuonelan joesta,
Sekä poikki, jotta pitkin,

Jotta vieläki vitahan,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Selvita Uvantolaisen
Sinä ilmoisna ikänä,
360. Kuuna kullan valkeana
Tuolta Tuonelan koista,
Manalan iki-majoista.
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Joko lie tuhoni tullut,
Hätä-päivä päälle pääsnyt
Näillä Tuonelan tuvilla,
Manalan majantehilla?»
Pian muuksi muuttelihe,
370. Ruton toiseksi rupesi,
Meni mustana merehen,
Sarana saraikkohon,
Matoi rautaisna matona,
Kulki kyisnä käärmehenä
Poikki Tuonelan joesta,
Läpi Tuonen verkkoloista.
Tuonen poika koukkusormi,
Koukkusormi, rautanäppi,
Kävi aamulla varahin
380. Verkkojansa katsomahan,
Sa'an saapi taimenia,
Tuhat emon alvehia,
Eip' on saanut Wäinämöistä,

382: 3. pieniä kaloja.

Ukkoa Uvantolaista.
Siitä vanha Wäinä
Tuonelasta tultuansa
Sanovi sanalla tuolla
Lausui tuolla lauseh
»Elköhön hyvä Juma
390. Elköhön sitä suetko,
Itse-mennyttä Manall
Tuonelahan tunkeinu
Äijä on sinne saane
Vähä tuolta tullehia,
Tuolta Tuonelan koi
Manalan iki-majoista
Vielä tuon sanoiks
Itse lausui, noin lat
Nuorisolle nousevall
400. Kansalle ylenevälle:
»Elkätte imeisen lap
Sinä ilmoisna ikänä
Tehkö syytä syyttön
Vikoa viattomalle,
Pahoin palkka maks
Tuolla Tuonelan koi
Sia on siellä syyllisi
Vuotehet viallisilla,
Alus kuumista kivist
410. Palavoista paatereist
Peitto kyistä, käärm
Tuonen toukista ku

Seitsemästoista Runo.

*tinämöinen lähtee Antero Wipuselta sanoja saamaan ja he-
Vipusen pitkästä unestansa maan alla 1—98. Wipunen nielee
ösen ja Wäinämöinen rupeaa häntä kovasti vatsassa vaivaa-
9—146. Wipunen luulee jo, minkä kohtauksen lienee luul-
tsaansa saaneen, kokee siitä monilla lu'uilla, loihduilla, ma-
ja pelotuksilla vapaaksi päästä, mutta Wäinämöinen uhka'aa
lähtevänsä, kun saisi Wipuselta kaivatut veneentekosanansa
26. Wipunen laulaa ilmi kaiken tietonsa Wäinämöiselle, joka
e vatsasta ylös, pala'aa vene-tehtaillensa ja päättää veneen-
yönsä 527—628.*

ka vanha Wäinämöinen
ei saanunna sanoja
ta Tuonelan koista,
lan iki-majoista,
yhä ajattelevi,
a päätänsä pitävi,
pä sanoja saisi,
lempi-luottehia.
men vastahan tulevi,
ä tuon sanoiksi virkki:
tuolta sata sanoa,
t virren tutkelmusta
ta Antero Wipusen,
sta vara-väkevän;
se on sinne mentävätä,
a poimeteltavata,
e matkoa hyveä,
van pahintakana:
Yks' on juoni juostaksesi
20. Naisten neulojen neniä,
Tuosta toinen käyäksesi
Miehen miekan tutkamia,
Kolmas koikutellaksesi
Uron tapparan teriä.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Toki mietti mennäksensä,
Painuvi sepän pajahan,
Sanovi sanalla tuolla:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
30. Taos rautaiset talukset,
Tao rautarukkahiset,
Paita rautainen rakenna,
Laai rautainen korento,
Teräksinen tienaellos,
Pane syämmehen teräkset,
Veä päälle melto rauta,

Lähen saamahan sanoja,
Ongelmoita ottamahan
Vatsasta vara-väkevän,
40. Suusta Antero Wipusen.»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Viikon on Wipunen kuollut,
Kauan Antero kaonnut
Vipunsa virittämästä,
Ahtamasta ansa-tiensä,
Et sieltä sanoa saane,
Et sanoa puoltakana.»
Vaka vanha Wäinämöinen
50. Toki läksi, ei totellut,
Astui päivän helkytteli
Naisten neulojen neniä,
Astui toisen torkutteli
Miesten miekan tutkamia,
Kolmannenki koikutteli
Uron tapparan teriä.
Itse virsikas Wipunen,
Mies vanha vara-väkevä
Tuo viruvi virsinensä,
60. Luottehinensa lojuvi,
Haapa kasvoi hartioilla,
Koivu kulmilla yleni,
Leppä leukaluun nenässä,
Pajupehko parran päällä,
Otsalla oravi-kuusi,
Havu-honka hampahilla.
Jo tulevi Wäinämöinen,
Veti miekan, riitsi rauan
Huotrasta huveksisesta,
70. Vyöstä vennon-selkäisestä,
Kaatoi haavan hartioilta,
Koivut kulmilta kukisti,
Leuoilta lepät leveät,
Pajupehkot parran päältä,
Otsalta oravi-kuuset,

69: 2. vuotaisesta (?).

Havu-hongat hampal
Syösti rautaisen k
Suuhun Antero Wip
Ikenihin irjuvihin,
80. Leukoihin lotisevihin
Sanan virkkoi, noin
»Nouse pois inehmo
Maan alla makoamas
Viikon unta ottamas
Tuop' on virsikäs
Heti herkesi unesta,
Tunsi koskevan kov
Kipeästi kiusaisevan
Puri rautaisen korei
90. Puri päältä mellon
Ei tiennyt terästä p
Ei syöä syäntä raua
Tuossa vanhan W
Suun ohella seistess
Jalka toinen torkaht
Vasen jalka vaapaht
Suuhun Antero Wip
Leukaluulle luikahut
Heti virsikäs Wipu
100. Avoi suunsa suurem
Leukapielensä levitti
Nieli miehen miekko
Kulahutti kulkkuhun
Tuon on vanhan Wä
Siinä virsikäs Wip
Itse tuon sanoiksi v
»Jo olen jotaki syön
Syönyt uuhta, syöny
Syönyt lehmeä mah
110. Syönyt karjua sikoa,
En ole vielä mointa
En tämän palan mal
Itse vanha Wäinäm
Hänpä tuon sanoiksi
»Jo taisi tuhoni tulla,

päivä hämmenteä
n Hiien hinkalossa,
n Kalman karsinassa.»
elee, ajattelevi,
olla, kuin eleä;
on vyöllä Wäinämöisen,
isainen veitsessänsä,
a hän teki venosen,
tieolla venosen,
levi, luitelevi
n päästä suolen päähän,
li joka solukan,
supun suikerteli.
nha virsikäs Wipunen
ista totella ollut,
ı vanha Wäinämöinen
ı itsensä sepoksi,
ıtihe rautioksi,
paitansa pajaksi,
ıaian palkehiksi,
insa tuhottimeksi,
ıt hormiksi rakenti,
hormin suulliseksi,
ısa alaisimeksi,
ıksi kyynäspäänsä.
ıa taputtelevi,
lynnähyttelevi,
yön lepeämättä,
ı pouahuttamatta
sa vara-väkevän,
pontisen povessa.
in virsikäs Wipunen
ıon sanoiksi virkki:
nä lienet miehiäsi,
ta urohiasi,
n syönyt saan urosta,
nut tuhannen miestä,
liene mointa syönyt,

ın.

Syet suuhuni tulevat,
Kekälehet kielelleni,
Rauan kuonat kulkkuhuni.»
»Lähe nyt kumma kulkemahan,
Maan paha pakenemahan,
Ennen kun emosi etsin,
160. Haen valta-vanhempasi!
Jos sanon minä emolle,
Virkan vierin vanhemmalle,
Enemp' on emolla työtä,
Vaiva suuri vanhemmalla,
Kun poika pahoin tekevi,
Lapsi ankein asuvi.»
»En nyt tuota tunnekana,
Enkä arvoa alusta,
Mist' olet Hiisi hingannunna,
170. Kusta turma tänne tullut
Puremahan, jäytämähän,
Syömähän, kaluamahan;
Oletko tauti luojan luoma,
Surma säätämä Jumalan,
Vain olet teko tekemä,
Toisen tuoma, toisen luoma,
Pantu tänne palkan eestä,
Rakettu rahan nenästä?»
»Ollet tauti luojan luoma,
180. Surma säätämä Jumalan,
Niinp' on luome luojahani,
Heitäime Jumalahani,
Ei herra hyveä heitä,
Luoja ei kaunista kaota.»
»Kun lienet teko tekemä,
Pulma toisen pungastama,

157—166. luovutussanat.
166: 2. pahasti; tylysti.
167—244. epätietoisien vikojen syntysanat.
179—184. turvasanat Jumalan taudissa.
185—238. nosto- eli panentataudin (poiken-luoman) syntysanat.
186: 1. paha; turmio.

Kyllä saan sukusi tietä,
Löyän synnyntä-siasi.»
»Tuolta ennen pulmat puuttui,
190. Tuolta taikeat tapahtui
Tietomisten tienohilta,
Laulumiesten laitumilta,
Konnien koti-sioilta,
Taikurien tanterilta,
Tuolta Kalman kankahilta,
Maasta manteren sisästä,
Miehen kuollehen koista,
Kaonnehen kartanosta,
Mullista muhajavista,
200. Maista liikuteltavista,
Somerilta pyöriviltä,
Hiekoilta heliseviltä,
Notkoilta noroperiltä,
Soilta sammalettomilta,
Hereistä hettehistä,
Läikkyvistä lähtehistä,
Metsän Hiien hinkalosta,
Viien vuoren vinkalosta,
Vaaran vaskisen laelta,
210. Kuparisen kukkulalta,
Kuusista kuhisevista,
Hongista hohisevista,
Latvasta lahon petäjän,
Mätäpäistä mäntylöistä,
Revon rääyntä-sioilta,
Hirven hiihto-kankahilta,
Kontion kivi-kolosta,
Karhun louhi-kammiosta,
Pohjan pitkästä perästä,
220. Lapin maasta laukeasta,
Ahoilta vesattomilta,
Mailta kyntämättömiltä,
Suurilta sota-keoilta,
Miehen tappo-tanterilta,
Ruohoista rohisevista,
Hurmehista huuruvista,
Suurilta meren seliltä,
Ulapoilta aukeilta,
Meren mustista muista
230. Tuhannen sylen syvästä
Virroista vihisevistä,
Palavoista pyörtehistä,
Rutjan koskesta kovas
Ve'en vankan vääntehä
Takaisesta taivahasta,
Poutapilvien periltä,
Ahavan ajelo-teiltä,
Tuulen tuutima-sioilta.
»Sieltäkö sinäki puu
240. Sieltä taikea tapahuit
Syämmehen syyttömäh
Vatsahan viattomahan,
Syömähän, kaluamahan
Puremahan, louhtamah
»Himmene nyt Hiien
Raukea Manalan rakki
Lähe pois kohusta koi
Maan kamala maksoist
Syömästä syänkäpyä,
250. Pernoani pehkomasta,
Vatsoa vanuttamasta,
Keuhkoloita kiertämäst
Napoa navertamasta,
Ohimoita ottamasta,
Selkäluita luistamasta,
Sivuja sivertämästä!»
»Jos ei minussa mie
Niin panen parempian
Tämän pulman purkaj
260. Kauhean kaottajaksi.»
»Nostan maasta mann
Pellosta peri-isännät,
Kaikki maasta miekka

245—256. pahojen asetussar
257—308. apusanat.

a hevos-urohot
ni, voimakseni,
ni, turvakseni
yössä työlähässä,
tuskassa kovassa.»
ei tuostana totelle,
ıe väheäkänä,
metsä miehinesi,
ko kansoinesi,
ö perehenesi,
npi lapsinesi,
iestä miekallista,
:auaista urosta
iittä hieromahan,
ı rutistamahan!»
ei tuostana totelle,
ıe väheäkänä,
veestä veen emäntä,
ti lainehista,
elma hettehestä,
ıuotoinen muasta,
vähän urohon,
pienen miehueksi,
minua syyttä syöä,
uitta tapeta!»
ei tuostana totelle,
ıe väheäkänä,
ukko luonnon tytti,
ultainen korea,
et vanhin vaimoloita,
emä itselöitä,
t tuskat tuntemahan,
vät häätämähän,
akso jaksamahan,
nainen purkamahan!»
un ei sitä totelle,
e väheäkänä,
aivahan napainen,
ilven reunahinen,
nne tarvittaissa,
Ajaite anottaessa,
Työt kehnot kerittämähän,
Rikkonaiset riisumahan,
Miekalla tuli-terällä,
Säilällä säkehisellä!»
»Lähe nyt kumma kulkemahan,
310. Maan paha pakenemahan,
Ei täällä sinun sioa
Siankana tarpehella,
Muunne muuttaos majasi,
Etemmä elo-siasi,
Isäntäsi istumille,
Emäntäsi astumille!»
»Sitte sinne tultuasi,
Matkan päähän päästyäsi
Tekiäsi tienohille,
320. Laittajasi laitumille,
Laai tunnus tultuasi,
Sala-merkki saatuasi,
Jyskä kuin ukon jyrynen,
Välkä kuin tulen välähys,
Potkaise pihalta portti,
Laske lauta ikkunasta,
Siitä siirräite sisähän,
Lennä tupruna tupahan,
Ota kiinni kinterestä,
330. Kai'immasta kantapäästä,
Isännät peri-sopesta,
Emännät ovi-sopesta,
Isännältä silmä kaiva,
Emännältä pää murota,
Sormet koukkuhun koverra,
Väännä päätä väärällehen!»
»Jos siitä vähän tulisi,
Lennä kukkona kujalle,
Kanan lasna kartanolle,

309—396. kotiinpano-sanat.
317—346. kostosanat.
321: 2. merkki.

340. Rinnoin rikka-tunkiolle,
Sorra soimelta hevoinen,
Navetasta sarvi-nauta,
Sarvet sontahan sovita,
Häntä laske lattialle,
Silmät käännä kellellehen,
Niskat ruttohon rutaise!»
»Oletko tauti tuulen tuoma,
Tuulen tuoma, vuon ajama,
Ahavaisen antelema,
350. Vilun ilman viehättämä,
Mene tuulen tietä myöten,
Ahavan reki-ratoja
Ilman puussa istumatta,
Lepässä lepeämättä
Vaaran vaskisen laelle,
Kuparisen kukkulalle,
Siellä tuulen tuuitella,
Ahavaisen akkiloia!»
»Lienet tullut taivahalta,
360. Poutapilvien periltä,
Nouse taasen taivahalle,
Tuonne ilmoille ylene,
Pilvihin pirisevihin,
Tähtihin tärisevihin,
Tulena palelemahan,
Säkehinä säikkymähän
Auringon ajelemilla,
Kuun kehyen kiertämillä!»
»Lienet vieno veen vetämä,
370. Meren aaltojen ajama,
Niin vieno vetehen mennös,
Alle aaltojen ajaite,
Muta-linnan liepehille,
Vesi-harjun hartehille,
Siellä aaltojen ajella,
Ve'en synkän sylkytellä!»

»Lienet Kalman kan
Iki-mennehen majoilta
Toki koitellos kotia,
380. Noille Kalman kartanc
Multihin muhajavin,
Maihin liikuteltavihin,
Johon on kansa kaat
Väki vahva vääntynyn
»Kun liet tuhma tuo
Metsän Hiien hinkalos
Petäjäisistä pesistä,
Honkaisista huonehist
Niin sinne sinun man
390. Metsän Hiien hinkaloh
Honkaisihin huonehisi
Petäjäisihin pesihin,
Sini siellä ollaksesi,
Kunnes lattiat lahovat,
Seinähirret sienettyvät
Laki päältä laukeavi.»
»Ja tuonne sinun m
Tuonne kehnoa kehoi
Ukko kontion kotihin,
400. Akka karhun kartanol
Notkoille noroperille,
Soille räykymättömille
Heiluvihin hettehisin,
Säilyvihin lähtehisin,
Lampihin kalattomihin,
Aivan ahvenettomihin.
»Et siellä sioa saane
Niin tuonne sinun ma
Pohjan pitkähän perä
410. Lapin maahan laukeal
Ahoille vesattomille,
Maille kyntämättömille
Kuss' ei kuuta, aurink
Eikä päiveä iässä;

348: 3. virran.
358: 2. hoitaa; pidellä.

397—446. yhteisiä manauss

on onni ollaksesi,
i liehaelläksesi,
t on puihin hirtettynä,
peurat jaksettuna,
miehen nälkähisen,
ıta halun-alaisen.»
tuonne sinun manoan,
ıe käsken ja kehoitan
ı koskehen kovahan,
ahan pyörtehesen,
puut päin putoovat,
vierivät petäjät,
syösten suuret hongat,
in lakka-päät petäjät;
llä paha pakana
ın kuohuja kovia,
väljät väännättele,
ahtahat asuile!»
siellä sioa saane,
ıuonne sinun manoan
ın mustahan jokehen,
an iki purohon,
et pääse päivinäsi,
ı sinä ikänä,
en pääsne päästämähän,
ne kerittämähän
ıällä oinahalla,
uuhen kantamalla,
ıällä härkäsellä,
lehmäsen vasoilla,
ıän oron keralla,
tamman varsasilla.»
p' on kyytiä kysynet,
ıt ajo-hevoista,
mä sulle kyyin laitan,
nan ajo-hevoisen:
' on hyvä hevonen,
Puna-tukka tunturissa,
Jonka turpa tulta tuiski,
Nenä varsin valkeata,
Kaikki on rautaiset kapiot,
Teräksiset temmottimet,
Ne jaksaa mäkehen mennä,
Nousta notkon penkerehen
Hyvällä hypittäjällä,
460. Ajajalla ankaralla.»
»Kun ei siitä kyllin liene,
Saaos Hiien hiihtoneuvot,
Lemmon leppäiset sivakat,
Pahalaisen paksu sauva,
Joilla hiihät Hiien maita,
Lemmon lehtoja samoat,
Hilpotellen Hiien maita,
Pahan maita paipotellen,
Kivi on tiellä poikkipuolin,
470. Se poikki porahtakohon,
Hako tiellä pitkin puolin,
Tuo kaheksi katketkohon,
Uros tiellä pystyn puolin,
Sep' on laitahan lähetä!»
»Lähe nyt liika liikkumahan,
Mies paha pakenemahan
Ennen päivän nousemista,
Koi Jumalan koittamista,
Auringon ylenemistä,
480. Kukon äänen kuulumista,
Nyt on liian liike-aika,
Ja pahan pakeno-aika,
Kuutamainen kulkeasi,
Valkea vaeltoasi!»
»Kun et vääjänne välehen,
Eronne emotoin rakki,
Saan minä kokolta kourat,
Veren juojalta vekarat,

---

iinnityssanat.
yydin-anto-sanat.

475—484. liikutussanat.
485—494. pelotussanat.

Linnulta lihan pitimet,
490. Havukalta haarottimet,
Joilla konnat kouristelen,
Ilkeät iki asetan
Pään pärisemättömäksi,
Hengen huokumattomaksi.»
»Luopui ennen luotu Lempo,
Eksyipä emollinenki
Tullessa Jumalan tunnin,
Avun luojan auetessa;
Etkö sie emotoin eksy,
500. Luovu luonnotoin sikiä,
Haihu koira haltiatoin,
Erkane emotoin rakki
Tämän tunnin tutkaimella,
Tämän kuuhuen kululla!»
Vaka vanha Wäinämöinen
Silloin tuon sanoiksi virkki:
»Hyvä tääll' on ollakseni,
Armas aikaellakseni,
Maksat leiväksi pätevi,
510. Marut maksan särpimeksi,
Keuhkot käypi keitokseksi,
Rasvat ruoiksi hyviksi.»
»Asetan alaisimeni
Syvemmin syän-lihoille,
Painan paljani lujemmin
Paikoille pahemmillenki,
Ettet pääse päivinäsi,
Selviä sinä ikänä,
Kun en saa sanoja kuulla,
520. Luoa lempi-luottehia,
Kuulla kyllältä sanoja,
Tuhansia tutkelmoita,
Ei sanat salahan joua,
Eikä luottehet lovehen,

495—504. hätäsanat.
509: 3. kelpa'aa; käyttää.
510: 1. ihrat; rasvat.
515: 2. väkivasarani.

Mahti ei joua maan ra
Vaikka mahtajat mene
Silloin virsikäs Wipu
Tuo vanha vara-väkev
Jonk' oli suussa suuri
530. Mahti ponnetoin poves
Aukaisi sanaisen arku
Virsi-lippahan levitti,
Lauloaksensa hyviä,
Parahia pannaksensa,
Noita syntyjä syviä,
Ajan alku-luottehia,
Joit' ei laula kaikki la
Ymmärrä yhet urohot
Tällä inhalla iällä,
540. Katovalla kannikalla.
Lauloi synnyt syitä
Luottehet lomia myöte
Kuinka luojansa luvall
Kaikkivallan vaatimalla
Itsestänsä ilma syntyi,
Ilmasta vesi erosi,
Veestä manner maatel
Manterelle kasvut kai
Lauloi kuun kuvoan
550. Auringon asetannasta,
Ilman pielten pistännä
Taivosen tähytännästä.
Siinä virsikäs Wipu
Kyllä lauloi ja osasi,
Ei ole kuultu, eikä nä
Sinä ilmoisna ikänä
Parempata laulajata,
Tarkempata taitajata;
Suu se syyteli sanoja,
560. Kieli laski lausehia,
Kuin on sälkö sääriän
Ratsu jalkoja jaloja.

530: 1. voima; kunto.
561: 3. varsa.

ɔi päivät pääksytysten,
ten yöt saneli,
päivä kuulemahan,
ulta tähyämähän,
seisottui selällä,
et lahen perällä,
i virrat vieremästä,
koski kuohumasta,
nasta Wuoksen koski,
ıortanin pysähtyi.
vanha Wäinämöinen,
li sanoja kuullut,
; kylliksi sanoja,
t lempi-luottehia,
vi lähtemähän
Antero Wipusen,
ta vara-väkevän,
pontisen povesta.
ıi vanha Wäinämöinen:
ɜ Antero Wipunen,
ıusi suuremmaksi,
pielesi levitä,
in mahasta maalle,
ıi kulkemahan!»
ı virsikäs Wipunen
ıon sanoiksi virkki:
olen syönyt, monta juonut,
nut tuhatlukuja,
en vielä konsa syönyt,
öin vanhan Wäinämöisen,
laait tultuasi,
ɔaremmin, kun paloat.»
Antero Wipunen
ikeniänsä,
Avoi suunsa suuremmaksi,
Leukapielensä levitti,
Itse vanha Wäinämöinen
600. Läksi suusta suuritieon,
Vatsasta vara-väkevän,
Mahti-pontisen povesta,
Luiskahtavi poies suusta,
Kaapsahtavi kankahalle,
Kuin on kultainen orava,
Tahi näätä kultarinta.
Läksi siitä astumahan,
Tuli sepponsa pajahan,
Sanoi seppo Ilmarinen:
610. »Joko sait sanoja kuulla,
Luoa lempi-luottehia,
Miten laita lasketahan,
Perilaita liitetähän,
Kokkapuut kohennetahan?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Jo nyt sain sa'an sanoja,
Tuhansia tutkelmoita,
Sain sanat salasta ilmi,
620. Julki luottehet lovesta.»
Niin meni venonsa luoksi,
Tieokkaille tehtahille,
Sai venonen valmihiksi,
Laian liitto liitetyksi,
Peripäähyt päätetyksi,
Kokkapuut kohotetuksi,
Veno syntyi veistämättä,
Laiva lastun ottamatta.

622: 2. tekopaikalle.

Kahdeksasteista Runo.

Wäinämöinen purjehtii uudella veneellänsä Pohjan nei maan 1—40. Ilmarisen sisar näkee ja puhuttelee häntä ranna tiedon hänen matkastansa ja rientää veljellensä ilmoittamaan lassa muinen ansaitun morsiamensa jo vaarassa olevan 41—; marinen valmistaikse ja rientää hänki hevoisella rantaa myö jolaan 267—470. Pohjolan emäntä nähdessänsä kosioita neuvoo tytärtänsä Wäinämöiselle menemään 471—634. T lupa'aa mennä sammon takojalle Ilmariselle, ja vasta'aa W selle, joka jo oli ennättänyt tupaan, ei huolivansa hänestä 63

Vaka vanha Wäinämöinen
Arveli, ajattelihe
Mennä neittä kosjomahan,
Päätä kassa katsomahan
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta,
Pohjan kuulua tytärtä,
Pohjan mointa morsianta.
Pani haahen haljakkahan,
10. Punaisehen pursi-puolen,
Kokat kullalla kuvasi,
Hopealla holvaeli:
Niin huomenna muutamana,
Aamulla ani varahin
Lykkäsi venon vesille.
Sata-lauan lainehille
Kuori-kiskoilta teloilta,
Mäntyisiltä järkälöiltä.
Nosti päälle purjepu
20. Veti puuhun purjeliia,
Veti purjehen punaise
Toisen purjehen sinis
Itse laivahan laseikse,
Aluksehen asteleikse;
Läksi merta laskemah
Sinistä sirottamahan.
Siinä tuon sanoiksi
Itse lausui ja pakisi:
»Tule nyt purtehen Ju
30. Aluksehen armollinen,
Väeksi vähän urohon,
Miehen pienen miehu
Noilla väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla!»
»Tuuittele tuuli purt
Aalto laivoa ajele

3. 3. pyytämään vaimoksensa.

29—40. vesille-lähtö-sanat.

ı sormin soutamatta,
ı kieron rikkomatta,
le meren selille,
ılle aukealle!»
ıikki hyväniminen,
tytti, hämärän neiti,
n puhtehen pitäjä,
ın valvoja varainen,
ıi sotkut sotkemassa,
ehet viruttamassa
ıä portahan punaisen,
ın laiturin laella
ssä utuisen niemen,
ıä saaren terhenisen.
selevi, kääntelevi
äri ihalat ilmat,
sä päälle taivahalle,
ıatse meriä myöten;
illä päivä paistoi,
alla aallot välkkyi.
p' on silmänsä selälle,
ti päätä päivän alle
e Suomelan joesta,
e Wäinölän vesistä,
i mustasen merellä,
rvöisen lainehilla.
ıan virkkoi, noin nimesi,
lausui ja pakisi:
olet merellä musta,
inervä lainehilla?
sa ollet hanhi-karja,
armas alli-parvi,
sä lentohon lemaha
iksi taivahalle!»
ın ollet lohinen luoto,
muu kalainen karja,
sä uimahan pulaha,
e ve'en sisähän!»

kit; pesut.
iot; avarat.

»Olisit kivinen luoto,
Tahikka vesi-hakonen,
Aalto päällesi ajaisi,
Vesi päälle vierähtäisi.»
Vene vierivi lähemmä,
80. Uusi pursi purjehtivi
Nenätse utuisen niemen,
Päitse saaren terhenisen.
Annikki hyväniminen
Jo tunsi venon tulevan,
Sata-lauan laiehtivan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lienet veikkoni venonen,
Elikkä isoni pursi,
Niin koe kohin kotia,
90. Käänny päin omille maille,
Nenin näihin valkamoihin,
Perin muille valkamoille;
Lienet pursi vento vieras,
Ulommaksi uiksennellos,
Vastoin muita valkamoita,
Perin näihin valkamoihin!»
Ei ollut veno kotoinen,
Eikä pursi vento vieras,
Olipa pursi Wäinämöisen,
100. Laiva laulajan ikuisen;
Jo luoksi lähentelihe,
Pakinoille painatteli,
Sanan vieä, toisen tuoa,
Kolmannen kovin puhua.
Annikki hyväniminen,
Yön tytti, hämärän neiti,
Purrelta kyselemähän:
»Kunne läksit Wäinämöinen,
Suorihit suvannon sulho,
110. Maan valio valmistihit?»
Tuop' on vanha Wäinämöinen
Puhelevi purrestansa:
»Läksin lohta pyytämähän,
Kuujoa kuettamahan

Tuonen mustasta joesta,
Syvästä sara-ojasta.»
Annikki hyväniminen
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Elä tyhjiä valehi!
120. Tunnen mie kalanku'unki,
Toisinpa isoni ennen,
Toisin valta-vanhempani
Läksi lohta pyytämähän,
Taimenta tavottamahan:
Oli verkkoja venonen,
Laivan täysi laskimia,
Siinä nuotat, siinä nuorat,
Siinä tarpoimet sivulla,
Atraimet alla teljon,
130. Pitkät sauoimet perässä;
Kunne läksit Wäinämöinen,
Ulkosit Uvantolainen?»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Läksin hanhien hakuhun,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon
Saksan salmilta syviltä,
Ulapoilta aukeilta.»
Annikki hyväniminen
140. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tunnen mie toen puhujan,
Sekä keksin kielastajan;
Toisinpa isoni ennen,
Toisin valta-vanhempani
Läksi hanhien ajohon,
Punasuien puujelohon:
Jousi oli suuri jäntehessä,
Vetehessä kaari kaunis,
Koira musta kahlehissa,
150. Kahle kaarehen siottu,
Rakki juoksi rannan teitä,
Pennut kiiteli kiviä;

148: 1. vedettynä; viritettynä.

Sano totta Wäinämöinen
Kunne kuitenki käkesit?
Sanoi vanha Wäinämö
»Entä jos minä menisin
Noihin suurihin sotihin,
Tasapäihin tappeloihin,
Joss' on verta säärivars
160. Polven korkeus punaist
Aina Annikki sanovi,
Tinarinta riukuttavi:
»Tunnen mie soanki kä
Kuin ennen isoni läksi
Noihin suurihin sotihin,
Tasapäihin tappeloihin,
Sata miest' oli soutama
Tuhat ilman istumassa,
Nenin jousia nenässä,
170. Terin miekat teljopuilla
Sano jo toet totiset,
Valehettomat vakaiset,
Kunne läksit Wäinämöi
Suorihit Suvantolainen?
Silloin vanha Wäinän
Sanan virkkoi, noin ni
»Tule tytti purteheni,
Neitonen venoseheni,
Niin sanon toet totiset,
180. Valehettomat vakaiset.»
Annikki sanan sanov
Tinarinta riuvahutti:
»Tuuli sulle purtehesi,
Ahava venosehesi!
Käännän purtesi kumo
Alas keulan keikahutai
Jos en saa tosia kuull
Kunne lähteä käkesit,
Kuulla tarkkoja tosia,
190. Valehia viimeisiä.»
Silloin vanha Wäinä
Sanan virkkoi, noin n

ma sanon toetki,
ähän valehtelinki:
n neittä kosjomahan,
ä anelemahan
ästä Pohjolasta,
nasta Sariolasta,
en syöjästä siasta,
on upottajasta.»
nikki hyväniminen,
tytti, hämärän neito,
tunsi toet totiset,
hettomat vakaiset,
i hunnut huuhtomatta,
ehet viruttamatta
in laiturin laelle,
än portahan punaisen,
a vaali vaattehensa,
in helmansa kokosi,
sai samoamahan,
joutui juoksemahan,
vi sepon kotihin,
astuvi pajahan.
o oli seppo Ilmarinen,
oja iän-ikuinen,
ä rautaista rahia,
eista huolitteli,
ärä kyventä päässä,
syttä hartioilla.
tui Annikki ovelle,
in virkkoi, noin nimesi:
i seppo Ilmarinen,
oja iän-ikuinen!
s mulle sukkulainen,
sormukset soreat,
et, kolmet korvakullat,
t, kuuet vyöllisvitjat,
sanon toet totiset,
hettomat vakaiset!»
noi seppo Ilmarinen:
a sanot hyvät sanomat,
Taon sulle sukkulaisen,
Taon sormukset soreat,
Taon ristin rinnoillesi,
Päällispankasi parannan;
Sanonet pahat sanomat,
Rikki murran muinaisetki,
Tungen päältäsi tulehen,
240. Alle ahjoni ajelen.»
Annikki hyvänimikkö
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Ohoh seppo Ilmarinen!
Muistat sa mokomin naia,
Jonka muinen kihlaelit,
Varottelit vaimoksesi!»
»Takoa yhä taputat,
Ajan kaiken kalkuttelet,
Kesän kengität hevoista,
250. Talven rautoja rakennat,
Yön kohennat korjiasi,
Päivän laait laitioita
Kulkeaksesi kosihin,
Päästäksesi Pohjolahan,
Jo nyt vievät viekkahammat,
Etevämmät ennättävät,
Ottavat sinun omasi,
Anastavat armahasi,
Vuosin kaksin katsomasi,
260. Kolmin vuosin kosjomasi;
Jo menevi Wäinämöinen
Selässä meren sinisen,
Kokan kultaisen kuvussa,
Melan vaskisen varassa
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.»
Tunkihe sepolle tuska,
Rautiolle raskas tunti,
Kirposi pihet piosta,
270. Vasara käestä vaipui.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Annikki sisarueni!

Taon sulle sukkulaisen,
Taon sormukset soreat,
Kahet, kolmet korvaskullat,
Viiet, kuuet vyöllisvitjat,
Lämmitä kyly metinen,
Saustuta simainen sauna
Hienoisilla halkosilla,
280. Pienillä pirastehilla,
Laai pikkuisen poroa,
Lipeäistä liuvahuta,
Millä päätäni pesisin,
Varruttani valkoaisin
Sykysyisistä sysistä,
Taonnoista talvisista!»
Annikki hyvänimikkö
Lämmitti saloa saunan
Puilla tuulen taittamilla,
290. Ukon ilman iskemillä,
Kivet koskesta kokosi,
Saattoi löylyn lyötäviksi,
Ve'et lemmen lähtehestä,
Heraisesta hettehestä,
Taittoi vastan varvikosta,
Lempi-vastasen lehosta,
Hauteli metisen vastan
Metisen kiven nenässä,
Laati piimäistä poroa,
300. Ytelmäistä saipuata,
Saipuata säihkyväistä,
Säihkyväistä, suihkuvaista
Sulhon pään pesettimeksi,
Vartalon valattimeksi.
Itse seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Takoi neien tarpehia,
Päällispankoja paranti
Yhen kylyn joutuessa,
310. Yhen saunan saapuessa;

278: 1. savustuta.
309: 2. saunan.

Ne työnti tytön kätehe
Tyttö tuon sanoiksi vi
»Jo nyt saunan saustu
Lämmitin kylyn utuise
Hauoin vastat valmihi
Lempi-vastat liehautin;
Kylve veikko kyllältäsi
Vala vettä vallaltasi,
Pese pääsi pellaviksi,
320. Silmäsi lumi-siruiksi!»
Siitä seppo Ilmarinen
Kävi itse kylpemähän,
Sekä kylpi kylläksensä
Valelihe valkeaksi,
Pesi silmät sirkeäksi,
Silmäkulmat kukkeaksi
Kaulansa kanan munik
Koko varren valkeaksi
Tuli saunasta tupahan,
330. Tuli tuntemattomana,
Kasvot vallan kaunihin
Poskipäät punertavina.
Siitä tuon sanoiksi v
»Annikki sisaruen!
Tuo nyt paita palttina
Kanna vaattehet vakai
Millä vartta valmistele
Sulhoseksi suoritessa!»
Annikki hyväniminen
340. Toip' on paian palttina
Hipiälle hiettömälle,
Iholle alastomalle,
Siitä kaatiot kapoiset,
Nuo emosen ompelem
Sivuille syettömille,
Luien tuntumattomille.
Toi siitä sukat sulav
Emon impenä kutoma

335: 3. liinainen; pellavainen.

le säsyttömille,
›mille pohkeille;
kengät kelvolliset,
n saappahat parahat
sukkien sulien,
neinnä neulomien;
haljakan sinisen,
naksan karvallisen
paian palttinaisen,
on aivan aivinaisen;
sarka-kauhtanaisen,
n neljin vieritetyn
haljakan sinisen,
on uuen uutukaisen;
nyplän uuen turkin,
kaunoin kaunistetun
sarka-kauhtanaisen,
veralla vierittämän;
vyön on vyöhyställe,
kirjan kussakkaisen,
impenä kutoman,
-päänä kaikuttaman;
kirja-kintahaiset,
suiset sormikkahat,
lapsien latomat,
ille kaunihille;
pystyisen kypärin
sille kutrisille,
isonsa ostamaisen,
ismiesnä suorittaman,
seppo Ilmarinen
tihe, valmistihe,
e, somistelihe,
sitte orjallensa:
sta nyt viljo varsa
korjasen etehen
äkseni ajohon,
ikseni Pohjolahan!»

›mille; puhtaille.
ä s. o. nappi; knappi.

Orja tuon sanoiksi virkki:
»On meillä oroista kuusi,
Kauran syöpeä hepoa;
390. Minkä noista valjastaisin?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Sie ota paras oronen,
Pistä varsa valjahisin,
Ruskea re'en etehen,
Pane kuusi kukkulaista,
Seitsemän sini-otusta
Vempelille viekumahan,
Rahkehille raukumahan,
Jotta kaunot katsahtaisi,
400. Impyet ihasteleisi;
Kanna tuohon karhun talja
Päällä istuellakseni,
Tuopa toinen turskan talja
Kirjo-korjan katteheksi!»
Tuo orja alin-omainen,
Rahan pantu palkkalainen
Pisti varsan valjahisin,
Ruskean re'en etehen,
Pani kuusi kukkulaista,
410. Seitsemän sini-otusta
Vempelille viekumahan,
Rahkehille raukumahan;
Kantoi tuohon karhun taljan
Istuaksensa isännän,
Toip' on toisen turskan taljan
Kirjo-korjan katteheksi.
Itse seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Ukkoa rukoelevi,
420. Pauannetta palvoavi:
»Laske Ukko uutta lunta,
Visko hienoa vitiä,
Lunta korjan luikutella,
Vitiä re'en vilata!»

403: 3. merielävän.

Laskip' Ukko uutta lunta,
Viskoi hienoista vitiä,
Se katti kanervan varret,
Peitti maalta marjan varret.
Siitä seppo Ilmarinen
430. Istuikse teräs-rekehen,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Lähe nyt onni ohjilleni,
Jumala rekoseheni,
Onni ei taita ohjaksiâ,
Jumala ei riko rekeä!»
Otti ohjakset kätehen,
Siiman toisehen sivalti,
Heitti siimalla hevoista,
440. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Lähe nyt laukki laskemahan,
Liina-harja liikkumahan!»
Ajavi hypittelevi
Meren hieta-harjuloita,
Simasalmien sivutse,
Leppäharjun hartioitse;
Ajoi rannat raksutellen,
Rannan hiekat helskytellen,
Somer silmille sirisi,
450. Meri parskui parmahille.
Ajoi päivän, ajoi toisen,
Kohta kolmannen ajavi,
Jo päivänä kolmantena
Yllättävi Wäinämöisen,
Sanan virkkoi, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:
»Oi on vanha Wäinämöinen!
Tehkämme sula sovinto,
Jos on kiistoin kihlonemme,
460. Kiistoin käynemme kosissa,
Ei neittä väellä vieä,
Vastoin mieltä miehelähän!»

Sanoi vanha Wäin
»Teen minä sulan so
Ei neittä väellä vieä,
Vastoin mieltä miehe
Sille neiti antaminen,
Kelle mielensä tekev
Pitämättä pitkän kaih
470. Vihan viikon kantam
Ajoivat e'elle siitä
Matkoansa kumpanen
Pursi juoksi, ranta r
Oro juoksi, maa jäm
Kului aikoa vähäise
Pirahteli pikkaraisen,
Jopa haukkui halli-k
Linnan lukki luskutte
Pimeässä Pohjolassa,
480. Sangassa Sariolassa;
Hiisti ensin hiljemmä
Harviammalta murah
Perän lyöen pientarel
Hännän maahan tork
Sanoi Pohjolan isän
»Käyös tyttö katsoma
Mitä haukkui halli-ko
Luppa-korva luikuttel
Tytti taiten vastaeli
490. »En joua isäni kulta,
Suur' on läävä läänit
Karja suuri katsottav
Paasi paksu jauhettav
Jauhot hienot seulott
Paasi paksu, jauhot l
Jauhaja vähäväkinen.
Hiljan haukkui linna
Harvoin harmio mure
Sanoi Pohjolan isäntä
500. »Käyös akka katsoma

427: 2. peitti.

480: 1. vahvassa; paksussa; vo

haukkuvi halikka,
n luppa luikuttavi!»
a tuon sanoiksi virkki:
joua, käkeäkänä,
on suuri syötettävä,
inainen suorittava,
paksu leivottava,
na taputettava,
paksu, jauhot pienet,
ja vähäväkinen.»
oi Pohjolan isäntä:
p' on akoilla kiire,
työtä tyttärillä
ollaki paistuessa,
hellaki venyissä;
poika katsomahan!»
ka tuon sanoiksi virkki:
en joua katsomahan,
s on tylsä tahkottava,
y paksu leikattava,
suuri pilkottava,
hieno latjattava,
suuri, halko hieno,
oja vähäväkinen.»
a haukkui linnan hakki,
n lukki luksutteli,
julma juhmutteli,
n vartio valitti
peltohon sysäten,
än kääten käppyrähän.
oi Pohjolan isäntä:
alli valetta hauku,
ol' ei ilman virka,
honkihin horise.»
i itse katsomahan,
i pihalta poikki
le perimmäiselle,
malle tanhualle.

ea, hallava otus.

Katsoi koiran suuta myöten,
540. Nenä-vartta valvatteli
Tuulikunnahan kukutse,
Leppäharjun hartioitse;
Jo näki toen totisen,
Mitä haukkui halli-koira,
Maan valio vaikutteli,
Villa-häntä vieretteli:
Purjehti veno punainen
Selän puolen Lemmenlahta,
Kirjo-korja kiitelevi
550. Maa-puolen Simasaloa.
Itse Pohjolan isäntä
Pian pirttihin menevi,
Alle kattojen ajaikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jo tulevi vierahia
Selällä meren sinisen,
Ajetahan kirjo-korjin
Tuon puolen Simasaloa,
Lasketahan laivoin suurin
560. Tämän puolen Lemmenlahta.»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Mistä arpa saatanehe
Tulevista vierahista?
Oi on pieni piikaseni,
Pane pihlajat tulehen,
Puu valio valkeahan!
Kun on verta vuotanevi,
Niin silloin sota tulevi,
Kunp' on vettä vuotanevi,
570. Aina rauhassa elämme.»
Pohjan piika pikkarainen,
Neiti nöyrä käskyläinen
Pisti pihlajat tulehen,
Puun valion valkeahan;
Eip' on verta vuoakana,
Eip' on verta, eikä vettä,
Läksi mettä vuotamahan,
Simoa sirettämähän.

Virkkoi Suovakko sopesta,
580. Akka vanha vaipan alta:
»Puu kun mettä vuotanevi,
Simoa sirettänevi,
Niin mi saapi vierahia,
Se on suuri sulhais-kansa.»
Siitä Pohjolan emäntä,
Pohjan akka, Pohjan tyttö
Piah pistihe pihalle,
Kaapsahtihe kartanolle
Luoen silmänsä selälle,
590. Kääten päätä päivän alle;
Näki tuolta tuon tulevan
Uuen purren purjehtivan,
Sata-lauan laiehtivan
Selän puolen Lemmenlähta,
Haaksi paistoi haljakalle,
Punaiselle pursi-puoli,
Mies puhas perässä purren,
Melan vaskisen varassa;
Näki juoksevan orosen,
600. Vierevän reki-punaisen,
Kirjo-korjan kiiättävän
Maa-puolen Simasaloa,
Kuusin kultaisin käkösin
Vempelellä kukkumassa,
Seitsemin sini-otuksin
Rahkehella laulamassa,
Mies rehevä reen perässä,
Uros selvä ohjaksissa.
Sanoi Pohjolan emäntä,
610. Itse lausui, noin nimesi:
»Kummallenp' on mielit mennä,
Kun tulevat tahtomahan
Ikuiseksi ystäväksi,
Kainaloiseksi kanaksi?»
»Ken se haahella tulevi,
Laskevi veno-punaisin

590: 1. kääntäen.

Selän puolen Lemme
Se on vanha Wäinä
Tuopi laivalla eloa,
620. Aluksella aartehia.»
»Ken se korjalla aj
Kirjavalla kiiättävi
Maa-puolen Simasalo
Se on seppo Ilmarin
Tuopi tyhjeä valetta,
Korjan täyen luotteh
»Kunpa tullahan tu
Tuop' on tuopillä si
Kanna kaksi-korvais
630. Työnnä tuoppi sen l
Kellen on mieli men
Anna Wäinölän ukol
Ku tuo haahella hyv
Aluksella aartehial»
Tuop' on kaunis P
Tuo osasi noin sano
»Oi on maammo ka
Oi emo ylentäjäni!
En mene osan hyvy
640. Enkä miehen mielev
Menenp' on otsan h
Varren kaiken kaun
Eikä neittä ennenkä
Ei ole myötynä eloi
Neiti on ilman antai
Ilmariselle sepolle,
Ku on sampuen tak
Kirjo-kannen kalkut
Sanoi Pohjolan en
650. »Ohoh lasta lampah
Menet seppo Ilmaril
Vaahti-otsalle varak
Sepon hurstin huuh
Sepon pään pesetti
Tyttö tuohon vast
Sanan virkkoi, noin

! en Wäinölän ukolle,
ınhalle varaksi,
vanhasta tulisi,
iällisestä.»
›in vanha Wäinämöinen
›llä ennättäjä,
›urtensa punaisen,
haahen haljakkaisen
le teräksisille,
›ille valkamoille,
ımgeikse tupahan,
:attojen ajaikse,
lausui lattialta,
suusta, alta orren,
ri sanalla tuolla,
i tuolla lausehella:
ko minulle neiti
ksi ystäväksi,
›eksi puolisoksi,
loiseksi kanaksi?»
pa kaunis Pohjan tytti
ınnätti sanoa:
sie venosen veistit,
laait laivan suuren
lvarteni muruista,
Kalpimeni kappaleista?»
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse lausui ja pakisi:
»Jo laain hyvänki laivan,
Veistin ankaran venosen,
Jok' on tuulessa tukeva,
Ja varava vasta-säällä
Halki aaltojen ajella,
690. Selät vetten seurustella,
Kuplina kohotteleikse,
Lumpehina luikahaikse
Poikki Pohjolan vesien,
Lakkipäien lainehien.»
Tuopa kaunis Pohjan tytti
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En kiitä meristä miestä,
Aallon laskia-urosta,
Tuuli vie merellä mielen,
700. Aivot särkevi ahava,
Enkä taia tullakana,
En tulla minä sinulle
Ikuiseksi ystäväksi,
Kainaloiseksi kanaksi,
Sun sian levittäjäksi,
Pään-alaisen laskiaksi.»

Yhdeksästoista Runo.

Ilmarinen tulee Pohjolan tupaan, kysyy tyttärtä ja n vaarallisille ansiotöille 1—32. Pohjan neiden neuvolla s onnellisesti täytetyksi ja kyntää ensiksi käärme-pellon, saapi t Tuonen karhun ja Manalan suden, pyytää kolmanneksi kärvei hauin Tuonelan joesta 33—344. Pohjolan emäntä lupa'a la'aa tyttärensä Ilmariselle 345—498. Wäinämöinen pala'a mielin Pohjolasta ja kieltää kenenkaan lähtemästä kilpakosia muorempansa kanssa 499—518.

Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Itse tungeikse tupahan,
Kaivaikse katoksen alle.
Tuotihin simoa tuoppi,
Mettä kannu kannettihin
Seppo Ilmarin kätehen;
Seppo tuon sanoiksi virkki:
»En ennen sinä ikänä,
10. Kuuna kullan valkeana
Juone näitä juomisia,
Kun ma saan nähä omani,
Onko valmis valvattini,
Valmis valvateltavani.»
Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vaiv' on suuri valvatissa,
Vaiva valvateltavassa,
Jalk' on kesken kenkimistä,
20. Toinen vieläki kesen
Äsken on valmis val
Oikein otettavasi,
Kun sa kynnät kyise
Käärmehisen käännä
Ilman auran astumat
Vaarnojen värisemätt
Senpä Hiisi ennen k
Lempo varsinki vak
Vaarnasilla vaskisilla
30. Auralla tuli-terällä,
Oma poikani poloine
Heitti kesken kyntän
Silloin seppo Ilma
Meni neitonsa tupah
Itse tuon sanoiksi vi
»Yön tyttö, hämärän

20: 3. keskempi.

ıtko ajan mokoman,
kuvasin uuen sammon,
·kannen kalkuttelin,
annoit iki valasi
ı julkisen Jumalan,
kasvon kaikkivallan
ıksesi toivottelit
miehelle hyvälle
ıksi ystäväksi,
loiseksi kanaksi?
ı äiti annakana,
aä mulle tyttöänsä
ımättä kyisen pellon,
nehisen kääntämättä.»
oi morsian apua,
ti neito neuvokkia:
h seppo Ilmarinen,
ja iän-ikuinen!
kultainen kuvoa,
inen huolittele!
kynnät kyisen pellon,
nehisen käännättelet.»
ıp' on seppo Ilmarinen
n ahjohon asetti,
ansa lietsimehen,
ıa aurasen takovi;
ı rautaiset talukset,
ıtsiset säärystimet,
n päällensä pukevi,
llensä säätelevi,
ı-paitahan paneikse,
ı-vöihin vyöteleikse,
rauta-rukkasensa,
. kintahat kiviset,
iitä tulisen ruunan,
sti hyvän hevoisen,
ı pellon kynnäntähän,
ion vakoantahan.
ki päitä pyöriviä,
oja ratisevia,

Sanovi sanalla tuolla:
»Hoi mato Jumalan luoma,
Kuka nosti nokkoasi,
80. Kenpä käski ja kehoitti
Päätä pystössä piteä,
Kaulan vartta kankeata;
Pois nyt tieltä poikellaite,
Tungeite kulohon kurja,
Alas kursohon kuoite,
Heilauta heinikkohon!
Josp' on tuolta pääsi nostat,
Ukko pääsi särkenevi
Nuolilla teräs-nenillä,
90. Rakehilla rautaisilla.»
Siitä kynti kyisen pellon,
Vakoeli maan matoisen,
Nosti kyitä kynnökselle,
Käärmehiä käännökselle,
Sanoi tuolta tultuansa:
»Jo nyt kynnin kyisen pellon,
Vakoelin maan matoisen,
Käärmehisen käännättelin,
Joko tyttö työnnetähän,
100. Annetahan ainoiseni?»
Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Äsken neiti annetahan,
Tyttö täältä työnnetähän,
Kun sa tuonet Tuonen karhun,
Suistanet suen Manalan
Tuolta Tuonelan salosta,
Manalan majan periltä;
Sata on saanut suistamahan,
110. Tullut ei yhtänä takaisin.»
Siitä seppo Ilmarinen
Meni neitonsa tupahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Työ minulle määrättihin:

78—90. käärmeen poistantosanat.

Suistoa suet Manalan,
Tuonen karhut tuoakseni
Tuolta Tuonelan salosta,
Manalan majan periltä.»
Antoi morsian apua,
120. Työnti neito neuvokkia:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen!
Teräksestä tehkös suitset,
Päitset rauasta rakenna
Yhellä vesikivellä,
Kolmen kosken kuohumilla,
Niillä tuonet Tuonen karhut,
Suistanet suet Manalan.»
Siitä seppo Ilmarinen,
130. Takoja iän-ikuinen
Teräksestä suitti suitset,
Päitset rauasta rakenti
Yhellä vesikivellä,
Kolmen kosken kuohumilla.
Kävi siitä suistamahan,
Itse noin sanoiksi virkki:
»Utu tyttö Terhenetär!
Seulo seulalla utua,
Terhenistä tepsuttele
140. Viljan vierimä-sioille,
Jott' ei kuule kulkevaksi,
Eik' on eestäni pakene!»
Sai sutosen suitsi-suuhun,
Karhun rauta-kahlehesen
Tuolta Tuonen kankahalta,
Sinisen salon sisästä,
Sanoi tuolta tultuansa:
»Anna akka tyttäresi,
Jo olen tuonut Tuonen karhun,
150. Suistanut suen Manalan!»
Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Äsken alli annetahan,
Sini-sotka suoritahan,
Kun saat suuren su
Liikkuvan kalan lih
Tuolta Tuonelan joe
Manalan alantehesta
Ilman nuotan nostar
160. Käsi-verkon kääntär
Sata on saanut pyy
Tullut ei yhtänä tak
Jopa tuskiksi tule
Läylemmäksi lankea
Meni neitonsa tupah
Itse tuon sanoiksi v
»Työ minulle määrä
Aina entistä paremp
Saa'a suuri suomu-
170. Liikkuva kala lihava
Tuonen mustasta jo
Manalan iki-purosta
Verkotoinna, nuotat
Ilman muutta pyy'y
Antoi morsian apu
Työnti neito neuvok
»Ohoh seppo Ilmari
Ellös olko milläskän
Taop' on tulinen ko
180. Vaaka-lintu valkeine
Sillä saanet suuren
Liikkuvan kalan lih
Tuonen mustasta jo
Manalan alantehesta,
Se on seppo Ilma
Takoja iän-ikuinen
Takovi kokon tulise
Vaaka-linnun valkei
Kourat rauasta kuv
190. Teräksestä temmotti
Siiviksi venehen vie
Itse siiville yleni,
Selkähän siottelihe,
Kokon kynkkäluun

ä neuvoi kokkoansa,
a-lintua varoitti:
koseni lintuseni,
s lennä, kunne käsken,
en mustalle joelle,
lan alantehelle,
suuri suomu-hauki,
uva kala lihava!»
› kokko komea lintu
›ä lekuttelevi,
hauin pyyäntähän,
u-hampahan hakuhun
ne Tuonelan joelle,
lan alantehelle,
siipi vettä viisti,
›n taivasta tapasi,
at merta kuopaeli,
a luotoja lotasi.
ä seppo Ilmarinen
›vi haroamahan
ı Tuonelan jokea,
o luona vahtimahan.
ehinen veestä nousi,
oi kiinni Ilmarisen;
› niskahan kohahti,
isen päätä väänti,
päätä pohjemmaksi,
mustia mutia.
›ulevi Tuonen hauki,
koira vengottavi,
› hauki pienen pieni,
hauki suuren suuri:
kahta kirvesvartta,
›ahat haravan varren,
kolmen kosken verta,
seitsemän venehen,
i seppoa tavata,
seppo Ilmarisen.
i kokko kouotellen,
›llen ilman lintu,
Eik' ole kokko pienen pieni,
Eikä aivan suuren suuri:
Suu sen on satoa syltä,
Kita kuusi koskellista,
Kieli kuutta keihäsvartta,
240. Kynnet viittä viikatetta;
Keksi suuren suomu-hauin,
Liikkuvan kalan lihavan,
Iskevi kaloa tuota,
Vasten suomuja sukasi.
Silloin suuri suomu-hauki,
Liikkuja kala lihava
Painavi kokon kynimen
Alle selvien vesien,
Niin kokko kohotteleikse,
250. Ilmahan ylenteleikse,
Nosti mustia muria
Päälle selvien vesien.
Liiteleikse, laateleikse,
Toki toisesti kokevi,
Yhen iski kynsiänsä
Hauin hirmun hartioihin,
Ve'en koiran koukku-luihin,
Toisen iski kynsiänsä
Vuorehen teräksisehen,
260. Rautaisehen kalliohon,
Kilpestyi kivestä kynsi,
Kalpistihe kalliosta,
Jo hauki sukeltelihe,
Ve'en venkale vetihe
Kynsistä kokon kynimen,
Vaaka-linnun varpahista,
Jälet kynnen kylkiluilla,
Halennehet hartioilla.
Siitä kokko rauta-koura
270. Kivastihe vielä kerran,
Siivet välkkyi valkeana,
Silmät selvänä tulena,
Saip' on hauin kynsihinsä,
Ve'en koiran kourihinsä,

Nosti suuren suomu-hauin,
Ve'en venkalan veälti
Alta aaltojen syvien
Päälle selvien vesien.
Niinp' on kokko rauta-koura
280. Kerrallansa kolmannella
Toki saapi Tuonen hauin,
Liikkuvan kalan lihavan
Tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta,
Ei vesi ve'elle tullut
Hauin suuren suomuloista,
Ilma ei ilmalle hajaisnut
Kokon suuren höyhenistä.
Siitä kokko rauta-koura
290. Kantoi suuren suomu-hauin
Oksalle omena-tammen,
Päähän lakka-pään petäjän;
Siinä maisteli makua,
Viilti halki hauin vatsan,
Riipoeli rintapäätä,
Pään on varsin poikki pahkoi.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Oi sinua kurja kokko,
Mikä lienet lintujasi,
300. Ku ollet otuksiasi,
Kun nyt maistelit makua,
Viillit halki hauin vatsan,
Kanssa riivoit rintapäätä,
Pään on varsin poikki pahkoit!»
Tuop' on kokko ranta-koura
Siitä syäntyi lentämähän,
Ylös ilmahan kohosi
Pitkän pilven rannan päälle,
Pilvet liikkui, taivot naukui,
310. Ilman kannet kallistihe,
Katkesi Ukolta kaari,
Kuulta sarviset sakarat.
Siitä seppo Ilmarinen
Itse kantoi pään kaloa
Anopille antehiksi,
Sanan virkkoi, noi
»Tuoss' onpi ikuine
Hyvän Pohjolan tu
Siitä tuon sanoik
320. Itse lausui ja pakis
»Jo nyt kynnin kyi
Vakoelin maat mat
Suistelin suet Mana
Tuonen karhut kah
Sain on suuren su
Liikkuvan kalan lih
Tuosta Tuonelan j
Manalan alantehest
Joko nyt neiti ann
330. Tyttö täältä työnne
Sanoi Pohjolan e
»Pahoinpa sinäki k
Kun sa päätä poik
Laskit halki hauin
Vielä riivoit rinta-
Kanssa maistelit m
Silloin seppo Ilm
Itse tuon sanoiksi
»Ei saalis viatta sa
340. Paikoilta paremmilt
Saati Tuonelan joe
Manalan alantehest
Joko on valmis va
Valmis valvateltava
Sanoi Pohjolan e
Itse lausui ja nime
»Jo on valmis val
Valmis valvateltav
Annettava on allis
350. Sorsaseni suoritta
Ilmariselle sepolle
Ikuiseksi istujaksi,
Polviseksi puolisol
Kainaloiseksi kana

Olipa lapsi lattialla,
Lauloi lapsi lattialta:
»Jo tuli tuville näille,
Liika lintu linnahamme,
Lenti kokko koillisesta,
Halki taivahan havukka,
Siipi iski ilman äärtä,
Toinen lainetta lakasi,
Pursto merta pyyhätteli,
Päähyt taivoa tapasi;
Katseleikse, kääntelcikse,
Liiteleikse, laateleikse,
Liiti miesten linnan päälle,
Nokalla kolistelevi;
Miesten linna rauta-katto,
Ei siihen sisälle pääsnyt.»
»Katseleikse, kääntelcikse,
Liiteleikse, laateleikse,
Liiti naisten linnan päälle,
Nokalla kolistelevi;
Naisten linna vaski-katto,
Ei siihen sisälle pääsnyt.»
»Katseleikse, kääntelcikse,
Liiteleikse, laateleikse,
Liiti neitten linnan päälle,
Nokalla kolistelevi;
Neitten linna liina-katto,
Jo siihen sisälle pääsi.»
»Liiti linnan patsahalle,
Siitä laskihe laelle,
Liikahutti linnan lauan,
Istui linnan ikkunalle,
Seinälle selinä-sulka,
Sata-sulka salvoimelle.»
»Katselevi kassa-päitä,
Tukka-päitä tunnusteli,
Neiti-parvesta parasta,
Kassa-päistä kaunihinta,
Heleintä helmi-päistä,
Kukka-päistä kuuluisinta.»
»Siitä kokko kouraisevi,
Havu-lintu haivertavi,
Iski parvesta parahan,
Sorsajoukosta somimman,
Heleimmän, hempeimmän,
Verevimmän, valkeimman,
Senpä iski ilman lintu,
Kynsi pitkä piirrällytti,
Ku oli pysty pään piolta,
Sekä varrelta valittu,
Sulkasiltahan sulavin,
Hienokaisin höyheniltä.»
Siitä Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mistä tiesit teltamoinen,
Kuulit kultainen omena
Tämän neien kasvavaksi,
Tukan liina liikkuvaksi,
Huohtiko hopeat neien,
Neien kullat sinne kuului,
Sinne paistoi meiän päivät,
Meiän kuuhuet kumotti?»
Lausui lapsi lattialta,
Vasta-kasvava karehti:
»Siitä tiesi teltamoinen,
Onnen myyrä tien osasi
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon:
Hyvä oli isosta huuto
Laivan suuren laskennalta,
Emosta sitäi parempi
Leivän paksun paistannalta,
Vehnäleivän leivonnalta,
Vierahan ravitsennalta.»

397—498. Kaden-isku-virsi.
397: 2. selinä s. o. ruohonpäinen; vihriä; kiuhtava.

423: 4. sanoma; maine.

»Siitä tiesi teltamoinen,
430. Äkki outoinen älysi
Neien nuoren nousneheksi,
Impyen ylenneheksi,
Kun kävi pihatse kerran,
Astui aittojen alatse
Varsin aamulla varahin,
Aivan aika huomenessa,
Noki nousi nuoraisesti,
Savu paksusti pakeni
Neien kuulusta koista,
440. Kasvavaisen kartanosta,
Neiti oli itse jauhamassa,
Kiven-puussa kiikkumassa,
Kiven-puu käkenä kukkui,
Laklana kiven lapatta,
Kiven siili sirkkusena,
Kivi helmenä heläsi.»
»Kävi siitä toisen kerran,
Astui pellon pientaretse,
Neiti oli matara-maalla,
450. Keikkui kelta-kankahilla,
Paineli puna-patoja,
Keitti kelta-kattiloita.»
»Kävi kerran kolmannenki
Neien akkunan alatse,
Kuuli neitosen kutovan,
Pirta käessä piukkoavan,
Sukkulainen suikahteli
Kuin kärppä kiven kolossa,
Pirkaeli pirran pii'it
460. Kuin on tikka puun kylessä,
Käärilauta käännähteli
Kuin orava oksa-puussa.»
Siitä Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kutti, kutti neitoseni!

437: 3. suoraan ylös.
444: 1. talvisorsana; allina.

Enkö ja sanonut ai
Elä kuusissa kukal
Elä laula laksoloiss
Näytä kaulan kaare
470. Käsivarren valkeut
Ripeyttä rinnan nu
Muun on muo'on n
»Kaiken syystä s
Keikutin tämän kes
Jop' on kerkeän k
Jopa toisen touko-
Laatiomme piilo-pi
Pienet piilo-ikkunai
Neien kangasta ku
480. Neljin niisin niukut
Ettei kuule Suome
Suomen sulhot, ma
Lausui lapsi latti
Kaksi-viikkoinen k
»Helppo on hepo s
Sorajouhi suojaella,
Paha on neitonen
Hivus pitkä piilotel
Laatisit kivisen lin
490. Keskelle meren sel
Siellä piikoja piellä
Kanojasi kasvatella,
Eip' on piile piiat
Eipä impyet ylene,
Ettei pääse suuret
Suuret sulhot, maa
Miehet pystyisin k
Heposet teräs-kape
Itse vanha Wäinä
500. Alla päin, pahoilla
Kotihinsa kulkiessa
Sanan virkkoi, noi
»Voi minua mies k
Kun en tuota tunte

473: 2. syksyä.

Naia nuorella iällä,
Etsiä elon ajalla!
Kaikkiansa se katuvi,
Joka nuorta naimistansa,
Lasna lapsen saamistansa,
Pienenä perehtimistä.»
Siinä kielti Wäinämöinen,
Epäsi Suvantolainen
Vanhan nuorta noutamasta,
Kaunista käkeämästä,
Kielti uimasta uhalla,
Veikan vettä soutamasta,
Kilvoin neittä kosjomasta
Toisen nuoremman keralla.

Kaksikymmenes Runo.

Pohjolassa teurastetaan hirveän iso härkä häiksi 1—11 naan olutta ja valmistetaan ruokia 119—516. Laitetaan sa väkeä häihin kutsumaan; Lemminkäinen yksin jätetään k 517—614.

Mitä nyt laulamme lajia,
Kuta virttä vieretämme?
Tuota laulamme lajia,
Tuota virttä vieretämme:
Noita Pohjolan pitoja,
Jumalisten juominkia.
Viikon häitä hankittihin,
Valmistettihin varoja
Noilla Pohjolan tuvilla,
10. Sariolan salvoksilla.
Mitä tuohon tuotettihin,
Ja kuta veätettihin
Pohjan pitkihin pitoihin,
Suuren joukon juominkihin
Rahvahan ravitsemiksi,
Joukon suuren syöttämiksi?
Kasvoi härkä Karjalassa,
Sonni Suomessa lihosi,
Ei ollut suuri, eikä pieni,
20. Oli han oikea vasikka:
Hämehessä häntä häilyi,
Pää keikkui Kemi-joella,
Sata syltä sarvet pitkät,
Puolta toista turpa paksu,
Viikon kärppä kääntelihe
Yhen kytkyen sialla,
Päivän lenti pääskyläi
Härän sarvien väliä,
Hätäisesti päähän pää
30. Keskenä levähtämättä,
Kuun juoksi kesä-ora
Häpähältä hännän pää
Eikä päähän pääsnyt
Ensi-kuussa ennättäny
Sepä vallatoin vasik
Sonni suuri Suomalai
Karjalasta kaimattihin
Pohjan pellon pientar
Sata miestä sarviloist
40. Tuhat turvasta piteli
Härkeä taluttaessa,
Pohjolahan tuotaessa.
Härkä käyä källeröi
Sariolan salmen suus
Syöpi heinät hettehes
Selkä pilviä siveli,
Eikä ollut iskiätä,
Maan kamalan kaataj
Pohjan poikien lu'uss
50. Koko suuressa su'uss

Nuorisossa nousevassa,
Eikä varsin vanhastossa.
Tulipa ukko ulkomainen,
Virokannas Karjalainen,
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Malta, malta härkä parka,
Kun tulen kurikan kanssa,
Kamahutan kangellani
Sun katala kallohosi,
Tok' et toisena kesänä
Kovin käännä kärseäsi,
Tölläytä turpoasi
Tämän pellon pientarella,
Sariolan salmen suussa!»
Läksi ukko iskemähän,
Virokannas koskemahan,
Palvoinen pitelemähän;
Härkä päätä häiläytti,
Mustat silmänsä mulisti,
Ukko kuusehen kavahti,
Virokannas vitsikkohon,
Palvoinen pajun sekahan.
Etsittihin iskiätä,
Sonnin suuren sortajata
Kaunihista Karjalasta,
Suomen suurilta tiloilta,
Vienosta Wenäjän maasta,
Ruotsin maasta rohkeasta,
Lapin laajoilta periltä,
Turjan maasta mahtavasta,
Etsittihin Tuonelasta,
Manalasta maanki alta,
Etsittihin, eipä löytty,
Haettihin, ei havaittu.
Etsittihin iskiätä,
Katsottihin kaatajata
Selvältä meren selältä,
Lakeilta lainehilta.
Mies musta merestä nousi,
Uros umpi-lainehista
Aivan selvältä selältä,
Ulapalta aukealta,
Ei tuo ollut suurimpia,
Eikä aivan pienimpiä:
Alle maljan maata mahtui,
Alle seulan seisomahan.
Se oli ukko rauta-koura,
Rauan karva katsannolta,
Päässä paatinen kypärä,
Jaloissa kiviset kengät,
Veitsi kultainen käessä,
Varsi vasken kirjavainen.
Saip' on siitä iskiänsä,
Tapasipa tappajansa,
Suomen sonni sortajansa,
Maan kamala kaatajansa.
Heti kun näki eränsä,
Ruhtoi niskahan rutosti,
Sorti sonnin polvillensa,
Kyten maahan kyykähytti.
Saiko paljo saalihiksi?
Saanut ei paljo saalihiksi:
Sata saavia lihoa,
Sata syltä makkarata,
Verta seitsemän venettä,
Kuuta kuusi tynnyriä
Noihin Pohjolan pitoihin,
Sariolan syöminkihin.
Tupa oli tehty Pohjolassa,
Tupa laitto, pirtti suuri,
Sivulta yheksän syltä,
Päästä seitsentä leveä,
Kukko kun laessa lauloi,
Ei sen ääni maahan kuulu,
Penin haukunta perässä
Ei kuulu ovehen asti.
Tuop' on Pohjolan emäntä
Liikkui sillan liitoksella,

120: 2. laaja; avara.

Laahoi keski-lattialla,
130. Arvelee, ajattelevi:
»Mistäpä olutta saamme,
Taarit taiten laittelemme
Näille häille hankkimille,
Pioille piettäville,
En tieä tekoa taarin,
Enkä syntyä olosen.»
Olipa ukko uunin päällä,
Lausui ukko uunin päältä:
»Ohrasta oluen synty,
140. Humalasta julki-juoman,
Vaikk' ei tuo ve'että synny,
Eikä tuimatta tuletta.»
»Humala Remusen poika
Piennä maahan pistettihin,
Kyynä maahan kynnettihin,
Viholaisna viskottihin
Vierehen Kalevan kaivon,
Osmon pellon penkerehen;
Siitä nousi nuori taimi,
150. Yleni vihanta virpi,
Nousi puuhun pienoisehen,
Kohen latvoa kohosi.»
»Onnen ukko ohran kylvi
Osmon uuen pellon päähän,
Ohra kasvoi kaunihisti,
Yleni ylen hyvästi
Osmon uuen pellon päässä,
Kaskessa pojan Kalevan.»
»Oli aikoa vähäisen,
160. Jo huuhui humala puusta,
Ohra lausui pellon päästä,
Vesi kaivosta Kalevan:
»Millom yhteen yhymme,
Kenssa tomen tosahimme?
Yksin on elo ikava,
Kahen, kolmen kaunoisampi.»

»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä
Otti ohrasen jyviä,
170. Kuusi ohrasen jyveä,
Seitsemän humalan päätä,
Vettä kauhoa kaheksan,
Niin pani pa'an tulelle,
Laittoi keiton kiehumahan,
Keitti ohraista olutta
Kerkeän kesäisen päivän
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen
Puisen uuen uurtehesen,
180. Korvon koivuisen sisähän.»
»Sai oluen panneheksi,
Ei saanut hapanneheksi;
Arvelee, ajattelevi,
Sanan virkkoi, noin nimesi
»»Mitä tuohon tuotanehe,
Ja kuta katsottanehe
Oluelle happaimeksi,
Kaljalle kohottimeksi?»»
»Kalevatar kaunis neitö
190. Se on sormilta sorea,
Aina liukas liikunnolta,
Aina kengältä kepeä,
Liikkui sillan liitoksella,
Keikkui keski-lattialla
Yhtä toista toimitellen
Kahen kattilan kesellä,
Näki puikon lattialla,
Poimi puikon lattialta.»
»Katselevi, kääntelevi:
200. »»Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä,
Hyvän immen hyppysissä,
Jos kannan Kavon kätehen
Hyvän immen hyppysihin?»

[illegible] 124 [illegible]

[illegible] 3. keskellä.

ıtoipa Kavon kätehen,
immen hyppysihin,
kaksin kämmeninsä,
rti käsin molemmin
pihin reisihinsä,
valkea orava.»
n se neuvoi poikoansa,
istansa opasti:
'aínen kummun kulta,
un kukka, maan ihana,
tuonne, kunne käsken,
käsken ja kehoitan:
sahan Metsolahan,
ıhan Tapiolahan,
puuhun pienoisehen,
tarha-latvaisehen,
i kokko kouraiseisi,
skis' ilman lintu,
kuusesta käpyjä,
stä helpehiä,
nna Kavon kätehen,
en Osmottaren!»»
ısi orava juosta,
ıhäntä pyörähellä,
uosta matkan pitkän,
n välit samota,
poikki, toisen pitkin,
nnen vähän vitahan
sahan Metsolahan,
ahan Tapiolahan.»
ıi kolme korpi-kuusta,
pienoista petäätä,
kuusehen norolla,
hän kankahalla,
kokko kouraisnunna,
nnä ilman lintu.»
koi kuusesta käpyjä,
istä päitä lehvän,
kätki kynsihinsä,
ısi käpälihinsä,

Ne kantoi Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin.»
»Kapo pisti kaljahansa,
Osmotar oluehensa.
Eip' ota olut hapata,
250. Juoma nuori noustaksensa.»
»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä
Ainakin ajattelevi:
»»Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happaimeksi,
Kaljalle kohottimeksi?»»
»Kalevatar kaunis neiti,
Se on sormilta sorea,
Aina liukas liikunnolta,
260. Aina kengältä kepeä,
Liikkui sillan liitoksella,
Keikkui keski-lattialla
Yhtä toista toimitellen
Kahen kattilan kesellä,
Näki lastun lattialla,
Poimi lastun lattialta.»
»Katselevi, kääntelevi:
»»Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä,
270. Hyvän immen hyppysissä,
Jos kannan Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin?»»
»Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykerti käsin molemmin
Molempihin reisihinsä,
Syntyi näätä kulta-rinta.»
»Niin se neuvoi nääteänsä,
280. Orpo-lastansa opasti:
»»Näätäseni, lintuseni,
Rahan-karva kaunoiseni,
Mene tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan:

Kontion kivi-kololle,
Metsän karhun kartanolle,
Jossa karhut tappelevat,
Kontiot kovin elävät,
Kourin hiivoa kokoa,
290. Käsin vaahtea valuta,
Se kanna Kavon kätehen,
Tuo olallen Osmottaren!»»
»Jopa taisi näätä juosta,
Rinta kulta riehätellä,
Pian juoksi matkan pitkän,
Välehen välit samosi,
Joen poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Kontion kivi-kololle,
300. Karhun louhi-kammiolle,
Siellä karhut tappelevat,
Kontiot kovin elävät
Rautaisella kalliolla,
Vuorella teräksisellä.»
»Valui vaahti karhun suusta,
Hiiva hirveän kiasta,
Käsin vaahtea valutti,
Kourin hiivoa kokosi,
Sen kantoi Kavon kätehen,
310. Hyvän immen hyppysihin.»
»Osmotar oluehensa,
Kapo kaatoi kaljahansa,
Ei ota olut hapata,
Mehu miesten puurakoia.»
»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä
Ainakin ajattelevi:
»»Mitä tuohon tuotanche
Oluelle happaimeksi.
320. Kaljalle kohottimeksi?»»
»Kalevatar kaunis neiti,
Tyttö sormilta sorea.
Aina liukas liikkunnolta,
Aina kengältä kepeä,
Liikkui sillan liitoksella,
Keikkui keski-lattialla
Yhtä toista toimitellen
Kahen kattilan välillä,
Näki maassa palkoheinän,
330. Poimi maasta palkoheinän.»
»Katselevi, kääntelevi:
»»Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä,
Hyvän immen hyppysissä,
Jos kannan Kavon kätehen
Hyvän immen hyppysihin?»
»Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
340. Hykerti käsin molemmin
Molempihin reisihinsä,
Mehiläinen siitä syntyi.»
»Niin se neuvoi lintuansa,
Mehiläistänsä opasti:
»»Mehiläinen lintu liukas,
Nurmen kukkien kuningas,
Lennä tuonne, kunne käsk
Kunne käsken ja kehoitan:.
Saarelle selälliselle,
350. Luo'olle merelliselle,
Siell' on neiti nukkununna,
Vyö vaski valahtanunna,
Sivulla simainen heinä,
Mesi-heinä helmassansa,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kaavussasi
Heleästä heinän päästä,
Kukan kultaisen kuvusta,
Se kanna Kavon kätehen,
360. Tuo olallen Osmottaren!»
»Mehiläinen lintu liukas
Jopa lenti, jotta joutui,
Pian lenti matkan pitkän,
Välehen välit lyhenti,

Meren poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Saarehen selällisehen,
Luotohon merellisehen,
Näki neien nukkunehen,
Tina-rinnan riutunehen
Nurmelle nimettömälle,
Mesi-pellon pientarelle,
Kupehella kulta-heinä,
Vyöllänsä hopea-heinä.»
»Kasti siipensä simahan,
Sulkansa mesisulahan
Helevässä heinän päässä,
Kukan kultaisen nenässä,
Sen kantoi Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin.»
»Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa,
Siit' otti olut hapata,
Siitä nousi nuori juoma
Puisen uuen uurtehessa,
Korvon koivuisen sisässä,
Kuohui korvien tasalle,
Ärjyi päällen äyrähien,
Tahtoi maahan tyyräellä,
Lattialle lasketella.»
»Oli aikoa vähäisen,
Pirahteli pikkaraisen,
Joutui juomahan urohot,
Lemminkäinen liiatenki,
Juopui Ahti, juopui Kauko,
Juopui veitikkä verevä
Oluelta Osmottaren,
Kaljalta Kalevattaren.»
»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä
Hän tuossa sanoiksi virkki:
»»Voi poloinen päiviäni,
Kun panin pahan oluen,
Tavattoman taarin laitoin,
Ulos korvosta kohosi,
Lattialle lainehtivi!»»
»Punalintu puusta lauloi,
Rastas räystähän rajalta:
»»Ei ole paha-oloinen,
On juoma hyvä-oloinen
Tynnyrihin tyhjettävä,
Kellarihin käytettävä,
Tynnyrissä tammisessa,
Vaski-vannetten sisässä.»»
»Se oli oluen synty,
Kalevaisten kaljan alku,
Siitä sai hyvän nimensä,
Siitä kuulun kunniansa,
Kun oli hyvä-oloinen,
Hyvä juoma hurskahille,
Pani naiset nauru-suulle,
Miehet mielelle hyvälle,
Hurskahat iloitsemahan,
Hullut huppeloitsemahan.»
Siitä Pohjolan emäntä,
Kun kuuli oluen synnyn,
Koki vettä suuren korvon,
Uuen puisen puolellensa,
Siihen ohria oloksi,
Ja paljo humalan päitä;
Alkoi keitteä olutta,
Väki-vettä väännätellä
Uuen puisen uurtehessa,
Korvon koivuisen sisässä.
Kuut kiviä kuumettihin,
Kesät vettä keitettihin,
Salot puita poltettihin,
Kaivot vettä kannettihin,
Jo salot saristui puista,
Veet väheni lähtehistä
Olosia pantaessa,
Kaljoja kyhättäessä

439: 3. harveni.

Pohjan pitkiksi pioiksi,
Hyvän joukon juomingiksi.
Savu saarella palavi,
Tuli niemen tutkaimella,
Nousipa savu sakea,
Auer ilmahan ajoihe
Tuimilta tuli-sioilta,
450. Varavilta valkeilta,
Täytti puolen Pohjan maata,
Kaiken Karjalan sokisti.
Kansa kaikki katsahtavi,
Katsahtavi, kaivahtavi:
»Mistäpä savunen saapi,
Auer ilmahan ajaikse?
Pienikö soan savuksi,
Suuri paimosen paloksi.»
Tuop' on äiti Lemminkäisen
460. Aivan aamulla varahin
Läksi vettä lähteheltä,
Näkevi savun sakean
Pohjaisilla maailmoilla,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Nuo onpi soan savuja,
Varsin vaino-valkeita.»
Itse Ahti Saarelainen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Katseleikse, käänteleikse,
470. Arvelee, ajattelevi:
»Josp' on kaalan katsomahan,
Likeltä tähystämähän,
Mistä tuo savunen saapi,
Auer ilman täyttelevi,
Oisiko soan savuja,
Noita vaino-valkeita.»
Kaaloi Kauko katsomahan
Savun syntymä-sioa,
Ei ollut soan tulia,
480. Eikä vaino-valkeita,
Olipa olut-tulia,
Kaljan keitto-valkeita
Sariolan salmen suulla,
Niemen kaiskun kainalossa.
Siinä Kauko katselevi,
Silmä karsas Kaukon pääss
Silmä karsas, toinen kiero,
Suu vähiten väärällänsä;
Virkki viimein katsellessa,
490. Poikki salmesta sanovi:
»Oi armas anoppiseni,
Pohjan ehtoisa emäntä!
Laitapa oluet oivat,
Keitä kaljat kelvolliset
Juotavaksi joukon suuren,
Lemminkäisen liiatenki
Noissa häissänsä omissa
Kera nuoren tyttäresi!»
Sai olonen valmihiksi,
500. Mehu miesten juotavaksi,
Pantihin olut punainen,
Kalja kaunis käytettihin
Maan alle makoamahan
Kivisessä kellarissa,
Tammisessa tynnyrissä,
Tapin vaskisen takana.
Siitä Pohjolan emäntä
Laittoi keitot kiehumahan,
Kattilat kamuamahan,
510. Riehtilät remuamahan,
Leipoi siitä leivät suuret,
Suuret talkkunat taputti
Hyvän rahvahan varaksi,
Joukon suuren syötäviksi
Pohjan pitkissä pioissa,
Sariolan juomingissa.
Saipa leivät leivotuksi,
Talkkunat taputetuksi,
Kului aikoa vähäisen,
520. Pirahteli pikkaraisen,
Olut tykki tynnyrissä,
Kalja keikkui kellarissa·

ıyt juojani tulisi,
ni laittauisi,
linen kukkujani,
ıen laulajani.»
ihin laulajata,
sta laulajata,
lista kukkujata,
ta karehtiata;
ı tuotu laulajaksi,
kunnon kukkujaksi,
ssa laulajata,
ı karehtiata,
on leuat lonkallahan,
hampahat hajalla.
ihin laulajata,
sta laulajata,
lista kukkujata,
a karehtiata;
ın tuotu laulajaksi,
unnon kukkujaksi,
essa laulajata,
uussa kukkujata,
kiel' on kimmeltynnä,
kanta kammeltunna.
si olut punainen,
nuori juoma
ıssa tammisessa,
vaskisen takana:
t laita laulajata,
ta laulajata,
ista kukkujata,
a karehtiata,
poikki vanteheni,
ıhjani porotan.»
ı Pohjolan emäntä
ıtsut kulkemahan,
vaeltamahan,
ın sanoiksi virkki:

»Ohoh piika pikkarainen,
Orjani alinomainen!
Kutsu rahvasta kokohon,
Miesten joukko juominkihin,
Kutsu kurjat, kutsu köyhät,
Sokeatki, vaivaisetki,
Rammatki, rekirujotki,
Sokeat venehin soua,
Rammat ratsahin ajele,
570. Rujot rein remmätellös!»
»Kutsu kaikki Pohjan kansa,
Ja kaikki Kalevan kansa,
Kutsu vanha Wäinämöinen
Lailliseksi laulajaksi,
Elä kutsu Kaukomieltä,
Tuota Ahti Saarelaista!»
Tuop on piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Miks' en kutsu Kaukomieltä,
580. Yhtä Ahti Saarelaista?»
Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan vastaten sanovi:
»Siks' et kutsu Kaukomieltä,
Tuota lieto Lemminkäistä,
Kun on kaikitse toraisa,
Aivan tarkka tappelia,
Tehnyt on häissäki häpeät,
Pitoloissa pillat suuret,
Nauranut pyhäiset piiat
590. Pyhäisissä vaattehissa.»
Tuop' on piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mistä tieän Kaukomielen,
Iotta heitän kutsumatta,
En tunne Ahin kotia,
Kaukomielen kartanoa.»
Sanoi Pohjolan emäntä,
Itse lausui ja nimesi:

viejät.

588: 2. turmiot.

«Hyvin tunnet Kaukomielen,
600. Tuon on Ahti Saarelaisen,
Ahti saarella asuvi,
Veitikkä vesien luona,
Laajimman lahen sivulla,
Kaukoniemen kainalossa.»
Tuop' on piika pikkarainen,
Raataja rahan alainen

Kantoi kutsut kuu
Keruhut kaheksiall
Kutsui kaiken Poh
610. Ja kaiken Kalevan
Nuotki hoikat huo
Kaita-kauhtanat ka
Yks' on aino Ahti
Senp' on heitti ku

Yhdeskolmatta Runo.

ıo ja sulhaiskansa vastaan otetaan Pohjolassa 1—226. Vie-etään ja juotetaan yltäkyllätisesti 227—252. Wäinämöinen küttelee talonväkeä 253—438.

p' on Pohjolan emäntä,
an vaimo vanha
kona olia,
eillansa asuja,
i suolta ruoskan roiske,
lta re'en ratina,
lmänsä luotehelle,
päätä päivän alle,
e, ajattelevi:
mä väki väjyvi
raukan rannoilleni,
ıko sotaväkeä?»
oi tuota katsomahan,
i tähyämähän,
ıt sotaväkeä,
uri sulhaiskansa,
keskellä väkeä,
rahvahan raossa.
Pohjolan emäntä,
ın vaimo vanha,
ınsi vävyn tulevan,
virkkoi, noin nimesi:
ı tuulen tuulevaksi,
pystyn viereväksi,
Meren rannan roikkivaksi,
Someren karehtivaksi,
Kaaloin tuota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Eipä tuuli tuullutkana,
30. Pino pysty vierrytkänä,
Meren ranta rauennunna,
Someret karehtinunna,
Vävyni väki tulevi,
Saoin kaksin käänteleikse.»
»Mistä mä vävyni tunnen,
Vävyni väen seasta?
Tuttu on vävy väestä,
Tuttu tuomi muista puista,
Tammi virpi-varpasista,
40. Kuuhut taivahan tähistä.»
»Vävy on mustalla orolla,
Niinkun syövällä suella,
Kantavalla kaarnehella,
Lentävällä lievehellä,
Kuusi kulta-sirkkulaista
Vempelellä kukkumassa,
Seitsemän sini-otusta
Rahkehella laulamassa.»

·yntulo virsi.

47: 3. elävää.

Kuuluvi kumu kujasta,
50. Aisan kalke kaivotieltä,
Jo vävy pihalle saapi,
Vävyn kansa kartanolle,
Vävy on keskellä väkeä,
Hyvän rahvahan raossa,
Ei ole varsin eellimmäisnä,
Eikä aivan jälkimmäisnä.
»Pois pojat, ulos urohot,
Pihalle pitimmät miehet
Rinnuksia riistamahan,
60. Rahkehia raastamahan,
Aisoja alentamahan,
Tuomahan vävy tupahan!»
Juoksevi vävyn oronen,
Kirjo-korja kiäättävi
Pitkin appelan pihoa,
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Oi sie orja palkkalainen,
Kylän kaunoinen kasakka!
Ottaos vävyn oronen,
70. Lasketellos laukki-otsa
Vaskisista valjahista,
Tinaisista rinnuksista,
Rahaisista rahkehista,
Vesaisista vempelistä,
Viekösi vävyn oronen,
Talutellos taitavasti
Sulkkuisista suitsiloista,
Päitsistä hopea-päistä
Piehtaroille pehmeille,
80. Tasaiselle tanterelle,
Vienolle viti-lumelle,
Maalle maion karvaiselle!»
»Juottaos vävyni varsa
Lähisestä lähtehestä,
Joka seisovi sulana,
Heraisena herhettävi
Alla kullan kuusen juuren,
Alla pensivän petäjän!»
»Apata vävyni varsa
90. Koropasta kultaisesta,
Vaskisesta vakkaisesta
Pestyin ohrin, lestyin leivi
Keitetyin kesäisin vehnin,
Survotuin suvi-rukihin!»
»Vie siitä vävyn oronen
Soimelle sopimmaiselle,
Ylimmäiselle sialle,
Taimpahan tanhuahan,
Sito'os vävyn oronen
100. Kultaisista koltsasista
Rautaisehen renkaisehen,
Patvisehen patsaisehen;
Pankosi vävyn orolle
Kappa kauroja etehen,
Toinen heinän helpehiä,
Kolmas ruumenen muruja!
»Sukios vävyn oronen
Mursun-luisella sualla,
Jott' ei karva katkeaisi,
110. Sora-jouhi sorkahtaisi;
Kattaos vävyn oronen
Loimella hopeisella,
Kuomikolla kultaisella,
Vanumalla vaskisella!»
»Kylän pojat kyyhkyläis
Viekätte vävy tupahan,
Hivuksin hatuttomana,
Käen kintahattomana!»
»Vuotas katselen vävyä,
120. Jos sopii vävy tupahan
Ilman uksen ottamatta,
Pihtipuolen purkamatta,
Kamanan korottamatta,

90: 1. vakasta.
92: 3. selvin, joista kaunat ovat e
100: 2. renkaista.
102: 1. visaisehen.
113: 1. kutomalla.
123: 1. ylipienan ovireiässä.

sen alentamatta,
einän sortamatta,
rren muuttamatta!»
ahu vävy tupahan,
ihja laipiohon
iksen ottamatta,
ilen purkamatta,
in korottamatta,
sen alentamatta,
einän sortamatta,
ren muuttamatta,
n päätänsä pitempi,
sta korkeampi.»
mat kohottukohot
äästä laskematta,
set alentukohot
kannan koskematta,
let välttyköhöt,
nan auetkohot
vävyn tupahan,
a aimo miehen!»
kaunoisen Jumalan,
i vävy sisähän!
katsahan tupoa,
tuvan sisähän,
iällä pöyät pesty,
vesin valeltu,
sileät sillat,
ttiat la'aistu!»
len tätä tupoa,
ota tunnekana,
iist' on pirtti tehty,
oja tänne saatu,
einät seisotettu,
tiat laottu.»
einä on siilin luista,

iton alle; laipiot ovat katon
rret.
n, neuliaisen (?).

160. Periseinä peuran luista,
Oviseinä osman luista,
Kamana karitsan luista.»
»Orret on omenapuista,
Patsas puista patviloista,
Luas-lauat lumpehista,
Laki lahnan suomuksista.»
»Rahi on rauasta rakettu,
Lautsat Saksan laahkoloista,
Pöytä kullan kirjoiteltu,
170. Silta silkillä silattu.»
»Uuni vaskesta valettu,
Pankko paasista hyvistä,
Kiukoa meren kivistä,
Karsina Kalevan puista.»
Sulho tungeikse tupahan,
Alle kattojen ajaikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Terve tänneki Jumala
Alle kuulun kurkihirren,
180. Alle kaunihin katoksen!»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Terve terve tultuasi
Tänne pienehen tupahan,
Matalaisehen majahan,
Honkaisehen huonehesen,
Petäjäisehen pesähän!»
»Ohoh orja piikaseni,
Kylän pantu palkkalainen!
Tuopa tulta tuohen päässä,
190. Temmo tervaksen nenässä
Katsellakseni vävyä,
Nähäkseni sulhon silmät,
Sinisetkö vai punaiset,
Vaiko vaate-valkeuiset.»
Orja piika pikkarainen,
Kylän pantu palkkalainen

161: 2. ahman (?).
165: 1. kiukoan vuorilaudat.
168: 3. palkeista.

Toip' on tulta tuohosessa,
Tempoi tulta tervaksessa.
»Tuli on tuohinen rämäkkä,
200. Savu musta tervaksinen,
Vävyn silmät saastuttaisi,
Mustuttais' ihanan muo'on;
Tuopa tulta tuohuksella,
Vahasella valkeaista!»
Orja piika pikkarainen,
Kylän pantu palkkalainen
Toip' on tulta tuohuksella,
Vahasella valkeaista.
Valkea savu vahainen,
210. Tuli kirkas tuohuksinen,
Valotti vävyltä silmät,
Kirkasti vävyltä kasvot.
»Jo näen vävyni silmät,
Ei siniset, ei punaiset,
Eikä vaate-valkeuiset,
Meren on vaahen valkeuiset,
Meren ruo'on ruskeuiset,
Meren kaislan kauneuiset.»
»Kylän poiat kyyhkyläiset,
220. Viekätte tätä vävyä
Isommille istumille,
Ylimmäisille sioille,
Selin seineä sinistä,
Päin pöyteä punaista,
Kohin kutsu-vierahia,
Rinnoin rahvahan remua!»
Siitä Pohjolan emäntä
Syötti, juotti vierahia,
Syötti suin sulassa voissa,
230. Kourin kuore-kokkaroissa,
Noita kutsu-vierahia,
Vävyänsä liiatenki.

Olipa lohta luotasi
Sivulla sian lihoa
Kupit kukkuraisillan
Vait varpe-laitehilla
Syöä kutsu-vierahie
Ja vävysen liiatenki
Sanoi Pohjolan en
240. »Oi sie piika pikkar
Tuop' on tuopilla o
Kanna kaksi-korvais
Noille kutsu-vierahil
Vävylleni liiatenki!»
Tuop' on piika pi
Raataja rahan alaine
Antoi tuopin totta t
Viisi-vantehen vikoa
Huuhtoa humalan p
250. Vaahen parrat valk
Noilta kutsu-vierahi
Ja vävyltä liiatenki.
Mitä nyt olut osas
Virkki viisi-vantehi
Kun oli luona laulaj
Kunnollinen kukkuj
Olipa vanha Wäinä
Virren ponsi polvui
Laaullisna laulajana,
260. Parahana taitajana?
Ensin ottavi olutt
Siitä tuon sanoiksi
»Olukkainen, juomu
Elä miestä jouten j
Laita miehet laulan
Kulta-suut on kukk
Isännät imehtelevät
Emännät ajatteleva

203: 3. kynttilällä.
204: 1. vaha-, vaksikynttilällä.
216: 3. vahdon.

236: 2. s. o. niin täynnä, e jatkaa l. korottaa. Varpe rotus.
258· 2. perä; vahvus.

n laulut lauennehet,
let kirvonnehet,
nin pahan oluen,
ttelin juoman kehnon,
laula laulajamme,
i hyvät runomme,
tulta-vierahamme,
ilo-käkemme.»
is tässä kukkunevi,
kielin laulanevi
Pohjolan pioissa,
n juomingissa,
issä lautsat laula,
lautsan istujaiset,
ei lausahtele,
lattian käviät,
kunat iloitse,
ikkunan isännät,
öykä pöyän äärot,
pöyän äärelliset,
reppänät remuile,
reppänän alaiset.»
ipsi lattialla,
arta pankon päässä,
lapsi lattialta,
pankolta pakisi:
e iso iältä,
varren kasvannolta,
tuitenki, kaikitenki,
muut lihavat laula,
paksummat pajaha,
mmät vierettele,
ä laulan laiha poika,
kuiva kuikuttelen,
laihoilta lihoilta,
lta kuuttomilta
iltamme iloksi,
kuulun kunniaksi.»

ttomilta; ihrattomilta.

Olipa ukko uunin päällä,
Tuopa tuon sanoiksi virkki:
»Ei ole lasten laululoista,
310. Kurjien kujerteloista,
Valehia lasten laulut,
Tyhjiä tytärten virret;
Anna virsi viisahalle,
Laulu lautsan istujalle!»
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Onko tässä nuorisossa,
Koko suuressa su'ussa,
Ken panisi käen kätehen,
320. Ha'an toisehen hakahan,
Ja saisi sanelemahan,
Laikahtaisi laulamahan
Päivän päätyvän iloksi,
Illan kuulun kunniaksi?»
Sanoi ukko uunin päältä:
»Ei ole tässä ennen kuultu,
Ei ole kuultu, eikä nähty
Sinä ilmoisna ikänä
Parempata laulajata,
330. Tarkempata taitajata,
Kun mitä minä kujerrin,
Lauleskelin lapsempana,
Laulelin lahen vesillä,
Kajahtelin kankahilla,
Kukkuelin kuusikoilla,
Sanelin salo-metsillä.»
»Ääni oli suuri ja sorea,
Säveleni sangen kaunis,
Se silloin jokena juoksi,
340. Vesi-virtana vilisi,
Kulki kuin lyly lumella,
Purje-laiva lainehilla;
Vaan en nyt sanoa saata,
Tuot' en tarkoin tunnekana,
Mikä sorti suuren äänen,
Äänen armahan alenti,

Ei se nyt jokena juokse,
Lainehina lailattele,
On kuin karhi kannostossa,
350. Hangella havu-petäjä,
Reki rannan hiekkasilla,
Vene kuivilla kiviljä.»
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kun ei toista tullekana
Kerallani laulamahan,
Yksin lähtenen runoille,
Laikahtanen laulamahan,
Kun olen luotu laulajaksi,
360. Sattunut saneliaksi,
En kysy kylästä tietä,
Päätä virren vierahalta.»
Siitä vanha Wäinämöinen,
Virren ponsi polvuinen
Istuihen ilon teolle,
Laulu-työlle työntelihe,
Ilo-virret vieressänsä,
Saatavillansa sanaset.
Lauloi vanha Wäinämöinen,
370. Sekä lauloi, jotta taitoi,
Ei sanat sanoihin puutu,
Virret veisaten vähene,
Ennen kalliot kiviä,
Umpi-lammit lumpehia.
Siinä lauloi Wäinämöinen,
Pitkin iltoa iloitsi,
Naiset kaikki nauru-suulla,
Miehet mielellä hyvällä,
Kuuntelivat, kummeksivat.
380. Wäinämöisen väännätystä,
Kun oli kumma kuulianki,
Ihme ilmankin olian.
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Virkki virtensä lopulla:
»Mitäpä minusta onpi
Laulajaksi, taitajaksi,
En minä mitänä sa
En kuhunkana kyk
Oisi luoja laulamas
390. Suin sulin sanelem
Luoja laulun laulel
Lauleleisi, taiteleisi.
»Laulaisi meret m
Meren hiekat hiera
Meren mullat maltt
Suoloiksi meren so
Lehot laajat leipä-n
Aho-vieret vehnä-n
Mäet mämmi-kakka
400. Kalliot kanan muni
»Lauleleisi, taitele
Saneleisi, saatteleis
Laulaisi tähän talol
Läävät täysi lähten
Kujat täysi kukkap
Ahot maion antajia
Sata sarven kantaj
Tuhat tuojoa utare
»Lauleleisi, taitele
410. Saneleisi, saatteleis
Isännille ilves-turki
Emännille verka-vi
Tyttärille ummis-ke
Pojille punaiset pai
»Annap' ainaki Ju
Toisteki totinen luc
Näin näissä elettäv
Toiste toimieltavak
Näissä Pohjolan pi
420. Sariolan juomingiss
Oloset jokena juost
Me'et virtana vilata
Näissä Pohjolan tu
Sariolan salvoksiss
Jotta päivin laulelt
Illoin tehtäisi iloa

nän isännän,
lla emännän!»
ohon Jumala palkan,
oston kostakohon,
e pöyän päähän,
llen aittahansa,

Pojillen apaja-veelle,
Kangaspuihin tyttärille,
Jott' ei konsana katuisi,
Vuonna toisna voikahtaisi
Näitä pitkiä pitoja,
Suuren joukon juominkia!»

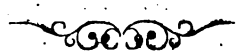

Kahdeskolmatta Runo.

Morsianta valmistetaan lähtemään ja muistutetaan niin kuin tulevista päivistänsä 1—124. Morsian tulee huolelle 1 Morsianta itketetään 185—382. Morsian itkee 383—448. anta lohdutellaan 449—522.

Kun oli kyllin häitä juotu,
Pietty pitoja noita,
Häitä Pohjolan tuvilla,
Pitoja Pimentolassa,
Sanoi Pohjolan emäntä
Ilmariselle vävylle:
»Mit' istut iso-sukuinen,
Maan valio valvattelet,
Istutko ison hyvyyttä,
10. Vai emonko armautta,
Vaiko pirtin valkeutta,
Naima-kansan kauneutta?»
»Et istu ison hyvyyttä,
Et emosen armautta,
Etkä pirtin puhtautta,
Naima-kansan kauneutta,
Istut impesi hyvyyttä,
Neien nuoren armautta,
Valvattisi valkeutta,
20. Kassa-pääsi kauneutta.»
»Sulho viljon veljyeni,
Vuotit viikon, vuota vielä,
Ei ole valmis valvattisi,
Suorinut iki-sopusi,
Puol' on päätä palmi
Puoli palmikoitsemat
»Sulho viljon veljy
Vuotit viikon, vuota
Ei ole valmis valvatt
30. Suorinut iki-sopusi,
Yks' on hiema hiem
Toinen hiemoteltavar
»Sulho viljon veljy
Viikon vuotit, vuota
Ei ole valmis valvatt
Suorinut iki-sopusi,
Vast' on jalka kengi
Toinen kengiteltävän
»Sulho viljon veljy
40. Viikon vuotit, vuota
Ei ole valmis valvat
Suorinut iki-sopusi,
Käsi on toinen kinn
Toinen kinnasteltava
»Sulho viljon veljy
Viikon vuotit, et vä

7—124. Morsiamen-antovirsi.

24: 3. kumppalisi; toverisi.
31: 3. hia; hiha.

on nyt valvattisi,
ut sorsasesi.»
jo myöten myöty neiti,
kaupattu kananen!
on liittosi likellä,
isnä lähtö-aika,
vieja vieressäsi,
si ovilla,
sia purevi,
ittä vuottelevi.»
rakas rahoihin,
ättä antamahan,
ihlan ottelohon,
en sovittelohon
rakas rekehen,
irjo-korjasehen,
äymähän kylähän,
vä lähtemähän!»
äijän nuori neiti
uolesi katsellut,
i ymmärrellyt,
kautun kaupan,
en itkemisen,
oikerrehtamisen,
sit isosi koista,
yntymä-sioilta,
itoisen emosi,
i kartanoilta.»
sinun eleä
attosi tiloilla,
kukkana kujilla,
lla mansikkana,
oille vuotehelta,
makoamasta,
stä vehnäisille,
ille pehusta,
voinut voita syöä,
sian-lihoa!»

set eli kirnun pettäjäiset s. o.
et kirnuessa; kirnujaiset.

»Ei ollut huolta ollenkana,
Ajatusta aioinkana,
Annoit huolla honkasien,
Ajatella aiaksien,
Surra suolla suo-petäjän,
90. Kangas-koivun kankahalla,
Itse liehuit lehtyisenä,
Perhosena pyörähtelit,
Marjana emosi mailla,
Vaapukkana vainiolla.»
»Lähet nyt talosta tästä,
Menet toisehen talohon,
Toisehen emon alahan,
Perehesen vierahasen,
Toisin siellä, toisin täällä,
100. Toisin toisessa talossa,
Toisin siellä torvet soivat,
Toisin ukset ulvaisevat,
Toisin vierevät veräjät,
Sanovat sarana-rauat.»
»Et osaa ovissa käyä,
Veräjissä vieretellä
Talon tyttären tavalla,
Et tunne puhua tulta,
Etkä liettä lämmitteä
110. Talon miehen mieltä myöten.»
»Niinkö luulit neito nuori,
Niinkö tiesit, jotta luulit,
Luulit yöksi lähteväsi,
Päivällä paloavasi?
Etpä yöksi lähtenynnä,
Etkä yöksi, et kaheksi,
Jopa jou'uit viikommaksi,
Kuuksi päiväksi katosit,
Läksi ison majoilta,
120. Elin-ajaksi emosi;
Askelt' on piha pitempi,
Kynnys hirttä korkeampi

109: 2. tulisiaa; uunia.

Sinun toiste tullessasi,
Kerran kertaellessasi.»
Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,
Suru syämmelle panihe,
Vesi silmille vetihe,
Itse tuon sanoiksi saatti:
130. »Noinpa tiesin, noinpa luulin,
Noinpa arvelin ikäni,
Sanoin kaiken kasvin-aian:
Et sä neiti neiti olle
Oman vanhemman varassa,
Oman taaton tanterilla,
Vanhan maammosi majoilla;
Äskenpä olisit neiti
Miehelähän mennessäsi,
Kun oisi jalka kynnyksellä,
140. Toinen korjassa kosian,
Oisit päätäsi pitempi,
Korvallista korkeampi.»
»Tuota toivoin tuon ikäni,
Katsoin kaiken kasvin-aian,
Vuotin kun hyveä vuotta,
Katsoin kuin kesän tuloa;
Jo nyt on toivoni toeksi,
Lähtöni lähemmä saanut,
Jop' on jalka kynnyksellä,
150. Toinen korjassa kosian,
Enkä tuota tunnekana,
Mikä muutti multa mielen,
En lähe ilolla mielin,
Enkä riemulla eriä
Tästä kullasta koista,
Iän nuoren istumasta,
Näiltä kasvin-kartanoilta,
Ison saamilta eloilta;
Lähen hoikka huolissani,
160. Ikävissäni eriän,
Kuin syksyisen yön sylihin,
Keväisen kierän päälle,
Jälen jäällä tuntumatt
Jalan iskun iljangolla.
»Miten lieki mieli m
Mieli muien morsiant
Tok' ei muut muretta
Kanna kaihoista syän
Kuin kannan minä k
170. Kannan mustoa mure
Syäntä syen näköistä,
Huolta hiilen karvalli
»Niin on mieli miek
Autuaallisten ajatus,
Kuin keväinen päivä
Kevät-aamun aurinko
Mitenpä minunki miel
Minun synkeä sisuni?
On kuin laaka lammi
180. Kuin pimeä pilven ra
Kuin syksyinen yö p
Talvinen on päivä m
Viel' on mustempi si
Synkeämpi syksy-yöt
Olipa akka askar-v
Talon ainoinen asuja,
Hänpä tuon sanoiksi
»Kutti, kutti neiti nu
Etkö muista, kuin sa
190. Sanelin saoinki kerro
Elä sulho'on ihastu,
Elä sulhon suu-malo
Luota silmän luonteh
Katso jalkoihin jaloih
Sulovasti suun pitävi
Silmät luopi luopuisa
Vaikka Lempo leukal
Surma suussansa as
»Noinpa aina neitt
200. Orpanaistani opastin:

188—382. Itketysvirsi.

evi suuret sulhot,
sulhot, maan kosiat,
stahan sanele,
le puoleltasi,
sanalla tuolla,
uolla lausehella:
ıusta ollekana,
ı, lienekänä
vietävätä,
otettavata,
minun näköinen
jana eleä,
ei mukihin mennä,
a alla kynsin;
kun sanan sanoisi,
ıksi vastoaisin,
isi tukkahani,
ıisi hapsihini,
ni tuivertaisin,
ıni haivertaisin.»»
nä sitä totellut,
lut minun sanoa,
kävit tulehen,
ervan keittehesen,
t revon rekehen,
arhun kantasille,
eessänsä veteä,
kauas kannatella,
si isännän,
jaksi anopin.»
t kouluhun kotoa,
ı ison pihoilta,
ı koulu käyäksesi,
tkä ollaksesi,
ı ohjat ostettuna,
tu vanki-rauat
ıä muuta vasten,
on vaivaista sinua.»
ı saat kokea koito,
tova-osainen

Apen luista leukaluuta,
Anopin kivistä kieltä,
Ky'yn kylmiä sanoja,
Naon niskan nakkeloita.»
»Kuules neiti, kuin sanelen,
Kuin sanelen, kuin puhelen!
Olit kukkana kotona,
Ilona ison pihoilla,
Iso kutsui kuutamaksi,
250. Emo päivän paisteheksi,
Veikkosi vesi-valoksi,
Siskosi sini-veraksi;
Menet toisehen talohon,
Vierahan emän alahan,
Ei vieras emosen verta,
Vaimo toinen tuojan verta,
Harvoin vieras siivoin sinkui,
Harvoin oikein opetti,
Appi haukkuvi havuiksi,
260. Anoppisi ahkioksi,
Kyty kynnys-portahiksi,
Nato naisien pakoiksi.»
»Äsken sie hyvä olisit,
Äsken kerta kelpoaisit,
Utuna ulos menisit,
Savuna pihalle saisit,
Lehtisenä lenteleisit,
Kipunoina kiiättäisit.»
»Et ole lintu lentäjäksi,
270. Etkä lehti liehujaksi,
Et kipuna kiitäjäksi,
Savu saajaksi pihalle.»
»Voi neiti sisarueni!
Jo nyt vaihoit, minkä vaihoit,
Vaihoit armahan isosi
Appehen ani paha'an,
Vaihoit ehtosen emosi

261: 1. miehen veli.
262: 1. miehen sisar.
265: s. o. jos menisit u. u.

Anoppihin ankarahan,
Vaihoit viljon veljyesi
280. Kyyttä-niskahan kytyhyn,
Vaihoit siskosi siveän
Nalja-silmähän natohon,
Vaihoit liina-vuotehesi
Nokisihin nuotioihin,
Vaihoit valkean vetesi
Likaisihin lietehisin,
Vaihoit hiekka-rantasesi
Mustihin mura-perihin,
Vaihoit armahat ahosi
290. Kanervikko-kankahisin,
Vaihoit marjaiset mäkesi
Kaski-kantoihin kovihin.»
»Niinkö luulit neito nuori,
Niinkö kasvava kananen:
Huolet loppui, työt väheni
Tämän illan istumilla;
Maata sinne vietäväsi,
Unille otettavasi?»
»Eip' on maata vieäkänä,
300. Unille otetakana,
Vasta valvoa pitävi,
Vasta huolta hoivatahan,
Ajatusta annetahan,
Pannahan pahoa mieltä.»
»Kunis huiskit hunnutoinna,
Sinis huiskit huoletoinna;
Kunis liikuit liinatoinna,
Liikuit liioitta suruitta;
Äsken huntu huolta tuopi,
310. Palttina pahoa mieltä,
Liina liikoja suruja,
Pellava perättömiä.»
»Mikäs neitosen kotona!
Niin neito ison kotona,
Kuin kunigas linnassansa,
Yhtä miekkoa vajoa!

316: s. o. miekkaa ainoastansa ei ole.

Toisin tuon miniä rau
Niin miniä miehelässä
Kuin vanki Wenäehel
320. Yhtä vahtia vajoa.»
»Teki työtä työn aja
Väänti hartian väellä,
Hipeä hien väessä,
Otsa vaahen valkeass
Kun tulevi toinen aik
Niin tulehen tuomitah
Ajetahan ahjoksehen,
Sen kätehen käsketäh
»Piteä hänen pitäisi,
330. Piteä piloisen piian
Lohen mieli, kiiskin l
Lammin ahvenen ajat
Suu sären, salakan v
Meriteiren tieto saa'a.
»Eipä tieä yksikänä,
Ymmärrä yheksänkän
Emon tuomista tytöist
Vanhempansa vaalimis
Mistä syöjä syntynevi
340. Kaluaja kasvanevi,
Lihan syöjä, luun pur
Tukan tuulelle jakaja,
Hapsien hajottelia,
Ahavalle anneksia.»
»Itke, itke neiti nuo
Kun itket, hyvinkin i
Itke kourin kyynelesi,
Kahmaloin halu-vetesi
Pisaret ison pihoille,
350. Lammit taaton lattioil
Itke tulville tupanen,
Silta-lauat lainehille!
Kun et itke itkettäiss
Itket toiste tullessasi,
Kun tulet ison kotihi

330: 2. poloisen; raukan.

isosi vanhan
savuttunehen,
ta kainalossa.»
e neiti nuori,
hyvinkin itke!
te itkettäissä,
e tullessasi,
emon kotihin,
emosi vanhan
läkähtynehen,
kupo sylihin.»
te neiti nuori,
hyvinkin itke!
e itkettäissä,
tullessasi,
tähän kotihin,
kosi verevän
ukistunehen,
kaatunehen.»
te neiti nuori,
hyvinkin itke!
e itkettäissä,
tullessasi,
tähän talohon,
osi siveän
e sortunehen,
ttu kainalossa.»
rka huokaeli,
henkäeli,
itkemähän,
tistämähän.
in kyyneleitä,
halu-vesiä
ille pihoille,
ton lattialle,
sanoiksi virkki,
ja pakisi:
t sirkkuseni,

ka.

Entiset ikä-toverit,
Kaikki kasvin-kumppalini,
Kuulkottenpa kuin sanelen!
En nyt tuota tunnekana,
Mikä lienehe minulle
Iskennä tämän ikävän,
400. Tämän huolen hoivannunna,
Tämän kaihon kantanunna,
Murehen mukaellunna.»
»Toisin tiesin, toisin luulin,
Toisin toivotin ikäni,
Käkesin käkenä käyä,
Kukahella kukkuroilla
Näille päivin päästyäni,
Näille tuumin tultuani;
Enpä nyt käkenä käyne,
410. Kukahelle kukkuroilla,
Olen kun alli aallokossa,
Tavi laajalla lahella
Uiessa vilua vettä,
Vettä jäistä järkyttäissä.»
»Voi isoni, voi emoni,
Voi on valta-vanhempani!
Minnekä minua loitte,
Kunne kannoitte katalan,
Nämät itkut itkemähän,
420. Nämät kaihot kantamahan,
Nämät huolet huolimahan,
Ja surut sureksimahan!»
»Mahoit ennen maammo rukka,
Mahoit kaunis kantajani,
Armas maion antajani,
Ihana imettäjäni
Kapaloia kantosia,
Pestä pieniä kiviä,
Kun pesit tätä tytärtä,
430. Kapalojit kaunoistasi
Näille suurille suruille,
Apeille mielaloille!»

412: 1. sorsan laji.

»Moni muualla sanovi,
Usea ajattelevi:
Ei ole huolta hurnakolla,
Ajatusta aioinkana!
Elkätte hyvät imeiset,
Elkätte sitä sanoko!
Enemp' on minulla huolta,
440. Kun on koskessa kiviä,
Pajuja pahalla maalla,
Kanervia kankahalla;
Hepo ei jaksaisi veteä,
Rauta-kisko kinkotella
Ilman luokin lekkumatta,
Vempelen värisemättä
Noita hoikan huoliani,
Mustia mureitani.»
Lauloi lapsi lattialta,
450. Kasvavainen karsinasta:
»Mitä neien itkemistä,
Suuresti sureksimista;
Anna huolia hevoisen,
Murehtia mustan ruunan,
Rauta-suisen surkutella,
Suuri-päisen päivitellä;
Hevoisell' on pää parempi,
Pää parempi, luu lujempi,
Kaulan kaari kantavampi,
460. Koko ruumis runsahampi!»
»Ei ole itettäviä,
Suuresti surettavia;
Ei sinua suolle vieä,
Ojavarrellen oteta,
Vievät vilja-mättähältä,
Vievät vielä viljemmälle,
Ottavat olut-tuvilta,
Ottavat oluemmille.»
»Kun katsot kupehellesi,
470. Oikealle puolellesi,

451—522. Mielenhyvitys-virsi.
461: 3. itkettäviä.

Onpa sulho suojass
Mies verevä vieress
Hyvä mies, hyvä h
Talon kanta kaiken
Pyyhyet pyräjämäss
Vempelellä vieremä
Rastahat iloitsemass
Rahkehilla laulamas
Kuusi kullaista käk
480. Länkilöillä lekkuma
Seitsemän sini-otus
Reen kokalla kukk
»Ellös olko millä
Emon tuoma tuolla
Et panna pahenem
Pannahan paranem
Miehen kyntäjän k
Vakoajan vaipan a
Leivän saajan leua
490. Kalan saajan kaina
Hirven hiihtäjän hi
Karhun saajan sau
»Miehen sait mit
Urohia uhkeimman
Ei sen jouset jout
Viinet vaarnoilla v
Koirat ei ne koiss
Pennut pehkuilla l
»Kolmasti tänä k
500. Aivan aika-huome
Nousi nuotio-tulelt
Havasi havusialta,
Kolmasti tänä kev
Kaste on silmille l
Havut päänsä harj
Varvat vartalon s
»Mies on joukon
Uros karjan kasva
Onpa tällä sulholl
510. Korvet koivin kull

Särkät säärin juoksevia,
Noro-pohjan noutavia,
Sata on sarven kantajata,
Tuhat tuojoa utaren,
Aumoja joka aholla,

1: 1. maa-harjut.

Purnuja joka purolla,
Lepikköiset leipä-maina,
Oja-vieret ohra-maina,
Kari-vieret kaura-maina,
520. Vesi-vieret vehnä-maina,
Kaikki rauniot rahoina,
Kivet pienet penninkinä.»

Kolmaskolmatta Runo.

Morsianta opastetaan ja neuvotaan, kuinka hänen tulee lässä elellä 1—478. Vanha kulkuakka kertoo elämän-va tyttönä, miehelässä ja miehelästä erottuansa 479—850.

Nyt on neiti neuvominen,
Morsian opastaminen;
Kenpä neien neuvojaksi,
Impyen opastajaksi?
Osmotar oleva vaimo,
Kalevatar kaunis impi,
Hänpä neittä neuvomahan,
Orpoa opastamahan,
Miten olla mielevänä,
10. Kuten kuuluna asua,
Mielevänä miehelässä,
Kuuluna anoppelassa.
Saneli sanoilla noilla,
Lausui noilla lausehilla:
»Morsian sisarueni,
Kapulehti lempyeni,
Kuules kuin minä sanelen,
Kielin toisen kertoelen!
Lähet jo kukka kulkemahan,
20. Mansikka matelemahan,
Veran nukka vieremähän,
Sametti samoamahan
Tästä kuulusta koista,
Kaunihista kartanosta,

15—478. Opastus-virsi.

Tulet toisehen talohön,
Perehesen vierahasen,
Toisin toisessa talossa,
Muiten muissa vierahiss
Ajatellen astuminen,
30. Tuumitellen toimiminen
Ei kuin taaton tanterell
Oman maammon mante
Laksoloissa laulaminen,
Kujilla kukahtaminen.»
»Kun lähet talosta täs
Muista kaikki muut kal
Ne kolme kotihin heitä
Päivän päälliset unoset,
Emon armahat sanaset,
40. Joka kirnun peittäjäiset!
»Kaikki muista muutt
Uni-konttisi unoha
Kotoisille tyttärille,
Koti-uunin korvaselle;
Laulu heitä lautsan pä
llo-virret ikkunoille,
Tyttöys tyvelle vastan,
Huimuus hurstin hulpil
Pankolle pahat tapasi,
50. Laiskuutesi lattialle,

:a kaasolle taritse,
ä kaason kainalohon,
n vieä vitsikkohon,
a kanervikkohon!»
ɔa on uusi ottaminen,
ɔn unohtaminen,
ɔ-armo heittäminen,
armo ottaminen,
na kumartaminen,
lause lahjominen!»
ɔa on uusi ottaminen,
ɔn unohtaminen,
mo-armo heittäminen,
ɔ'-armo ottaminen,
na kumartaminen,
lause lahjominen!»
ɔa on uusi ottaminen,
ɔn unohtaminen,
ırmo heittäminen,
armo ottaminen,
na kumartaminen,
lause lahjominen.»
pa on uusi ottaminen,
en unohtaminen,
-armo heittäminen,
armo ottaminen,
ma kumartaminen,
lause lahjominen!»
löspä sinä ikänä,
a kullan valkeana
ɔin talohon menkö,
ıetoin miehelähän!
ja talo kysyvi,
ja talo hyväki,
on mieltä koittelevi,
mieltä ani paraski;
n tarkka tarvitahan,
alo epätapainen,
ıkainen vaaitahan,
ɔn mies epäpätöinen.»

»Jos ukko susi supussa,
Akka karhu karsinassa,
Kyty kyinä kynnyksellä,
Nato nauloina pihalla,
Sama on arvo antaminen,
Alemmä kumartaminen,
Kun ennen emosi luona,
Oman taattosi tuvilla
Taattoa kumartaminen,
100. Maammoasi arvominen!»
»Piteä sinun pitävi
Pää tarkka, tanea mieli,
Aina ankara ajatus,
Ymmärrys yhen tasainen,
Iltaisella silmät virkut
Valkeata vaalimahan,
Aamuisella korvat tarkat
Kukon ääntä kuulemahan!
Konsa kukko kerran lauloi,
110. Viel' ei toista virkkanunna,
Silloin nuorten nousu-aika,
Vanhojen lepu'u-aika.»
»Kun ei kukko laulakana,
Ei äännä isännän lintu,
Piä kuuta kukkonasi,
Otavaista oppinasi,
Käyös ulkona usein,
Käyös kuuta katsomassa,
Otavaista oppimassa,
120. Tähtiä tähyämässä!»
»Konsa oikein otava,
Sarvet suorahan suvehen,
Pursto perin pohjaisehen,
Silloin aikasi sinulla
Nousta luota nuoren sulhon,
Saa'a viereltä verevän,
Saa'a tulta tuhkasista,
Valkeata vakkasesta,
Tuli puikkohon puhua
130. Lienosti levittämättä.»

»Kun ei tulta tuhkasissa,
Valkeata vakkasessa,
Kutkuttele kullaltasi,
Katkuttele kaunoltasi:
»»Anna tulta armaiseni,
Valkeata marjaseni!»»
»Saat sa piitä pikkaraisen,
Tauloa taki vähäisen,
Iske tuli tuikahuta,
140. Päre pihtihin viritä,
Lähe läävä läänimähän,
Raavahat ravitsemahan,
Ammovi anopin lehmä,
Hirnuvi apen hevoinen,
Ky'yn lehmä kytkäisevi,
Naukuvi naon vasikka
Heinän hienon heittäjäistä,
Apilan ojentajaista!»
»Käy kujaset kuurullasi,
150. Läävät länkämöisilläsi,
Syötä lehmät leyhkeästi,
Lammaskarja lauhkeasti,
Olet lehmille ojenna,
Juomat vaivaisten vasoille,
Varsoille valitut korret,
Karitsoille hienot heinät,
Eläkä sioille sinku,
Elä potki porsahia,
Kanna kaukalo sioille,
160. Purtilonsa porsahille!»
»Elä läävässä lepeä,
Lamo lammas-karsinassa;
Kun olet läävän lääninynnä,
Katsonunna karjan kaiken,
Jo jouvu takaisin tuolta,
Tule tuiskuna tupahan!
Siell' on lapsi itkemässä,
Pieni peitetten sisässä,
Eikä lausu lapsi rukka,
170. Saata kieletöin sanoa,
Onko vilu, taikka nälk
Tahi muu tapahtumain
Ennen kun tulevi tuttu
Kuulevi emonsa äänen.
»Vaan tupahan tulless
Tule neljänä tupahan:
Vesi-kappanen käessä,
Lehti-luuta kainalossa,
Tuli-tikku hampahissa,
180. Itse ollet neljäntenä!»
»Ala sillat siivoella,
Lauta-lattiat la'aista,
Visko vettä lattialle,
Elä visko lapsen päälle
Nähnet lapsen lattialla,
Jos kohta kälynki lapsi
Nosta lapsi lautsaselle,
Pese silmät, pää silitä,
Anna leipeä kätehen,
190. Vuole voita leivän pääl
Kun ei leipeä talossa,
Anna lastunen kätehen!
»Kun saat pöytien pe
Viikon päästä viimeistä
Pese pöyät, laiat muist
Jalkoja elä unoha,
Lautsaset vesin valele,
Seinät siivin siivoele,
Lautsat kaikki laitoinen
200. Seinät pitkin juomuinen
»Mi on pöyällä pölyä,
Mi tomua ikkunoilla,
Nepä siivellä sipaise,
Vetäise vesi-tukolla,
Etteipä tomu tomaha,
Pöly kattohon pölähä!»
»Karista katosta karst

151: 3. leppyisästi.
162: 1. makaa; viru.
186: 3. miehen veljen vaimon.

nuoho kiukahasta,
atsas muistossasi,
i orsia unoha,
tuntuisi tuvaksi,
noksi arvattaisi!»
ules neiti, kuin sanelen,
sanelen, kuin puhelen!
uihki sutsunattä,
i räämi rätsinättä,
iiku liinaisetta,
engättä kehaja,
ta sulho suuttuneisi,
nuori nuristuneisi!»
ita sie kovin varaja
jaisia pihalla!
t on pihlajat pihalla,
t oksat pihlajissa,
t lehvät oksasilla,
iset sitäi pyhemmät,
neittä neuvotahan,
a opetetahan
en miehen mieltä myöten,
sen syäntä myöten.»
i herkät hiiren korvat,
vät jalat jäniksen,
i nuori notkuttele,
i kaunis kaarruttele,
kasvava kataja,
tuore tuomen latva!»
lvoa sinun pitävi,
valvoa, varoa,
pyri pyllyllesi,
n päähän pitkällesi,
vaivu vaattehille,
eite vuotehelle!»
ty kynnöltä tulevi,
aitojen panolta,
si ulko-töiltä,
si kasen ajolta,
asken hakkuusta.

Vieminen vesi-ropehut,
Käsi-pyyhe kantaminen,
Alaha kumartaminen,
250. Mieli-lause lausuminen!»
»Anopp' aitasta tulevi,
Jauho-vakka kainalossa,
Juokse vastahan pihalle,
Alaha kumarteleite,
Pyyä vakka kainalosta,
Tuo tupahan vieäksesi!»
»Kun et arvata osanne,
Itsestäsi ymmärrellä,
Kulle työlle työntyminen,
260. Toimelle rupeaminen,
Niin taho akalta tietä:
»»Oi armas anoppiseni,
Kuinka tässä työt tehä'än,
Askarehet arvatahan?»»
»Akka varsin vastoavi,
Anoppi sanan sanovi:
»»Noinpa tässä työt tehä'än,
Askarehet arvatahan:
Survotahan, jauhetahan,
270. Kiven puussa kiikutahan,
Vielä vettä kannetahan,
Taikinat alustetahan,
Halot tuoahan tupahan
Pätsin lämmitä panoksi,
Siitä leivät leivotahan,
Kakut paksut paistetahan,
Astiat virutetahan,
Hulikkaiset huuhotahan.»»
»Kun kuulit akalta työsi,
280. Anopilta askarehet,
Ota kuivehet kiveltä,
Kiirehi kivi-tupahan,
Sitte sinne saatuasi,
Tultua kivi-tupahan
Elä kuku kulkullasi,
Kalju kaula-varrellasi,

Kukkuos kiven kamulla,
Lapattaisen laulamalla;
Eläkä ähkeä isosti,
290. Kiven-puussa puhkaele,
Ettei appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Äissäsi ähkeävän,
Syämmissäsi sysivän!»
»Seulo jauhot siepottele,
Kanna kannella tupahan,
Leivo leivät leppeästi,
Vastoa ani visusti,
Jott' ei paikoin jauhot jäisi,
300. Toisin selkeät seokset!»
»Näet korvon kallellansa,
Ota korvonen olalle,
Vesi-kappa kainalohon,
Ala astua ve'elle,
Kanna korvo kaunihisti,
Kuleta korennon päässä,
Tule tuulena takaisin,
Astuos ahavan lailla,
Viikon veellä viipymättä,
310. Kaivolle katoamatta,
Ettei appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Kuvoasi katselevan,
Itseäs' ihastelevan,
Verevyyttäsi vetehen,
Kauneutta kaivosehen!»
»Menet pitkälle pinolle,
Halkosien suollantahan,
Elä halkoa hylcksi,
320. Ota halko haapainenki,
Heitä halko hiljallensa,
Kovasti kolajamatta,
Taikka appi arveleisi,

288: 1. lapatta on se sia, jossa käsikiven varren pää pyörii.

Anoppi ajatteleisi
Vihoissasi viskelevän,
Kiukuissa kolistelevan!
»Kun sa astut aittas
Lähet jauhon nouantal
Elä aittahan asetu,
330. Viivy viikon aitta-tielli
Taikka appi arvelevi,
Anoppi ajattelevi
Jauhoja jakelevasi,
Antavan kylän akoille
»Lähet astian pesoho
Hulikkojen huuhteloho
Pese kannut korvinen
Tuopit uurtehuisinens
Maljat huuho, muista
340. Lusikkaiset, muista va
»Lusikat piä lu'ussa,
Astiasi arvelussa,
Ettei koirat kollottele,
Kasit noita kannattele,
Linnut liioin liikuttele,
Lapset laittele levälle;
Kyll' on lapsia kyläss
Paljo päitä pienoisia,
Jotka kannut kanteleis
350. Lusikat levitteleisi!»
»Ilta-saunan saapues
Veet vetele, vastat ka
Hauo vastat valmihiks
Saunahan savuttomah
Ilman viikon viipymät
Saunahan katoamatta,
Taikka appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Saunan lauoilla lamov
360. Penkin päässä piehta
»Kun tulet tupahan
Käske appi kylpemäh
»»Oi on armas appis

sauna joutununna,
ve'etty, vastat saatu,
lautaset la'aistu,
kylve kyllältäsi,
ite vallaltasi,
enen löylyn lyöjä,
autojen asunen!»»
ı tulevi kehruu-aika,
ihan kuonta-aika,
lä kynsiä kylästä,
ojan takoa,
ı toisesta talosta,
ı piitä vierahalta!»
ı langat kehräele,
hyppysin kutehet,
ıt laita lievempäiset,
ıt aina kierempäiset;
kiinteä keränen,
npuulle viskaele,
ıolle suorittele,
siitä kangaspuille;
pirta piukkeasti,
ı niiet notkeasti,
sarka-kauhtanaiset,
i villaiset hamoset
villan kylkyestä,
-lampahan takuista,
ıista kevät-karitsan,
-uuhen untuvista!»
ıules siitä, kuin sanelen,
kerran kertoelen!
ohraiset oluet,
juomat maltahiset
ohraisen jyvästä,
ın puun on poltakselta!»
ın sa ohria imellät,
telet maltahia,
ıoukulla kohenna,

gastukki; loimikäärinpuu.

Kärryksellä käännyttele,
Aina kourilla kohenna,
Kämmenillä käännyttele,
Käypä saunassa usein,
Elä anna iun paheta,
Kissan istua ituja,
Kasin maata maltahia,
Eläkä sure susia,
410. Pelkeä metsän petoja
Saunahan samotessasi,
Kesken yötä käyessäsi!»
»Kun konsa tulevi vieras,
Ellös vierasta vihatko,
Ainapa hyvä talonen
Piti vierahan varoja,
Liikoja liha-muruja,
Kaunihia kakkaroita!»
»Käske vieras istumahan,
420. Lausuttele laaskavasti,
Syötä vierasta sanoilla,
Kunnes keitto kerkeävi!»
»Taas kun lähtevi talosta,
Jäähyväiset jättelevi,
Ellös viekö vierastasi,
Ulko-puolelle ovea,
Tuosta sulho suuttuneisi,
Kaunosi kamaltuneisi!»
»Kun kerran halu tulevi
430. Käyä itsesi kylässä,
Kysytellen käy kylässä,
Lausutellen vierahissa;
Sitte siellä ollessasi
Piä taitavat tarinat,
Elä sie kotia moiti,
Alenna anoppiasi!»
»Kysyvät kylän miniät,
Tahi muut kyläiset naiset:

420: 2. ystävällisesti; höylisti.
427, 428: ehkä suuttuisi; — kamaltuisi.

»»Antoiko anoppi voita,
440. Kuin ennen emo kotona?»»
Ellös konsana sanoko:
»»Ei anna anoppi voita!»»
Sano aina annettavan,
Kapustalla kannettavan,
Jos kerran kesässä saanet,
Senki toisen talvellista!»
»Kuules vielä, kuin sanelen,
Kerran toisen kertoelen!
Kun menet talosta tästä,
450. Tulet toisehen talohon,
Emoa elä unoha,
Masentele maammoasi!
Emopa sinun elätti,
Imetti ihanat rinnat
Ihanasta itsestänsä,
Valkeasta varrestansa,
Monet yöt unetta vietti,
Monet atriat unohti
Tuuvitellessa sinua,
460. Vaaliessa pienoistansa.»
»Ken emon unohtanevi,
Maammonsa masentanevi,
Elköhön Manalle menkö,
Hyvän tunnon Tuonelahan,
Manalassa on makso tuhma,
Kova kosto Tuonelassa
Emonsa unohtajalle,
Maammonsa masentajalle,
Tuonen tyttäret toruvat
470. Manan neiet riitelevät:
»»Kuinka sie emon unohit,
Oman maammosi masensit,
Emo on nähnyt suuren vaivan,
Kantaja kovan kokenut
Sauna-maassa maatessansa,
Olkiloilla ollessansa,
Synnytellessä sinua,
Katalaista kantaessa!»»

Olipa akka lattialla,
480. Akka vanha vaippa pä
Kylän kynnysten käviä,
Mieron teien tieteliä,
Hänpä tuon sanoiksi vi
Itse lausui ja lateli:
»Kukko lauloi kullallens
Kanan lapsi kaunollens
Varis lauloi vaahto-kuu
Kevät-kuulla keikutteli;
Minun lauloa pitäisi,
490. Heiän olla laulamatta,
Heill' on kultansa koto
Aina luona armahansa,
Minä kullatoin, koitoin,
Ajan kaiken armahatoin
»Kuules sisko, kuin
Kuin menetki miehelä
Elä noua miehen mielt
Kuin minä poloinen no
Miehen mieltä, kiurun l
500. Suuren sulhoni syäntä
»Olin kukka ollessani,
Kasvaessani kanerva,
Vesa nuori noustessani,
Ympynen yletessäni,
Mesimarja mainittaissa,
Kulta kuiskuteltaessa,
Tavi taattoni pihoilla,
Lakla maammon lattioil
Vesilintu veikon luona,
510. Sirkkunen sisaren luon
Kävin kukkana kujilla,
Vaapukkana vainiolla,
Hersuin hiekka-rantasil
Keikuin kukka-kunnah
Laulelin jokaisen lakso
Joka kummun kukkuel

485—850: Miniän virsi.

leikkiä pitelin,
ainoista iloa.»
ı veti revon ritahan,
kärpän lautasehen,
neien miehelähän,
toisehen talohon;
ı neiti luotunaki,
tuuviteltunaki
:si miehelähän,
si anoppelahan.»
'uin marja muille maille,
i toisille vesille,
n puola purtavaksi,
kka manattavaksi,
puu puri minua,
leppä leikkaeli,
koivu koiskaeli,
haapa haukkaeli.»
tihin ma miehelähän,
in anoppelahan,
tihin siell' olevan,
sinne naitaessa,
kuusista tupoa,
n kerroin kammaria,
ieret aitta-maina,
vieret kukka-maina,
ieret ohra-maina,
ıs-vieret kaura-maina,
ıt puitua eloa,
; purnut puitavia,
saatuja rahoja,
toinen saatavia.»
npa tuhma tulleheksi,
kättä lyöneheksi,
oli kuuella tuella,
mällä seipähällä,
täynnä armotuutta,
täynnä lemmetyyttä,

rä.

Kujat kurjan huoliani,
Metsät mieliä pahoja,
Purnut puitua vihoa,
Toiset purnut puimatointa,
Sata saatuja sanoja,
560. Sata toinen saatavia.»
»En mä tuostana totellut,
Koin kuuluna asua,
Tuolla toivoin kunniata,
Tuolla lempeä tavoitin:
Tulen tuomalla tupahan,
Pään päretten poimennalla,
Pieksin otsani ovehen,
Pääni pihtipuolisehen,
Oven suuss' on ouot silmät,
570. Kaihat silmät karsinassa,
Kierot keski-lattialla,
Perässä peri vihaiset;
Tuli suusta tuikahuvi,
Kekälehet kielen alta,
Ilkeän isännän suusta,
Alta kielen armottoman.»
»En mä tuostana totellut,
Koin kuitenkin eleä,
Olla aina alla armon,
580. Sekä nöyrä neuvottava;
Hyppäsin jänön jaloilla,
Kävin kärpän kämmenillä,
Panin turkan myöhän maata,
Nousin vaivaisen varahin;
Saanut en kurja kunniata,
Leino lempeä tavannut,
Vaikka vuoret vierettäisin,
Kalliot kaha panisin.»
»Suotta survoin suuret jauhot,
590. Kiusan karkeat karistin
Syöä ankaran anopin,
Tuli-kulkun kuiskaella

586: 1. vähäonninen.

Päässä pitkän pinta-pöyän,
Kulta-laiasta kupista;
Itse söin miniä raukka,
Apoin jauhoja kiveltä,
Liesi-pankko pöytänäni,
Kapusta lusikkanani.»
»Usein minä utuinen
600. Miniänä miehelässä
Kannoin suolta sammalia,
Noita leivoin leiväkseni,
Vettä kaivosta kapalla,
Tuota ryypin ryypykseni,
Sini söin kaloja kalki,
Sini koito kuorehia,
Kuni notkuin nuotta-puilla,
Keikuin keskellä venettä,
En saanut sitä kaloa
610. Anoppini antamasta,
Joka päiväksi päteisi,
Kerraksensa kelpoaisi.»
»Kesät kontuja keräsin,
Talvet väännin taikon vartta,
Niinkun muinenki kasakka,
Eli orja palkkalainen;
Ainapa anoppelassa
Tuo minulle työnnettihin
Riihestä rivein riusa,
620. Sammasta jykein loukku,
Rannalta ravein karttu,
Suurin taikko tanhuasta,
Ei uskottu uupuvani,
Ei varattu vaipuvani,
Vaikka uupuivat urohot,
Vaipuivat hevoisen varsat.»
»Niin minä piloinen piika
Tein työtä työn ajalla,
Väännin hartion väellä;
630. Annas tulla toisen aian,
Jo tulehen tuomittihin,
Sen kätehen käskettihin.»
»Suotta soimat nostettihin
Kiusan kielet kannettihin
Päälle mun hyvän tapani,
Päälle kuulun kunniani,
Sanat päälleni satoivat,
Puhe'et putoelivat,
Kuin tuimat tuli-kipunat,
640. Tahi rautaiset rakehet.»
»En mä tuostana epäillyt,
Oisin eeskipäin elellyt
Akan ankaran apuna,
Tuli-kulkun kumppalina,
Vaan sepä paha panihe,
Sepä suurenti suruni,
Kun sulho sueksi muuttui,
Kauno karhuksi rupesi,
Kylin söi, selin makasi,
650. Selin työnsä toimitteli.»
»Tuota itkin itsekseni,
Ajattelin aitassani,
Muistin muita päiviäni,
Entistä elantoani
Ison pitkillä pihoilla,
Emon kaunon kartanolla.»
»Sain tuosta sanelemahan,
Itse virkin vierettelin:
»»Osasi minun emoni,
660. Osasi omenan saa'a,
Taisi taimen kasvatella,
Ei osannut istutella;
Istutti ihanan taimen
Ilkeille istumille,
Pani paikoille pahoille,
Koivun juurille koville
Iäksensä itkemähän,
Kuuksensa kujertamahan.»»
»»Oisipa minussa ollut
670. Paikoille paremmillenki,

615: 4. kovaosainen.
619: 2. vartta; varsta.

Pitemmillenki pihoille,
Laajemmille lattioille,
Paremmanki varren vasta,
Verevämmän miehen verta;
Puutuin tuohon pulluksehen,
Tartuin tuohon talluksehen,
Varikselt' on varren saanut,
Korpilta nenän kopannut,
Suunsa syövältä suelta,
Koko muo'on kontiolta.»»
»»Oisinpa mokoman saanut
Mäellenki mentyäni,
Saanut tieltä tervaskannon,
Leppä-pökkelön lehosta,
Pannut turvan turpehesta,
Parran naavoista pahoista,
Suun kivestä, pään savesta,
Silmät kuumista sysistä,
Koivun pahkat korviksensa,
Raian haarukan jaloiksi.»»
»Senpä lauloin laitoissani,
Huokaelin huolissani,
Sattui kauno kuulemahan,
Seinuksella seisomahan;
Niin kun tuo tulevi tuolta,
Astui aitan portahalle,
Jo ma tuon tulosta tunsin,
Astunnasta arvaelin,
Tukka tuiski tuulettaki,
Hivus viskoi viimattaki,
Ikenet oli irvellänsä,
Silmät kiljan kaljallansa,
Väätty pihlaja piossa,
Käätty karttu kainalossa,
Jolla lyöä lykkeävi,
Kohti päätä kolkkoavi.»
»Annas siitä illan tulla,
Kun meni makoamahan,
Otti vitsan vierehensä,
Nahka-ruoskan naulaltansa,
Ei ketänä muuta vasten,
Vasten vaivaista minua.»
»Meninpä minäki itse
Illalla makoamahan,
Sulhon vierehen venähyin,
Laski sulho vierehensä,
Antoi kyllin kyynäspäätä,
Viljalta vihaista kättä,
Paljo paksuja pajuja,
Mursun-luista ruoskan vartta.»
»Nousin kylmältä kyleltä,
Viluiselta vuotehelta,
Sulho suorihe jälestä,
Ulos uksesta uhitti,
Käsi käypi tukkahani,
Haparoivi hapsihini,
Tukat tuulelle jakeli,
Ahavalle anneksivi.»
»Mikäs neuvoksi minulle,
Mikä neuvon antajaksi?
Teräksestä kengät teetin,
Paulat vaskesta panetin,
Joilla seisoin seinävieret,
Kuuntelin kujan perukset,
Kunnes viihtyisi vihainen,
Asettuisi ankarainen;
Eikä viihy viimeinkänä,
Ei asetu aioinkana.»
»Vilu viimeinki tulevi
Vihattuna vierressäni,
Seinä-vieret seistessäni,
Ollessa oven takana;
Arvelin, ajattelime:
Ei minusta lienekänä
Viikoista vihan pitoa,
Kaukaista ylenkatsetta
Tässä Lemmon leisiossa,
Pirujen pesä-siassa.»

: 3. karhulta.

747: 3. joukossa; parvessa.

Neliäskolmatta Runo.

Sulhoa neuvotaan, kuinka hänen tulee morsianta oletel letään pahasti pitelemästä 1—264. Vanha mieron ukko l tenkü hän muinen sai naisensa mielistymään 265—296. Mo telee vesi silmissä, että hänen nyt on armas syntymäkotinsa väksi jättäminen, ja tekee jäähyväisiä kaikille 297—462. koppa'aa morsiamen rekeensä, lähtee matkaan ja tulee kolm vän ehtoolla kotiinsa 463—528.

Jo nyt on neiti neuvottuna,
Morsian opastettuna;
Vielä virkin veiolleni,
Sulholleni suin puhelen:
»Sulho viljon veikkoseni,
Vielä veikkoa parempi,
Emon lasta armahampi,
Ison lasta lauhkeampi,
Kuulesta ma kuin sanelen,
10. Kuin sanelen, kuin puhelen
Tästä liina-linnustasi,
Saamasestasi kanasta!»
»Kiitä sulho onneasi,
Hyvän saaman saamastasi,
Kun kiität, hyvinki kiitä,
Hyvän sait, hyvän tapasit,
Hyvän luojasi lupasi,
Hyvän antoi armollinen!
Luo kiitokset isolle,

5—264. Sulhon varoitus-virsi.

20. Emoselle viel' enem
Ku tuuti tytön mok
Niin mokoman mor
»Puhas on neiti p
Neiti kirkas kihlois
Valkeainen vallassa
Soreainen suojassas
Tytär riski rinnalla
Vereväinen vieress
Tytär riski riihen p
30. Hempulainen heinä
Pulski poukkujen p
Varski vaate-valkas
Kensti rihman keh
Karski kankahan k
»Niin sen piukki
Kuin käki mäellä k
Niin sen suihki sul
Kuin on portimo p
Niin sen käämi kä

38: 3. kärppä.

käpy oravan suussa,
lä sikein maannut,
ikunta uinaellut
ı pirran pirkeheltä,
ulan surinehelta.»
lhokainen, nuorukainen,
en kanta kaunokainen!
viikate terävä,
vartehen hyvähän,
ele veräjän suussa,
on päässä kalkuttele;
tulevi päiväpaiste,
ı neiti nurmen päälle,
kuin heinä herskähtävi,
heinä korskahtavi,
läinen viuskahtavi,
heinä suiskahtavi,
ı myötähän menevi,
n kanta katkeavi!»
m tulevi toinen päivä,
i suora sukkulainen,
n päällinen pätevä,
inlauta laaullinen,
suksekset soreat,
i kaikki kangasneuvot,
neiti kangaspuille,
n päällinen piohon,
n pirta piukkoavi,
aspuut kamahtelevi,
avi kylähän kalske,
n pirske loitommalle,
tuosta arvelevat,
vät kyläiset naiset:
ka kangasta kutovi?»»
a vastata sopivi:
ıa kultani kutovi,
taseni helskyttävi;
iko lapoja kangas,

kimet.

Päästi pirta piitämiä?»»
»»Ei laske lapoja kangas,
80. Päästä ei pirta piitämiä:
On kuin Kuuttaren kutoma,
Päivättären kehreämä,
Otavattaren osaama,
Tähettären täyttelemä.»»
»Sulhokainen nuorukainen,
Miehen kanta kaunokainen!
Kun nyt lähet kulkemahan,
Saat tästä ajelemahan
Kera nuoren neitosesi,
90. Kanssa kaunihin kanasi,
Ellös vainen varpuistasi,
Tätä liina-linnuistasi,
Ellös vieruhun ve'elkö,
Aian kolkkihin ajelko,
Kaa'atelko kannon päähän,
Kivilöihin kiskotelko!
Ei ennen ison koissa,
Emon kaunon kartanoilla
Neittä vieruihin ve'elty,
100. Aian kolkkihin ajeltu,
Kaa'ateltu kannon päähän,
Kivilöihin kiskoteltu.»
»Sulhokainen nuorukainen,
Miehen kanta kaunokainen!
Ellös viekö neioistasi,
Kuletelko kullaistasi
Nurkkihin nuhajamahan,
Soppihin sohajamahan!
Ei neiti ison kotona,
110. Emon entisen tuvilla
Eip' on nurkissa nuhannut,
Ei sohannut soppiloissa,
Aina istui ikkunoissa,
Keikkui keski-lattioilla,
Illat taattonsa ilona,
Aamut äitin armahana.»
»Ellös vainen sulho rukka,

»Heitin hempeät tupaset,
750. Armahat asunmajani,
Läksin vieno vieremähän,
Vierin soita, vierin maita,
Vierin ventoja vesiä,
Vierin veikon pellon päähän;
Siinä kukkui kuivat kuuset,
Lauloi lakka-päät petäjät,
Kaikki vaakkuivat varikset,
Harakat hakahtelivat:
»»Ei täällä sinun kotisi,
760. Eikä synnyntä-siasi.»»
»En mä tuotana totellut,
Vierin veikkoni piha'an,
Jo mulle veräjät virkki,
Kaikki vainiot valitti:
»»Mitäpä tulet kotihin,
Kuta kurja kuulemahan?
Jo ammoin isosi kuoli,
Kaatui kaunis kantajasi,
Veikko sull' on vento vieras,
770. Veikon nainen kun Wenakko.»»
»En mä tuotana totellut,
Menin mie toki tupahan,
Annoin kättä kääkäselle,
Kylmä kääkä kättä vasten.»
»Tultua tupahan tuosta
Oven suuhun seisotaime;
Korea kotoinen nainen,
Ei tule likistämähän,
Käy ei kättä antamahan;
780. Korea minä itseki,
En mene likistämähän,
Käy en kättä antamahan,
Pistän kättä kiukahalle,
Kivet kylmät kiukahassa,
Käännän kättä hiilokselle,
Hiilet kylmät hiiloksessa.»

773: 3. oven rivalle, kädensialle.
778: 3. hala'amaan; sepäämään.

»Veikko lautsalla l
Päässä pankon pöll
Syli syttä hartioilla,
790. Vaaksa muulla vart
Kyynärä kyventä p
Kortteli kovaa noke
»Kysyi veikko vier
Tutkaeli tullehelta:
»»Mistä vieras veen
Minä vainen vastael
»»Etkö tunne siskoa
Entistä emosi lasta?
Me yhen emosen la
800. Yhen linnun liekutt
Yhen hanhen hautel
Yhen pyyn pesästä
Tuosta veikko itken
Silmät vettä vierem
»Virkoi veikko nai
Kuiskaeli kullallensa
»»Hanki syöä siskoll
Veikon nainen nalja
Kantoi kaalia koasta
810. Jost' oli rakki rasv
Koira suolan koitell
Musti murkinan pitä
»Virkkoi veikko n
Kuiskaeli kullallensa
»»Tuo olutta vieraha
Veikon nainen nalja-
Toip' on vettä viera
Ei sitänä siivon vett
Sisaresten silmivettä
820. Kälysten käenpesint
»Vierin jälle veiko
Siirryin synnyntä-sia
Jou'uin kurja kulken
Sain kurja samoamal

800: 3. kiikuttamat.

ka rannat kiertämähän,
inen vaeltamahan
ouoillen oville,
ille vierahille,
et raukan rannikolle,
iset kylän varahan.»
ni nyt minulla onpi,
olettelevi
aja vihaisen äänen,
n tuiman tuikuttaja,
e minulla monta
ı armon antajata,
sulin puheliata,

Kiukahalle käskiätä
Satehesta saatuani,
840. Kylmästä kyhättyäni,
Hallassa hamehen helmat,
Turkin helmat tuppurissa.»
»Enpä ennen nuorempana,
En mä uskonut olisi,
Jos oisi sata sanonut,
Tuhat kieltä kertaellut,
Näille juonin joutuvani,
Näille päivin pääseväni,
Jotk' on päivät päälle pääsnyt,
850. Juonet joutunna kätehen.»

Kuin minä poloinen poika!
Libat ostin, leivät ostin,
Voit ostin, oluet ostin,
Kalat ostin kaikenlaiset,
Särpimet monen sukuiset,
Oluet omilta mailta,
Vehnät mailta vierahilta.»
»En sillä hyveä saanut,
280. Enkä siistiä tavannut,
Nainen kun tuli tupahan,
Tuli kuin tukan repiä
Muotoansa mullistellen,
Silmiänsä väännitellen;
Aina äyhki ähmissänsä,
Vihoissansa virkkaeli,
Kutsui kuppelo-peräksi,
Haukkui halko-hakkuriksi.»
»Jopa muistin uuen mutkan,
290. Toki toisen tien osasin:
Kun kolotin koivun oksan,
Jo likisti linnuksensa,
Kun karsin katajan latvan,
Jo kumarsi kullaksensa,
Kun vielä panin pajuilla,
Jo kapusi kaulahani.»
Neito parka huokaiseikse,
Huokaiseikse, henkäiseikse,
Itse itkulle hyräytyi,
300. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lässäp' on nyt muien lähtö,
Liki saanut muien liitto,
Minun lähtöni lähemmä,
Minun liittoni likemmä,
Vaikk' on läyli lähteäki,
Erota tukala tunti
Tästä kuulusta kylästä,
Kaunihista kartanosta,
Jossa kasvoin kaunihisti,

301—462. Morsiamen lähtö-virsi.

310. Ylenin ylen chosti,
Kaiken kasvanto-ikäi
Lapsi-puolen polvea
»Enkä tuota ennen
Enkä uskonut ikänä,
En mä luullut luopu
Uskonut eroavani
Tämän linnan liepeh
Tämän harjun hartio
Jo nyt luulen, jotta
320. Jopa uskon ja eroan
Ero- on tuopit tyhje
Ero- juotuna oluet,
Kohta korjat käänne
Päin ulos, perin tup
Lappein ison latohor
Kalten karja-huoneh
»Millä nyt erotessa
Lähtiessäni katala,
Millä maksan maamn
330. Sekä taattoni hyvyye
Millä veikon armaue
Mielisiivot siskoseni?
»Kiitän mä iso sin
Entisistäni eloista,
Murkinoista muinaisi
Parahimmista paloist
»Kiitän mä emo si
Nuorna tuuviteltuasi,
Pienoisna pieltyäsi,
340. Rinnoin ruokkieltuas
»Vielä kiitän veikk
Veikkoseni, siskosen
Kostelen koko pereh
Kaikki kasvin-kumpp
Joien joukossa elelin
Kasvoin kanssa kas
»Ellös nyt hyvä is
Ellös ehtoinen emon
Tahi muu sukuni su

:untani helcä,
huolelle ruvetko,
suurelle surulle,
:nenki muille maille,
en johon kuhunki!
evi luojan päivä,
ojan kumottanevi,
taivon välkkynevi,
ojentunevi
ı etempänäki,
assa muuallaki,
in ison pihoilla,
kasvin-kartanoilla.»
:n nyt tästä kuin lähenki,
kullasta koista,
ıamasta salista,
esti-kellarista;
suoni, heitän maani,
heinikko-pihani,
valkeat veteni,
hiekka-rantaseni
kylän akoille,
a paimenille.»
än suot sorehtioille,
eitän maleksioille,
t lepeäjille,
ikot kaahlajille,
eret astujille,
rret kulkioille,
oitkin juoksioille,
vieret seisojille,
ıuat siivojille,
lakaisioille,
heitän peuran juosta,
lveksen samota,
ıanhien asua,
lintujen levätä.»
en tästä kuin lähenki
ı lähtiän keralla,
yisen yön sylihin,

390. Keväisen kierän päälle,
Jott' ei jälki jäällä tunnu,
Jalan isku iljangolla,
Hangella hamosen toimi,
Helman hiepsintä lumella.»
»Sitte toiste tultuani,
Kotihini käytyäni
Eipä äiti ääntä kuulle,
Iso ei itkua tajunne,
Jos ma kulmilla kujerran,
400. Pää-laella laulattelen,
Jo on nousnut nuori nurmi,
Kasvanut kataja-pehko
Iholle imettäjäni,
Kasvopäille kantajani.»
»Minun toiste tullessani
Näille pitkille pihoille
Muut ei tuntene minua,
Kun ne kaksi kappaletta:
Alimmainen aian vitsa,
410. Perimmäinen pellon seiväs,
Nuo on piennä pistämäni,
Neitona vitsastamani.»
»Emoni mahova lehmä,
Minun nuorna juottamani,
Vasikkana vaalimani
Ammoa rikottelevi
Pitkillä piha-rikoilla,
Talvisilla tanterilla,
Tuo minua tuntenevi
420. Kotoiseksi tyttäreksi.»
»Isoni iki-oronen,
Minun piennä syöttämäni,
Neitona apattamani
Hirnua rikottelevi
Pitkillä piha-rikoilla,
Talvisilla tanterilla,
Tuntenevi tuo minua

390: 2. nilpun; liukkaan jään.

Kotoiseksi tyttäreksi.»
»Veikkoni ikuinen koira,
430. Minun lasna syöttämäni,
Neitona opastamani
Haukkua rikottelevi
Pitkillä piha-rikoilla,
Talvisilla tanterilla,
Tuo minua tuntenevi
Kotoiseksi tyttäreksi.»
»Muut ne ei minua tunne
Kotihini tultuani,
Vaikk' on vanhat valkameni,
440. Entiset elo-siani,
Sioillansa siika-salmet,
Asemillansa apajat.»
»Jää nyt pirtti terveheksi,
Pirtti lauta-kattonesi,
Hyvä on toiste tullakseni,
Kaunis kaaputellakseni!»
»Jää nyt sintsi terveheksi,
Sintsi lauta-siltanesi,
Hyvä on toiste tullakseni,
450. Kaunis kaaputellakseni!»
»Jääpä piha terveheksi,
Piha pihlajaisinesi,
Hyvä on toiste tullakseni,
Kaunis kaaputellakseni!»
»Jätän kaikki terveheksi,
Maat ja metsät marjoinensa,
Kuja-vieret kukkinensa,
Kankahat kanervinensa,
Järvet saoin saarinensa,
460. Syvät salmet siikoinensa,
Hyvät kummut kuusinensa,
Korpinotkot koivuinensa!»
Silloin seppo Ilmarinen
Koppoi neien korjahansa,
Iski virkkua vitsalla,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jää hyvästi järven rannat,
Järven rannat, pellon pen
Kaikki mäntyset mäellä,
470. Puut pitkät petäjikössä,
Tuomikko tuvan takana,
Katajikko kaivotiellä,
Kaikki maassa marjan var
Marjan varret, heinän kor
Pajupehkot, kuusen juuret,
Lepän lehvät, koivun kuo
Siinä seppo Ilmarinen
Läksi Pohjolan pihoilta;
Jäivät lapset laulamahan,
480. Lapset lauloi, jotta lausui:
»Lenti tänne musta lintu,
Läpi korven koikutteli,
Suostutteli meiltä sorsan,
Maanitteli meiltä marjan,
Otti tuo omenan meiltä,
Vietteli ve'en kalasen,
Petti pienillä rahoilla,
Hopeilla houkutteli;
Ken nyt vie ve'elle meitä,
490. Ken joelle juohattavi?
Saapi saavit seistäksensä,
Kolataksensa korennot,
Olla sillat siivomatta,
Lattiat lakaisematta,
Pinttyä pikarin laiat,
Tuopin korvat tummentua
Itse seppo Ilmarinen
Nuoren neitonsa keralla
Ajoa kahuttelevi
500. Noita Pohjan rannikoita
Simasalmien sivutse,
Hietaharjun hartioitse,
Somer soitti, hiekka helki
Reki vieri, tie vilisi,
Rahe rautainen ramasi,
Jalas koivuinen kolasi,
Kapla patvinen pasasi,

ıel tuominen tutasi,
i vitsaiset saverkot,
vaski-renkahaiset
ssa hyvän hevoisen,
. laukin laukatessa.
päivän, tuosta toisen,
ohta kolmannenki,
ıhjassa orosen,
ı neien kainalossa,
laialla rekosen,
:it; aisan vitsat.

Jalka toinen viltin alla.
Virkku juoksi, matka joutui,
520. Päivä vieri, tie lyheni,
Päivänäpä kolmantena
Aletessa aurinkoisen
Jo sepon koti näkyvi,
Tuvat Ilman tuulottavi,
Noki nousi nuoraisena,
Savu paksuna pakeni,
Tuprusi savu tuvasta,
Ylös pilvihin kohosi.

Viideskolmatta Runo.

Sulho, morsian ja saattoväki vastaan otetaan Ilmarisen 1—382. Joukko syötetään ja juotetaan yltäkyllästisesti; Wäin laulaa ja kiittelee isäntää, emäntää, puhemiestä, kaasoa ja muu kansaa 383—672. Kotimatkalla häistä palatessansa särkyy nämöiseltä reki, jonka korja'aa ja ajaa kotiinsa 673—738.

Jopa viikon vuoteltihin,
Vuoteltihin, katseltihin
Neion nuotehet tulevan
Seppo Ilmarin kotihin;
Silmät vanhoilta valuvi
Ikkunoissa istuessa,
Polvet nuorilta nojuvi
Veräjillä vuottaessa,
Lasten jalkoja paleli
10. Seinuksilla seisoessa,
Kului kengät kesk'-iältä
Rantasilla raittaessa.
Niin huomenna muutamana,
Päivänä moniahana
Kumu kuuluvi salolta,
Reen kapina kankahalta.
Lokka luopuisa emäntä,
Kalevatar kaunis vaimo,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
20. »Se on poikani rekonen,
Jo tulevi Pohjolasta

17: 2. hyvä; kaunis; siveä.

Nuoren neitonsa kerall
»Lähes nyt kohti näi
Kohin näitä kartanoita,
Ison saamille tuville,
Vanhemman varustami
Se on seppo Ilmarin
Jo kohta kotihin saapi
Ison saamille pihoille,
30. Vanhemman varustami
Pyyhyet vihertelevät
Vesaisilla vempelillä,
Käkyet kukahtelevat
Korjan kirjavan kokall
Oravat samoelevat,
Päällä aisan vaahteris
Lokka luopuisa emä
Kalevatar vaimo kaun
Tuossa tuon sanoiksi
40. Itse lausui, noin nime
»Kylä vuotti uutta ku

23—382. Sulhon paluu- ja m vastaan-otto-virret.

päivän nousentoa,
naata mansikkaista,
vaista venettä;
kuuta puolinkana,
nokominkana,
otin veioani,
minjoani,
aamun, katsoin illan,
yt mihin katosi,
ientä kasvatteli,
ihoa lihoitti,
ullut kuitenkana,
arsinki lupasi
en tuntuessa,
en jäähtymättä.»
katsoin aamusilla,
äässäni pitelin:
ieri veion saani,
veion korja
enille pihoille,
kartanoille,
kinen oronen,
si-kaplahinen,
aniksi sanoisin,
korotteleisin,
eioni vetäisi,
moni kotihin.»
toivoin tuon ikäni,
kaiken päiväkauen,
tsoin kallellehen,
syrjällehen,
orat suikulaksi,
veioni tulevan
enille pihoille,
kartanoille;
iimeinki tulevi,
ran kerkiävi,

si.
kseni.

Vierellä verevä muoto,
80. Puna-poski puolellansa.»
»Sulho viljon veljyeni,
Lasketapa laukki-otsa,
Vietätä hyvä hevoinen
Entisille heinillensä,
Taannoisille kauroillensa;
Laai meille terveyttä,
Laai meille, laai muille,
Laai kaikelle kylälle!»
»Tehtyäsi tervehyiset
90. Sanele tarinojasi,
Matkasitko mainehitta,
Kävit tiesi tervehenä,
Kun läksit anopin luoksi,
Apen ainoan kotihin,
Saitko neien, voitit vallan,
Sorritko sotiveräjän,
Levititkö neien linnan,
Pirotitko pystyn seinän,
Astuitko anopin sillan,
100. Istuitko isännän lautsan?»
»Jo tuon näen kyselemättä,
Arvoan anelematta,
Kävipä tiensä tervehenä,
Matkansa imantehena,
Toip' on hanhen, voitti vallan,
Sortipa sotiveräjän,
Langettipa lauta-linnan,
Levitteli lehmus-seinän
Käyessä anopin luona,
110. Apen ainoan koissa;
Onp' on sotka suojassansa,
Kana kainaloisessansa,
Puhas neiti puolellansa,
Valkeainen valloissansa.»
»Kenpä toi tämän valehen,
Ken pani pahan sanoman,
Sulhon tyhjin tulleheksi,
Oron jouten juosneheksi?

Eipä sulho tyhjin tullut,
120. Ei oronen jouten juosnut,
On mitä oron veteä,
Liinaharjan liikutella,
Hiessäpä hyvä hevoinen,
Vaahessa valittu varsa
Tuvun tänne tuotuansa,
Verevän ve'ettyänsä.»
»Nouse nyt korjasta korea,
Hyvä lahja laitiosta,
Nouse ilman nostamatta,
130. Ylene ylentämättä,
Jos on nuori nostajasi,
Ylpeä ylentäjäsi!»
»Korjasta kohottuasi,
Reen perästä päästyäsi
Astu tietä temminkäistä,
Maata maksan karvallista,
Sikojen silittämäistä,
Porsahien polkemaista,
Lampahan latsottamaista,
140. Hevon harjan hieromaista!»
»Astu hanhen askelilla,
Taputa tavin jaloilla
Näitä pestyjä pihoja,
Tasaisia tanteria,
Apen saamia pihoja,
Anopin asettamia,
Veljen veisto-penkeriä,
Sisaren sini-ketoja;
Pole jalka portahalle,
150. Siirrä sintsin siltaselle,
Astu sintsiä simaista,
Siitä siirräite sisähän,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen!»
»Jo täällä tämänki talven,

125: 1. kananpojan.
135: 3. koreata; siivottua.
150: 2: porstuan.

Jopa mennehen kesosen
Silta soitti sorsan-luinen
Sillallista seisojaista,
Laki kultainen kumisi
160. Laen alla astujaista,
Ikkunat iloittelihe
Ikkunaisen istujaista.»
»Jo täällä tämänki talve
Jopa mennehen kesosen
Kääkäset käkertelihe
Sormus-kättä sulkiaista,
Kynnykset kykertelihe
Hieno-helman hempujaista
Ovet aina aukieli
170. Ovellista aukojaista.»
»Jo täällä tämänki talve
Jopa mennehen kesosen
Perin pirtti pyörähteli
Pirtillistä pyyhkiäistä,
Sintsinen sioittelihe
Sintsillistä siivojaista,
Vajaset vasertelihe
Vajallista vastakättä.»
»Jo täällä tämänki talve
180. Jopa mennehen kesosen
Piha piilten kääntelihe
Lastun pitkän poimiaista,
Aittaset alentelihe
Aitallista astujaista,
Orret notkui, parret pain
Nuoren vaimon vaattehia.»
»Jo täällä tämänki talve
Jopa mennehen kesosen
Kujaset kukertelihe
190. Kujallista kulkiaista,
Lääväset lähentelihe
Läävällistä lääniäistä,
Tanhuaiset taantelihe
Tanhuallista tavia.»
»Jo täällä tämänki päiv

Jopa päivän eilisenki
Aioin ammoi aika-lehmä
Aamu-vihkon antajaista,
Hevoisvarsa hirnakoitsi
Heinä-vi kon heittäjäistä,
Kaikerti kevät-karitsa
Palasen parantajaista.»
»Jo täällä tämänki päivän,
Jopa päivän eilisenki
Vanhat istui ikkunoissa,
Lapset raittoi rantasilla,
Naiset seisoi seinuksilla,
Pojat porstuan ovilla
Nuoren vaimon varronnassa,
Morsiamen vuotannassa.»
»Terve nyt piha täysinesi,
Ulkoinen urohinesi,
Terve vaja täysinesi,
Vaja vierahaisinesi,
Terve sintsi täysinesi,
Tuohi-katto kansoinesi,
Terve pirtti täysinesi,
Sata-lauta lapsinesi,
Terve kuu, terve kuningas,
Terve nuori nuoe-kansa!
Ei ole tässä ennen ollut,
Eipä ennen, eikä eilen
Tämän joukon juoleutta,
Tämän kansan kauneutta.»
»Sulho viljon veljyeni,
Pura pois punaiset paikat,
Sivalluta silkki-verhot,
Näytä tuota näätäistäsi,
Viisin vuosin käytyäsi,
Kaheksin katseltuasi!»
»Tokko toit, kenen käkesit,
Käkesit käkösen tuoa
Maalta valkean valita,
Vesiltä verevän saa'a?»
»Jo tuon näen kyselemättä,
Arvoan anelematta,
Toit käkösen tullessasi,
Sini-sotkan suojassasi,
Vihannimman virven latvan
Vihannasta virviköstä,
Tuorehimman tuomen lehvän
Tuorehesta tuomikosta.»
Olipa lapsi lattialla,
Lausui lapsi lattialta:
»Voi veikko mitä vetelet,
Tervaskannon kauneutta,
Terva-puolikon pituutta,
Kerinkannan korkeutta!»
»Kutti, kutti sulho rukka,
Tuota toivotit ikäsi,
Sanoit saavasi sataisen,
Tuovasi tuhannen neien;
Jo saitki hyvän sataisen,
Tuon tuhannen tuppeloisen,
Sait kuin suolta suovariksen,
Aialta ajoharakan,
Pellolta pelotus-linnun,
Mustan linnun mullokselta!»
»Mitä lie ikänsä tehnyt,
Kuta mennehen kesosen,
Kun ei kinnasta kutonut,
Saanut sukkoa su'unki!
Tyhjänä tuli tupahan,
Annitoinna appelahan,
Hirret kopsassa kopasi,
Hörppä-korvat lippahassa.»
Lokka luopuisa emäntä,
Kalevatar vaimo kaunis

---

3. muhkeutta; pulskeutta.
4. huivit; pääverhot.

245—266. Morsianta herjataan, kun ei vielä ole jakanut tuomislahjoja.
248: 1. kerinpuun: jalan.
265: 2. rasiassa.

Kuuli kummaisen tarinan,
270. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mitä lausuit lapsi kurja,
Kuta kunnotoin latelit!
Muista kummat kuulukohon,
Häväistykset häälykohon,
Eipä tästä neitosesta,
Ei tämän talon väestä!»
»Jo sanoit pahan sanasen,
Sanan kehnon kertaelit
Suusta yötisen vasikan,
280. Päästä pennun päiväkunnan;
Hyvän on sulho neien saanut,
Tuonut maalta maan parahan,
On kuin puola puolikypsi,
Kuin on mansikka mäellä,
Tahi kuin käkönen puussa,
Pieni lintu pihlajassa,
Koivussa korea sulka,
Valorinta vaahteressa.»
»Oisi ei saanut Saksastana,
290. Tavannut Wiron takoa
Tämän neitosen soreutta,
Tämän allin armautta,
Tämän kasvon kauneutta,
Tämän muo'on muhkeutta,
Käsivarren valkeutta,
Kaulan hoikan kaarevuutta.»
»Eikä neiti tyhjin tullut,
Oli turkit tuotavana,
Vaipat vasta saatavana,
300. Ja verat ve'ettävänä.»
»Paljo on tällä neitosella
Oman värttinän väkeä,
Oman kehrän kiertämätä,
Oman hyppisen hyveä,
Vaattehia valkehia,
Talvi-sotkun suorimia,
Kevät-päivän valkomia,
Kesä-kuien kuivamia,
Hyvät hurstit huilahuk:
310. Pään-alaiset pällähykse
Sivallukset silkkihuivit,
Vilahukset villavaipat.»
»Hyvä mutso, kaunis
Mutso valkean verevä,
Hyvinpä koissa kuuluit
Tyttönä ison koissa,
Hyvin kuulu kuun ikäs
Miniänä miehelessä!»
»Elä huolelle rupea,
320. Elä huoli huolehtia,
Ei sinua suolle viety,
Oja-varrelle otettu,
Viety on vilja-mättähält
Viety vielä viljemmälle,
Otettu olut-tuvilta,
Oluemmille otettu!»
»Hyvä neito, kaunis
Tuotapa kysyn sinulta:
Näitkö tänne tullessasi
330. Kekoja kerä-periä,
Näsäpäitä närttehiä,
Ne kaikki tämän talose
Tämän sulhon kyntämiä
Kyntämiä, kylvämiä.»
»Neitokainen, nuoruk
Tuota nyt sanon sinull
Kun tunsit talohon tull
Niin tunne talossa olla,
Hyvä tääll' on mutson
340. Kaunis kasvoa miniän,
Piossasi piimä-pytty,
Voi-vatinen vallassasi!»
»Hyvä täss' on neien
Kaunis kasvoa kanasen
Täss' on laajat saunan

331: 2. pitkiä elorakennuksia.
339: 4. nuoren vaimon.

ʼeät pirtin lautsat,
ät isosi verrat,
nät emosi verrat,
onpi veikon verrat,
ʼet sisaren verrat.»
n sinun himo tulevi,
mielesi tekevi
saamia kaloja,
ı pyitä pyytämiä,
ɛlä kysy kyʼyltä,
ano apelta,
suorin sulholtasi,
ttele tuojaltasi!
› sitä metsässä
neljän juoksiata,
ilman lintusia,
: siiven siukovia,
ɛlä veʼessäkänä
›arvea parasta,
sinun ei saaja saane,
saane, tuoja tuone.»
ʼä täss' on neien olla,
ɜ kasvoa kanasen,
kiirettä kivelle,
ıuolta huhmarelle,
ässä vehnät jauhoi,
kuohutti rukihit,
astiat pesevi,
vaahti valkaisevi.»
›h kullaista kyläistä,
parasta paikaistani!
ɛt alla, pellot päällä,
llä kylä välillä,
alla armas ranta,
ssa rakas vetonen,
pivi sorsan uia,
ınun vieretellä.»
joukko juotettihin,
tihin, juotettihin
ı liha-muruilla,
Kaunihilla kakkaroilla,
Oluilla ohraisilla,
Viertehillä vehnäisillä.»
Olipa kystä kyllin syöä,
390. Kyllin syöä, kyllin juoa,
Punaisissa purtiloissa,
Kaunoisissa kaukaloissa,
Pirotella piirahia,
Murotella voi-muruja,
Sirotella siikasia,
Lohkota lohi-kaloja
Veitsellä hopeisella,
Kuraksella kultaisella.
Olut juoksi ostamatoin,
400. Mesi markoin maksamatoin,
Oluoinen orren päästä,
Sima vaarnojen sisästä,
Olut huulten huuhtimeksi,
Mesi mielten kääntimeksi.
Kukapa tuossa kukkujaksi,
Lailliseksi laulajaksi?
Vaka vanha Wäinämöinen,
Lauleja iän-ikuinen
Itse laululle rupesi,
410. Töille virtten työntelihe,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Veli-kullat veitoseni,
Suulliset sanalliseni,
Kielelliset kumppalini,
Kuulkottenpa kuin sanelen!
Harvoin on hanhet suutasusten,
Sisarukset silmätysten,
Harvoin veikot vieretysten,
420. Emon lapset laiatusten
Näillä raukoilla rajoilla,
Poloisilla Pohjan mailla.»

393: 2. leipomaisia.
398: 1. puukolla; (kahvelilla?).

»Niin joko laululle lähemme,
Töille virtten työnteleimme?
Laulanta runoilla töitä,
Kukunta kevät-käellä,
Painanta Sinettärillä,
Kuonta Kankahattarilla.»
»Laulavat Lapinki lapset,
430. Heinä-kengät heittelevät
Hirven harvoilta lihoilta,
Peuran pienen pallehilta;
Niin miks' en minäki laula,
Miks' ei laula meiän lapset
Ruoalta rukihiselta,
Suulta suurukselliselta?»
»Laulavat Lapinki lapset,
Heläjävät heinä-kengät
Vesi maljan juotuansa,
440. Petäjäisen purtuansa;
Niin miks' en minäki laula,
Miks' ei laula meiän lapset
Juomilta jyvällisiltä,
Oluilta ohraisilta?»
»Laulavat Lapinki lapset,
Heläjävät heinä-kengät
Nokisilta nuotioilta,
Hiilisiltä hiertimiltä;
Niin miks' en minäki laula,
450. Miks' ei laula meiän lapset
Alta kuulun kurkihirren,
Alta kaunihin katoksen?»
»Hyväpä täss' on miesten olla,
Armas naistenki asua
Olut-puolikon povella,
Mesi-tiinun tienohilla,
Sivullamme siika-salmet,
Luonamme lohi-apajat,
Joist' ei syöen syömät puutu,
460. Juoen juomiset vähene.»

447: 2. tukkivalkeilta metsässä.
453—672. Kiitosvirsi.

»Hyväpä täss' on mieste
Armas naistenki elellä,
Ei tässä surulla syöä,
Ei eletä huolen kanssa,
Tässä syöähän surutta,
Eletähän huoletoinna
Iällä tämän isännän,
Elin-ajalla emännän.»
»Kumman tässä ensin l
470. Isännänkö vai emännän?
Ainap' entiset urohot
Ensin kiittivät isännän,
Ku on suolta suojan saan
Koin korvesta kokenut,
Tyvin tuonut tyyskät mä
Latvoin lansatut petäjät,
Pannut paikalle hyvälle,
Asettanut ankaralle
Suuriksi suku-tuviksi,
480. Kaunihiksi kartanoiksi,
Salvannut salosta seinät,
Hirret hirmulta mäeltä,
Ruotehet romeikolta,
Malat marja-kankahalta,
Tuohet tuomi-vaaran pää
Sammalet sulilta soilta.»
»Tupa on tehty tesmälle
Suoja pantu paikallensa,
Sata oli miestä salvaimell
490. Tuhat oli tuvan katolla
Tehessä tätä tupoa,
Laaittaissa lattiata.»
»Jopa vaan tämän isänn
Saaessa tätä tupoa
Mont' on tukka tuulta nä
Hivus säätä hirveätä,
Usein hyvän isännän

475: 3. paksut; vahvat.
476: 2. oksattomat (?).
487: 4. kaikki hyvästi; järestykseen

Jäänyt on kinnasta kivelle,
Hattua havun selälle,
Suohon sukkoa vajonnut.»
»Usein hyvä isäntä
Aivan aika-huomenessa,
Ennen muien nousematta,
Kyläkunnan kuulematta
Nousnut on nuotio-tulelta,
Havannut havu-majoilta,
Havu päänsä harjaellut,
Kaste pesnyt sirkut silmät.»
»Siitäpä hyvä isäntä
Saapi tuttua tupahan,
Lautsan täyen laulajoita,
Ikkunnat iloitsioita,
Silta-lauat lausujoita,
Karsinat karehtioita,
Seinä-vieret seisojia,
Aitovieret astujia,
Pihat pitkin kulkioita,
Maat ristin matelioita.»
»Isännän esinnä kiitin,
Siitä ehtoisen emännän
Ruokien rakentamasta,
Pitkän pöyän täyttämästä.»
»Hänpä leipoi leivät paksut,
Suuret talkkunat taputti
Käpeillä kämmenillä,
Kyperillä kymmenillä,
Nosti leivät leppeästi,
Syötti vierahat välehen
Liioilla sian-lihoilla,
Koho-kuori-kokkaroilla,
Terät vieri veitsistämme,
Päät putosi puukoistamme
Lohen päitä lohkoessa,
Hauin päitä halkoessa.»
»Usein hyvä emäntä,

1. sormilla.

Tuo tarkka taloinen vaimo
Kuullut on kukotta nousta,
Kanan lapsetta karata
Näitä häitä hankittaissa,
540. Teoksia tehtäessä,
Hiivoja rakettaessa,
Olosia pantaessa.»
»Hyvin on hyvä emäntä,
Tuo tarkka taloinen vaimo
Osannut oluet panna,
Makujuoman juoksutella
Iuista imeltyneistä,
Makeista maltahista,
Joit' ei puulla puuhaellut,
550. Korennolla koukkaellut,
Vaanpa kourilla kohenti,
Käsivarsin käännytteli
Saunassa savuttomassa,
La'aistuilla lautehilla.»
Eipä tuo hyvä emäntä,
Tuo tarkka taloinen vaimo
Laske iskulle ituja,
Päästä maalle maltahia,
Käypi saunassa usein
560. Syän-yöllä yksinänsä,
Ei huoli susia surra,
Pelätä metsän petoja.»
»Jopa nyt emännän kiitin,
Vuotas kiitän patvaskani!
Ken on pantu patvaskaksi,
Ken otettu oppahaksi?
Kylän paras patvaskana,
Kylän onni oppahana.»
»Onpa meiän patvaskalla
570. Päällä haahen haljakkainen,
Se on kaita kainalosta,
Soma suolien kohasta.»

564: 3. puhemieheni.
570: 2. laivan s. o. ostettu, ulkomaan.

»Onpa meiän patvaskalla,
Onpa kauhtana kapoinen,
Helmat hietoa vetävi,
Taka-puolet tanteria.»
»Vähän paitoa näkyvi,
Pikkaraisen pilkottavi,
On kuin Kuuttaren kutoma,
580. Tina-rinnan riukuttama.»
»Onpa meiän patvaskalla
Vyöllä ussakka utuinen,
Päivän tyttären kutoma,
Kirjo-kynnen kirjoittama
Ajalla tulettomalla,
Tulen tietämättömällä.»
»Onpa meiän patvaskalla
Silkkiset sukat jalassa,
Silkkiset sukan sitehet,
590. Säteriset säari-nauhat,
Jotk' on kullalla kuottu,
Hopealla huoliteltu.»
»Onpa meiän patvaskalla
Saksan kengät kelvolliset,
Kuni joutsenet joella,
Vesiteiret vieremillä,
Tahi hanhuet havulla,
Muutto-linnut murrikolla.»
»Onpa meiän patvaskalla
600. Kutrit kullan suortuvaiset,
Parta kullan palmikkoinen,
Päässä pystyinen kypäri,
Puhki pilvien puhuja,
Läpi metsän läiköttäjä,
Jot' ei saatane sataisin,
Tuotane tuhansin markoin.»
»Jo nyt kiitin patvaskani,
Vuotas kiitän saajanaisen!
Mist' on saatu saajanainen,
610. Kust' otettu onnellinen?»

»Tuolt' on saatu saa
Tuolt' otettu onnelline
Takoa Tanikan linnan,
Uuen linnan ulko-puol
»Eipä vielä sieltäkän
Ei perän pereäkänä;
Tuolt' on saatu saajan
Tuolt' otettu onnelline
Vienan päälliltä vesilt
620. Ulapoilta ankeilta.»
»Eipä vielä sieltäkän
Ei perän pereäkänä,
Kasvoi maalla mansi-n
Puna-puola kankahalla
Pellolla heleä heinä,
Kukka kultainen aholl
Siit' on saatu saajanai
Siit' otettu onnellinen.
»Saajanaisen suu so
630. Kuni Suomen sukkulai
Saajanaisen sirkut sil
Kuni tähet taivahalla,
Saajanaisen kuulut ku
Kuni kuu meren-yline
»Onpa meiän saajan
Kaula kullan kiehkuro
Pää kullan vipalehissa,
Käet kullan käärilöissä
Sormet kullan sormuk
640. Korvat kullan helmilöi
Kulmat kullan solmulo
Silmäripset simsukoiss
»Luulin kuun kumot
Kun kumotti kulta-sol
Luulin päivän paistav
Kun sen paistoi paian
Luulin laivan läikkyvä
Kun sen läikkyi lakki
»Jopa kiitin saajanai
650. Annas katson kaiken

608: 3. kaason; morsiamen apulaisen.

Onko kansa kaunihina,
Väki vanha vänkeänä,
Sekä nuoriso somana,
Koko joukko juoleana!»
»Jopa katsoin kaiken kansan,
Ehkä tiesin ennoltaki;
Eip' ole tässä ennen ollut,
Eikä varsin vasta liene
Tämän joukon juoleutta,
0. Tämän kansan kauneutta,
Väen vanhan vänkeyttä,
Väen nuorison somuutta;
Kaikk' on kansa haljakassa,
Kuni metsä huutehessa,
Alta on kuin aamurusko,
Päältä on kuin päivän koite.»
»Huokeat oli hopeat,
Löyhät kullat kutsuloilla,
Rahataskut tanterilla,
0. Rahakukkarot kujilla
Näillä kutsu-vierahilla
Kutsuloille kunniaksi.»
Vaka vanha Wäinämöinen,
Virren ponsi polvuinen
Siitä siirtihe rekehen,
Lähtevi kohin kotia;
Laulelevi virsissänsä,
Laulelevi, taitelevi,
Lauloi virren, lauloi toisen,
0. Virrelläpä kolmannella
Kilahti jalas kivehen,
Tarttui kapla kannon päähän,
Rikkoihe reki runolta,
Jalas taittui laulajalta,
Kapla poikki paukahutti,
Laiat irti loskahutti.

2, 3. puut kuurassa, härmässä.
3. vierahilla.
2. reentolppa, joka koria kannattaa.

Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkkoi, noin nimesi:
»Onko tässä nuorisossa,
690. Kansassa kasuavassa,
Vaiko tässä vanhalassa,
Väessä vähenevässä,
Kenpä Tuonelle kävisi,
Lähtisi Manan majoille,
Toisi Tuonelta orasen,
Vääntiän Manan väeltä
Reki uusi laatiani,
Korjanen kohentoani?»
Sekä nuoremmat sanovi,
700. Jotta vanhat vastoavi:
»Ei ole tässä nuorisossa,
Eikä varsin vanhastossa,
Koko suuressa su'ussa
Niin urosta urheata,
Jotta Tuonelle menisi,
Lähtisi Manan majoille,
Toisi Tuonelta orasen,
Vääntiän Manan majoilta
Reki uusi laatiasi,
710. Korjanen kohentoasi.»
Silloin vanha Wäinämöinen,
Laulaja iän-ikuinen
Läksi toiste Tuonelahan,
Matkasi Manan majoille,
Toi orasen Tuonelasta,
Vääntiän Manan majoilta.
Siitä vanha Wäinämöinen
Laulavi salon sinisen:
Salohon tasaisen tammmen,
720. Sekä pihlajan päteän,
Ne kohenti korjaksensa,
Painalti jalaksiksensa,
Niistä katsoi kaplaksia,
Sekä väänti vempeleitä,

723: 3. kaplapuita.

Sai korjan kohennetuksi,
Re'en uuen laaituksi,
Pisti varsan valjahisin,
Ruskean re'en etehen,
Itse istuihe rekehen,
730. Laskettihe laitiohon;
Vitsattaki virkku juoksi,
Helmin lyömättä hevoine
Entisille appehille,
Taannoisille suuruksille,
Saattoi vanhan Wäinämö
Laulajan iän-ikuisen
Oman uksen aukomille,
Oman kynnyksen etehen

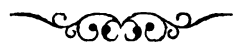

Kuudeskolmatta Runo.

Lemminkäinen pahoillaan siitä, kun oli häihin kutsumatta jätetty, tittää kuitenki lähteä Pohjolaan, huolimatta äitinsä kiellosta ja niistä mista surmista, jotka äiti sanoi häntä matkalla kohtaavan 1–382. Ähtee matkalle ja pääsee tiedoillansa onnellisesti läpi kaikista surma-ikoista 383—776.

Ahti oli saarella asuva,
Kaukoniemen kainalossa,
Oli pellon kynnännässä,
Vainion vakoannassa,
Korvalta ylen korea,
Kovin tarkka kuulennalta.
Kuulevi jumun kylältä,
Järyn järvien takoa,
Jalan iskun iljeneltä,
10. Reen kapinan kankahalta;
Juohtui juoni mielehensä,
Tuuma aivohon osasi:
Häitä Pohjola pitävi,
Sala-joukko juominkia.
Murti suuta, väänti päätä,
Murti mustoa haventa,
Veret vierähti pahaksi
Poloisilta poskipäiltä;
Heti heitti kynnöksensä,
Vaon keski-vainiolle,

Nousi maasta ratsahille,
Lähtevi kohin kotia
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.
Sanoi tuonne saatuansa,
Toimitteli tultuansa:
»Oi emoni, vaimo vanha,
Pano ruoka ruttoisesti
Syöä miehen nälkähisen,
30. Haukata halun-alaisen;
Lämmitä samassa sauna,
Pian pirtti riu'uttele,
Missä mies puhasteleikse,
Sueiksen urosten sulho!»
Tuop' on äiti Lemminkäisen
Pani ruoan ruttoisesti,
Syöä miehen nälkähisen,
Haukata halun-alaisen
Yhen kylyn joutuessa,
40. Yhen saunan saapuessa.
Siitä lieto Lemminkäinen
Otti ruokoa rutosti,

3. liukkaalta jäältä.
1. ajatus.

32: 3. jouduta.

Meni saunahan samassa,
Kävi kylpy-huonehesen;
Siellä peiponen pesesikse,
Pulmonen puhasteleikse,
Päänsä pellavas-pioksi,
Kaulanvarren valkeaksi.
¡Tuli saunasta tupahan,
50. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi emoni, vaimo vanha,
Astu aittahan mäelle,
Tuo sieltä somat sopani,
Kanna vaattehet vakaiset,
Jotka päälleni pukisin,
Varustaisin varrelleni!»
Emo ennätti kysyä,'
Vaimo vanha tutkaella:
»Kunne lähet poikueni,
60. Lähetkö ilveksen ajohon,
Vaiko hirven hiihäntähän,
Vai oravan ammuntahan?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Oi emoni kantajani,
Lähe en ilveksen ajohon,
Enkä hirven hiihäntähän,
En oravan ammuntahan;
Lähen Pohjolan pitoihin,
70. Sala-joukon juominkihin;
Tuo mulle somat sopani,
Vakaiset vaatteheni,
Häissä häilyteltäväni,'
Pioissa pieltäväni!»
Emo kielti poikoansa,
Nainen miestänsä epäsi,
Epäsi kavetta kaksi,

45: 2. pieni lintu; vilukieli.
46: 1. pieni lintu; tienrikkoja.
53: 3. kauniit.
61: 3. hiihtämiseksi sanotaan suksilla käymistä.

Kielti kolme Luonnotai
Lähtemästä Lemminkäi
80. Hyvän Pohjolan pitoihi
Noin sanoi emo poja
Lausui vanhin lapselle
»Ellös menkö poikueni
Poikueni, Kaukueni
Noihin Pohjolan pitoihi
Suuren joukon juomin
Ei sua kutsuttu sinne,
Ei tarkoin tahotakana
Tuop' on lieto Lemm
90. Sanan virkkoi, noin ni
»Kurjat kutsuen menev
Hyvä ilman hyppelejks
Tuoss' on kutsut kuun
Airuhut alin-omaiset
Miekassa tuli-terässä,
Säilässä säkenevässä.»
Tuop' on äiti Lemmi
Yhä kielteä käkesi:
»Ellös vainen poikueni
100. Menkö Pohjolan pitoihi
Monet on kummat ma
Isot tielläsi imehet,
Kolme surmoa kovinta
Kolme miehen kuolem
Virkkoi lieto Lemmi
Sanoi kaunis Kaukomi
»Ain' on surmia akoill
Kaikin paikoin kuolem
Ei uros hätäille noita,
110. Ei varsin varannekana
Vaan kuitenki, kaikite
Sano korvin kuullakse
Mi on surma ensimmä
Ensimmäinen, viimmei
Virkkoi äiti Lemmin

102: 3. ihmeet.

Vaimo vanha vastaeli:
»Sanon surmat syytä myöten,
Enkä miehen mieltä myöten,
Sanon surman ensimmäisen,
Se on surma ensi surma:
Menet matkoa vähäisen,
Pääset tietä päiväyksen,
Tulevi joki tulinen
Poikki puolin vastahasi,
Joessa tulinen koski,
Koskessa tulinen luoto,
Luo'olla tulinen korko,
Korolla tulinen kokko:
Yöt se hammasta hiovi,
Päivät kynttä kitkuttavi
Tulialle vierahalle,
Saavalle käkeävälle.»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Se on surma naisen surma,
Ei ole kuolema urohon;
Kyllä mä siihen keinon keksin,
Arvoan hyvän asian:
Laulan leppäisen hevoisen,
Laulan leppäisen urohon
Sivutseni siirtymähän,
Eestäni vaeltamahan;
Itse sorsana sukellan,
Allina alenteleime,
Kouritse kokon kynimen,
Vaakalinnun varpahitse;
Oi emoni kantajani,
Sano surma keskimmäinen!»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Se on surma toinen surma:
Menet matkoa vähäisen,
Toki toisen päiväyksen,
Tulevi tulinen kuoppa,
Se on poikkipuolin tietä,
Itähän iäti pitkä,
Luotehesen loppumatoin,
Täynnä kuumia kiviä,
Palavia paateroita;
Sinne on satoja saanut,
Tuhansia tukkueltu,
Sa'an miestä miekallista,
Tuhat rautaista oritta.»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ei ole siinä miehen surma,
Eikä kuolema urohon;
Kyllä mä siihen mutkan muistan,
Mutkan muistan, keinon keksin:
Laulan ma lumesta miehen,
Uron hangesta hotaisen,
Sen tungen tulen väkehen,
Vaivaelen valkeahan
Kylpiäksi kuuman saunan
Vastan vaskisen keralla;
Itse siirräime sivutse,
Tungeime tulen lävitse,
Ettei partana palane,
Hivuskutri kurvettune;
Oi emoni kantajani,
Sano surma jälkimmäinen!»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Se on surma kolmas surma:
Menet vieläki vähäisen,
Pääset siitä päiväyksen
Pohjolan veräjän suulle,
Ahtahimpahan alahan,
Susi päälle suimistaikse,
Karhu toisna kaimistaikse
Suulla Pohjolan veräjän,

3. päivän matkan
4. tien; neuvon.
3. uin veden alatse.
1. ison kotkan.

178: 2. kähertyne; kärvettyne.
188: 3. tekee seuraa.

190. Kapeimmassa kujassa;
Syönyt on sa'anki miestä,
Tuhonnut tuhat urosta,
Niin miks' ei sinua söisi,
Tuhoaisi turvatointa?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Uuhi uunna syötäköhön,
Rieskana revittäköhön,
Vaan ei mies pahempikana,
200. Uros untelompikana!
Minua on vyötty miehen vyöllä,
Pantu miehen palkimella,
Solmittu uron solilla,
Jott' en vielä jouakana
Suuhun Untamon susien,
Kitahan kiro-kavetten.»
»Muistan ma suelle mutkan,
Keksin keinon karhullenki:
Suet laulan suitsi suuhun,
210. Karhut rautakahlehisin,
Tahi rutjon ruumeniksi,
Seulaisen sepalehiksi;
Sillä siitä selvitäime,
Pääsen matkani perille.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Et vielä perille pääsnyt;
Ne oli sinne mennessäsi,
Matkalla isot imehet,
Kolme kummoa kovoa,
220. Kolme miehen kuolemata;
Viel' on sinne saatuasi,
Paikalla pahimmat kummat:
Kulet tietä pikkaraisen,
Tulet Pohjolan pihalle,
Aita on rautainen rakettu,
Terästarha teeksennelty
Maasta asti taivosehen,
Taivosesta maahan asti,
Keihäillä seivästetty,
230. Maan maoilla aiastettu,
Käärmehillä vitsastettu,
Sisiliskoilla sielty,
Heitty hännät häilymähän,
Pää-kurikat kuilumahan,
Pää-kehät kähäjämähän,
Päät ulos, sisähän hännät.
»Maass' on toisia matoja
Rata kyitä käärmehiä
Ylös kielin kiehumassa,
240. Alas hännin häilymässä;
Yks on muita kauheampi
Eessä portin poikki-puoli
Pitelämpi pirtin hirttä,
Paksumpi kuja-patsasta,
Ylös kielin kiehumassa,
Suin ylös suhahtamassa,
Ei ketänä muuta vasten,
Vasten vaivaista sinua.»
Virkkoi lieto Lemminkä
250. Sanoi kaunis Kaukoi..ieli:
»Seki on surma lapsen s
Ei ole kuolema urohon;
Tunnen ma tulen lumoa,
Valkeaisen vaivutella,
Ja tunnen maot manata,
Käärmehyiset käännytellä;
Äsken päänä eilisenä
Kynnin maata kyyn-alaist
Käännin maata käärmehis
260. Aivan paljahin kätösin;
Kyyt pitelin kynsissäni,
Käsissäni käärmehyiset,
Tapoin kyitä kymmenkum
Sa'an mustia matoja,

198: 1. verekseltä; uutiselta.
200: 2. uneliaampi; huonompi.
221: 4. tultuasi.

257: 2. päivänä.

on kynnet kyyn veressä,
käärmehen talissa;
en taia tullakana,
en varsin jouakana
suuren suu-palaksi,
mehen käsi-alaksi;
konnat kouristelen,
t iki puserran,
on laulan laiemmalle,
muutan tien mukahan,
ı Pohjolan pihalta,
eime tuvan sisähän.»
ıoi äiti Lemminkäisen:
s vainen poikueni
ö Pohjolan tupahan,
lan salvoksihin!
on miehet miekka vyöllä,
ot sota-aseissa,
alassa hullut miehet,
t paljo juotuansa,
ıvat sinun poloisen
tahan tuliterähän;
ı laulettu paremmat,
ımatki jaksettuna.»
kkoi lieto Lemminkäinen,
i kaunis Kaukomieli:
ılen ennenkin elellyt
ı Pohjolan tuvilla,
ınua laula Lappi,
tunge Turjalainen;
laulan Lappalaisen,
tungen Turjalaisen,
an halki hartionsa,
ıi leukansa puhelen,
ı kauluksen kaheksi,
i rintalastasensa.»
noi äiti Lemminkäisen:
oh poikani poloinen,
ä muistat muinaistasi,
skut ennen käynnistäsi:
Jo olet ennenkin elellyt
Noilla Pohjolan tuvilla,
Uinut kaikki umpilammit,
Koiran-kieliset kokenut,
Käynyt koskia kolisten,
310. Myötävirtoja vilisten,
Tuonen kosket tunnustellut,
Mitannut Manalan virrat;
Siell' oisit tänäki päänä
Ilman äitittä pahatta.»
»Muistapa mitä sanelen:
Tulet Pohjolan tuville,
Mäki on täynnä seipähiä,
Piha täynnä pylvähiä,
Ne on täynnä miehen päitä;
320. Yks' on seiväs päätöin seiväs,
Senpä seipähän nenähän
Sinun pääsi leikatahan.»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Hurja noita huolinevi,
Epäkelpo keksinevi
Viittä, kuutta vainovuotta,
Seitsentä sotakeseä,
Ei noita uro totelle,
330. Vääjänne väheäkänä;
Tuo mulle sotisopani,
Vanhat vaino-vaatteheni,
Itse käyn isoni miekan,
Katson kalvan taattoseni,
Viikon on vilussa ollut,
Kauan kaihossa siassa,
Itkenyt ikänsä siellä,
Kantajata kaipaellut!»
Sai siitä sotisopansa,
340. Vanhat vaino-vaattehensa,
Isonsa ikuisen miekan,
Tuon taaton sotatoverin;
Senpä siltahan sysäsi,
Terin työnti lattiahan,

Miekkanen käessä kääntyi,
Kuni tuore tuomen latva,
Tahi kasvava kataja;
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Tuskin on Pohjolan tuvissa,
350. Sariolan salvoksissa
Tämän miekan miettiäistä,
Tämän kalvan katsojaista.»
Jousen seinältä sivalti,
Kaaren vahvan vaarnaselta,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Sen mä mieheksi sanoisin,
Urohoksi arveleisin,
Joka jouseni vetäisi,
360. Kiveräni kiinnittäisi
Noilla Pohjolan tuvilla,
Sariolan salvoksilla.»
Siitä lieto Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Suorihe sotisopihin,
Puki vaino-vaattehisin,
Itse lausui orjallensa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi on osto-orjaseni,
370. Rahan saatu raatajani!
Jouvuta sota-oriini,
Valjastele vainovarsa
Lähteäkseni pitoihin,
Lemmon joukon juominkihin!»
Orja nöyrä, neuvottava,
Pian pistihe pihalle,
Työnti varsan valjahisin,
Puikkoihin tulipunaisen,
Sanoi tuolta tultuansa:
380. »Jo olen tehnyt tehtäväni,
Suorittanut tuon orosi,
Varsan viljon valjastanut.»
Siitä lieto Lemminkäisen
Luku lähteä tulevi,

Käsi käski, toinen l
Sormet suoniset pa
Toki läksi, kuin kä
Varsin läksi, ei var
Emo neuvoi poik
390. Vanhin lastansa var
Oven suusta, orren
Kattilan katasioilta:
»Poikueni ainueni,
Lapseni vakauteni!
Jos sa jou'ut juomi
Tapahut mihin taha
Juopa puoli tuoppia
Keskimaihin maljase
Anna toisen toinen
400. Pahemman pahempi
Mato maljassa veny
Toukka tuopin pohj
Vielä neuvoi poik
Varsin lastansa vak
Perimmäisen pellon
Veräjältä viimeiselt
»Jos sa jou'ut juom
Tapahut mihin taha
Istu puolella sioa,
410. Astu puoli-askelella
Anna toisen toinen
Pahemman pahemp
Niin sinusta mies t
Uros selvä selkiävi
Läpi käymähän ker
Jutut julki polkema
Urohoisessa väessä
Miehisessä joukkios
Siitä läksi Lemmi
420. Istuen oron re'essä
Iski virkkua vitsall
Heitti helmi-ruoska

388: 4. pelännyt.

virkku vieremähän,
nen helettämähän.
aikoa vähäisen,
ı hetken hetkutteli,
tiellä teirikarjan,
lentohon lehahti,
ıarja kapsahutti
juoksevan hevoisen.
hitusen höyheniä,
teiren sulkasia,
ıkosi Lemminkäinen,
li taskuhunsa,
ä mikä tulisi,
tuisi taipalella,
i on tarpehen talossa,
ısi hätävarana.
eellehen vähäisen,
tietä pikkuruisen,
po hörösteleikse,
korva luonteleikse.
ın lieto Lemminkäinen,
aunis Kaukomieli
stihe korjastansa,
ıtihe katsomahan,
n kuin sanoi emonsa,
vanhempi vakasi:
on joki tulinen
ıe hevon e'essä,
on tulinen koski,
ssa tulinen luoto,
la tulinen korko,
a tulinen kokko,
ıulkku tulta kuohui,
ıaleli valkeata,
ınet tulena tuiski,
ınä säihkäeli.
kon kaukoa näkevi,
npata Lemminkäisen:

»Minnepä menevi Kauko,
Kunne läksit Lemmin poika?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Läksin Pohjolan pitoihin,
Salajoukon juominkihin;
Välty syrjähän vähäisen,
Poikellaite tieltä poies,
Laske eelle matkamiestä,
470. Lemminkäistä liiatenki,
Sivutsesi siirtymähän,
Vierctse vaeltamahan!»
Kokko saatteli sanoa,
Tulikulkku kuiskahella:
»Lasken eelle matkamiehen,
Lemminkäisen liiatenki,
Suun kautta samoamahan,
Kautta kulkun kulkemahan;
Siitä sulle tie menevi
480. Mennä tuosta tuon hyväksi
Noihin pitkihin pitoihin,
Iän kaiken istumihin.»
Mitä huoli Lemminkäinen;
Ei tuossa kovin hätäillyt,
Tapasip' on taskuhunsa,
Löihe kukkaroisehensa,
Otti teiren sulkasia,
Hieroa hitustelevi
Kahen kämmenen välissä,
490. Sormen kymmenen sovussa;
Siitä syntyi teirikarja,
Koko parvi koppeloita,
Syöksi ne kokolle suuhun,
Antoi appajan kitahan,
Kulkkuhun kokon tulisen,
Ikenihin iskulinnun;
Sillä siitä selvittihe,
Pääsi päivän ensimmäisen.

ıhtelee; peräilee.

492: 3. metso-kanoja.

Iski virkkua vitsalla,
500. Helähytti helmisellä;
Läks' oronen oikomahan,
Hepo helkehyttämähän.
Ajoi matkoa palasen,
Piirrätteli pikkuruisen,
Jo oronen ou'ostuvi,
Hevoinen hörähtelevi.
Kohottihe korjastansa,
Kaahistihe katsomahan,
Niin on kuin sanoi emonsa,
510. Oma vanhempi vakitti:
On eessä tulinen kuoppa,
Se on poikkipuolin tietä,
Itähän iäti pitkä,
Luotehesen loppumatoin,
Täynnä kuumoa kiveä,
Palavata paateroa.
Mitä huoli Lemminkäinen;
Ukkoa rukolevi:
»Oi Ukko ylijumala,
520. Tahi taatto taivahinen!
Nosta lonka luotehelta,
Toinen lännestä lähetä,
Kolmas istuta iästä,
Kohottele koillisesta,
Syrjin yhtehen syseä,
Lomatusten loukahuta,
Sa'a lunta sauvan varsi,
Kiehittele keihäsvarsi
Noille kuumille kiville,
530. Palaville paateroille!»
Tuo Ukko ylijumala,
Taatto vanha taivahinen
Nosti longan luotehelta,
Toisen lännestä lähetti,
Iätti iästä pilven,
Kohotteli koilta ilman,
Nepä yhtehen yhytti,
Lomakkohon loukahutti;
Satoi lunta sauvan v
540. Kiehitteli keihäsvarre
Noille kuumille kivill
Palaville paateroille,
Tulipa luminen lampi
Hyinen järvi muo'osti
Siitä lieto Lemmink
Lauloi tuohon jäisen
Poikitse lumisen lam
Äyrähästä äyrähäsen;
Sillä sen rovin vaelti
550. Pääsi toisen päiväyks
Laski virkkua vitsa
Helähytti helmisvyöll
Sai virkku vilettämä
Hepo hötkelyttämähä
Virkku juoksi virst
Maan paras palan pa
Siitä seisahtui äkisti,
Ei pakene paikaltans
Itse lieto Lemmink
560. Kavahtihe katsomaha
On susi veräjän suu
Karhu vastassa kuja
Suulla Pohjolan verä
Päässä pitkien kujie
Silloin lieto Lemmi
Itse kaunis Kaukomi
Tavoitteli taskuhunsa
Kulki kukkaroisehens
Otti uuhen villasia,
570. Hieroa utustelevi
Kahen kämmenen k
Sormen kymmenen
Puhui kerran kämm
Uuhet juoksuhun uh
Koko lauma lampahi

549: 3. rovion; vaarapaikan.
569: 2. emälampaan.
571: 3. keskessä; välissä.

oita aika karja;
ıinne ryömäsihe,
t kanssa kaimasihe,
eto Lemminkäinen
elle matkoansa.
i tietä pikkaraisen,
'ohjolan pihalle;
li rautainen rakettu,
ıinen tarha tehty,
yltä maa-emähän,
syltä taivosehen,
llä seivästetty,
maoilla aiastettu,
ehillä kiinnitetty,
toilla sielty,
hännät häilymähän,
ırikat kuilumahan,
ankat vapajamahan,
los, sisähän hännät.
n lieto Lemminkäinen
ssa ajattelevi:
on kuin sanoi emoni,
ani kaikeroitti:
ossa mokoma aita
maasta taivosehen;
se kyy matavi,
ıaksi aita pantu,
se lintu lenti,
ıäksi aita pantu.»
ei tuossa Lemminkäinen
ut kovin hätäillä,
eitsen huotrastansa,
tansa tuiman rauan,
itoa sivalti,
aiakset kaheksi,
autaisen avasi,
tarhan käärmehisen
vitsasväliltä,
nältä seipähältä;
ellehen ajavi,

Portin Pohjolan etehen.
Käärme tiellä käänteleikse
Eessä portin poikkipuolin,
Pitelämpi pirtin hirttä,
620. Paksumpi patsasta portin,
Sata silmeä maolla,
Tuhat kieltä käärmehellä,
Silmät seulan suuruhiset,
Kielet pitkät keihovartta,
Hampahat haravan varren,
Selkä seitsemän venettä.
Siinä lieto Lemminkäinen
Ei tohi käsiksi käyä
Satasilmälle maolle,
630. Tuhatkieli-käärmehelle.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Mato musta maan-alainen,
Toukka Tuonen karvallinen,
Kulkia kulon-alainen,
Lehen Lemmon juurehinen,
Läpi mättähän meniä,
Puun juuren pujottelia!
Kuka sun kulosta nosti,
640. Heinän juuresta herätti
Maan päälle matelemahan,
Tielle teukkalehtamahan?
Kuka nosti nokkoasi,
Kuka käski, ken kehoitti
Päätä pystössä piteä,
Kaulan vartta kankeata,
Isosiko, vai emosi,
Vaiko vanhin veljiäsi,
Vai nuorin sisariasi,
650. Vaiko muu sukusi suuri?»
»Sule nyt suusi, peitä pääsi,
Kätke kielesi käpeä,
Sykerräite sykkyrähän,

633—670. Käärmeen asetussanat.

Käperräite käppyrähän,
Anna tietä, puolen tietä
Sivu mennä matkamiehen,
Tahi siirry tieltä poies,
Kule kurja kursikkohon,
Kaaloa kanervikkohon,
660. Sala'aite sammalehen,
Veäite villa-kuontalona,
Haavan halkona kuleksi!
Tunge pääsi turpehesen,
Mätä mättähän sisähän,
Turpehessa sun tupasi,
Alla mättähän majasi;
Jospa tuolta pääsi nostat,
Ukko pääsi särkenevi
Neuloilla teräs-nenillä,
670. Rakehilla rautaisilla!»
Senpä lausui Lemminkäinen;
Ei sitä mato toteltut,
Ain' yhä kähäelevi,
Ylös kielin kiehahtavi,
Suin ylös suhahtelevi
Pään varalle Lemminkäisen.
Siitä lieto Lemminkäinen
Muisti vanhoja sanoja,
Ennen eukon neuvomia,
680. Äitinsä opettamia;
Sanoi lieto Lemminkäinen,
Virkki kaunis Kaukomieli:
»Kun et tuostana totelle,
Etkä vääjänne vähällä,
Vielä turvut tuskihisi,
Paisut pakkopäivihisi,
Halkeat paha kaheksi,
Konna kolmeksi muruksi,
Kun ma etsinen emosi,
690. Haen valta-vanhempasi;
Tieän sykkä synnyntäsi,

658: 3. risukkoon; varvikkoon.

Maan kamala kasvan
Syöjätär sinun emos
Vetehinen vanhempa
»Sylki Syöjätär ve
Laski kuolan lainehi
Tuota tuuli tuuitteli,
Ve'en henki heilutte
Tuu'itteli vuotta kuu
700. Senki seitsemän kes
Selvällä meren selä
Lapovilla lainehilla;
Vesi sen pitkäksi v
Päivä paistoi pehme
Ve'en tyrsky maalle
Aalto rannallen ajeli
»Kulki kolme Luo
Rannalla meren rap
Meren pauhun parta
710. Ne tuon rannalla nä
Sanoivat sanalla tu
»»Mipä tuostaki tulis
Kunpa Luoja henge
Tuolle silmät siunoa
»Päätyi Luoja kuu
Sanan virkkoi, noin
»»Pahasta paha tulis
Konna konnan okse
Jos ma tuolle henge
720. Silmät päähän siun
»Saipa Hiisi kuule
Mies häjy tähyämäh
Itse luojaksi rupesi;
Antoi Hiisi hengen
Konnan ilkeän kina
Syöjättären sylkemä
Siitä kääntyi käärm
Muuttui mustaksi m

695—758. Käärmeen synty.
702: 1. korkeilla.
708: 3. kiivaan; tuiman.

st' on tuolle henki saatu?
i Hiien hiiloksesta;
on syyetty syäntä?
ttäreltä syäntä;
on aivot ankeloisen?
n vankan vaaluvista;
tunto turmiolla?
usta tulisen kosken;
on pää pahalle pantu?
pahan pavun jyvästä.»
st' on siihen silmät luotu?
non liinan siemenistä;
on korvat konnan päässä?
non koivun lehtosista;
on suuta suunnitettu?
solesta Syöjättären;
on kieli kehnon suussa?
laisen keihä'ästä;
on hampahat häjyllä?
iista Tuonen ohran;
on ilkeän ikenet?
stä Kalman immen.»

ätty; sysätty.
eän; pahan.
idosta.

»Mist' on selkä seisotettu?
Hiien hiili-seipähästä;
Mistä häntä häälättynä?
Pahalaisen palmikosta;
Mistä suolet solmittuna?
Suolet surman vyöllisestä.»
»Siin' oli sinun sukusi,
Siinä kuulu kunniasi;
Mato musta maan-alainen,
760. Toukka Tuonen karvallinen,
Maan karva, kanervan karva,
Kaiken ilman kaaren karva!
Lähe nyt tieltä matkamiehen,
Eestä kulkian urohon;
Anna mennä matkamiehen,
Lemminkäisen leyhytellä
Noihin Pohjolan pitoihin,
Hyvän synnyn syöminkihin!»
Jo mato kuvattelihe,
770. Satasilmä siirtelihe,
Kääntelihe käärme paksu,
Muuttelihe tien mukahan,
Antoi mennä matkamiehen,
Lemminkäisen leyhytellä
Noihin Pohjolan pitoihin,
Salajoukon juominkihin.

Seitsemäskolmatta Runo.

Lemminkäinen tulee Pohjolaan ja käytteleikse monella ylimielisesti 1—204. Pohjolan isäntä suuttuu, ja kun ei voit minkäistä loihtutaidoissa, vaatii häntä miekkasille 205—282. I silla ollessa lyöpi Lemminkäinen Pohjolan isännältä pään jota kostaaksensa Pohjolan emäntä kerä'ätä sotaväkeä häntä 283—420.

Jo nyt Kaukoni kuletin,
Saatoin Ahti Saarelaisen
Monen surman suun ohitse,
Kalman kielen kantimetse
Noille Pohjolan pihoille,
Salakansan kartanoille;
Nyt onpi saneltavana,
Kielin kertoeltavana,
Miten lieto Lemminkäinen,
10. Tuo on kaunis Kaukomieli
Tuli Pohjolan tupihin,
Sariolan salvoksihin,
Ilman kutsutta pitoihin,
Airuhitta juominkihin.
Tuop' on lieto Lemminkäinen,
Poika veitikkä verevä,
Ileti kun tuli tupahan,
Astui keskilattialle,
Silta liekkui lehmuksinen,
20. Tupa kuusinen kumahti.
Sanoi lieto Lemminkäinen:
Itse virkki noin nimesi:
»Terve tänne tultuani,
Terve tervehyttäjälle!
Kuules Pohjolan isäntä,
Oisiko talossa tässä
Ohria orosen purra,
Olutta urohon juoa?»
Itse Pohjolan isäntä
30. Istui pitkän pöyän pää
Tuop' on tuolta vastoa
Sanan virkkoi, noin ni
»Ollevi talossa tässä
Tannerta orosen olla;
Eikä kielletä sinua,
Jos olet siivolla tuvass
Oven suussa seisomast
Oven suussa, orren all
Kahen kattilan välissä,
40. Kolmen koukun koske
Siinä lieto Lemminkä
Murti mustoa haventa,
Kattilaisen karvallista,
Sanan virkkoi, noin ni
»Lempo tänne lähtekö
Oven suuhun seisomah

ıe nuohomahan,
ı karistamahan!
nen minun isoni,
ılta-vanhempani
ıt sialla sillä,
uussa, orren alla;
ioa silloin,
orihin olla,
esty miesten tulla,
uoa sormikasta,
miesten vanttuhia,
niekkoja laella;
ei ole minulle,
ınen minun isolle?»
ıiirtihen ylemmä,
ihe pöyän päähän,
rahin nenähän,
en penkin päähän;
stahan rasahti,
en penkki notkui.
lieto Lemminkäinen:
liene lempi-vieras,
tuotane olutta
e vierahalle.»
' hyvä emäntä
irkkoi, noin nimesi:
ıoika Lemminkäisen,
ıta vierahasta!
äni polkemahan,
ılentamahan;
ɔluet meillä,
mat maltahina,
tta vehnä-leivät,
tot keittämättä;
tä ennen tullut,
päiveä jälestä.»
lieto Lemminkäinen
uta, väänti päätä,
ustoa haventa,
ı sanoiksi virkki:

»Jop' on täällä syömät syöty,
Häät juotu, piot pietty,
Oluet osin jaeltu,
90. Me'et miehin mittaeltu,
Kannut kannettu kokohon,
Tuopit roukkoihin rovittu.»
»Oi sie Pohjolan emäntä,
Pimentolan pitkä-hammas!
Pi'it häät häjyn tavalla,
Kutsut koiran kunnialla,
Leipoelit leivät suuret,
Panit ohraiset oluet,
Laitoit kutsut kuusianne,
100. Anojat yheksiänne;
Kutsuit kurjat, kutsuit köyhät,
Kutsuit ruojat, kutsuit roistot,
Kaikki hoikat huonemiehet,
Kaita-kauhtanat kasakat,
Muun on kutsuit kaiken kansan,
Minun heitit kutsumatta.»
»Mintähen tämä minulle
Omistani ohristani?
Muut ne kantoi kauhasilla,
110. Muut ne tiiskinä tiputti,
Minä määrin mätkäelin,
Puolikkoisin putkaelin
Omiani ohriani,
Kylvämiäni jyviä.»
»En nyt liene Lemminkäinen,
En vieras hyvän niminen,
Kun ei tuotane olutta,
Pantane pata tulelle,
Keittoa pa'an sisähän,
120. Leiviskä sian lihoa,
Syöäkseni, juoakseni
Päähän matkan päästyäni.»

104: 3. päivämiehet.
110: 3. itarasti; säästellen; tiiski s. o. hohdin; pihti.

Ilpotar hyvä emäntä
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Ohoh piika pikkarainen,
Orjani alinomainen,
Pane keittoa patahan,
Tuo olutta vierahalle!»
Tyttö pieni, tyhjä lapsi,
130. Pahin astian pesiä,
Lusikkojen luutustaja,
Kapustojen kaapustaja,
Pani keittoa patahan,
Luut lihoista, päät kaloista,
Vanhat naatit naurihista,
Kuoret leivistä kovista,
Toi siitä olutta tuopin,
Kannun kaljoa pahinta
Juoa lieto Lemminkäisen,
140. Appoa halun alaisen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tokko lie sinussa miestä,
Juojoa tämän oluen,
Tämän kannun kaatajata?»
Lemminkäinen lieto poika
Katsoi tuosta tuoppihinsa,
Toukka on tuopin pohjukassa,
Käärmehiä keski-mailla,
Äärillä maot mateli,
150. Sisiliskot liuahteli.
Sanoi lieto Lemminkäinen,
Kauahutti Kaukomieli:
»Tuopin tuojat Tuonelahan,
Kannun kantajat Manalle,
Ennen kuun ylenemistä,
Tämän päivän päätymistä!»
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Oh sinä olut katala!
Jo nyt jou'uit joutavihin,
160. Jou'uit joutavan jälille;

132: 1. kauhojen.
140: 1. syödä.

Olut suuhun juotanehe,
Ruhkat maahan luotan
Sormella nimettömällä,
Vasemmalla peukalolla.
Tapasip' on taskuhu
Kulki kukkaroisehensa,
Otti ongen taskustansa
Väkärauan väskystänsä
Tuonp' on tunki tuopp
170. Alkoi onkia olutta,
Maot puuttui onkehens
Väkähänsä kyyt vihais
Sa'an nosti sammakoit
Tuhat mustia matoja,
Loi ne maahan maan l
Kaikki laski lattialle;
Veti veitsensä terävän,
Tuon on tuiman tuppi
Sillä silpoi päät maoilt
180. Katkoi kaulat käärmeh
Joi oluen onneksensa,
Me'en mustan mielikse
Sanan virkkoi, noin ni
»En mä liene lempi-vi
Kun ei tuotane olutta,
Parempata juotavata,
Varavammalla käellä,
Suuremmalla astialla,
Tahi ei oinasta isetä,
190. Suurta sonnia tapeta,
Härkeä tupahan tuoa,
Sorkka-säärtä huoneh
Itse Pohjolan isäntä
Sanan virkkoi, noin n
»Mitä sie tulitki tänne,
Ken sinua koolle kuts
Virkkoi lieto Lemmi
Sanoi kaunis Kaukomi

162: 1. rikat.
172: 1. okahasensa.

. kutsuttu vieras,
npi kutsumatoin;
poika Pohjolaisen,
›hjolan isäntä,
›stoa olutta,
ı rahan-alaista!»
a Pohjolan isäntä
suuttui ja syäntyi,
suuttui ja vihastui,
lammin lattialle
nkäisellen etehen,
virkkoi, noin nimesi:
' on joki juoaksesi,
laikutellaksesi.»
huoli Lemminkäinen;
virkkoi, noin nimesi:
› vaimojen vasikka,
ıärkä hännällinen
ıan jokivesiä,
'että lakkimahan.»
oihe loitsimahan,
ihe laulamahan,
sonnin lattialle,
suuren kultasarven,
ımmin laikkaeli,
osen onneksensa.
›lainen pitkä poika
.uustansa sukesi,
lauloi lattialle
ısi lihavan sonnin.
ninkäinen lieto poika
valkean jäniksen
e hyppimähän
ıtosen suun e'essä.
›lainen pitkä poika
koiran koukkuleuan
äniksen tappamahan,
lmän kiskomahan.
ninkäineń lieto poika
orrellen oravan,
Orsilla kapahumahan,
240. Koiran tuota haukkumahan.
Pohjolainen pitkä poika
Lauloi nää'än kultarinnan,
Näätä näppäsi oravan
Orren päässä istumasta.
Lemminkäinen lieto poika
Lauloi ruskean reposen,
Se söi nää'än kultarinnan,
Karvan kaunihin kaotti.
Pohjolainen pitkä poika
250. Kanan suustansa sukesi
Sillalla sipoamahan
Tuon reposen suun e'essä.
Lemminkäinen lieto poika
Haukan suustansa sukesi,
Kieleltä käpeä-kynnen,
Sepä kiskalti kanasen.
Sanoi Pohjolan isäntä,
Itse lausui, noin nimesi:
»Ei tässä piot paranne,
260. Kun ei vierahat vähenne;
Talo työlle, vieras tielle,
Hyvistäki juomingista!
Lähe tästä Hiien heitto
Luota kaiken ihmis-kansan,
Kotihisi konna koita,
Paha maahasi pakene!»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ei miestä manaten saa'a,
270. Ei miestä pahempatana
Sialtansa siirtymähän,
Paikalta pakenemahan.»
Silloin Pohjolan isäntä
Miekan seinältä sivalti,
Tempasi tuliteränsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie Ahti Saarelainen,
Tahi kaunis Kaukomieli!

Mitelkämme miekkojamme,
280. Katselkamme kalpojamme,
Minunko parempi miekka,
Vainko Ahti Saarelaisen!»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Mitä minun on miekastani,
Kun on luissa lohkiellut,
Pää-kasuissa katkiellut!
Vaan kuitenki, kaikitenki,
Kun ei nuo piot paranne,
Mitelkämme, katselkamme,
290. Kumman miekka mieluhumpi!
Eip' ennen minun isoni
Miekka-mittoja varannut,
Pojastako polvi muuttui,
Lapsesta laji väheni?»
Otti miekan, riisui rauan,
Tempasi tuliteräisen
Huotrasta huveksisesta,
Vyöstä vennon selkäisestä;
Mittelivät, katselivat
300. Noien miekkojen pituutta,
Olipa pikkuista pitempi
Miekka Pohjolan isännän,
Yhtä kynnen mustukaista,
Puolta sormuen niveltä.
Sanoi Ahti Saarelainen,
Virkkoi kaunis Kaukomieli:
»Sinunpa pitempi miekka,
Sinun eellä iskeminen.»
Siitä Pohjolan isäntä
310. Sivalteli, sieppaeli,
Tavoitteli, ei tavannut,
Lemminkäistä päälakehen,
Kerran ortehen osasi,
Kamanahan kapsahutti,
Orsi poikki otskahutti,
Kamana kaheksi lenti.

Sanoi Ahti Saarelain
Virkkoi kaunis Kaukon
»Min teki pahoa orret,
320. Kamana tihua työtä,
Jotta orsia osoitat,
Kamanata kapsuttelet?»
»Kuule poika Pohjolai
Itse Pohjolan isäntä!
Tukela tora tuvassa,
Seikat akkojen seassa,
Tuvan uuen turmelemm
Lattiat verin panemme:
Käykämme ulos pihalle,
330. Ulos pellolle torahan,
Tanterelle tappelohon,
Pihalla veret paremmat
Kaunihimmat kartanolla
Luontevaisemmat lumel
Mentihin ulos pihalle,
Tavattihin lehmän talja,
Levitettihin pihalle,
Senp' on päällä seistäk
Sanoi Ahti Saarelaine
340. »Kuulesta sa Pohjan po
Sinunpa pitempi miekk
Sinun kalpa kauheampi
Ehkä tuon on tarvinne
Ennenkun ero tulevi,
Tahi kaula katkeavi;
Iske päältä Pohjan poik
Iski päältä Pohjan po
Iski kerran, iski toisen,
Kohta kolmasti rapasi,
350. Eipä oikein osoita,
Lipaise lihoakana,
Ota ei orvas-kettuana.
Sanoi Ahti Saarelain
Virkkoi kaunis Kaukon
»Annapas minäki koita
Jo se on vuoroni min

86: 1. pää-kalloissa.

.opa Pohjolan isäntä
ıosta totella ollut;
iski, ei epäillyt,
oitteli, ei tavannut.
lta tuiski tuima rauta,
varsin valkeata
sä lieto Lemminkäisen,
i loiste loitommaksi,
en kauloa valahti
ı on pojan Pohjolaisen.
noi kaunis Kaukomieli:
h Pohjolan isäntä!
)' on kaulasi katalan,
koite ruskeana.»
opa poika Pohjolaisen,
Pohjolan isäntä
e siirti silmiänsä
kauloa omoa;
)' on lieto Lemminkäinen
ı lyöä silpahutti,
miestä miekallansa,
ıhutti kalvallansa.
ip' on kerran luimahutti,
i pään on päältä olka,
on kaulalta sivalti,
kun naatin naurihista,
kka tähkän olesta,
ı kaikesta kalasta;
ıyt pyörähti pihalle,
en kallo kartanolle,
i nuolen noutaessa
sta koppelo putosi.

olkapäältä.

Sata oli seivästä mäellä,
390. Tuhat pystössä pihalla,
Saoin päitä seipähissä,
Yks' on seiväs ilman päättä;
Tuop' on lieto Lemminkäinen
Otti pään pojan pätöisen,
Kantoi kallon kartanolta
Senki seipähän nenähän.
Siitä Ahti Saarelainen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Tupahan palattuansa
400. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuo vettä vihainen piika,
Käsiäni pestäkseni
Veristä pahan isännän,
Häjyn miehen hurmehista!»
Pohjan akka syännyksenti,
Syännyksenti, suutuksenti,
Lauloi miestä miekallista,
Asehellista urosta,
Sata miestä miekallista,
410. Tuhat kalvan kantajata,
Pään varalle Lemminkäisen,
Kaukomielen kaulan päälle.
Jo aika tosin tulevi,
Päivä liitolle lipuvi,
Toki käypi tuskemmaksi,
Läylemmäksi lankeavi
Asuskella Ahti poian,
Lemminkäisen leyhytellä
Noissa Pohjolan pioissa,
420. Salajoukon juomingissa.

406: 1. alkoi syäntyä, vihastua.

Kahdeksaskolmatta Runo.

Lemminkäinen pakenee kiirunsti Pohjolasta, tulee kotiin ja telee äitiltänsä, kunne lähtisi piilemään Pohjolan väkeä, jonk pian koko joukolla tulevan sotaan häntä yksinäistä miestä vasten. Äiti muhtelee häntä Pohjolaan lähtemästänsä, ehdottelee ensin toistaki vaarallista piilopaikkaa ja neuvoo viimein lähtemään meren takaiselle saarelle, jossa myös isänsä ennen suurina sot oli rauhassa elellyt 165–294.

Jo nyt Ahti Saarelainen,
Itse lieto Lemminkäinen
Pistäiksen on piilemähän,
Painaikse pakenemahan
Pimeästä Pohjolasta,
Sangasta Saran talosta.
Läksi tuiskuna tuvasta,
Savuna pihalle saapi
Pakohon pahoja töitä,
10. Pillojansa piilemähän.
Niin pihalle tultuansa
Katseleikse, kääntelelkse,
Etsi entistä oritta,
Näe ei entistä oroa,
Näki paaen pellon päässä,
Pajupehkon pientarella.
Mikäs neuvoksi tulevi,
Mikä neuvon antajaksi,
Ettei pää pahoin menisi,
20. Tukka turhi'in tulisi,
Hivus hieno lankeaisi
Näillä Pohjolan pihoilla
Jo kumu kylästä kuuli
Tomu toisista taloista,
Välkytys kylän väliltä,
Silmän isku ikkunoilta
Tuossa lieto Lemmin
Tuon on Ahti Saarelai
Täytyi toisiksi ruveta,
30. Piti muiksi muutellaita
Kokkona ylös kohosi,
Tahtoi nousta taivahall
Päivä poltti poskipäitä
Kuuhut kulmia valaisi.
Siinä lieto Lemmink
Ukkoa rukoelevi:
»Oi Ukko hyvä Jumal
Mies on tarkka taivah
Jymy-pilvien pitäjä,
40. Hattarojen hallitsia!
Laaipa utuinen ilma,
Luoppa pilvi pikkarai

suojassa menisin,
.i koitteleisin
ehtoisen emoni,
valta-vanhempani!»
ää lekuttelevi,
kerran jälkehensä,
harmoan havukan;
lmät paloi tulena,
ojan Pohjolaisen,
entisen isännän.
i harmoa havukka:
Ahti veikkoseni,
tko muinaista sotoa,
iätä tappeloa?»
i Ahti Saarelainen,
i kaunis Kaukomieli:
kkani, lintuseni!
äite kohin kotia,
tuonne tultuasi
iän Pohjolahan:
i on kokko kourin saa'a,
ntu kynsin syöä.»»
ohta kotihin joutui
i ehtoisen emonsa
surkean-näöllä,
nellä synkeällä.
vastahan tulevi
ssansa kujoa,
ertä astuessa;
ti emo kysyä:
ieni nuorempani,
ni vakavampani!
et pahoilla mielin
lasta tullessasi,
sarkoin vaarrettuna
i Pohjolan pioissa?
n sarkoin vaarrettuna,
sinä paremman sarkan,

ttuna; väärytettynä.

Taattosi soasta saaman,
Tavoittaman tappelosta.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun sarkoin vaarteleisi,
Itse vaartaisin isännät,
Vaartaisin sata urosta,
Tuhat miestä tunnustaisin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
90. »Mit' olet pahoilla mielin,
Oletko voitettu orihin,
Herjattu hevoisen varsoin?
Jos olet voitettu orihin,
Ostaos ori parempi
Ison saamilla eloilla,
Vanhemman varustamilla!»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun herjäisi hevoisin,
100. Eli varsoin voitteleisi,
Itse herjaisin isännät,
Voittaisin oron ajajat,
Miehet vankat varsoinensa,
Urohot orihinensa.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Mit' olet pahoilla mielin,
Kuta synkein syämmin
Pohjolasta tultuasi,
Oletko naisin naurettuna,
110. Eli piioin pilkattuna?
Jos olet naisin naurettuna,
Eli piioin pilkattuna,
Toiset toiste pilkatahan,
Naiset vasta nauretahan.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun naisin naurattaisi,
Eli piioin pilkkoaisi,
Itse nauraisin isännät,
120. Kaikki piiat pilkkoaisin,

Nauraisin sataki naista,
Tuhat muuta morsianta.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Mi sinulla poikueni?
On sulle satunen saanut
Pohjolassa käyessäsi,
Vainko liioin syötyäsi,
Syötyäsi, juotuasi
Olet öisillä sioilla
130. Nähnyt outoja unia?»
Silloin lieto Lemminkäinen
Sai tuossa sanoneheksi:
»Akat noita arvelkohot
Öisiä unen näköjä!
Muistan yölliset uneni,
Sen paremmin päivälliset;
Oi emoni, vanha vaimo!
Sääli säkkihin evästä,
Pane jauhot palttinahan,
140. Suolat, riepuhun sovita,
Pois tuli pojalle lähtö,
Matka maasta ottaminen,
Tästä kullasta koista,
Kaunihista kartanosta;
Miehet miekkoja hiovat,
Kärestävät keihäitä.»
Emo ennätti kysyä,
Vaivan nähnyt vaaitella:
»Miksi miekkoja hiovat,
150. Kärestävät keihäitä?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Siksi miekkoja hiovat,
Kärestävät keihäitä,
Mun poloisen pään varalle,
Vasten kauloa katalan;
Tuli työ, tapahtui seikka,
Noilla Pohjolan pihoilla:
Tapoin pojan Pohjolaisen,
160. Itsen Pohjolan isännän,

Nousi Pohjola sotahan,
Takaturma tappelohon
Vasten vaivaista minua
Yksinäisen ympärille.»
Emo tuon sanoiksi v
Lausui vanhin lapseller
»Jo sanoin minä sinull
Jo vainen varoittelinki,
Yhä kielteä käkesin
170. Lähtemästä Pohjolahan;
Mahoit olla oikeassa,
Eleä emon tuvilla,
Oman vanhemman var
Kantajasi kartanossa,
Ei oisi sotoa saanut,
Tapahtunut tappeloa.»
»Kunne nyt poikani p
Kunne kannettu katala
Lähet pillan piilentähän
180. Työn pahan pakenental
Ettei pää pahoin menis
Kaula kaunis katkeaisi,
Tukka turhi'in tulisi,
Hivus hieno lankeaisi?»
Sanoi lieto Lemminkä
»En tieä sitä sioa,
Kunne painuisin pakoh
Pillojani piilemähän;
Oi emoni kantajani,
190. Kunne käsket piilemähi
Sanoi äiti Lemminkäi
Itse lausui, noin nimesi
»En mä tieä, kunne k
Kunne käsken ja kehoi
Menet männyksi mäelle
Katajaksi kankahalle,
Tuho sielläki tulevi,
Kova onni kohtoavi:
Usein mäkinen mänty
200. Pärepuiksi leikatahan,

kataja kangas
hiksi karsitahan.»
uset koivuksi norolle,
ka lehtohon lepäksi,
sielläki tulisi,
onni kohti saisi:
noroinen koivu
uiksi pilkotahan,
lepikkö-lehto
ahan halmeheksi.»
net marjaksi mäelle,
kaksi kankahalle,
maille mansikoiksi,
koiksi muille maille,
sielläki tulisi,
onni kohtoaisi:
sivat nuoret neiet,
innat riipisivät.»
net hauiksi merehen,
i silajokehen,
sielläki tulisi,
loppu loukahtaisi:
nuori, noentolainen,
verkkonsa vesille,
t nuotalla vetäisi,
t saisi verkollansa.»
net metsähän sueksi,
maille kontioksi,
sielläki tulisi,
onni kohtoaisi:
nuori, noen näköinen,
täisi keihä'änsä
taksensa sutoset,
n karhut kaataksensa.»
in lieto Lemminkäinen
virkkoi, noin nimesi:
tieän ilkeimmät,
arvoan pahimmat,

angaskataja.

Kussa surma suin pitäisi,
240. Kova loppu loukahtaisi;
Oi emo elättäjäni,
Maammo maion antajani!
Kunne käsket piilemähän,
Kunne käsket ja kehoitat?
Aivan on surma suun e'essä,
Paha päivä parran päällä,
Yksi päivä miehen päätä,
Tuskin täytehen sitänä.»
Silloin äiti Lemminkäisen
250. Itse virkki, noin nimesi:
»Sanon ma hyvänki paikan,
Ani armahan nimitän,
Missä piillä pillomuksen,
Paeta pahan alaisen;
Muistan maata pikkuruisen,
Tieän paikkoa palasen,
Syömätöintä, lyömätointä,
Miekan miehen käymätöinta;
Sie vanno valat ikuiset,
260. Valehettomat vakaiset,
Kuunna kymmennä kesänä
Ei sotia käyäksesi
Hopeankana halulla,
Tahi kullan tarpehella.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Vannon mie valat vakaiset,
En kesänä ensimmäisnä,
Tok' en vielä toisnakana
Saa'a suurihin sotihin,
270. Noihin miekan melskehisin;
Viel' on haavat hartioissa,
Syvät reiät ryntähissä
Entisistäkin iloista,
Mennehistä melskehistä
Suurilla sotamäillä,
Miesten tappotanterilla.»

272: 3. rinnassa.

Silloin äiti Lemminkäisen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Otapa isosi pursi,
280. Lähe tuonne piilemähän
Ylitse meren yheksän,
Meri puolen kymmenettä,
Saarehen selällisehen,
Luotohon merellisehen;
Siell' ennen isosi piili,
Sekä piili, jotta säilyi
Suurina sotakesinä,
Vainovuosina kovina,
Hyvä oli siellä ollaksensa,
290. Armas aikaellaksensa;
Siellä piile vuosi, toinen,
Käy kotihin kolmannella,
Tutuille ison tuville,
Vanhempasi valkamoille!»

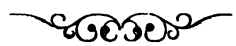

Yhdeksäskolmatta Runo.

Lemminkäinen lähtee meren poikki purjehtimaan ja tulee onnellisaarelle 1—78. Elelee saarella liika rohkeasti tyttärien ja muun väen kanssa, josta miehet suutuksissansa päättävät surmata hänen —290. Lemminkäinen lähtee kerkiämiseen pakoon ja jättää saaren impien että itsensä suureksi suruksi 291—402. Merellä särkee myrsky Lemminkäisen laivan, hän itse pääsee uimalla maalle, saa n veneen ja laskee sillä kotirannoille 403—452. Näkee entiset nsa poltetuksi ja koko paikan autioksi, josta alkaa itkeä ja vali-, varsinki kun pelkä'ää jo äitinsäki surmatuksi 453—514. Äiti enkin elää ja asun uudella paikalla korven sisässä, josta Lemminen suureksi iloksensa löytää hänen 515—546. Äiti kertoo, miten jolan väki oli tullut ja pannut tuvat tuhaksi; Lemminkäinen lupa'aa let, vielä paremmat tuvat tehdä, kuin myöski kostaa Pohjolan vaistansa, ja kertoo äitillensä hauskasta elämästänsä piiloaikana saarella 7—602.

Lemminkäinen lieto poika,
Itse kaunis Kaukomieli
Saapi säkkihin evästä,
Kesävoita vakkahansa,
Vuoeksensa voita syöä,
Toiseksi sian lihoa;
Siitä läksi piilemähän,
Sekä läksi, jotta joutui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jo lähenki, jo pakenen
Koko kolmeksi kesäksi,
Viitiseksi vuotoseksi,
Heitän maat matojen syöä,
Lehot ilvesten levätä,
Pellot peuran piehtaroia,
Ahot hanhien asua.»
»Hyvästi, hyvä emoni!
Kun tulevi Pohjan kansa,
Pimentolan pitkä joukko
Päätäni kyselemähän,
Sanopa samonneheksi,
Minun täältä menneheksi
Saman kasken kaattuani,
Joka jo on leikattuna!»

Vetäsi venon vesille,
Laski laivan lainehille
Teräksisiltä teloilta,
Vaskisilta valkamoilta,
Veti puuhun purjehia,
30. Vaattehia varpapuuhun;
Itse istuvi perähän,
Laaittihe laskemahan
Kokan koivuisen nojahan,
Melan vartevan varahan.
Sanan virkkoi, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:
»Puhu tuuli purjehesen,
Ahava aja alusta,
Anna juosta puisen purren,
40. Mennä mäntyisen venehen
Saarelle sanattomalle,
Niemelle nimettömälle!»
Tuuli tuuitti venoista,
Meren tyrsky työnnytteli
Selviä selän vesiä,
Ulapoita aukeita;
Tuuitteli kuuta kaksi,
Kuun on kohta kolmannenki.
Tuossa istui niemen neiet
50. Rannalla meren sinisen,
Katselevat, käänteleivät,
Silmät päin sinistä merta,
Kenpä vuotti veljeänsä,
Toivoi taattonsa tulevan,
Sepä vasta varsin vuotti,
Joka vuotti sulhoansa.
Kaukoa näkyvi Kauko,
Kaukon laiva loitompata,
On kuin pieni pilven lonka
60. Veen ja taivahan välillä.
Niemen neiet arvelevat,
Saaren impyet sanovat:

»Mipä tuo merellä out
Kupa kumma lainehill
Kun ollet omainen lai
Saaren pursi purjeniel
Niin kohin kotia kääm
Vasten saaren valkam
Saisimme sanomat ku
70. Viestit mailta vierahilt
Rauhassako ranta-kans
Vainko vainossa elävä
Tuuli purjetta punov
Aalto laivoa ajeli,
Pian lieto Lemminkäin
Luotti purren luotosel
Laski laivan saaren p
Saaren niemyen nenäh
Sanoi tuonne saatua
80. Tutkaeli tultuansa:
»Onko saarella sioa,
Maata saaren manterel
Veteä venettä maalle,
Purtta kuivalle kumota
Saaren impyet sanov
Niemen neiet vastoava
»Onpa saarella sioa,
Maata saaren manterel
Veteä venettä maalle,
90. Purtta kuivalle kumota
Tääll' on valkamat va
Rannat täynnänsä telo
Jos saisit saoin venehi
Tulisit tuhansin pursin
Siitä lieto Lemminkä
Veälti venehen maalle,
Purren puisille teloille
Itse tuon sanoiksi virl
»Onko saarella tiloa,
100. Maata saaren mantere
Piillä miehen pienekk
Paeta vähä-väkisen

30: 2. mastoon.

ista sota-jymyistä,
ı miekan melskehistä?»
ıren impyet sanovat,
en neiet vastoavat:
a saarella tiloa,
ı saaren manterella
miehen pienekkäisen,
ı vähä-väkisen:
meill' on linnat täällä,
ıt kartanot asua,
aisi sa'an urosta,
i tuhannen miestä.»
ä lieto Lemminkäinen
ı virkki, noin nimesi:
o saarella tiloa,
ı saaren manterella,
kolkka koivikkoa,
urunen muuta maata
n kaski kaatakseni,
i huuhta raatakseni?»
ıren impyet sanovat,
ıen neiet vastoavat:
ıle saarella tiloa,
ı saaren manterella
selkäsi sioa,
ı karpion aloa
ı kaski kaataksesi,
huuhta raataksesi:
ın maat saroin jaettu,
t pirstoin mittaeltu,
ıista arpa lyöty,
ıista keräjät käyty.»
kkoi lieto Lemminkäinen,
i kaunis Kaukomieli:
o saarella sioa,
ı saaren manterella
ı laulut laulellani,
t virret vieretellä,

ret (?); julkiset; komeat.

Sanat suussani sulavat,
Ikenilläni itävät?»
Saaren impyet sanovat,
Niemen neiet vastoavat:
»Onpa saarella sioa,
Maata saaren manterella
Sinun laulut laulellasi,
Hyvät virret vieretellä,
Lehot leikki lyöäksesi,
150. Tanner tanhuellaksesi.»
Siitä lieto Lemminkäinen
Jopa loihe laulamahan,
Lauloi pihlajat pihoille,
Tammet keski-tanhuille,
Tammelle tasaiset oksat,
Joka oksallen omenan,
Omenalle kultapyörän,
Kultapyörälle käkösen:
Kun käki kukahtelevi,
160. Kulta suusta kuohahtavi,
Vaski leuoilta valuvi,
Hopea hohahtelevi
Kultaiselle kunnahalle,
Hopeiselle mäelle.
Vielä lauloi Lemminkäinen,
Vielä lauloi ja saneli,
Lauloi hiekat helmilöiksi,
Kivet kaikki kiiltäviksi,
Puut kaikki punertaviksi,
170. Kukat kullan karvaisiksi.
Siitä lauloi Lemminkäinen,
Lauloi kaivon kartanolle,
Kultakannen kaivon päälle,
Kultakapan kannen päälle,
Josta veikot vettä juovat,
Siskot silmiä pesevät.
Lauloi lammit tanterelle,
Lampihin siniset sorsat,
Kulmat kulta, pää hopea,
180. Kaikki varpahat vasesta.

Imehtivät immet saaren,
Niemen neiet kummeksivat
Lemminkäisen laulantoa,
Urohon osoantoa.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Laulaisin hyvänki virren,
Kaunihinki kaikuttaisin,
Kun oisin katoksen alla,
190. Päässä pitkän pintapöyän;
Kun ei täytyne tupoa,
Lainattane lattiata,
Jo puran sanat salolle,
Kaa'an virret viiakkohon.»
Saaren impyet sanovat,
Niemen neiet arvelevat:
»On meillä tupia tulla,
Kalhot kartanot asua,
Vieä virtesi vilusta,
200. »Sanat saa'a ulkoisesta.»
Siitä lieto Lemminkäinen
Heti tultua tupahan
Lauloi tuopit tuonnempata
Päähän pitkän pintapöyän,
Tuopit täytehen olutta,
Kannut kaunihit simoa,
Vait varpe-laitehille,
Kupit kukkura-kuvulle;
Olipa olutta tuopit,
210. Mettä kannut kannettuna,
Voita pantuna varalle,
Ja siihen sian lihoa
Syöä lieto Lemminkäisen,
Kaukomielen mielitellä.
Kovin on korea Kauko,
Eipä syömähän rupea
Veitsettä hopea-päättä,
Kuraksetta kultaisetta.
Sai veitsen hopea-päisen,
220. Lauloi kultaisen kuraksen,
Siitä syöpi kylliksensä
Joi olutta onneksensa.
Siitä lieto Lemminkä
Käveli kyliä myöten
Saaren impien ilossa,
Kassapäien kauneussa
Kunnepäin on päätä l
Siinä suuta suihkataha
Kunne kättänsä ojenti
230. Siinä kättä käpsätähä
Kävi öillä öitsimässä
Pimeillä pilkkoisilla;
Ei ollut sitä kyleä,
Kuss' ei kymmenen t
Eik' ollut sitä taloa,
Kuss' ei kymmenen t
Eikäpä sitä tytärtä,
Ei sitä emosen lasta,
Kunk' ei vierehen ve
240. Käsivartta vaivutellut.
Tuhat tunsi morsian
Sa'an leskiä lepäsi,
Kaht' ei ollut kymme
Kolmea koko sa'assa
Piikoa pitämätöintä,
Leskeä lepäämätöintä
Niinpä lieto Lemmi
Eleä nutustelevi
Koko kolmisen keseä
250. Saaren suurissa kylis
Ihastutti saaren imme
Kaikki lesketki lepytt
Jäi yksi lepyttämättä,
Yksi vanha impi ruk
Se on päässä pitkän
Kymmenennessä kylä
Jo oli matka mieles
Lähteä omille maille,
Tuli vanha impi rukl
260. Itse noin sanoiksi vi

rukka, miesi kaunis,
muistane minua,
täältä mennessäsi
purtesi kivehen.»
ullut kukotta nousta,
lapsetta karata,
mpyen ilohon,
raukan naurantahan.
›äivänä muutamana,
ıoniahana
ton noustaksensa,
kuuta, kukkoaki.
ennen liittoansa,
ehto-aikoansa,
ohta kulkemahan,
vaeltamahan
mpyen ilohon,
raukan naurantahan.
yksin käyessänsä,
sansa kylitse
niemen pitkän päähän,
nentehen kylähän,
ıyt sitä taloa,
i kolmea kotoa,
ıyt sitä kotoa,
i kolmea urosta,
ıyt sitä urosta,
niekkoa hionut,
ata tahkaellut
aralle Lemminkäisen.
ı lieto Lemminkäinen
virkkoi, noin nimesi:
iivyinen päivä nousi,
aurinko kohosi
›jan poloisen päälle,
kaulani katalan!
ko yhen urohon
ınsa suojelevi,

Vaipoissansa varjelevi,
300. Kaavuissansa kaitselevi
Päälle saaessa satojen,
Tuhansien tunkiessa!»
Jäi neiet syliämättä,
Sylityt haloamatta,
Jo vieri veneteloille,
Luoksi purtensa poloinen:
Purs' on poltettu poroksi,
Kypeniksi kyyätelty.
Jo tunsi tuhon tulevan,
310. Hätäpäivän päälle saavan;
Alkoi veisteä venettä,
Uutta purtta puuhaella.
Puita puuttui purren seppä,
Lautoja venon tekiä;
Saapi puuta pikkuruisen,
Lautoa ani vähäisen,
Viisi värttinän murua,
Kuusi tainnan taittumoa.
Siitä veistävi venosen,
320. Uuen purren puuhoavi;
Teki tieolla venettä,
Tietoisilla tehtahilla,
Iski kerran, läksi laita,
Iski toisen, syntyi toinen,
Iski kerran kolmannenki,
Siitä sai koko venonen.
Jo työnti venon vesille,
Laski laivan lainehille,
Sanan virkki, noin nimesi,
330. Itse lausui ja pakisi:
»Kupliksi veno vesille,
Lumpehiksi lainehille!
Kokko kolme sulkoasi,
Kokko kolme, kaarne kaksi
Varaksi vähän venehen,
Pahan purren parraspuuksi!»

›aikaansa.

331: 1. rakoiksi; vesikelloiksi.

Astaiksen aluksehensa,
Vierähti venon perähän,
Alla päin, pahoilla mielin,
340. Kaiken kallella kypärin,
Kun ei saanut öitä olla,
Eikä päiviä elellä
Saaren impien iloissa,
Kassapäien karkeloissa.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Pois tuli pojalle lähtö,
Matkansa majoilta näiltä,
Näistä impien iloista,
350. Kaunokaisten karkeloista;
Vaan toki lähettyäni,
Minun täältä mentyäni
Eipä impyet iloinne,
Kassapäät ei kalketelle
Näillä tuhmilla tuvilla,
Kataloilla kartanoilla.»
Jopa itki saaren immet,
Niemen neiet vaikeroitsi:
»Mitä läksit Lemminkäinen,
360. Urkenit urosten sulho,
Läksitkö piikojen pyhyyttä,
Vainko vaimojen vähyyttä?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Lähe en piikojen pyhyyttä,
Enkä vaimojen vähyyttä:
Saisin jos sataki naista,
Tuhat piikoa piellä;
Sitä läksin Lemminkäinen,
370. Urkenin urosten sulho,
Kun tuli kova ikävä,
Ikävä omia maita,
Oman maani mansikoita,
Oman vaaran vaapukoita,

360: 1. menit pois; erosit.

Oman niemen neit
Oman kartanon ka
Siitä lieto Lemmi
Laski laivansa ulo
Tuli tuuli, tuon pu
380. Tuli aalto, tuon aje
Selälle meren sinis
Ulapalle aukealle;
Jäivät raukat rann
Vienoiset vesikivell
Saaren immet itke
Kultaiset kujertama
Sini itki saaren i
Niemen neiet voik
Kunnes purjepuu n
390. Rautahankki haime
Ei he itke purjepu
Rautahankkia haloa,
Itki purjepuun alai
Hankkinuoran halti
Itse itki Lemmink
Sini itki ja sureksi,
Kunnes saaren maa
Saaren harjut haim
Ei hän itke saaren
400. Saaren harjuja halo
Itki saaren impyitä,
Noita harjun hanho
Siitä lieto Lemmi
Laskevi sinistä me
Laski päivän, laski
Päivälläpä kolmann
Nousi tuuli tuulema
Ilman ranta riehku
Suuri tuuli luotehin
410. Kova tuuli koillistu
Otti laian, otti toise
Vikelti koko venehe

390: 1. rautarenkaallinen.
412: 1. väänsi kumoon.

lieto Lemminkäinen
he käsin vetehen,
sormin soutamahan,
ı meloamahan.
ınsa yön ja päivän,
n melattuansa
›ilven pikkuruisen,
longan luotehessa,
maaksi muuttelihe,
ksi panettelihe.
ıi niemelle talohon,
emännän leipomassa,
et taputtamassa:
ı ehtoinen emäntä,
nälkäni näkisit,
arvoaisit,
n aittahan menisit,
ına oluttupahan,
tuoppisen olutta,
n sian lihoa,
anisit paistumahan,
sisit voita päälle
miehen uupunehen,
uinehen urohon;
n uinut yöt ja päivät
aavan aaltoloita,
uuli turvanani,
aallot armonani.»
pa ehtoinen emäntä
aittahan mäelle,
voita aittasesta,
n sian lihoa,
anevi paistumahan
miehen nälkähisen,
tuopilla olutta
uinehen urohon;
siitä uuen purren,
ı valmihin venehen

sen; viipaleen.

Mennä miehen muille maille,
Kulkea kotiperille.
Siitä lieto Lemminkäinen,
Päästyä kotiperille,
Tunsi maat on, tunsi rannat,
Sekä saaret, jotta salmet,
Tunsi vanhat valkamansa,
Entiset elosiansa;
Mäet tunsi mäntyinensä,
460. Kummut kaikki kuusinensa,
Ei tunne tuvan aloa,
Seinän seisonta-sioa;
Jo tuossa tuvan sialla
Nuori tuomikko tohisi,
Männikkö tupamäellä,
Katajikko kaivotiellä.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Tuoss' on lehto, jossa liikuin,
470. Kivet tuossa, joilla kiikuin,
Tuossa nurmet nukkeroimat,
Pientarehet piehtaroimat,
Mikä vei tutut tupani,
Kuka kaunihit katokset?
Tupa on poltettu poroksi,
Tuuli tuhkat korjannunna.»
Loihe siitä itkemähän,
Itki päivän, itki toisen;
Ei hän itkenyt tupoa,
480. Eikä aittoa halannut,
Itki tuttua tuvassa,
Aitallista armastansa.
Linnun lentävän näkevi,
Kokko-linnun liitelevän,
Sai tuolta kyselemähän:
»Oi sie kokko lintuseni,
Etkö saattaisi sanoa,
Miss' on entinen emoni,
Missä kaunis kantajani,
490. Ihana imettäjäni?»

Ei kokko mitänä muista,
Eikä tunne tuhma lintu,
Kokko tiesi kuolleheksi,
Ja kaarne kaonneheksi,
Miekalla menetetyksi,
Tapetuksi tapparalla.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ohoh kaunis kantajani,
500. Ihana imettäjäni!
Jo olet kuollut kantajani,
Mennyt ehtoinen emoni,
Liha mullaksi lahonnut,
Kuuset päälle kasvanehet,
Katajaiset kantapäihin,
Pajut sormien nenähän.»
»Kostohon minäki koito,
Kostoksi kovaosainen
Mittaelin miekkoani,
510. Kannoin kaunista asetta
Noilla Pohjolan pihoilla,
Pimentolan pientarilla
Surmaksi oman sukuni,
Kateheksi kantajani.»
Katseleikse, käänteleikse,
Näki jälkeä hitusen,
Ruohossa rutistunutta,
Kanervassa katkennutta;
Läksi tietä tietämähän,
520. Ojelvoista oppimahan;
Tiehyt metsähän vetävi,
Ojelvoinen ottelevi.
Vieri siitä virstan, toisen,
Pakeni palasen maata
Salon synkimmän sisähän,
Korven kolkan kainalohon;
Näkevi salaisen saunan,
Piilopirtin pikkaraisen

Kahen kallion lom
530. Kolmen kuusen ku
Siellä ehtoisen em
Tuon on valta-van
Siinä lieto Lemm
Ihastui iki hyväksi
Sanovi sanalla tuo
Lausui tuolla lause
»Ohoh äiti armaha
Oi emo elättäjäni!
Viel' olet emo elos
540. Vanhempani valvel
Kun jo luulin kuol
Kaiketi kaonneheks
Miekalla menetetyk
Keihä'ällä keksityk
Itkin pois ihanat s
Kasvon kaunihin k
Sanoi äiti Lemmi
»Viel' olen toki elo
Vaikkapa piti paet
550. Pistäitäni piiloisalle
Tänne synkkähän
Korven kolkon kai
Suori Pohjola soto
Taka-joukko tappe
Vasten vaivaista si
Ja kohti kovaosaist
Poltti huonehet po
Kaikki kaatoi karta
Sanoi lieto Lemm
560. »Oi emoni kantajan
Ellös olko milläkän
Milläkänä, tuollakan
Tuvat uuet tehtäne
Paremmat osattane
Pohjola soittanehe,
Lemmon kansa ka
Siitä äiti Lemmin
Itse tuon sanoiksi

520: 1. suoras; oikeata.

ı viivyit poikueni,
Kaukoni elelit
mailla vierahilla,
uoilla ovilla,
lä nimettömällä,
a sanattomalla.»
.oi lieto Lemminkäinen,
kaunis Kaukomieli:
oli siellä ollakseni,
liehaellakseni,
ellä punalle paistoi,
unalle, maat sinelle,
le hongan oksat,
kukat kanervan;
li mäet simaiset,
kananmunaiset,
ruoti kuivat kuuset,
mahot petäjät,
Aian nurkat voita lypsi,
Seipähät valoi olutta.»
»Hyvä oli siellä ollakseni,
590. Armas aikaellakseni;
Siitä oli paha elämä,
Siitä outo ollakseni,
Pelkäsivät piikojansa,
Luulivat lutuksiansa,
Noita kehnon kellukoita,
Paholaisen pallukoita
Pahasti piteleväni,
Ylimäärin öitsiväni:
Minä piilin piikasia,
600. Varoin vaimon tyttäriä,
Kuin susi sikoja piili,
Havukat kylän kanoja.»

598: 2. öillä etsiskeleväni.

Kolmekymmenes Runo.

Lemminkäinen lähtee entisen sotatoverinsa, Tiertan, kanssa P sotimaan 1—122. Pohjolan emäntä laittaa kovan pakkasen v joka jäätää heidän laivansa mereen, ja olisi vähällä kylmänyt i van urootkin, ellei Lemminkäinen olisi saanut häntä tehokkailla ja manauksilla luopumaan 123—316. Lemminkäinen toverinens jäätä myöten rannalle, kiertää kauan surkeassa tilassa korpia, viimein pääsee kotitiloillensa 317—500.

Ahti poika, aino poika,
Lietö poika Lemminkäinen
Aamulla ani varahin,
Aivan aika huomenessä
Astuihen alusmajoille,
Läksi laivavalkamoille.
Siinä itki puinen pursi,
Hanka rauta haikeroitsi:
»Mi minusta laatimasta,
10. Kurjasta kuvoamasta:
Ei Ahti sotiä soua
Kuunnä kymmennä kesänä
Hopeankana halulla,
Kullankana tarpehella.»
Se on lietö Lemminkäinen
Iski purtta vanttuhulla,
Kirjasuulla kintahalla,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Elä huoli hongan pinta,

20. Varpe-laitainen valita,
Vielä saat sotia käyä,
Tappeloita tallustella;
Lienet täynnä soutajia
Päivän huomenen perä
Astuvi emonsa luoksi,
Itse tuon sanoiksi virk
»Et nyt itkene emoni,
Valittane vanhempani,
Jos menen johon kuhun
30. Suorime sota-tiloille;
Juohtui juoni mieleheni,
Tuumä aivohon osasi
Kaatakseni Pohjan kans
Kostoakseni katalat.»
Emo estellä käkesi,
Varoittell vaimo vanha:
»Ellös menkö poikaseni
Noihin Pohjolan sotihin!
Siellä surmasi tulevi,
40. Kuolemasi kohtoavi.»

3: 2: aivan; varsin.

huoli Lemminkäinen,
ietti mennäksensä,
ksensä lupasi,
virkkoi, noin nimesi:
saisin miehen toisen,
niehen, jotta miekan
soan avuksi,
voivalle lisäksi?»
a Tiera tieossani,
kuulemaisissani,
nanen miehen toisen,
niehen, jotta miekan
soan avuksi,
voivalle lisäksi.»
vi kylitse tuonne,
Tieran kartanohon,
sinne saatuansa,
eli tultuansa:
eni, tiettyseni,
eni, ainoiseni!
muistat muinaistamme,
elämätämme,
nen kahen kävimme
a sotatiloilla;
t sitä kyleä,
i kymmenen taloa,
t sitä taloa,
i kymmenen urosta,
t sitä urosta,
niestä melkeätä,
mme kaatanehet,
en kapistanehet.»
äätyi ikkunassa
vartta vuolemassa,
itan kynnyksellä
kolistamassa,
et veräjän suussa
a laatimassa,

Sisarekset sillan päässä
80. Vaippoja vanuttamassa.
Virkkoi iso ikkunasta,
Emo aitan kynnykselta,
Veljekset veräjän suusta,
Sisarekset sillan päästa:
»Ei Tiera sotahan joua,
Tieran tuura tappelohon,
Tiera on tehnyt kuullun kaupan,
Iki-kaupan iskenynnä,
Vast' on nainut naisen nuoren,
90. Ottanut oman emännän,
Viel' on nännit näppimättä,
Rinnat riuahuttamatta.»
Tiera päätyi kiukahalla,
Kuura uunin korvasella;
Jalan kenki kiukähalla,
Toisen pankon partahalla,
Veräjällä vyöteleikse,
Ulkona kävysteleikse;
Tempoi Tiera keihä'änsä,
100. Ei ole keiho suuren suuri,
Eikä keiho pienen pieni,
Keiho keskikertainen:
Heponen sulalla seisoi,
Varsa vaaptui lappealla,
Susi ulvoi suoverolla,
Karhu karjui naulan tiessä.
Sylkytteli keihoansa,
Sylkytteli, nyrskytteli,
Sylen syöksi keihäsvartta
110. Peltohon saviperähän,
Nurmehen nukattomahan,
Maahan mättähättömähän.
Työnti Tiera keihä'änsä
Ahin keihojen keselle,

86: 2. s. o. keihäs.
92: 2. vaivuttamatta; väsyttämättä.
104: 2. kiikkui.
105: 3. varren ja terän liittopaikassa.

Sekä läksi, jotta joutui
Ahille soan avuksi.
Siitä Ahti Saarelainen
Lykkäsi venon vesille,
Kuni kyyn kulon alaisen,
120. Eli käärmehen elävän,
Läksi luoen luotehesen
Tuolle Pohjolan merelle.
Silloin Pohjolan emäntä
Pakkasen pahan lähetti
Tuolle Pohjolan merelle,
Ulapalle aukealle,
Itse tuon sanoiksi virkki,
Sekä käski, jotta lausui:
»Pakko poika pienokainen,
130. Oma kaunis kasvattini!
Lähe tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan,
Kylmä veitikän venonen,
Pursi lieto Lemminkäisen
Selvälle meren selälle,
Ulapalle aukealle!
Kylmä itseki isäntä,
Jää'ä veitikkä vesille,
Jott' ei pääse päivinänsä,
140. Selviä sinä ikänä,
Kun en pääsne päästämähän,
Kerinne kehittämähän!»
Pakkanen pahan sukuinen,
Ja poika pahan tapainen
Läksi merta kylmämähän,
Aaltoja asettamahan;
Jopa tuonne mennessänsä,
Maata matkaellessansa
Puut puri lehettömäksi,
150. Heinät helpehettömäksi.
Sitte sinne saatuansa
Meren Pohjan partahalle,
Äärettömän äyrähälle
Heti yönä ensimmäisn
Lahet kylmi, lammit k
Meren rannat rapsutte
Viel' ei merta kylmäny
Aaltoja asettanunna;
Pieni on peiponen sel
160. Västäräkki lainehilla,
Senki on kynnet kylm
Pää pieni palelematta.
Äsken tuosta toisna
Jopa suureksi sukeutui
Heittihe hävyttömäksi,
Kovin kasvoi kauheaks
Kylmi silloin täyen kyl
Väki pakkasen paleli,
Kylmi jäätä kyynäsvar
170. Satoi lunta sauvanvarr
Kylmi veitikän venehe
Ahin laivan lainehille.
Aikoi kylmeä Ahinki,
Jääteä jalon urohon;
Jopa kynsiä kyseli,
Anoi alta varpahia;
Siitä suuttui Lemminkä
Siitä suuttui ja pahast
Tunki Pakkasen tulehe
180. Työnti rauta-rauniohon
Käsin Pakkasen pitel
Kovan ilman kouristeli
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehell
»Pakkanen, Puhurin p
Talven poika kyyelmöi
Elä kylmä kynsiäni,
Vaai varpahuisiani,
Eläkä koske korviani,
190. Elä päätäni palele!»
»Kyll' on sulla kylm
Paljoki palelemista

143—316. Pakkasen luku.

ihmisen ihotta,
ı tuoman ruumihitta;
ä soita, kylmä maita,
ä kylmiä kiviä,
ɔ vesipajuja,
haavan pahkuroita,
m kuoria kolota,
hiä näykkäele,
hmisen ihoa,
ɔja kavon tekemän!»
m et tuosta kyllin saane,
ä muita kummempia,
ä kuumia kiviä,
oita paateroita,
isia kallioita,
a teräksisiä,
tsen koskea kovoa,
ata ilkeätä,
ıuksen kulkun suuta,
ımia kauheata!»
to nyt sanon sukusi,
ıttelen kunniasi?
pä sinun sukusi,
kaiken kasvantasi:
ınen pajuilla syntyi,
ihma koivikolla
lan koan perässä,
ıtolan pirtin päässä
rmasta isosta,
ta epattomasta.»
kas Pakkasen imetti,
ı ilman kostutteli,
oli maammo maiotoinna,
ıen utaretoinna?»
yhyt Pakkasen imetti,
metti, käärme syötti
illä nenättömillä,

ɔn navan.
ottamasta.

230. Utarella uuttomalla;
Pohjaistuuli tuuitteli,
Vilu ilma viihytteli
Pahoilla pajupuroilla,
Hereillä hettehillä.»
»Sai poika pahan tapainen,
Tuli turmion alainen,
Ei ollut nimeä vielä
Pojalla epäpäällä;
Pantihin nimi pahalle,
240. Pantihinpa Pakkaseksi.»
»Siitä aioilla ajeli,
Risukoissa ripsutteli,
Kesät heilui hettehissä,
Suurimmilla suon selillä,
Talvet mäiski männiköissä,
Pelmusi petäjiköissä,
Kolkkaeli koivikoissa,
Lepiköissä leyhkäeli,
Kylmi puita ja pehuja;
250. Tasoitteli tanteria,
Puri puut lehettömäksi,
Kanervat kukittomaksi,
Pilvat hongista piristi,
Laski lastut mäntylöistä.»
»Joko nyt suureksi sukesit,
Ylenit ylen ehoksi,
Aioit kylmeä minua,
Kohotella korviani,
Alta jalkoja anella,
260. Päältä kynsiä kysellä?»
»Etp' on kylmäne minua,
Et pahoin paleflekana:
Tulen tungen sukkahani,
Kekälehet kenkähäni,

230: 2. uduttomalla; nesteettömällä.
232: 3. levotteli.
238: 2. kehottomalla.
253: 1. kuoren palaset.

Hienot hiilet helmoihini,
Panun alle paulojeni,
Pakkasen palelematta,
Kovan ilman koskematta.»
»Tuonne ma sinun manoan
270. Pohjan pitkähän perähän;
Sitte sinne tultuasi,
Kotihisi käytyäsi
Kylmä kattilat tulelle,
Hiilet uunin lietoselle,
Käet naisen taikinahan,
Poika neitosen povehen,
Utarihin uuhen maito,
Vatsahan hevoisen varsa!»
»Ei sinä sitä totelle,
280. Niin tuonne sinun manoan
Hiien hiilien sekahan,
Lemmon liesi-kiukahille;
Siellä tungeite tulehen,
Ajetu alaisimelle
Sepän panna paljallansa,
Vasaralla valkaella,
Panna paljalla lujasti,
Vasaralla vaikeasti.»
»Ei totelle tuotakana,
290. Väärämme vähesikänä,
Vielä muistan muunkin paikan,
Arvoan yhen alueen:
Yhen suusi suven siahan,
Kiekesi kesän kotihin,
Josta' et pääse päivinäsi,
Selvän sinä ikänä,
Kun en tulle päästämähän,
Ja kayne kerittämähän.»
Pukkanen Puhurin poika
300. Jo tuosi tuhon tulevan,
Alkoi arnoa auella,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Pelkäänne sula sovinto
Tomen ei tostansa viata

Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana.»
»Jos mun kuulet kylm
Toiste tuhmin liikkuvaks
Niin tunge tulisiahan,
310. Vaivuttele valkeahan,
Sepän hiilien sekahan,
Alle ahjon Ilmarisen,
Tahi vie suvehen suuni,
Kieleni kesän kotihin,
Etten pääse päivinäni,
Selviä sinä ikänä!»
Siitä lieto Lemminkäine
Jätti laivan jäätehesen,
Sotapurren puutoksehen,
320. Itse eellehen menevi;
Tiera tuossa toisna miesn
Väänti veitikän jälessä.
Tallasi tasaista jäätä,
Sileätä siuotteli;
Astui päivän, tuosta tois
Päivänäpä kolmantena
Jo näkyvi Nälkäniemi,
Kylä kurja kuumottavi.
Astui alle niemen linna
330. Sanan virkkoi, noin nime
»Onko linnassa lihoa,
Ja kalaista kartanossa
Urohille uupuneille,
Miehille väsynehille?»
Ollut ei linnassa lihoa,
Ei kalaista kartanossa.
Virkkoi lieto Lemminkä
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Tuli polta tuhma linna,
340. Vesi vieköhön mokoman!»
Itse eistyvi etemmä,
Ylös korpehen kohosi
Matkoille majattomille,
Teille tietämättömille.

ı lieto Lemminkäinen,
›n kaunis Kaukomieli
.i kiveltä villat,
i karvat kalliolta,
tteli sukkasiksi,
ıteli kintahiksi
suurihin sioihin,
ısen palelemihin.
si tietä tietämähän,
›ista oppimahan;
t metsähän vetävi,
›inen ottelevi.
:koi lieto Lemminkäinen,
kaunis Kaukomieli:
ı Tiera veikkosenil
t jou'uimme johonki,
ıi päiväksi kululle,
rannallen iäksi.»
:a tuon sanoiksi virkki,
ıusui, noin nimesi:
›honpa koito raukat,
hon kovaosaiset
ıe suurehen sotahan,
hän Pohjolahan
hengen hejtteheksi,
ne iki menoksi
paikoilla pahoilla,
tietämättömillä.»
me tuota tunnekana,
tunne, emme tieä,
ıe vetävi meiät,
juoni juohattavi
nahan korven päähän,
nahan kankahalle,
ien kotisioille,
ien vainioille.»
ıä korpit siirtelevät,
, liiat kantelevat,
ı lintuset lihoa,
et varia verta,
Korpit noukan kostuketta
Meiän raukan raaoistamme,
Luumme luovat rauniolle,
Kantavat kivikarille.»
»Ei tieä emo poloinen,
390. Eikä kantaja katala,
Missä liikkuvi lihansa,
Vierevi oma verensä,
Onko suuressa soassa,
Tasapäässä tappelossa,
Vaiko suurella selällä,
Lakehilla lainehilla,
Vai käypi käpymäkeä,
Vaelsi varvikko-saloa.»
»Ei emo mitänä tieä
400. Poloisesta poiastansa,
Emo tiesi kuolleheksi,
Kantaja kaonneheksi;
Noinpa itkevi emoni,
Valittavi vanhempani:
»»Tuoll' on poikani poloisen,
Tuolla vaivaisen varani
Tuonen toukojen panossa,
Kalman maien karhinnassa;
Saapi nyt minun pojalta,
410. Minun laiton lapseltani,
Saapi jouset jouten olla,
Jalot kaaret kuivaella,
Lintuset hyvin lihota,
Pyyt lehossa pyrhistellä,
Kontiot kovin elellä,
Peurat pellon piehtaroia.»»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Niin on niin, emo poloinen,
420. Niinpä kantaja katala!
Kasvatit kanoja parven,
Koko joukon joutsenia,

385: 3. kastetta.

Tuli tuuli, niin hajotti,
Tuli Lempo, niin levitti,
Yhet sinne, toiset tänne,
Jonne kunne kolmannetki.»
»Kyllä muistan muinaisenki,
Arvoan ajan paremman,
Kun kulimme kukkasina,
430. Marjoina omilla mailla;
Moni katsoi muotohomme,
Vartehemme valkotteli,
Ei kun nyt tätä nykyä,
Tällä inhalla iällä:
Yks' on tuuli tuttujamme,
Päivä ennen nähtyjämme,
Senki pilvet peittelevät,
Satehet salaelevat.»
»Vaan en huoli huolimahan,
440. Suuresti sureksimahan,
Jos immet hyvin eläisi,
Kassapäiset kalkettaisi,
Naiset kaikki naurusuulla,
Mesimielin morsiamet,
Ikävissä itkemättä,
Huolihin häviämättä.»
»Viel' ei meitä noiat noiu,
Noiat noiu, näe näkiät
Näille teille kuolevaksi,
450. Matkoille masenevaksi,
Nuorena nukahtavaksi,
Verevänä viereväksi.»
»Minkä noiat noitunevat,
Kunka nähnevät näkiät,
Kotihinsa koitukohon,
Majahansa maatukohon;
Noitukohot itsiänsä,
Laulakohot lapsiansa,
Sukuansa surmatkohot,
460. Heimoansa herjatkohot!»
»Ei ennen minun isoni,

447—480. Varaussanat.

Eikä valta-vanhemp
Nouatellut noian mi
Lahjoitellut Lappala
Noin sanoi minun i
Noin sanon minä it
Varjele vakainen lu
Kaitse kaunoinen J
Auta armo-kouralla
470. Väkevällä vallallasi
Miesten mieli-juoht
Akkojen ajatuksista
Pakinoista partasui
Pakinoist' on parra
Ole ainaisna apuna
Vakaisena vartiana,
Ettei poika pois tu
Emon tuoma erkan
Luojan luomalta la
480. Jumalan sukeamalta
Siitä lieto Lemmi
Itse kaunis Kaukon
Laati huolista hevo
Murehista mustat r
Päitset päivistä pah
Satulat sala-vihoist
Hyppäsi hyvän selä
Hyvän laukin lauta
Ajoa ramuttelevi
490. Tieran tuttavan ke
Ajoi rannat raskute
Hiekka-rannat hers
Luoksi ehtoisen em
Tykö valta-vanhem
Siihen Kaukoni k
Virrestäni viikomm
Tieran tielle toimit
Kotihinsa kulkemah
Itse virren vierähy
500. Panen toiselle tolal

473: 1. puheista; sanoista.

Yhdesneljättä Runo.

o nostaa sodan veljeänsä Kalervoa vasten, kaataa Kaler-ensa, ettei jää kun yksi raskas vaimonpuoli koko su'usta non viepi kanssansa, ja sille syntyy Untamolassa poika —82. Kullervo jo kätkyessä miettii kostoa Untamolle, ja kee monella tavalla surmata häntä; ei saa henkeä pois Suuremmaksi kasvettuansa turmelee Kullervo kaikki työnsä tuskissansa myöpi hänen Ilmariselle orjaksi 203—374.

tti emo kanoja,
joukon joutsenia,
ialle asetti,
et joelle saattoi;
kko, niin kohotti,
ukka, niin hajotti,
tu, niin sirotti,
antoi Karjalahan,
vei Wenäjän maalle,
nen kotihin heitti.
vei Wenäehelle,
svoi kaupanmiesi,
antoi Karjalahan,
Kalervo kasvoi;
a kotihin heitti,
si Untamoinen
iviksi pahoiksi,
nieli-murtehiksi.
oinen verkot laski
n kalavetehen;
inen verkot katsoi,
Kalat konttihin kokosi;
Untamo utala miesi
Sepä suuttui ja vihastui,
Teki soan sormistansa,
Kämmenpäistänsä keräjät,
Toran nosti totkusilta,
Artin ahven-maimasilta.
Torelivat, tappelivat,
30: Eikä voita toinen toista;
Minkä toistansa tokasi,
Sen sai itse vastahansa.
Jopa tuosta toisen kerran,
Kahen, kolmen päivän päästä.
Kalervoinen kauran kylvi
Untamon tuvan ta'aksi.
Untamolan uljas uuhi
Söi Kalervon kaura-kylvön;

23: 2. uhkea; ripsas.
27: 3. kalan rääsyistä.
28: 1. riidan; 2. kutu-ahvenista.

Kalervoisen kärtsä koira
40. Repi uuhen Untamolta.
Untamo uhittelevi
Kalervolle veljellensä,
Surmata su'un Kalervon,
Lyöä suuret, lyöä pienet,
Koko kansan kollahella,
Tuvat polttoa poroksi.
Laittoi miehet miekka vyölle,
Urohot ase kätehen,
Pojat pienet piikki vyölle,
50. Kaunot kassara olalle;
Läksi suurehen sotahan
Vasten veljeä omoa.
Kalervoisen kaunis minjä
Istui ikkunan lähellä,
Katsoi ulos ikkunasta,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Onko tuo savu sakea,
Vai onpi pimeä pilvi
Noien peltojen perillä,
60. Kujan uuen ulkopäässä?»
Ei ollut ume umakka,
Eikäpä savu sakea,
Ne oli Untamon urohot,
Tulla suorivat sotahan.
Tuli Untamon urohot,
Saivat miehet miekka vyöllä,
Kaatoivat Kalervon joukon,
Su'un suuren surmasivat,
Talon polttivat poroksi,
70. Tasoittivat tantereksi.
Jäi yksi Kalervon impi
Kera vatsan vaivaloisen,
Senpä Untamon urohot
Veivät kanssansa kotihin

39: 2. äkoä; vihainen.
50: 2. vesakirves.
61: 3. sumu; usva.

Pirtin pienen pyyhkiä
Lattian lakaisiaksi.
Oli aikoa vähäisen,
Syntyi pieni poikalap
Emollen osattomalle;
80. Miksi tuo nimitetähän
Emo kutsui Kullervol
Untamo sotijaloksi.
Pantihinpa poika pi
Orpo lapsi laitettihin
Tuutuhun tutajamaha
Kätkyehen liekkumah
Liekkui lapsi kätky
Lapsi liekkui, tukka
Liekkui päivän, liekk
90. Jopa kohta kolmante
Kun tuo poika potka
Potkaisihe, ponnistihe
Katkaisi kapalovyöns
Pääsi päälle peittehe
Särki liekun lehmuks
Kaikki riepunsa revit
Nähtihin hyvä tulev
Keksittihin kelpoavan
Untamola vuottelevi
100. Tätä tästä kasvavaksi
Mieltyväksi, miestyvä
Oikein urostuvaksi,
Saavaksi sataisen orj
Tuhantisen turpuvaks
Kasvoi kuuta kaksi
Jopa kuuna kolmante
Poika polven korkeui
Alkoi itse arvaella:
»Kunpa saisin suuren
110. Vahvistuisin varreltan
Kostaisin isoni kohlut
Maksaisin emoni mah

111: 3. lyömät.
112: 3. s. o. veret.

a kuulla Untamoinen,
ion sanoiksi virkki:
saa sukuni surma,
kasvavi Kalervo.»
ot ajattelevat,
taikki arvelevat,
poika pantanehe,
surma saattanehe.
ahanpa puolikkohon,
etähän tynnyrihin,
ieähän vetehen,
ahan lainehesen.
hänpä katsomahan
kolmen yön perästä,
n hukkunut vetehen,
; poika puolikkohon.
e hukkunut vetehen,
t poika puolikkohon,
oli pääsnyt puolikosta,
altojen selässä,
raskinen käessä,
silkkinen perässä,
meren kaloja,
ttä mittoavi:
i meressä vettä,
i kaksi kauhallista,
oikein mitata,
olmatta tulisi.
no ajattelevi:
poika pantanehe,
tuo tuhottanehe,
surma saatanehe?»
orjansa kerätä
kovia puita,
sata-havuja,
ä tervaksia
ojan polttimeksi,
on kaottimeksi.
ihin, keräeltihin
kovia puita,
Honkia sata-havuja,
Tiettäviä tervaksia,
Tuohia tuhat rekeä,
Sata syltä saarnipuita;
Tuli puihin tuiskattihin
Roviohon roiskattihin,
Siihen poika paiskattihin,
160. Keskelle tulen palavan.
Paloi päivän, tuosta toisen,
Paloi päivän kolmannenki,
Käytihin katsastamahan:
Poik' oli porossa polvin,
Kypenissä kyynäsvarsin,
Hiilikoukkunen käessä,
Millä tulta kiihottavi,
Hiiliä kokoelevi
Katomatta karvankana,
170. Kutrisen kähertymättä.
Untamo äitteleikse:
»Mihin poika pantanehe,
Kunne tuo tuhottanehe,
Surma tuolle saatanehe?»
Poika puuhun hirtetähän,
Tammehen ripustetahan.
Kului yötä kaksi, kolme,
Saman verran päiviäki,
Untamo ajattelevi:
180. »Aik' on käyä katsomahan,
Joko Kullervo katosi,
Kuoli poika hirsipuuhun.»
Laittoi orjan katsomahan,
Orja toi saman takaisin:
»Ei ole Kullervo kaonnut,
Kuollut poika hirsipuuhun;
Poika puuta kirjoittavi,
Pieni piikkonen käessä,
Koko puu kuvia täynnä,
190. Täynnä tammi kirjoitusta,

171: 2. lausui vihassa.
188: 2. puikko.

Siinä miehet, siinä miekat,
Siinä keihä'ät sivulla.»
Mitäs autti Untamoisen
Tuon pojan katalan kanssa;
Kuinka surmat suoritteli,
Kuinka kuolemat sukesi,
Poika ei puutu surman suuhun,
Eikä kuole kuitenkana.
Piti viimeinki väsyä
200. Suorimasta surmiansa,
Kasvatella Kullervoinen,
Orja poikana omana.
Sanoi Untamo sanansa,
Itse virkki, noin nimesi:
»Kun elänet kaunihisti,
Aina siivolla asunet,
Saat olla talossa tässä,
Orjan töitä toimitella,
Palkka pannahan jälestä,
210. Ansiosta arvatahan,
Vyöhyt vyöllesi korea,
Tahi korvalle kolahus.»
Kun oli Kullervo kohonnut,
Saanut vartta vaaksan verran,
Tuopa työlle työnnetähän,
Raaolle rakennetahan
Lapsen pienen katsontahan,
Sormipienen souantahan:
»Katso lasta kaunihisti,
220. Syötä lasta, syö itseki,
Rievut virrassa viruta,
Pese pienet vaattehuiset!»
Katsoi lasta päivän, kaksi,
Käen katkoi, silmän kaivoi,
Siitä kohta kolmannella
Lapsen tauilla tapatti,
Rievut viskoi virran vieä,
Kätkyen tulella poltti.

216: 1. työlle; työnteolle.

Untamo ajattelevi:
230. »Ei tämä tähän sopiva
Lapsen pienen katsont
Sormipienen souantaha
En tieä, kuhun panisin
Kulle työlle työnteleisin
Panenko kasken kaa'an
Pani kasken kaa'antaha
Kullervo Kalervon po
Tuossa tuon sanoiksi v
»Äsken lienen mies mi
240. Kun saan kirvehen kät
Paljo katsoa parempi,
Entistäni armahampi,
Lienen mies viien vero
Uros kuuen kummallin
Meni seppolan pajaha
Sanan virkkoi, noin ni
»Oi on seppo veikkose
Taos mulle tapparaine
Tao kirves miestä myt
250. Rauta raatajan mukaha
Lähen kasken kaa'anta
Solkikoivun sorrantaha
Seppä tarpehen tako
Kirvehen kerittelevi;
Saip' on kirves miestä
Rauta raatajan mukaha
Kullervo Kalervon p
Hioi siitä kirvehensä,
Päivän kirvestä hiovi,
260. Illan vartta valmistavi.
Suorihe kasken ajoho
Korkealle korpi-maalle,
Parahasen parsikkohon,
Hirveähän hirsikköhön.
Iski puuta kirvehellä,
Tempasi tasaterällä;

252: 1. solkikoivu: suora, sileä k
263: 2. tukkimetsään.

a hyvätki hirret,
puolella menevi.
n kaatoi viisi puuta,
kaheksan puuta,
ion sanoiksi virkki,
isui, noin nimesi:
a tuota raatakohon,
irret kaatakohon!»
hutti kannon päähän,
ihuta heiahutti,
tti, viuahutti,
virkkoi, noin nimesi:
aski kaatukahan,
solki sortukahan,
äni kuulunevi,
ierrevi vihellys!»
ihön vesa venykö,
n koretko korsi
moisna ikänä,
kullan valkeana
isa Kalervon poian,
ssa oivan miehen!»
isiko maa orahan,
iko nuori laiho,
korsi korteuisi,
varsi varteuisi,
in tereä tehkö,
päätä valmistako!»
moinen mies utala
uota katsomahan
a Kalervon poian,
a uuen orjan:
iki kaselle tunnu,
ksi nuoren miehen.
mo ajattelevi:
mä tähän sopiva:
i hirsikön pilasi,
parsikon parahan;
ä, kuhun panisin,
työlle työnteleisin,
Panenko aitojen panohon?»
Pani aitojen panohon.
Kullervo Kalervon poika
310. Jopa aitoa panevi,
Kohastansa kokkahongat
Aiaksiksi asettelevi,
Kokonansa korpikuuset
Seipähiksi pistelevi,
Veti vitsakset lujahan
Pisimmistä pihlajista,
Pani aian umpinaisen,
Veräjättömän kyhäsi,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
320. Itse lausui, noin nimesi:
»Ku ei lintuna kohonne,
Kahen siiven siuotelle,
Elköhön ylitse pääskö
Aiasta Kalervon poian!»
Untamo osaelevi
Tulla tuota katsomahan
Aitoa Kalervon poian,
Sota-orjan sortamoa.
Näki aian aukottoman,
330. Raottoman, reiättömän,
Jok' oli pantu maa-emästä,
Ylös pilvihin osattu.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei tämä tähän sopiva:
Pani aian aukottoman,
Veräjättömän kyhäsi,
Tuon on nosti taivosehen,
Ylös pilvihin kohotti,
En tuosta ylitse pääse,
340. Enkä reiästä sisälle;
En tieä, mihin panisin,
Kulle työlle työnteleisin,
Panenko puimahan rukihit?»
Pani puimahan rukihit.

343: 2. tappamaan.

Kullervo Kalervon poika
Jo oli puimassa rukihit:
Pui rukihit ruumeniksi,
Olet kaunaksi kaotti.
Tulipa isäntä tuohon,
350. Kävi itse katsomahan
Puintoa Kalervon poian,
Kullervoisen kolkintoa:
Rukihit on ruumenina,
Olet kaunoina kahisi.
Untamo äitteleikse:
»Ei ole tästä raatajasta,
Kulle työlle työntänenki,
Työnsä tuhmin turmelevi;
Joko vien Wenäehelle,
360. Tahi kaupin Karjalahan
Ilmariselle sepolle,
Sepon paljan painajaksi?»
Möi siitä Kalervon poian
Pani kaupan Karjalahan
Ilmariselle sepolle,
Takojalle taitavalle.
Minpä seppo tuosta ant
Äiän seppo tuosta antoi:
Kaksi kattila-rania,
370. Kolme koukun puoliskoa,
Viisi viikate-kulua,
Kuusi kuokan kuolioa
Miehestä mitättömästä,
Orjasta epäpäöstä.

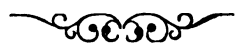

Kahdesneljättä Runo.

risen emäntä panee Kullervon paimeneen ja leipoo ilkoisillansa nelle eväskakkuun 1—32. Emäntä laskee karjan tavallisten otson lukujen lukemisella laitumelle 33—548.

lervo Kalervon poika,
ukka äiön poika,
s keltainen korea,
än kauto kaunokainen
ohta sepon koissa
i työtä iltaisella
ältä iltaiseksi,
mältä aamuiseksi:
; tässä nimettäköhön,
työlle pantakohon,
työlle työntyminen,
le rakentuminen!»
po Ilmarin emäntä
a tuossa arvelevi,
työlle uusi orja,
le rahan-alainen;
orjan paimeneksi,
n suuren kaitsiaksi.
pa ilkoinen emäntä,
ı akka irvihammas
i leivän paimenelle,
ı paksun paistelevi,
n alle, vehnän päälle,
lle kiven kutovi.

ellinen; leikillinen.

Kakun voiti voi-heralla,
Kuoren rasvalla rakenti,
Pani orjalle osaksi,
Palaseksi paimenelle;
Itse orjoa opasti,
30. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ellös tätä ennen syökö
Karjan mentyä metsälle!»
Siitä Ilmarin emäntä
Laittoi karjan laitumelle,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Lasken lehmäni leholle,
Maion antajat aholle,
Hata-sarvet haavikolle,
40. Kourusarvet koivikolle;
Työnnän kuuta ottamahan,
Talia tavottamahan
Ahomailta aukeilta,
Leveiltä lehtomailta,
Korkeilta koivikoilta,
Mataloilta haavikoilta,

25: 2. voiteli.
37—542. Karjan luku.
39: 1. haja-sarvet.
41: 2. rasvaa; talia.

Kultaisilta kuusikoilta,
Hopeisilta saloilta.»
»Katso kaunoinen Jumala,
50. Varjele vakainen luoja,
Varjele vahingon tieltä,
Kaitse kaikista pahoista,
Ettei tuskihin tulisi,
Häpeihin hämmentyisi!»
»Kuin katsoit katollisessa,
Alla varjon vartioitsit,
Niin katso katottomassa,
Vaali vartiattomassa,
Jotta karja kaunistuisi,
60. Eistyisi emännän vilja
Hyvän-suovan mieltä myöten,
Pahan-suovan paitsi mieltä!»
»Kun lie kurjat paimeneni,
Ylen kainut karjapiiat,
Paju pannos paimenecksi,
Leppä lehmän katsojaksi,
Pihlaja piteliäksi,
Tuomi tuojaksi kotihin
Emännäisen etsimättä,
70. Muun väen murehtimatta!»
»Kun ei paju paimentane,
Pihlaja hyvin pielle,
Leppä ei lehmiä ajane,
Tuomi ei kotihin tuone,
Niin pane parempiasi,
Työnnä luonnon tyttäriä
Minun viljan viitsiäksi,
Katsojaksi karjan kaiken!
Paljo on piikoja sinulla,
80. Saoin käskyn kuulioita,
Eläjiä ilman alla,
Luonnottaria hyviä.»
»Suvetar valio vaimo,
Etelätär luonnon eukko,
Hongatar hyvä emäntä,
Katajatar kaunis neiti,
Pihlajatar piika pieni,
Tuometar tytär Tapion,
Mielikki metsän miniä,
90. Tellervo Tapion neiti!
Katso'ote karjoani,
Viitsiöte viljoani
Kesä kaikki kaunihisti,
Lehen aika leppeästi,
Lehen puussa liehuessa,
Ruohon maassa roikatessa!
»Suvetar valio vaimo,
Etelätär luonnon eukko,
Heitä hienot helmuksesi,
100. Esiliinasi levitä
Karjalleni katteheksi,
Pienilleni peitteheksi
Vihoin tuulen tuulematta,
Vihoin saamatta satehen!»
»Kaitse karjani pahoista,
Varjele vahingon teiltä,
Noista soista soiluvista,
Lähtehistä läilyvistä,
Heiluvista hettehistä,
110. Pyöreistä pyötiköistä,
Ettei tuskihin tulisi,
Häpeihin hämmentyisi,
Sorkka suohon sorkahtaisi
Hettehesen herkähtäisi
Ylitse Jumalan tunnin,
Päitse aivon autuahan!»
»Tuo'os torvi tuonnemp
Tuolta taivahan navalta,
Mesi-torvi taivosesta,
120. Sima-torvi maa-emästä!
Puhu tuohon torvehesi,
Kumahuta kuuluhusi,

52: 1. holho; hoida.

99: 3. hameesi.

110: 2. syvistä kuopista.

Puhu kummut kukkahaksi,
Kangasvieret kaunihiksi,
Ahovieret armahaksi,
Lehtovieret leppeäksi,
Suovieret sulaksi meeksi,
Hetevieret vierteheksi!»
»Siitä syötä karjoani,
Raavahiani ravitse,
Syöttele metisin syömin,
Juottele metisin juomin!
Syötä kullaista kuloa,
Hopeistä heinän päätä
Heraisista hettehistä,
Läikkyvistä lähtehistä,
Koskilta kohisevilta,
Jokiloilta juoksevilta,
Kultaisilta kunnahilta,
Hopeisilta ahoilta!»
»Kaivo kultainen kuvoa
Kahen puolen karjan maata,
Josta karja vettä joisi,
Simoa siretteleisi
Utarihin uhkuvihin,
Nisihin pakottavihin,
Saisi suonet soutamahan,
Maitojoet juoksemahan,
Maitopurot purkemahan,
Maitokosket kuohumahan,
Puhumahan maitoputket,
Maitohormit huokumahan,
Joka aika antamahan,
Joka vuoro vuotamahan
Ylitse vihanki suovan,
Pahan-suovan sormiloitse,
Maion saamatta Manalle,
Katehesen karjan annin!»
»Paljo on niitä ja pahoja,

Kut maion Manalle vievät,
Katehesen karjan annin,
Lehmän tuoman toisialle;
Vähä on niitä ja hyviä,
Kut maion Manalta saavat,
Piimänsä kylän piolta,
Tuorehensa toisialta.»
»Ei ennen minun emoni
Kysynyt kylästä mieltä,
Tointa toisesta talosta;
Sai se maitonsa Manalta,
Piimänsä piteliältä,
Tuorehensa toisialta;
Antoi tulla tuonnempata,
Ehtiä etempätäki,
Tulla maion Tuonelasta,
Manalasta, maankin alta,
Tulla yöllä yksinänsä,
Pimeällä piilokkali
Kuulematta kunnottoman,
Kelvottoman keksimättä,
Vihan suovan sortamatta,
Katehen kaehtimatta.»
»Noin sanoi minun emoni,
Noin sanon minä itseki:
Minne viipyi lehmän vilja,
Kunne maitoni katosi;
Onko viety vierahalle,
Kytketty kylän pihoille,
Mieron porttojen povehen,
Katehien kainalohon,
Vai on puihin puuttununna,
Metsihin menehtynynnä,
Levennynnä lehtomaille,
Kaonnunna kankahille?»
»Ei maito Manalle joua,
Lehmän vilja vierahalle,
Mieron porttojen povehen,
Katehien kainalohon,
Eikä puihin puuttumahan,

O: 3. kukoistaviksi.
I—228. Maito sanat.
I: 1. jotka.

200. Metsihin menehtymähän,
Lehtoihin levenemähän,
Kaatumahan kankahalle;
Maito koissa tarvitahan,
Ajan kaiken kaivatahan,
Koissa vuottavi emäntä,
Katajainen rainta käessä.»
»Suvetar valio vaimo,
Etelätär luonnon eukko!
Käy nyt syötä Syötikkini,
210. Sekä juota Juotikkini,
Herustele Hermikkiä,
Tuorustele Tuorikkia,
Anna maito Mairikille,
Omenalle uuet piimät
Heleistä heinän päistä,
Kaunihista kastikoista,
Mairehista maa-emistä,
Metisistä mättähistä,
Nurmelta mesi-nukalta,
220. Maalta marjan vartiselta,
Kanervan kukattarilta,
Heinän helpehettäriltä,
Pilven piimä-tyttäriltä,
Taivahan navattarilta,
Tuoa maitoiset maruet,
Aina uhkuvat utaret
Lypseä lyhyen vaimon,
Pienen piian piukutella!»
»Nouse neitonen norosta,
230. Hienohelma hettehestä,
Neiti lämmin lähtehestä,
Puhas-muotoinen muasta!
Ota vettä lähtehestä,
Jolla kastat karjoani,
Jotta karja kaunistuisi,
Eistyisi emännän vilja
Ennen käymistä emännän,
Katsomista karjapiian,
Emännän epäpätöisen,
240. Ylen kainun karjapiian.»
»Mielikki metsän emä
Lave-kämmen karjan e
Työnnä pisin piikojasi,
Paras palkkalaisiasi
Viitsimähän viljoani,
Katsomahan karjoani
Tänä suurena suvena,
Luojan lämminnä kesän
Jumalan suaitsemana,
250. Antamana armollisen!»
»Tellervo Tapion neit
Metsän tyttö tyllerö inen
Utupaita, hienohelma,
Hivus-keltainen korea,
Jok' olet karjan kaitseli
Viitsiä emännän viljan
Mieluisassa Metsolassa,
Tarkassa Tapiolassa,
Kaitse karja kaunihisti,
260. Viitsi vilja virkeästi!»
»Kaitse kaunoisin kät
Somin sormin suorittele
Sui ilveksen iholle,
Kampoa kalan evälle,
Karvalle meren kapehe
Metsän uuhen untuvalle
Illan tullen, yön pimete
Hämärien hämmetessä
Saata karjani kotihin,
270. Etehen hyvän emännän
Hete heiluva selällä,
Maito-lampi lautasilla!»
»Päivän mennessä ma
Iltalinnun laulellessa

206: 2. lypsin-astia; kiulu.
216: 2. kaste heinistä.

265: 3. elävän; eläimen.
273—314. Karjan kotiin saat
nat.

virki viljalleni,
sarvi-juonelleni:
tihinne kourusarvet,
n antajat majalle!
sa on hyvä ollaksenne,
imara maataksenne,
i on kolkko käyäksenne,
a raikutellaksenne;
inne tullaksenne
ot valkean tekevät
nelle mesi-nukalle,
le marjan-vartiselle.»»
yyrikki Tapion poika,
iitta viian poika!
n pistä pitkät kuuset,
oin lakkapäät petäjät
ksi likasioille,
aksi pahoille maille,
sulihin, maa-sulihin,
kköihin läilyvihin!
a käyä käyräsarven,
asorkan sorkutella,
a joka savulle
inna, vilpitöinnä,
n suohon sortumatta,
han litistymättä!»
an ei karja tuosta huoli,
i ei kulkene kotihin,
jatar piika pieni,
jatar kaunis neiti,
koa lehosta koivu,
vitsa viiakosta,
s piiska pihlajainen,
jainen karjan ruoska
a Tapion linnan,
ta puolen Tuomivaaran,
karja kartanolle,
an lämmitä-panolle,

oinen; makea.

Kotihin kotoinen karja,
Metsän karja Metsolahan!»
»Otsonen metsän omena,
Mesikämmen käyretyinen!
Tehkämme sulat sovinnot,
Rajarauhat rapsakamme
läksemme, ilmaksemme,
320. Polveksemme, päiviksemme,
Ettet sorra sorkkasäärtä,
Kaa'a maion kantajata
Tänä suurena suvena,
Luojan lämminnä kesänä.»
»Kun sa kuulet kellon äänen,
Tahi torven toitotoksen,
Lyöte maata mättähälle,
Nurmelle nukahtamahan,
Tunge korvasi kulohon,
330. Paina pääsi mättähäsen,
Tahi korpehen kokeos,
Saaos sammal-huonehesen,
Mene toisille mäille,
Muille kummuille kuvahu,
Jottei kuulu karjan kello,
Eikä paimenen pakina!»
»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoiseni!
En sua kiellä kiertämästä,
340. Enkä käymästä epeä,
Kiellän kielen koskemasta,
Suun ruman rupeamasta,
Hampahin hajottamasta,
Kämmenin käpyämästä.»
»Käyös kaarten karjamaita,
Piilten piimä-kankahia,
Kierten kellojen remua,
Ääntä paimenen paeten!
Konsa on karja kankahalla,
350. Sinä suolle soiverraite;

315—542. Otson varoitussanat.

Kun karja solahti suolle.
Silloin korpehen kokeos.
Karjan käyessä mäkeä
Astu sie mäen alatse.
Karjan käyessä alatse
Mene sie mäkeä myöten,
Astuessansa aholle
Sinä viere viiakkoa,
Viiakkoa vierressänsä
300. Sinä astuos ahoa!
Kule kullaisna käkenä,
Hopeisna kyyhkyläisnä,
Siirry siikana sivutse,
Veteleite veen kalana,
Viere villa-kuontalona,
Kule pelkavas-kupona,
Katko kynnet karvoihisi,
Hampahat ikenihisi,
Jott ei karja kammastuisi,
310. Pieni vilja pilkastuisi!»
»Anna rauha raavahille,
Sorkkasaarille sovinto,
Käyä karjan kaunihisti,
Sorvasti sorkutella,
Poikki soista, poikki maista,
Halki korven kankahista,
Kitet koske konsakana,
Rupea rumanakana!»
»Muista muinainen valasi
380. Tuolla Tuonelan joella,
Kynsi-koskella kovalla,
Luojan polvien e'essä:
Lupa sulle annettihin
Kolme kertoa kesässä
Käyä kellon kuuluvilla,
Tiukujen tirinä-mailla,
Vaan eipä sitä suattu,
Eika annettu lupoa

310. A. sakahtyisi; pokastyisi.

Ruveta rumille töille,
390. Häpeähän hämmentyä.»
»Jos sulle viha tulisi,
Hampahat halutteleisi,
Visko viitahan vihasi,
Honkihin pahat halusi!
Hakkoa lahoa puuta,
Kaa'a koivun pökkelöitä,
Vääntele vesihakoja,
Määhki marja-mättähiä»
»Kun tulevi ruoan tarvis,
400. Syöä mielesi tekevi,
Syö'ös sieniä metsästä,
Murra muurahais-kekoja,
Juuria punaisen putken,
Metsolan mesipaloja,
Ilman ruoka-ruohoittani,
Minun henki-heinittäni!»
»Metsolan metinen amme
Hapata hihittelevi
Kultaisella kunnahalla,
410. Hopeisella mäellä;
Siin' on syöä syölähänki,
Juoa miehen juolahanki,
Eikä syöen syömät puutu,
Juoen juomiset vähene.»
»Niin teemme iki-sovinnol
Iki-rauhat ratkoamme
Eleäksemme ehosti,
Kesän kaiken kaunihisti,
Maat on meillä yhtehiset,
420. Evähät erinomaiset.»
»Vaan jos tahtonet tapella
Eleä soan tavalla,
Tapelkamme talvikauet,
Lumi-ajat luskailkamme!
Suven tullen, suon sulaen,
Lätäkköjen lämmitessä

411: 4. ruokahimoisen.
412: 3. paljo juovan.

tänne tulkokana
n kullan kuuluvillel»
sp' on tullet näille maille,
net saloille näille,
ä aina ammutahan;
ei ampujat kotona,
neillä osaavat vaimot,
mät alinomaiset,
tiesi turmelevi,
isi pahoin panevi,
koske konsakana,
a rumanakana
tahon Jumalan,
e auvon autuahan.»
Ukko yhjumala!
kuulet toen tulevan,
a muiksi lehmäseni,
ihuta karjaseni,
si minun omani,
oloiksi kaunoiseni,
man maata kulkiessa,
turan vaeltaessa.»
m ma otsona olisin,
tämmennä kävisin,
ä noissa noin asuisi
akkojen jaloissa;
maata muuallaki,
oa taempanaki
a miehen joutilahan,
toman viiletellä,
halki kämmenpääsi,
i pohkea-lihasi,
en salon sisässä,
en kuulun kainalossa.»
ipy- on kangas käyäksesi,
ta helkytelläksesi,
n tehty mennäksesi,
n ranta juostaksesi

3. käpykangas on.

Pohjan pitkähän perähän,
Lapin maahan laakeahan;
Siell' on onni ollaksesi,
Armas aikaellaksesi,
Käyä kengättä kesällä,
470. Sykysyllä syylingittä
Suurimmilla suon selillä,
Leveillä liettehillä.»
»Kun et tuonne mennekänä,
Etkä oikein osanne,
Ota juoni juostaksesi,
Polku poimetellaksesi
Tuonne Tuonelan salolle,
Tahi Kalman kankahalle!
Siell' on suohut sorkutella,
480. Kanervikko kaalaella,
Siellä Kirjos, siellä Karjos,
Siellä muita mullukoita
Rautaisissa rahkehissa,
Kymmenissä kytkyissä;
Siellä laihatki lihovat,
Lihaviksi luutki saavat.»
»Lepy lehto, kostu korpi,
Lempeä salo sininen,
Anna rauha raavahille,
490. Sorkka-säärille sovinto
Tänä suurena suvena,
Herran hellennä kesänä!»
»Kuippana metsän kuningas,
Metsän hippa halliparta,
Korjaele koiriasi,
Raivaele rakkiasi!
Pistä sieni sieramehen,
Toisehen omena-marja,
Jott' ei henki haisahtele,
500. Tuuhahtele karjan tuuhku!
Silmät silkillä sitele,
Korvat kääri käärehellä,

472: 2. kuivaneilla rannoilla l. muilla vesipaikoilla.

Jott' ei kuule kulkevia.
Ei näe käveleviä!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Ei vielä kovin varone,
Kiellä poies poikoasi.
Epeä äpäretäsi;
Sauttele saloilta näikä,
510. Näitä rannoilta rapoa,
Kapeilta karjan mailta,
Leveilta liepehilta!
Kätke koirasi kelohon,
Ukkisi rapoa kämmi
Kulmisihin kytkyihin,
Mahoihin hoperöihin,
Jott' ei pilkoa pitäisi,
Hapehtä hämmentäisi!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Ei vielä sitä varone,
Tätä kultainen kuningas,
Hopeinen hallitsia,
Kuule kultaiset sanani,
Armahaiset lauseheni!
Puina panta pihlajainen
Ympäri menän nykerän
Kun ei pihlaja pitäne,
Niin sä vaskesta valata,
Jos ei vaski vahva liene
530. Panta rautainen rakenna
Vaan jos rauan ratkaisne
Vielä mennehe vioille,
Syökse kultainen korente
Leukaluusta leukaluuhun,
Päät on päättele lujasti,
Kotkoa kovasti kiinni,
Ett' ei liiku liiat leuat,
Harvat hampahat hajoa,
Kun ei rauoin ratkottane
540 Teräksillä temmottane,
Veitsillä veristettäne,
Kirvehellä kiskottane!»
Siitä Ilmarin emäntä,
Tuo takojan tarkka vaimo
Lehmät läävästä lähetti,
Laski karjan laitumelle,
Pani paimenen perähän,
Orjan lehmien ajohon.

536: 1. kotkaamiseksi sanotaan löydyn naulan kären taivuttamis puuhun kiinnittämistä.

Kolmasneljättä Runo.

Kullervo paimenessa ollen ottaa iltapuolella leivän laukustansa, aa leikata ja turmelee veitsensä pahanpäiväiseksi, joka käypi häntä kovemmin sydämmelle, kun veitsi oli ainoa su'ultansa jäänyt muikalu 1—98. Miettii kostoa emännälle, ajaa karjan suohon, kokoaa man susia ja karhuja, jotka illalla ajaa kotiin 99—184. Emäntä sylle mennessä revitään ja surmataan pedoilta 185—296.

Kullervo Kalervon poika
Otti konttihin evästä,
Ajoi lehmät suota myöten,
Itse kangasta kapusi,
Sanan virkki vierressänsä,
Kertoeli käyessänsä:
»Voi minä poloinen poika,
Voi poika polon alainen!
Jo minä johonki jou'uin,
Jou'uin joutavan jälille,
Härän hännän paimeneksi,
Vasikkojen vaaliaksi,
Joka suon on sotkiaksi,
Maan pahan mateliaksi.»
Istui maahan mättähälle,
Päätyi päivän rintehesen,
Siinä virkki virsissänsä,
Laulnissansa noin lateli:
»Paistapa Jumalan päivä,
Herran kehrä hellittele
Sepon karjan kaitsialle,
Poloiselle paimenelle,
Elä Ilmarin tuville,
Emännällen ensinkänä!
Emäntä hyvin elävi,
Vehnäisiä viiltelevi,
Piirosia pistelevi,
Voita päälle vuolaisevi;
Paimen parka kuivan leivän,
30. Kuivan kuoren kurskuttavi,
Kauraisen kavertelevi,
Lemettisen leikkoavi,
Olkisen ojentelevi,
Petäjäisen peiputtavi,
Veen lipillä luikkoavi
Märän mättähän nenästä.»
»Mene päivä, viere vehnä,
Alene Jumalan aika!
Kule päivä kuusikolle,
40. Viere vehnä vitsikölle,
Karkoa katajikolle,
Lennä leppien tasalle,

32: 1. kauna- eli tähkäsekaisen (kaura) leivän.

Päästä paimenta kotihin
Voivatia vuolemahan,
Rieskoa repäisemähän,
Kakkaroita kaivamahan!»
Silloin Ilmarin emäntä,
Paimenen pajattaessa,
Kullervoisen kukkuessa,
50. Jo oli vuollut voivatinsa,
Itse rieskansa reväisnyt,
Kakkaransa kaivaellut;
Keittänyt vetisen vellin,
Kylmän kaalin Kullervolle,
Jost' oli rakki rasvan syönyt,
Musti murkinan pitänyt,
Merkki syönyt mielin määrin,
Halli haukannut halunsa.
Lintunen lehosta lauloi,
60. Pieni lintu pensahasta:
»Jo oisi aika orjan syöä,
Isottoman illastella.»
Kullervo Kalervon poika
Katsoi pitkän päivän päälle,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Jo nyt on aika atrioia,
Aika ruoalle ruveta,
Evähiä etsiskellä.»
Ajoi lehmänsä levolle,
70. Karjan maata kankahalle,
Itse istui mättähälle,
Vihannalle turpehelle,
Laski laukkunsa selästä,
Otti leivän laukustansa,
Katselevi, kääntelevi,
Tuosta tuon sanoiksi virkki:
»Moni on kakku päältä kaunis,
Kuorelta kovin sileä,
Vaan on silkkoa sisässä,
80. Akanoita alla kuoren.»

Veti veitsensä tupest
Leivän leikkaellaksens
Veitsi vierähti kivehen
Kasahutti kalliohon;
Terä vieri veitsosesta,
Katkesi kuraksuesta.
Kullervo Kalervon p
Katselevi veitsyttänsä,
Itse päätyi itkemähän,
90. Sanan virkkoi, noin ni
»Yks' oli veitsi veikko
Yksi rauta rakkautta,
Isän saamoa eloa,
Vanhemman varustam
Senki katkaisin kivehe
Karahutin kalliohon,
Leipähän pahan emän
Pahan vaimon paistam
»Millä nyt maksan na

100. Naisen naurun, piian
Akan ilkeän evähät,
Pahan porton paistann
Varis vaakkui varvil
Varis vaakkui, korppi
»Oi on kurja kullansol
Ainoa Kalervon poika!
Mit' olet mielellä paha
Syämmellä synkeällä?
Ota vitsa viiakosta,
110. Koivu korven notkelm
Aja suolle sontareiet,
Lehmät liejuhun levitä
Puolen suurille susille,
Toisen korven kontioil
»Kaikoa suet kokoho
Karhut kaikki katraha
Suet pistä Pienikiksi,

45: 1. vasta paistettua ohraista leipää.

113: 1. s. o. puoliksi.
116: 3. laumaan; yhteen joukko

Karhut Kyytäksi kyhäise,
Aja karjana kotihin,
0. Kirjavana kartanolle!
Sillä maksat naisen naurun,
Pahan vaimon parjaukset.»
Kullervo Kalervon poika
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Malta, malta Iliien huora!
Jos itken isoni veistä,
Vielä itkenet itseki,
Itket lypsy-lehmiäsi.»
Otti vitsan viiakosta,
0. Katajaisen karjan ruoskan,
Sorti suohon lehmäkarjan,
Härät murtohon murenti,
Puoliksi susien syöä,
Puolen korven kontioille;
Suet lausui lehmäsiksi,
Karhut karjaksi rakenti,
Minkä pisti Pienikiksi,
Kunka Kyytäksi kyhäisi.
Lonkui päivä lounahasen,
40. Kiertyi keski-illoillensa,
Kulki kuusikon tasalle,
Lenti lehmäslypsykselle;
Tuo pahainen paimen raiska,
Kullervo Kalervon poika
Ajoi kontiot kotihin,
Susi-karjan kartanolle,
Vielä neuvoi karhujansa,
Susillensa suin puheli:
»Repäise emännän reisi,
50. Pure puoli pohkeata,
Kun tulevi katsomahan,
Lyykistäikse lypsämähän!»
Teki luikun lehmän luista,
Härän sarvesta helinän,
Torven Tuomikin jalasta,
Pillin Kirjon kinterestä;
Lujahutti luikullansa,
Toitahutti torvellansa,
Kolmasti kotimäellä,
160. Kuuesti kujoisten suussa.
Tuop' on Ilmarin emäntä,
Sepon akka, selvä nainen,
Viikon maiotta viruvi,
Kesä-voitta kellettävi;
Kuuli suolta soittamisen,
Kajahuksen kankahalta,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ole kiitetty Jumala!
170. Torvi soipi, karja saapi;
Mist' on orja sarven saanut,
Torven raataja tavannut,
Kun tuo soitellen tulevi,
Toitatellen torvettavi,
Puhki korvani puhuvi,
Läpi pääni läylentävi?»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Suolt' on orja sarven saanut,
180. Tuonut torven liettehestä;
Jo nyt on karjasi kujalla,
Lehmät lääväpellon päässä,
Saaospa savun panohon,
Käyös lehmät lypsämähän!»
Sepä Ilmarin emäntä
Käski muorin lypsämähän:
»Käypä muori lypsämähän,
Raavahat rakentamahan,
Enpä itse ennättäisi
190. Taikinan alustehelta!»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

: 2. korpeen kaatuneet puut.

183: karjan yösioilla pidetään tulta sääskien (hyttisien) tähden, jotka varaavat savua.

Pahoin tein mä pai
Et hyvin emäntä p
Leivoit sie kivisen
Kakun paistoit kalli
Vein veitseni kiveh
Karahutin kalliohon,
Ainoan isoni veitse
Sukukuntani kuraks
Sanoi Ilmarin em
240. »Oi sie paimo, arm
Myöstytäpä mietteh
Perin lausu lausehe
Päästä suen suuteh
Karhun kynnestä k
Mie sun paioilla pa
Kaatioilla kaunistel
Syötän voilla, vehn
Juotan rieska-maito
Vuoen syötän raata
250. Toisen työlle työnt
»Kun et jou'u pä
Käy pian kerittämä
Kohta kaaun kuoli
Muutun mullan mu
Kullervo Kalervo
Sanan virkkoi, noi
»Kun on kuollet, k
Kaotkosi, kun kaon
Sia on maassa me
260. Kalmassa kaonnehil
Maata mahtavaisim
Leveimmänki levät
Sanoi Ilmarin em
»Oi Ukko yli-jumal
Jou'uttele jousi suu
Katso kaaresi para
Pane vaskinen vas
Tuon tulisen jouse
Työnnytä tulinen n
270. Ammu vaskinen va

Ammu kautta kainaloien,
Halki hartio-lihojen,
Kaa'a tuo Kalervon poika,
Ammu kurja kuoliaksi,
Nuolella teräsnenällä,
Vasamalla vaskisella!»
Kullervo Kalervon poika
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Oi Ukko yli-jumala!
Elä sie minua ammu;
Ammu Ilmarin emäntä,
Kaota katala nainen
Siirtymättänsä sialta,
Kulkematta kunnekana!»
Siitä Ilmarin emäntä,
Tuo tarkan takojan nainen
Vieri kohta kuoliaksi,
Kaatui kattila-noeksi
Oman pirttinsä pihalle,
290. Kapeille kartanoille.
Se oli meno nuoren naisen,
Kanssa kaunihin emännän,
Jot oli viikon valvateltu,
Vuosin kuusin kuulusteltu
Ilmarin iki-iloksi,
Sepon kuulun kunniaksi.

Neljäsneljättä Runo.

Kullervo pötkii pakoon Ilmarisesta, kävelee surullisena ja saapi viidan eukolta tietää, isän, äitin, veljen ja sisare vielä elossa olevan 1—128. Löytää heidät viidan eukon i myöten Lapin rajalta 129—188. Äiti kertoo, mitenkä o Kullervon jo aikaa kadonneeksi ja myös, kuinka vanhempi oli marjatiellä hävinnyt 189—246.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Itse läksi astumahan
Luota seppo Ilmarisen,
Ennenkun isäntä saisi
Naisen kuolon korvihinsa,
Painuisi pahoille mielin,
10. Tapahtuisi tappelohon.
Läksi soitellen seposta,
Ilon lyöen Ilman mailta,
Kullervoiten kankahalla,
Patakoitellen palolla,
Suo sorahti, maa järähti,
Kangas vastahan kajahti
Kullervoisen soitantoa,
Ilkeän ilon pitoa.
Kuului se sepon pajahan;
20. Seppo seisottui pajassa,
Sai kujalle kuulemahan,
Kartanolle katsomahan,
Mikä soitanta salolla,
Kullervointa kankahal
Jo näki toet totiset,
Valehettomat vakaiset
Näki naisen nukkune
Kaunoisensa kaatuneh
Kaatunehen kartanoll
30. Kellistynehen keolle.
Siihen seppo seisot
Syämmellä synkeällä,
Puuttui yöksi itkemäl
Viikoksi vetistämähän
Mieli ei tervoa parem
Syän ei syttä valkear
Itse Kullervo käveli
Astui eelle jonne kun
Päivän korpia kovia,
40. Hiien hirsi-kankahia;
Illan tullen, yön pim
Päätyi maahan mättäl
Siinä istuvi isotoin,
Armotoin ajattelevi:

lie minunki luonut,
:urjaisen kuvannut
päiväksi kululle,
ilman alle!»
hinsa muut menevät,
ɔnsa matkoavat;
n korvessa kotini,
ıalla kartanoni,
sa tuli-siani,
ssa saunan löyly.»
spä hyvä Jumala,
sinä ikänä
lasta luonnotointa,
ivan armotointa,
ta alle ilman,
nta ensinkänä,
ın loit minun Jumala,
kurjaisen kuvasit,
ıin lokkien sekahan,
meren kajavan!
pääskyille tulevi,
ille valkenevi,
an lintusille,
ulle milloinkana,
i päivä polvenansa,
sinä ikänä.»
tieä tekiätäni,
:unne tuojoani,
telkkä tielle tehnyt,
suolle suorittanut,
annalle takonut,
o kiven kolohon.»
ınä jäin minä isosta,
na maammostani,
ıoli, äiti kuoli,
muu sukuni suuri;

ı; kalakaian.
vi ja koskelo ovat erilaisia

Jätti mulle jäiset kengät,
Sukat uhkuiset unohti;
Jätti jäisille jälille,
Pyöriville portahille,
Joka suohon sortumahan,
Likahan litistymähän.»
»Vaan en nyt iällä tällä,
En mä vielä jouakana
Soille sotku-portahiksi,
90. Silloiksi lika-sioille;
Enkä sinnes suohon sorru,
Kunnes kannan kahta kättä,
Viittä sormea viritän,
Kynttä kymmentä ylennän.»
Jopa juohtui mielehensä,
Puuttui aivohon ajatus,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa isonsa kohlut,
Ison kohlut, maammon mahlat,
100. Itsensä pahoin piännät.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vuota, vuota Untamoinen,
Maltapa sukuni surma!
Kun tulen minä sotahan,
Tokko saan tuvat tuhaksi,
Kartanot kekälehiksi.»
Tuli akka vastahansa,
Siniviitta viian eukko;
Hänpä tuon sanoiksi virkki,
110. Itse lausui, noin nimesi:
»Kunne läksit Kullervoinen,
Kaaloat Kalervon poika?»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Juohtui mielehen minulle,
Puuttui aivohon ajatus,
Mennä tuonne toisialle,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa sukuni surma,
120. Ison kohlut, maammon mahlat,

Siinäpä sisaresiki
Kaksi kaunista ty
Kullervo Kalerv
Läksi tuosta astu
Astui päivän, tuo
Astui kohta kolm
Kulki kohti luotel
Tuli vaara vastah
Hän astui alaisin
170. Vaaran lievettä v
Joutuvi joelle tuo
Astuvi joen sivua
Jokivarrutta vase
Kulki kolmen kos
Tuli niemen tutka
Päätyi päähän pit
Tupa oli niemen
Kalasauna kaiskui
Meni hän tupah
180. Eipä tunneta tuva
»Mistä vieras vee
Kusta kulkiain ko
»Etkö tunne poi
Tunne et lastasi
Jonka Untamon u
Veivät kanssansa
Ison vaaksan varr
Emon värttinän p
Emo ennätti san
190. Vaimo vanha laus
»Ohoh poikani pol
Ohoh kurja kullan
Ettäpäs elävin siln
Näitä maita matka
Kun jo itkin kuoll
Jo kauan kaonneh
»Kaks' oli poiko
Kaksi kaunista tyt
Niist' oli osattomal
200. Kaksi vanhinta ka

suurehen sotahan,
tietämättömihin:
ıi tuli takaisin,
yttö tullekana.»
ɜrvo Kalervon poika
ınätti kysyä:
e tyttösi katosi,
sai sisarueni?»
tuon sanoiksi virkki,
usui, noin nimesi:
ne tyttöni katosi,
ıe sai sisaruesi:
marjahan metsälle,
aaran vaapukkahan,
ɔä kana katosi,
kuoli liian surman,
ıhan sanattomahan,
ı tietämättömähän.»
ıen tyttöä ikävä?
ı muun kun ei emonsa,
etso eellimmäisnä,
etso, emon kaiho;
ıpä emo poloinen

Etsimähän tyttöäni,
Juoksin korvet kontiona,
Salot saukkona samosin;
Etsin päivän, tuosta toisen,
Etsin kohta kolmannenki,
Päivän kolmannen perästä,
230. Viikon päästä viimeistäki
Nousin suurelle mäelle,
Korkealle kukkulalle,
Huusin tuosta tyttöäni,
Kaonnutta kaihoelin:
»»Missä olet tyttöseni,
Tule jo tyttöni kotihin!»»
»Noinpa huusin tyttöäni,
Kaonnutta kaipaelin;
Vaarat vastahan saneli,
240. Kankahat kajahtelivat:
»»Elä huua tyttöäsi,
Elä huua, hoilaele!
Ei se saa sinä ikänä,
Ei paloa polvenansa
Emon entisen tiloille,
Taaton vanhan valkamoille.»»

Poltt
Kyp
Ä
Itse
»Ei
Vie
O
M

...ätä Runo.

130. S
M
K

...oma töitä toimitella, m
... isä hänen veronvienti-
...uumatkalla tuntemattoma
...oukuttelee ja viettelee 6
...at, juoksee sisar jokeen,
...ensa–turmellus–tapauksen
...iristänsä 189—344. Äit
...hoittaa jossa kussa piiloss
140. *...assa läikähtää Kullervon*
...o kostamassa 345—372.

Vai veän asun mukah
20. Souan tarpehen takoa
Perimies perältä lau
Sanan virkkoi, noin n
»Jos veät väen mukal
Souat tarmosi takoa,
Et vetäne purtta poik
1. Etkä hankoja hajalle.»
Kullervo Kalervon p
Veälti väen mukahan.
Souti tarmonsa takoa,
30. Souti poikki puiset ha
Katajaiset kaaret katk
Venon haapaisen hajot
Sai Kalervo katsoma
Sanan virkkoi, noin n
»Ei sinusta soutajaksi.
Souit poikki puiset ha

iset kaaret katkoit,
haapion hajotit;
nuotan tarvontahan,
tarpoja parempi!»
rvo Kalervon poika
nuotan tarvontahan,
ossa tarpoimelta
virkkoi, noin nimesi:
nko olan takoa,
miehuuen nojassa,
nen asun mukahan,
tarpehen takoa?»
ä sanansa virkki:
siitä tarpojasta,
tarvo olan takoa,
niehuuen nojassa?»
rvo Kalervon poika
si olan takoa,
niehuuen nojassa,
velliksi seotti,
nuotan tappuroiksi,
iivaksi litsotti.
Kalervo katsomahan,
virkkoi, noin nimesi:
usta tarpojaksi,
nuotan tappuroiksi,
niksi pullot rouhit,
et paloin paloitit;
iemähän vetoja,
oja maksamahan!
matkassa parempi,
lla taitavampi.»
rvo Kalervon poika,
ka äiön lapsi,
keltainen korea,
kauto kaunokainen
iemähän vetoja,
ä maksamahan.

musersi.

Vietyä vetoperänsä,
Maajyväset maksettua
Rekehensä reutoaikse,
Kohennaikse korjahansa;
Alkoi kulkea kotihin,
80. Matkata omille maille.
Ajoa järyttelevi,
Matkoansa mittelevi
Noilla Wäinön kankahilla,
Ammoin raatuilla ahoilla.
Neiti vastahan tulevi,
Hivus kulta hiihtelevi
Noilla Wäinön kankahilla,
Ammoin raatuilla ahoilla.
Kullervo Kalervon poika
90. Jo tuossa piättelevi,
Alkoi neittä haastatella,
Haastatella, houkutella:
»Nouse neito korjahani,
Taaksi maata taljoilleni!»
Neiti suksilta sanovi,
Hiihtimiltä hiioavi:
»Surma sulle korjahasi,
Tauti taaksi taljoillesi!»
Kullervo Kalervon poika,
100. Sinisukka äiön lapsi
Iski virkkua vitsalla,
Helähytti helmivyöllä,
Virkku juoksi, matka joutui,
Tie vieri, reki rasasi;
Ajoa järyttelevi,
Matkoansa mittelevi
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.
Neiti vastahan tulevi,
110. Kautokenkä kaaloavi
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.
Kullervo Kalervon poika
Hevoista piättelevi,

[illegible] sovittelevi.
[illegible] sätelevi:
[illegible] korjaan korea.
[illegible] matkoimmi!»
Neiti vastaan sanovi.
[illegible] sukuttavi:
[illegible] korjahasi,
[illegible] matkoihisi!»
Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
[illegible] virkkua vitsalla,
[illegible] helmivyöllä,
Virkku juoksi. matka joutui,
[illegible] vieri. tie lyheni;
[illegible] karettelevi.
Matkoansa mittelevi
Noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.
Neiti vastahan tulevi,
Tinarinta riioavi
Noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.
Kullervo Kalervon poika
Hevoistansa hillitsevi,
Suutansa sovittelevi,
Sanojansa säätelevi:
»Käy neito rekoseheni,
Ruusu alle vilttieni
Syömähän omeniani,
Purenahan päähkeniä!»
Neiti vastahan sanovi,
Tinarinta riuskuttavi:
»Syleu kehno kelkkahasi,
Ärkäle rekosehesi;
Viu on olla viltin alla,
[illegible] korjassa eleä.»
Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
[illegible] korjahansa.
[illegible] rekosehensa,

Asetteli taljoillensa,
Alle viltin vieretteli.
»Neiti tuossa noin sa
Tinarinta riitelevi:
»Päästä pois minua täs
160. Laske lasta vallallensa,
Kunnotointa kuulemast
Pahalaista palvomasta,
Tahi potkin pohjan pu
Levittelen liistehesi,
Korjasi pilastehiksi,
Rämäksi re'en retukan
Kullervo Kalervon p
Sinisukka äiön lapsi
Aukaisi rahaisen arku
170. Kimahutti kirja-kannen
Näytteli hopeitansa,
Verkaliuskoja levitti,
Kultasuita sukkasia,
Vöitänsä hopeapäitä.
Verat veivät neien n
Raha muutti morsiame
Hopea hukuttelevi,
Kulta kuihauttelevi.
Kullervo Kalervon p
180. Sinisukka äiön lapsi
Tuossa neittä mairottel
Kuihutteli, kutkutteli,
Käsi orosen ohjaksissa
Toinen neitosen nisois
Siinä neitosen kisasi,
Tinarinnan riu'utteli
Alla vaipan vaskikirjan
Päällä taljon taplikkais
Jo antoi Jumala aam
190. Toi Jumala toisen päiv
Niin neiti sanoiksi vir
Kysytteli, lausutteli:

188: 3. paikullisen; pilkullisen.

olet sinä sukuisin
rohkea rotuisin?
suurtaki sukua,
ıän aloa.»
ırvo Kalervon poika
virkkoi, noin nimesi:
le sukua suurta,
suurta, enkä pientä,
ıerran keskimmäistä,
on katala poika,
ı poika tuiretuinen,
kehjo keiretyinen;
sano oma sukusi,
ohkea rotusi,
et sukua suurta,
ıän aloa.»
varsin vastoavi,
virkkoi, noin nimesi:
le sukua suurta,
suurta, enkä pientä,
ıerran keskimmäistä,
on katala tyttö,
tyttö tuiretuinen,
kehjo keiretyinen.»
ıen lasna ollessani
ehtoisen eloilla,
ı marjahan metsälle,
aaran vaapukkahan;
ı maalta mansikoita,
aaran vaapukoita,
ı päivän, yön lepäsin,
ı päivän, poimin toisen,
läpä kolmannella
nnyt kotihin tietä;
metsähän veteli,
ıatteli salolle.»
ä istuin, jotta itkin,
ıäivän, jotta toisen,
ıäpä kolmantena
ı suurelle mäelle,
Korkealle kukkulalle,
Tuossa huusin, hoilaelin,
Salot vastahan saneli,
Kankahat kajahtelivat:
»»Elä huua hullu tyttö;
Elä mieletöin melua,
Ei se kuulu kumminkana,
240. Ei kuulu kotihin huuto!»
»Päivän päästä kolmen, neljän,
Viien, kuuen viimeistäki
Kohennihin kuolemahan,
Heitihin katoamahan;
Enkä kuollut kuitenkana,
En mä kalkinen kaonnut.»
»Oisin kuollut kurja raukka,
Oisin katkennut katala,
Äsken tuosta toisna vuonna,
250. Kohta kolmanna kesänä,
Oisin heinänä helynnyt,
Kukostellut kukka-päänä,
Maassa marjana hyvänä,
Punaisena puolukkana
Nämät kummat kuulematta,
Haikeat havaitsematta.»
Sai toki sanoneheksi,
Kerran kertoelleheksi;
Heti repsahti re'estä,
260. Siitä juoksihe jokehen,
Kosken kuohu'un kovahan,
Palavahan pyörtehesen;
Siihen surmansa sukesi,
Kuolemansa kohtaeli,
Löyti turvan Tuonelassa,
Armon aaltojen seassa.
Kullervo Kalervon poika
Pyyhältihe korjastansa,
Alkoi itkeä isosti,
270. Valitella vaikeasti:
»Voi poloinen päiviäni,
Voipa kurja kummiani,

Kun pi'in sisarueni,
Turmelin emoni tuoman!
Voi isoni, voi emoni,
Voi on valta vanhempani,
Minnekä minua loitte,
Kunne kannoitte katalan!
Parempi olisin ollut
280. Syntymättä, kasvamatta,
Ilmahan sikeämättä,
Maalle tälle täytymättä;
Eikä surma suorin tehnyt,
Tauti oikein osannut,
Kun ei tappanut minua,
Kaottanut kaksi-öisnä.»
Veitsin länkensä levitti,
Rauoin rahnoi rahkehensa;
Hyppäsi hyvän selälle,
290. Hyvän laukin lautasille,
Ajavi palasen maata,
Pikkaraisen piirrältävi,
Päätyvi ison pihoille,
Oman taaton tanterelle.
Emo päätyvi pihalle:
»Oi emoni kantajani!
Kun oisit emo kuluni
Synnyteltäissä minua
Pannut saunahan savua,
300. Lyönyt saunan salpa päälle,
Tukahuttanut savuhun,
Kaottanut kaksi-öisnä,
Vienyt hurstilla vetehen,
Upotellut uutimella,
Luonut tuutusen tulehen,
Liekun lietehen sysännyt!»
»Oisiko kylä kysynyt:
»»Missä tuutunen tuvasta,
Mitä sauna salpa päällä?»»
310. Sinä oisit vastannunna:
»»Tuutusen tulessa poltin,
Liekun liesi-valkeassa;
Saunassa tein ituja,
Maustelin maltahia.»»
Emo ennätti kysyä,
Vanhempansa tutkaella
»Mi sinulla poikaseni,
Mikä kumma kuuluma
On kuin Tuonelta tuli
320. Manalalta matkoaisit.»
Kullervo Kalervon p
Sanan virkkoi, noin n
»Jo nyt on kummat kuu
Turmiot tapahtununna,
Kun pi'in oman sisare
Turmelin emoni tuom
»Tulin viennästä vet
Maarahojen maksanna
Päätyi neito vastahani
330. Mie tuota kisauttelin;
Se oli sisarueni,
Se oman emoni lapsi.
»Se jo surmansa sul
Kuolemansa kohtaeli
Kosken kuohu'un kov
Palavahan pyörteheser
Itse en nyt tieäkänä,
Arvoa, älyäkänä,
Kunne surmani sukea
340. Kunne kurja kuoletain
Suuhun ulvovan sutos
Karhun kiljuvan kitaha
Vainko vatsahan valah
Meren hauin hampahis
Emo tuon sanoiksi
»Ellös menkö poikaser
Suuhun ulvovan sutos
Karhun kiljuvan kitah
Eläkä vatsahan valaha
350. Hauin hirmun hampah
Onpa suurta Suomen
Sankoa Savon rajoa

miehen pillojansa,
tä pahoja töitä,
vuotta viisi, kuusi,
ihän yheksän vuotta,
ies aika armon tuopi,
t huolen huojentavi.»
lervo Kalervon poika,
n virkkoi, noin nimesi:
ä lähe piilemähän,
aha pakenemahan;
Lähen surman suun esille,
Kalman kartanon oville,
Suurille sota-sioille,
Miesten tappo-tanterille:
Viel' on Unto oikeana,
Mies katala kaatamatta,
Kostamatta taaton kohlut,
370. Maammon mahlat maksamatta,
Muistamatta muutki vaivat,
Itseni hyvin piännät.»

Kuudesneljättä Runo.

Kullervo valmisteleikse sotaan ja jättelee hyvästi kotolaisians ei muut, kun äiti yksinänsä, sanoneet huolivansa hänestä, kum tisi, kuolisiko, jäisikö henkiin 1—154. Tulee Untamolaan, kaikki maahan ja pistää tuvat palamaan 155—250. Pala'aa löytää talon autiona, eikä muuta elävätä koko paikalla, kun mustan koiran, jonka kanssa lähtee itsellensä syödä metsästä maan 251—296. Joutuu metsämatkallansa sille paikalle, k sisarensa houkutellut, ja lopettaa tuntonsa vaivoissa miekalla 297—360.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Siitä suorikse sotahan,
Vaino-tielle valmistaikse;
Hioi hetken miekkoansa,
Toisen keihoa teroitti.
Emo tuon sanoiksi virkki:
»Ellös poikani poloinen
Saako suurehen sotahan,
10. Menkö miekan melskehesen!
Ken suotta sotahan saapi,
Tahallansa tappelohon,
Se soassa surmatahan,
Tapetahan tappelossa,
Miekkoihin menetähän,
Kalpoihinsa kaaetahan.»
»Lähęt vuohella sotahan,
Kaurihilla tappelohon,
Pian vuohi voitetahan,
20. Kauris kaatahan likaha
Tulet koiralla kotihin,
Sammakolla saat piha'
Kullervo Kalervon p
Sanan virkkoi, noin ni
»En mä silloin suohon
Enkä kaau kankahalle,
Korppien kotisioille,
Variksien vainiolle,
Kun sorrun sota-tiloille
30. Vaivun vaino-tanterille
Somap' on sotahan ku
Kaunis miekan kalskeh
Sorea sotainen tauti,
Äkin poika pois tulevi
Potematta pois menevi
Laihtumatta lankeavi.»
Tuon emo sanoiksi
»Kun sinä sotahan ku

iäpi taatollesi
a päivänsä varaksi?»
ervo Kalervon poika
virkkoi, noin nimesi:
ohon kuja-rikoille,
ohon kartanolle!»
i jääpi maammollesi
a päivänsä varaksi?»
lkohon kupo sylihin,
iän läkähtyköhön!»
i jääpi veikollesi
vastaisen varaksi?»
sähän menettyköhön,
lle vaipukohon!»
i jääpi siskollesi
vastaisen varaksi?»
votielle kaatukohon,
ielle sortukohon!»
ervo Kalervon poika
lähtevi koista,
i sanan isolle:
sti hyvä isoni!
sinä minua,
kuulet kuolleheksi,
sta kaonneheksi,
eheksi su'usta?»
isä sanoiksi virkki:
inä sinua itke,
kuulen kuolleheksi;
toinen tehtänehe,
paljoa parempi,
lykkähämpi.»
ervo Kalervon poika
virkkoi, noin nimesi:
itke mie sinua,
inko kuolleheksi;
minä mokoman taaton,
savesta, pään kivestä,
suolta karpaloista,
kuivista kuloista,
Jalat raian haarukasta,
80. Muun lihan lahosta puusta.»
Virkkoi siitä veikollensa:
»Jää hyvästi veikkoseni!
Itketkö sinä minua,
Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»
Veikko tuon sanoiksi virkki:
»En itke minä sinua,
Josko kuulen kuolleheksi;
90. Veli toinen saatanehe,
Veli paljoa parempi,
Kahta mointa kaunihimpi.»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Enkä itke mie sinua,
Kuulisinko kuolleheksi;
Saan minä mokoman veljen,
Pään kivestä, suun savesta,
Silmät suolta karpaloista,
100. Hiukset kuivista kuloista,
Jalat raian haarukasta,
Muun lihan lahosta puusta.»
Sanoi siitä siskollensa:
»Hyvästi sisareni!
Itketkö sinä minua,
Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»
Noin sisar sanoiksi virkki:
110. »En itke minä sinua,
Josko kuulen kuolleheksi;
Veli toinen saatanehe,
Veli paljoa parempi,
Äieä älykkähämpi.»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Enkä itke mie sinua,
Kuulisinko kuolleheksi;

Saan minä mokoman siskon,
120. Pään kivestä, suun savesta,
Silmät suolta karpaloista,
Hiukset kuivista kuloista,
Korvat lammin lumpehista,
Varren vaahteren vesasta.»
Sanoi siitä äitillensä:
»Äitiseni, armaiseni,
Minun kaunis kantajani,
Kultainen kulettajani!
Itketkö sinä minua,
130. Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»
Tuon emo sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Et älyä äitin mieltä,
Arvoa emon syäntä;
Itkenpä minä sinua,
Kun sun kuulen kuolleheksi,
Väestä vähenneheksi,
140. Sortunehehsi su'usta;
Itken tulville tupamme,
Siltalauat lainehille,
Kujat kaikki kuurullani,
Läävät länkämöisilläni;
Lumet itken iljeniksi,
Iljenet suliksi maiksi,
Sulat maat vihottaviksi,
Vihottavat viereviksi.»
»Mit' en itkeä ilenne,
150. Kut' en voine voivotella,
Itkeä inehmisissä,
Itken saunassa saloa,
Yliset kulasvesille,
Saunan lauat lainehille.»

148: vihertävät juokseviksi. Itken niin kauan, että lumet sillä aikaa sulavat, ruoho kasvaa ja ruohoon tulee joet kyyneleistäni.

Kullervo Kalervon poi
Sinisukka äiön lapsi
Läksi soitellen sotahan,
Ilotellen tappelohon;
Soitti suolla, soitti maal
160. Kajahutti kankahalla,
Rojahutti ruohokossa,
Kulahutteli kulossa.
Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:
»Jo iso kotona kuoli,
Vaipui valta-vanhempasi
Käypäs tuota katsomaha
Kuten kuollut hauatahan
Kullervo Kalervon poil
170. Hänpä varsin vastaeli:
»Kun lie kuollut, kuolka
On meillä kotona ruuna
Millä maahan vietäkähän
Kalmahan katettakahan!»
Soitti suolla mennessä
Patakoitteli palolla;
Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:
»Jo veli kotona kuoli,
180. Vaipui lapsi vanhempasi
Käypäs tuota katsomaha
Kuten kuollut hauatahan
Kullervo Kalervon poil
Hänpä varsin vastaeli:
»Kun lie kuollut, kuolka
On siellä ori kotona,
Millä maahan vietäkähän
Kalmahan katettakahan!»
Soitti suolla käyessäns
190. Kullervoitsi kuusikossa;
Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:
»Jo sisar kotona kuoli,
Vaipui lapsi vanhempasi

Käypäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan!»
Kullervo Kalervon poika,
Hänpä varsin vastaeli:
»Kun lie kuollut, kuolkahansa;
10. On meillä kotona tamma,
Millä maahan vietäkähän,
Kalmahan katettakahan!»
Kulaten kulossa astui,
Heläellen heinikossa;
Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:
»Kuoli ehtoinen emosi,
Kaatui maire maammuesi;
Käypäs tuota katsomahan,
20. Miten miero hautoavi!»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi minä poloinen poika,
Kun kuoli emo minulta,
Uupui uutimen tekiä,
Vaipui vaipan kirjoittaja,
Pitkän piustan kehreäjä,
Väki-värttinän vetäjä;
Enk' ollut luona luopuessa,
30. Läsnä hengen lähtiessä,
Lie kuollut kovin viluhun,
Vainko leivän puuttehesen!»
»Kuollut koissa pestäköhön
Saksan saipua-vesillä,
Silkkihin sieltäköhön,
Palttinoihin pantakohon,
Siitä maahan vietäköhön,
Kalmahan katettakohon,
Itkuvirsin vietäköhön,
40. Laulaen lasettakohon;
En vielä kotihin joua,
Viel' on Unto kostamatta,
Mies katala kaatamatta,
Ilkeä hävittämättä.»
Meni soitellen sotahan,
Ilon lyöen Untolahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi Ukko ylijumala!
Jos nyt mulle miekan saisit,
240. Sekä kalvan kaunihimman,
Joka joukolle pitäisi,
Saattaisi satalu'ulle.»
Saip' on miekan mielehisen,
Kalvan kaikkien parahan,
Jolla kaatoi kaiken kansan,
Joukon Untamon hävitti;
Tuvat poltteli poroksi,
Kypeniksi kyyätteli,
Kivet jätti kiukahista,
250. Pitkän pihlajan pihoista.
Kullervo Kalervon poika
Jo tuosta kotihin kääntyi
Ison entisen tuville,
Vanhempansa vainioille;
Tupa on tyhjä tultuansa,
Autio avattuansa,
Ei tulla likistämähän,
Käyä kättä antamahan.
Antoi kättä hiilokselle,
260. Hiilet kylmät hiiloksessa;
Tuosta tunsi tultuansa,
Ei ole emo elossa.
Pisti kättä kiukahalle,
Kivet kylmät kiukahassa;
Tuosta tunsi tultuansa,
Ei ole iso elossa.
Loi on silmät sillan päälle,
Silta kaikki siivomatta;
Tuosta tunsi tultuansa,
270. Ei ole sisar elossa.
Vieri valkama-vesille,
Ei venettä valkamassa;

: 2. vuoteen.

Tuosta tunsi tultuansa,
Ei ole veli elossa.
Loihe siitä itkemähän,
Itki päivän, itki toisen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Oi on ehtoinen emoni,
Mitäs mulle tänne heitit
280 Eläessä tällä maalla?»
»Et kuulle emo minua,
Jos ma silmillä siherrän,
Eli kulmilla kujerran,
Päälaella lausuelen!»
Emo hauasta havasi,
Alta mullan muistuttavi:
»Jäi hän multa Musti koira
Käyäksesi metsämaille;
Ota koirasi keralle,
290. Mene tuonne metsämaille,
Ylös korpehen kohoa
Metsän tyttöjen tyköhön,
Sinipiikojen pihalle,
Havulinnan liepehille
Evähiä etsimähän,
Antia anelemahan!»
Kullervo Kalervon poika
Otti koiransa keralle,
Läksi tietä telkkimähän,
300. Korpehen kohoamahan;
Kävi matkoa vähäisen,
Astui tietä pikkaraisen,
Tuli tuolle saarekselle,
Tuolle paikalle tapahtui,
Kuss' oli piian pillannunna,
Turmellut emonsa tuoman.
Siin' itki ihana nurmi,
Aho armahin valitti,
Nuoret heinät hellitteli,
310. Kuikutti kukat kanervan
Tuota piian pillamusta,
Emon tuoman turmellusta,
Eikä nousnut nuori hei
Kasvanut kanervan kul
Ylennyt sialla sillä,
Tuolla paikalla pahalla,
Kuss' oli piian pillannu
Emon tuoman turmellu
Kullervo Kalervon po
320. Tempasi terävän mieka
Katselevi, kääntelevi,
Kyselevi, tietelevi;
Kysyi mieltä miekaltans
Tokko tuon tekisi mieli
Syöä syyllistä lihoa,
Viallista verta juoa.
Miekka mietti miehen
Arvasi uron pakinan,
Vastasi sanalla tuolla:
330. »Miks' en söisi mielellä
Söisi syyllistä lihoa,
Viallista verta joisi,
Syön lihoa syyttömänki
Juon verta viattomanki
Kullervo Kalervon po
Sinisukka äiön lapsi
Pään on peltohon sysä
Perän painoi kankahas
Kären käänti rintahans
340. Itse iskihe kärelle,
Siihen surmansa sukes
Kuolemansa kohtaeli.
Se oli surma nuoren
Kuolo Kullervo-urohon,
Loppu ainakin urosta,
Kuolema kova-osaista.
Silloin vanha Wäinä
Kunpa kuuli kuollehek
Kullervon kaonneheksi
350. Sanan virkkoi, noin ni
»Elkötte etinen kansa
Lasta kaltoin kasvatell

ıa tuhman tuuittajan,
ıhan väsytteliän!
i kaltoin kasvattama,
a tuhmin tuuittama

Ei tule älyämähän,
Miehen mieltä ottamahan,
Vaikka vanhaksi eläisi,
360. Varreltansa vahvistuisi.»

Seitsemäsneljättä Runo.

Ilmarinen itkee kauan kuolluttä naistansa, takoo sitte ku hopeasta uuden naisen itsellensä, jonka suurella työllä ja vaival henkeä vailla valmiiksi 1—162. Lepä'ää yön kultaisen mor vieressä ja tuntee aamulla havattuansa sen kylen kovin kylmä oli maannut kuvaa vasten 163—196. Hylkä'ää kultaisen mor Wäinämöiselle, joka ei kuitenkaan huoli siitä, vaan käskee l sen muiksi tarpeiksi takomaan, eli semmoisena, kun oli, muil viemään kullan haluajille kosioille 197—250.

Se on seppo Ilmarinen
Naista itki illat kaiket,
Yöt itki unettomana,
Päivät einehettömänä,
Aamut aikaisin valitti,
Huomeniset huokaeli,
Kun oli kuollut nuori nainen,
Kaunis kalmahan katettu;
Eipä kääntynyt käessä
10. Vaskinen vasaran varsi,
Kuulunut pajasta kalke,
Yhen kuuhuen kululla.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En tieä poloinen poika,
Miten olla, kuin eleä;
Istun yön eli makoan,
Äiä on yötä, tunti tuhma,
Vaivoja matala mahti.»
»Ikävät on iltaseni,
20. Apeat on aamuseni,
Äsken yöllä äitelämpi,
Havatessa haikeampi;
Ei ole iltoja ikävä,
Ei apea aamujani,
Mure muita aikojani:
Ihanaistani ikävä,
Apeainen armastani,
Mure musta-kulmaistan
»Jo vainen iällä tällä
30. Usein minun utuisen
Keskiöisissä unissa
Koura tyhjeä kokevi,
Käsi vaalivi valetta
Kupehelta kummaltaki.»
Seppo naisetta elävi,
Puolisotta vanhenevi;
Itki kuuta kaksi, kolm
Niinpä kuulla neljänne
Poimi kultia mereltä

22: 1. herätessä.

ta lainehilta;
i kekosen puita,
ekymmentä rekoista,
sa poltti hiililöiksi,
ahjohon ajeli.
noita kultiansa,
i hopeitansa
yisen uuhen verran,
n talvisen jäniksen,
i kullat kuumentohon,
ahjohon hopeat,
orjat lietsomahan,
alaiset painamahan.
it lietsoi löyhytteli,
alaiset painatteli
iattomin kätösin,
oman hartioisen;
eppo Ilmarinen
kohentelevi,
kullaista kuvaista,
sta morsianta.
orjat hyvästi lietso,
paina palkkalaiset,
i seppo Ilmarinen
öihe lietsomahan;
hutti kerran, kaksi,
kerralla kolmannella
i ahjonsa alusta,
hensä liepehiä,
ahjosta ajaikse,
eikse tulisiasta.
i ahjosta ajaikse,
äikse lietsehestä,
kulta, toinen vaski,
is on hopea karva;
tuota ihastelevi,
istu Ilmarinen.
oi seppo Ilmarinen:
usi sinuista toivoi!
n näköistä, laatuista.

Toivon kullaista sopua,
80. Hopeista puolisoa.»
Siitä seppo Ilmarinen
Uuhen työntävi tulehen,
Liitti kultia lisäksi,
Hopeita täytteheksi,
Pani orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löyhytteli,
Palkkalaiset painatteli
Kintahattomin kätösin,
90. Hatuttoman hartioisen;
Itse seppo Ilmarinen
Ahjoa kohentelevi,
Pyyti kullaista kuvoa,
Hopeaista morsianta.
Ei orjat hyvästi lietso,
Eikä paina palkkalaiset,
Se on seppo Ilmarinen
Itse loihe lietsomahan;
Lietsahutti kerran, kaksi,
100. Niin kerralla kolmannella
Katsoi ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä,
Mitä ahjosta ajaikse,
Lähetäikse lietsehestä.
Varsa ahjosta ajaikse,
Lähetäikse lietsehestä,
Harja kulta, pää hopea,
Kaikki vaskesta kaviot;
Muut tuota hyvin ihastui,
110. Ei ihastu Ilmarinen.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Se susi sinuista toivoi!
Toivon kullaista sopua,
Hopeista puolisoa.»
Siitä seppo Ilmarinen
Varsan työntävi tulehen,
Liitti kultia lisäksi,
Hopeita täytteheksi,

Pani orjat lietsomahan,
120. Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löyhytteli,
Palkkalaiset painatteli
Kintahattomin kätösin,
Hatuttoman hartioisen;
Itse seppo Ilmarinen
Ahjoa kohentelevi,
Pyyti kullaista kuvoa,
Hopeista morsianta.
Ei orjat hyvästi lietso,
130. Eikä paina palkkalaiset,
Se on seppo Ilmarinen
Itse loihe lietsomahan;
Lietsahutti kerran, kaksi,
Niin kerralla kolmannella
Katsoi ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä,
Mitä ahjosta ajaikse,
Lähetäikse lietsehestä.
Neiti ahjosta ajaikse,
140. Kulta-letti lietsehestä,
Pää hopea, kassa kulta,
Varsi kaikki kaunokainen;
Muut tuota pahoin pelästyi,
Ei pelästy Ilmarinen.
Siitä seppo Ilmarinen
Takoi kullaista kuvoa,
Takoi yön levähtämättä,
Päivän pouahuttamatta;
Jalat laati neitoselle,
150. Jalat laati, käet kuvasi,
Eipä jalka nousekana,
Käänny käet syleilemähän.
Takoi korvat neiollensa,
Eipä korvat kuulekana;
Niin sovitti suun sorean,
Suun sorean, sirkut silmät,

148: 2. pidähtämättä.
156: 3. soreat; kauniit.

Saanut ei sanoa suuhun,
Eikä silmähän suloa.
Sanoi seppo Ilmarinen:
160. »Oisi tuo sorea neito,
Kun oisi sanallisena,
Mielellisnä, kielellisnä.»
Saattoi siitä neitosensa
Utuisehen uutimehen,
Pehmeille pää-aloille,
Sulkkuisille vuotehille.
Siitä seppo Ilmarinen
Lämmitti kylyn utuisen,
Laati saunan saipuaisen,
170. Vastat varpaiset varusti,
Vettä kolme korvollista,
Jolla peiponen peseikse,
Pulmunen puhasteleikse
Noista kullan kuonasista.
Kylpi seppo kyllitellen,
Valelihe vallotellen,
Neien vierehen venähti
Utuisehen uutimehen,
Teltahan teräksisehen,
180. Rankisehen rautaisehen.
Siinä seppo Ilmarinen
Heti yönä ensimmäisnä
Kyllä peitettä kysyvi,
Vaippoja varustelevi,
Kahet, kolmet karhuntaljat
Viiet, kuuet villavaipat
Maata kera puolisonsa,
Tuon on kultaisen kuvan:
Se oli kylki kyllä lämm
190. Ku oli vasten vaippojansa
Ku oli nuorta neittä vast
Vasten kullaista kuvoa,
Se oli kylki kylmimässä,
Oli hyyksi hyytymässä,

171: 3. saavillista.
180: 1. telta; vaatteesta tehty huon

jääksi jäätymässä,
si kovoamassa.
ɔi seppo Ilmarinen:
mä hyvä minulle;
ı neien Wäinölähän
imöiselle varaksi,
eksi puolisoksi,
oiseksi kanaksi.»
i neien Wäinölähän;
sinne tultuansa
virkkoi, noin nimesi:
e vanha Wäinämöinen,
a on sinulle tyttö,
kaunis katsannolta,
le suuri suun piolta,
leuoilta leveä.»
ı vanha Wäinämöinen
ıti kuvoa tuota,
silmät kullan päälle,
virkkoi, noin nimesi:
toit minulle tuota,
kullan kummitusta?»
ɔi seppo Ilmarinen:
muuksi, kun hyväksi:
eksi puolisoksi,
oiseksi kanaksi.»
ɔi vanha Wäinämöinen:
ı seppo veikkoseni!
neitosi tulehen,
aikiksi kaluiksi,
vie Wenäehelle,
Saata Saksahan kuvasi
Rikkahien riian naia,
Suurien soan kosia;
Ei sovi minun su'ulle,
230. Ei minullen itselleni
Naista kullaista kosia,
Hopeista huolitella.»
Siitä kielti Wäinämöinen,
Epäsi suvannon sulho,
Kielti kansan kasvavaisen,
Epäsi yleneväisen
Kullalle kumartamasta,
Hopealle horjumasta;
Sanovi sanalla tuolla,
240. Lausui tuolla lausehella:
»Elkätte pojat poloiset,
Vasta kasvavat urohot,
Ollette elonkeraiset,
Elikkä elottomatki,
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Naista kullaista kosiko,
Hopeista huolitelko!
Kylmän kulta kuumottavi,
250. Vilun huohtavi hopea.»

227: 2. riidellen.
228: 2. sotien.
232: 2. pyytää; haluta.
234: suvannoksi sanotaan tyyntä eli hiljaista vettä virtapaikkojen välillä.
243: 2. voivat; rikkahat.

Kahdeksasneljättä Runo.

Ilmarinen lähtee Pohjolaan entisen naisensa nuorempaa kosimaan, saapi siellä pahoja herjasanoja vastaukseksi, suuttu ryöstää tyttären ja lähtee kotiin päin 1—124. Matkallaki i neiti Ilmarista ja pahoittaa hänen mielensä siksi, että Ilmarinen sydämmyksissään laulaa hänen lokiksi 125—286. Tulee sit ja kertoo Wäinämöiselle Pohjolan huolettomasta elämästä samm rassa, kuin myöski, miten kosimatkansa oli käynyt 287—328.

Tuop' on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Heitti kultaisen kuvansa,
Hopeisen neitosensa;
Pisti varsan valjahisin,
Ruskean re'en etehen,
Itse istuvi rekehen,
Kohennaikse korjahansa,
Lähteäksensä lupasi,
10. Sekä mietti mennäksensä
Pyytämähän Pohjolasta
Toista Pohjolan tytärtä.
Sai päivän ajaneheksi,
Tuosta toisen viernehcksi,
Päivälläpä kolmannella
Tuli Pohjolan pihalle.
Louhi Pohjolan emäntä
Itse päätyvi pihalle,
Sai tuossa sanelemahan,
20. Kääntihe kyselemähän
Oman lapsensa oloa,
Asuntoa armahansa
Miniänä miehelessä,
Naisena anoppelassa.
Se on seppo Ilmarine
Alla päin, pahoilla mie
Kaiken kallella kypärin
Sanan virkkoi, noin ni
»Ellös nyt anoppiseni,
30. Ellös sie kyselkö tuota
Elämiä tyttäresi,
Asuntoa armahasi!
Jo sen on surma suin
Kova loppu loukahtanu
Maassa on jo marjasen
Kankahassa kaunoseni,
Mustakulmani kulossa,
Hopeani heinikossa;
Läksin toista tyttöäsi,
40. Nuorempata neitoasi;
Annapa anoppiseni,
Työnnä toinen tyttäres
Naisen entisen eloille,
Sialle sisaruensa!»

ıi Pohjolan emäntä
virkkoi, noin nimesi:
n tein minä poloinen,
ıpa polon alainen,
ıa lapseni lupasin,
in sulle toisenkana
na nukahtamahan,
änä vieremähän,
ı kun sutosen suuhun,
ı kiljuvan kitahan.»
nyt toista annakana,
i työnnä tyttöäni
ıi nuohojaksi,
jesi kaapiaksi;
työnnän tyttäreni,
lapseni vakavan
ıen kohisevahan,
han pyörtehesen,
ın matikan suuhun,
n hauin hampahisin.»
seppo Ilmarinen
suuta, väänti päätä,
mustoa haventa,
päätä käiväräistä;
nkihe tupahan,
attojen ajoihe,
virkkoi, noin nimesi:
a minulle tyttö
sisaruesi,
entisen eloille,
vän leipojaksi,
osoajaksi!»
ɔi lapsi lattialta,
auloi, jotta lausui:
ɔn liika linnastamme,
uto ovilta näiltä!
linnoa tuhosit,
linnoa pahensit

ıäksi; tahriaksi.
ä-tukkaista.

Kerran ennen käytyäsi,
Ovillen osattuasi.»
»Neitonen, sinä sisari,
Elä sulho'on ihastu,
Elä sulhon suun pitohon,
Eläkä jalkoihin jaloihin!
Sulholl' on suen ikenet,
90. Revon koukut kormanossa,
Karhun kynnet kainalossa,
Veren juojan veitsi vyöllä,
Jolla päätä piirtelevi,
Selkeä sirettelevi.»
Neiti itse noin saneli
Ilmariselle sepolle:
»En lähe minä sinulle,
Enkä huoli huitukoille;
Tapoit naisen ennen naiun,
100. Surmasit sisarueni,
Vielä tappaisit minunki,
Surmoaisit itseniki;
Onpa tässä neitosessa
Paremmanki miehen verta,
Kaunihimman varren kauppa,
Koreamman korjan täysi,
Paikoille paremmillenki,
Isommille istuimille,
Ei sepon sysi-sioille,
110. Miehen tuhmaisen tulille.»
Se on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Murti suuta, väänti päätä,
Murti mustoa haventa;
Saautti tytön samassa,
Käärälti käpälihinsä,
Läksi tuiskuna tuvasta,
Riepsahti rekensä luoksi,
Työnnälti tytön rekehen,
120. Koksahutti korjahansa,

98: 3. huonoille; rehvanoille.
120: 1. nakkasi; heitti.

Läksi kohta kulkemahan,
Valmistui vaeltamahan,
Käsi ohjassa orosen,
Toinen neien nännisillä.
Neiti itki ja urisi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sain nyt suolle karpalohon,
Vehkahan vesiperille,
Tuonne ma kana katoan,
130. Kuolen lintu liian surman.»
»Kuule seppo Ilmarinen!
Kun et laskene minua,
Potkin korjasi paloiksi,
Sären reen repalehiksi,
Potkin poikki polvillani,
Sären säärivarsillani.»
Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Sen tähen sepon rekosen
140. Laiat rautahan rakettu,
Jotta potkia pitävi,
Hyvän immen heiskaroia.»
Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
Katkovi kätösiänsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kun et laskene minua,
Laulaime meren kalaksi,
150. Syvän aallon siikaseksi.»
Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Etpä sinä sinne pääse,
Minä haukina jälessä.»
Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
Katkovi kätösiänsä,

144: 1, 2. vaskivyö.

Sanan virkkoi, noin n
160. »Kun et laskene minu
Metsähän menetteleim
Kärpäksi kiven koloho
Se on seppo Ilmarin
Itse tuon sanoiksi vir
»Etpä sinä sinne pääs
Minä saukkona jälessä
Neitonen kujertelevi
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
170. Katkovi kätösiänsä,
Sanan virkkoi, noin
»Kun et laskene min
Kiuruna kiverteleime
Taaksi pilven piilemä
Se on seppo Ilmari
Itse tuon sanoiksi vir
»Etpä sinä sinne pää
Minä kokkona jälessä
Kulki matkoa palas
180. Ajoi tietä pikkuruiser
Jo hepo höryeleikse,
Luppakorva luontelei
Neiti päätänsä koh
Näki jälkiä lumessa,
Kysytteli, lausutteli:
»Mi on tästä poikki j
Sanoi seppo Ilmarine
»Jänö on juosnut siit
Neiti parka huokai
190. Huokaiseikse, henkäi
Sanan virkkoi, noin
»Voi minua kurja ra
Parempi minun olisi,
Parempi oletteleisi
Jänön juoksevan jäli

173: s. o. lennän visertäen lei
181: 3. pärskähtelee; korsahte

polven polkemilla,
män kosian reessä,
aman viltin alla;
on karvat kaunihimmat,
suumalo somempi.»
ı seppo Ilmarinen
ıulta, väänti päätä,
ahattelevi;
atkoa palasen,
epo höryeleikse,
orva luonteleikse.
päätänsä kohotti,
lkiä lumessa,
li, lausutteli:
tästä poikki juosnut?»
seppo Ilmarinen:
on juosnut siitä poikki.»
parka huokaiseikse,
seikse, henkäiseikse,
virkkoi, noin nimesi:
inua kurja raukka!
ıi minun olisi,
ıi oletteleisi
reyhkävän re'essä,
äyvän ahkiossa,
män kosian reessä,
ıaman viltin alla;
on karvat kaunihimmat,
suumalo somempi.»
n seppo Ilmarinen
uulta, väänti päätä,
ahattelevi;
ıatkoa palasen,
ıepo höryeleikse,
korva luonteleikse.
päätänsä kohotti,

-kasvon; 2. rekipeitteen.
suun rako.
vän.

Näki jälkiä lumessa,
Kysytteli, lausutteli:
»Mi on tästä poikki juosnut?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Hukka on juosnut siitä poikki.»
Neiti parka huokaiseikse,
Huokaiseikse, henkäiseikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
240. »Voi minua kurja raukka!
Parempi minun olisi,
Parempi oletteleisi
Hukan hurskavan jälillä,
Alakärsän askelilla,
Kun tämän kosian reessä,
Viirunaaman viltin alla;
Hukan on karva kaunihimpi,
Hukan suumalo somempi.»
Se on seppo Ilmarinen
250. Puri huulta, väänti päätä,
Ajoa kahattelevi
Yöksi uutehen kylähän.
Matkalta väsynehenä
Seppo nukkuvi sikein,
Toinen naista naurattavi
Mieheltä unekkahalta.
Siitä seppo Ilmarinen
Aamulla havattuansa
Murti suuta, väänti päätä,
260. Murti mustoa haventa;
Sanoi seppo Ilmarinen,
Itse mietti, noin nimesi:
»Joko luome laulamahan,
Laulan moisen morsiamen
Metsähän metsän omaksi,
Vai vetehen veen omaksi?»
»En laula metsän omaksi,
Metsä kaikki kaihostuisi;

236: 1. susi.
265: 2. 3. metsänpedoksi.

Enkäpä ve'en omaksi,
270. Vieroaisi veen kalaset;
Ennen kaa'an kalvallani,
Menettelen miekallani.»
Miekka mietti miehen kielen,
Arvasi uron pakinan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei liene minua luotu
Naisia menettämähän,
Kataloita kaatamahan.»
Se on seppo Ilmarinen
280. Jopa loihe laulamahan,
Syäntyi sanelemahan,
Lauloi naisensa lokiksi
Luo'olle lokottamahan,
Veen karille kaikkumahan,
Nenät nienten niukumahan,
Vastatuulet vaapumahan.
Siitä seppo Ilmarinen
Rekehensä reutoaikse,
Ajoa kahattelevi
290. Alla päin, pahoilla mielin,
Matkasi omille maille,
Tuli maille tuttaville.
Vaka vanha Wäinämöinen
Tiellä vastahan tulevi,
Sai tuosta sanelemahan:
»Veli seppo Ilmarinen,
Mit' olet pahoilla mielin,
Kahta kallella kypärin
Pohjolasta tullessasi?
300. Miten Pohjola elävi?»
Sanoi seppo Ilmarine
»Mi on Pohjolan eleä!
Siell' on sampo jauhan
Kirjokansi kallumassa,
Päivän jauhoi syötäviä,
Päivän toisen myötäviä
Kolmannen kotipitoja.»
»Jotta sanon, kun sa
Vielä kerran kertaelen
310. Mi on Pohjolan eleä,
Kun on sampo Pohjola
Siin' on kyntö, siinä l
Siinä kasvo kaikenlain
Siinäpä ikuinen onni.»
Sanoi vanha Wäinäm
»Veli seppo Ilmarinen!
Minne heitit naisen nu
Kunne kuulun morsian
Kun sa tyhjänä tuletki,
320. Aina naisetta ajelet?»
Se on seppo Ilmarin
Sanan virkkoi, noin ni
»Lauloin ma mokoman
Meren luo'olle lokiksi;
Nyt se lokkina lojuvi,
Kajavana kaakahtavi,
Kiljuvi vesikivillä,
Kariloilla kaljahuvi.»

Yhdeksäsneljättä Runo.

ıämöinen kehoittaa Ilmarista lähtemään kanssansa sampoa saamaan, johon tuumaan Ilmarinen suostuu, ja uroot lähte- 'ä matkaan 1—330. Lemminkäinen äkkä'ää heidät matkalla ınsa, kunne kulkivat, tarjoutuu kolmanneksi mieheksi; hän 'elellänsä kolmanneksi 331—426.

a vanha Wäinämöinen
ıon sanoiksi virkki:
. seppo Ilmarinen,
ıämme Pohjolahan
ı sammon saa'antahan,
annen katsantahan!»
ɔn seppo Ilmarinen
virkkoi, noin nimesi:
e sampo saatavana,
ansi tuotavana
stä Pohjolasta,
ıasta Sariolasta;
on sampo saatettuna,
ansi kannettuna
lan kivi-mäkehen,
n vaskisen sisähän,
än lukon ta'aksi;
ı juuret juurruteltu
än sylen syvähän,
uuri maa-emähän,
ı vesi-viertehesen,
ıs on kotimäkehen.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Veli seppo veikkoseni,
Lähtekämme Pohjolahan
Tuon on sammon saa'antahan!
Laatikamme laiva suuri,
Johon sampo saatetahan,
Kirjokansi kannetahan
30. Pohjolan kivi-mäestä,
Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa.»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Vakavampi maisin matka,
Lempo menköhön merelle,
Surma suurelle selälle!
Siellä tuuli turjuttaisi,
Siellä viskaisi vihuri,
Saisi sormet soutimeksi,
40. Kämmenet käsimeloiksi.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Vakavampi maisin matka,
Vakavampi, vaikeampi,
Vielä muuten mutkaisempi;

Lysti on venon vesillä,
Purren juosta jolkutella,
Ve'et väljät välkytellä,
Selät selvät seurustella:
Tuuli purtta tuuittavi,
50. Aalto laivoa ajavi,
Länsituuli läikyttävi,
Etelä e'elle viepi;
Vaan kuitenki, kaikitenki,
Kun et mieline merisin,
Niin on maisin matkatkamme,
Rantaisin ratustelkamme!»
»Tao nyt mulle uusi miekka,
Tee miekka tuliteräinen,
Jolla hurttia hutelen,
60. Pohjan kansan kaikottelen
Saaessa otolle sammon
Tuonne kylmähän kylähän,
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.»
Tuo on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Tunki rautoja tulehen,
Teräksiä hiiloksehen,
Kultia koko piosen,
70. Hopeita kourallisen;
Laittoi orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löyhytteli,
Hyvin painoi palkkalaiset,
Rauta vellinä venyvi,
Teräs taipui tahtahana,
Hopea vetenä välkkyi,
Kulta läikkyi lainehena.
Siitä seppo Ilmarinen,
80. Takoja iän-ikuinen
Katsoi alle ahjoksensa,
Lietsimensä liepehelle,

59: 2. koiria; susia; petoja.

Näki miekan syntyväks
Pää kullan kuvauvaksi.
Otti ainehet tulesta,
Tempasi hyvät takehet
Ahjosta alaisimelle,
Vasarille valkkamille,
Takoi miekan mieltä m
90. Kalvan kaikkien paraha
Jonka kullalla kuvasi,
Hopealla huolitteli.
Vaka vanha Wäinämö
Tuli tuota katsomahan;
Sai miekan tuliteräisen
Kätehensä oikeahan,
Katselevi, kääntelevi,
Sanan virkkoi, noin ni
»Onko miekka miestä
100. Kalpa kantajan mukaha
Olipa miekka miestä
Kalpa kantajan mukaha
Jonka kuu kärestä pai
Päivä paistoi lappeast
Tähet västistä välötti,
Hevoinen terällä hirnu
Kasi naukui naulan pä
Penu putkessa puhusi.
Sylkytteli miekkoans
110. Vuoren rautaisen raos
Itse tuon sanoiksi virk
»Jo minä terällä tällä
Vaikka vuoret poikki
Kalliot kaha jakaisin.»
Itse seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin n
»Milläpä minä poloine
Millä tuima turveleime

84: 1, 2. kultapään.
104: 3. kylestä.
105: 2. päästä; käden-alasta; ka
107: 2. kissa.

leime, vyöteleime
varalle, veen varalle?
luustoihin lueime,
paitoihin paneime,
vöihin telkitäime?
on luustossa lujempi,
paiassa parempi,
vyössä tenhoisampi.»
eä luku tulevi,
käyä kerkiävi;
on vanha Wäinämöinen,
ı seppo Ilmarinen,
'ät hevon hakuhun,
ırjan kuuntelohon
ınnan suitset vyöllä,
ı valjahat olalla;
etsivät hevoista,
puitse katselevat,
ıti tähystelevät
'i salon sinisen;
ät hevon lehosta,
ırjan kuusikosta.
. vanha Wäinämöinen,
ı seppo Ilmarinen
päähän kullan päitset,
ınnan suitset suuhun;
atustelevat
miehen ranta-maata,
rannalta kujerrus,
ta valkamalta.
vanha Wäinämöinen
virkkoi, noin nimesi:
on 'impi itkemässä,
ıaikerrehtamassa,

tan itseni.
ıkuhun.
on edellisestä kesästä maassa
vaalahtava heinä.
läpi metsän.

Joko käymme katsomahan,
Likeltä tähystämähän?»
Itse astuvi likemmä,
Meni luota katsomahan,
Eipä impi itkekänä,
Eikä kaikerra kananen:
Oli pursi itkemässä,
160. Venonen valittamassa.
Virkki vanha Wäinämöinen
Luoksi purren päästyänsä:
»Mitä itket puinen pursi,
Vene hankava valitat,
Itketkö sà puisuuttasi,
Hankavuuttasi haveksit?»
Pursi puinen vastoavi,
Vene hankava sanovi:
»Vesille venosen mieli
170. Tervaisiltaki teloilta,
Mieli neien miehelähan
Korkeastaki koista;
Sitä itken pursi raukka,
Vene vaivainen valitan,
Itken viejäistä vesille,
Laskiaista lainehille.»
»Sanottihin tehtäessä,
Laulettihin laitettaissa
Saatavan sotivenettä,
180. Vainopurtta puuhattavan,
Tuovan täyteni eloa,
Alustani aartehia;
Ei ole sotahan saatu,
Eloteillen ensinkänä.»
»Muut purret, pahatki purret,
Ne aina sotia käyvät,
Tappeloita tallustavat,
Kolme kertoa kesässä
Tuovat täytensä rahoja,

165: 3. puun liikaisuutta.
166: 1. hankojen ylellistä vahvuutta.

190. Alustansa aartehia;
Minä veistämä venonen,
Satalauta laaittama
Tässä lahon lastuillani,
Venyn veistännäisilläni;
Pahimmatki maan matoset
Alla kaarien asuvat,
Linnut ilman ilkeimmät
Pesän pielessä pitävät,
Kaikki korven konnikatki
200. Kokillani koksentavat;
Oisi kahta kaunihimpi,
Kahta, kolmea parempi
Olla mäntynä mäellä,
Petäjänä kankahalla,
Oksilla oravan juosta,
Penun alla pyörähellä.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuossa tuon sanoiksi virkki:
»Elä itke puinen pursi,
210. Vene hankava havise,
Kohta saat sotia käyä,
Tappeloita tallustella!»
»Lienet pursi luojan luoma,
Luojan luoma, tuojan tuoma,
Syrjin syökseite vetehen,
Laioin aalloillen ajaite
Ilman kouran koskematta,
Käen päälle käyttämättä,
Olkapään ojentamatta,
220. Käsivarren vaalimatta!»
Pursi puinen vastoavi,
Vene hankava sanovi:
»Eipä muu sukuni suuri,
Eikä veljeni venoset
Lähe työnnyttä vesille,
Laskematta lainehille,
Kun ei kourin kosketta
Käsivarsin käännettäne.
Sanoi vanha Wäinäm
230. »Jos ma sun vesille ty
Joko juokset soutamatt
Airoilla avittamatta,
Huoparilla huopimatta,
Puhumatta purjehesen?
Pursi puinen vastoav
Vene hankava sanovi:
»Eipä muu sukuni suu
Eikä toinen joukkioni
Juokse sormin soutama
240. Airoilla avittamatta,
Huoparilla huopimatta,
Puhumatta purjehesen.»
Vaka vanha Wäinäm
Tuosta tuon sanoiksi v
»Joko juokset soutama
Airoilla avittamalla,
Huoparilla huopimalla,
Puhumalla purjehesen?
Pursi puinen vastoav
250. Vene hankava sanovi:
»Jo vainen sukuni mu
Kaikki veljeni venoset
Juoksi sormin soutama
Airoilla avittamalla,
Huoparilla huopimalla,
Puhumalla purjehesen.»
Siitä vanha Wäinäm
Heitti hiekalle hevoise
Painoi puuhun marhai
260. Ohjat oksalle ojenti,
Lykkäsi venon vesille,
Lauloi purren lainehil

198: 2. mastossa.
199: 3. sammakot.
200: 2. hyppivät.

233: 1. perä-airoilla; 2. työntäm mättä.

eli puista purtta,
virkkoi, noin nimesi:
e kaareva venonen,
puinen hankaniekka!
kaunis kannannalta,
oot kaunis katsonnalta?»
i puinen vastoavi,
hankava sanovi:
a kaunis kannannalta,
pohjalta siava
a sa'an urohon,
istua tuhannen.»
vanha Wäinämöinen
ı hyrähtelevi;
ensin laitapuolen
äitä sulhosia,
äitä, piipioja,
sjalkoja jaloja;
toisen laitapuolen
äitä tyttäriä,
äitä, vaskivöitä,
ormia somia.
loi vielä Wäinämöinen
täytehen väkeä,
ı vanhoa väkeä,
aiken istunutta,
oli vähän sioa
ıkaisilta esinnä.
istuvi perähän,
ı koivuisen kuvulle,
tteli laivoansa,
ı virkkoi, noin nimesi:
se pursi puittomia,
väljiä vesiä,
kuplina merellä,
ehina lainehilla!»

ustan.
ikouria, s. o. kovakouraisia.
ien päälliset, löysät laudat poh-

Pani sulhot soutamahan,
300. Neiet ilman istumahan;
Sulhot souti, airot notkui,
Eipä matka eistykänä.
Pani neiet soutamahan,
Sulhot ilman istumahan;
Neiet souti, sormet notkui,
Eipä matka eistykänä.
Muutti vanhat soutamahan,
Nuoret päältä katsomahan;
Vanhat souti, päät vapisi,
310. Eipä vielä matka eisty.
Siitä seppo Ilmarinen
Itse istui soutamahan,
Jopa juoksi puinen pursi,
Pursi juoksi, matka joutui,
Loitos kuului airon loiske,
Kauas hankojen hamina.
Soutavi sorehtelevi,
Teljot rytkyi, laiat notkui,
Airot piukki pihlajaiset,
320. Airon pyörät pyinä vinkui,
Terät teirinä kukerti,
Nenä joikui joutsenena,
Perä kaarskui kaarnehena,
Hangat hanhina havisi.
Itse vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi
Perässä punaisen purren,
Melan vartevan varassa;
Niemi matkalla näkyvi,
330. Kylä kurja kuumottavi.
Ahti niemellä asuvi,
Kauko niemen kainalossa;
Kalatuutta Kauko itki,
Leivätyttä Lemminkäinen,
Ahti aitan pieneyttä,
Veitikkä osan vähyyttä.

302: 3. edesty; joudu.
316: 3. havina; kirinä.

Veisti laitoja venehen,
Uuen purren pohjapuuta
Päässä pitkän nälkäniemen,
340. Paltalla kylän katalan.
Se oli korvalta korea,
Silmältä sitäi parempi;
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päivän alle,
Kaaren kaukoa näkevi,
Pilven longan loitompata.
Eipä kaari ollutkana,
Eikä pieni pilven lonka,
Oli pursi kulkemassa,
350. Venonen vaeltamassa
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla,
Mies puhas perässä purren,
Mies sorea soutimilla.
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»En mä tunne tuota purtta,
Keksi kelvoista venettä,
Souten Suomesta tulevi,
Airon iskein iästä,
360. Melan luoen luotehesen.»
Jo huhuta huikahutti,
Mäjellytti mäikähytti,
Huuti mies nenästä niemen,
Verevä vesien poikki:
»Kenen on veno vesillä,
Kenen laiva lainehilla?»
Miehet purresta puhuvat,
Sekä vaimot vastoavat:
»Mi olet mies metsän asuja,
370. Uros korven kolkuttaja,
Kun et tunne tuota purtta,
Keksi Wäinölän venettä,
Et tunne perä-urosta,
Etkä miestä airollista!»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Jo tunnen perän pitäjän,
Ja älyän airollisen:
Vaka vanha Wäinämöi
Itse on perän piossa,
380. Ilmarinen airollisna;
Minnekä menette mieh
Kunne läksitte urohot'
Sanoi vanha Wäinän
»Kohti pohjaista kulem
Kohti kuohuja kovia,
Lakkipäitä lainehia,
Sampoa tapoamahan,
Kirjokantta katsomaha
Pohjolan kivi-mäestä,
590. Vaaran vaskisen sisäs
Sanoi lieto Lemmink
»Ohoh vanha Wäinäm
Otapa minua miestä
Urohoksi kolmanneksi,
Kun saat sammon nos
Kirjokannon kannantal
Vielä mieki miestä ma
Jos saisi tapella tarve
Annan käskyn kämme
400. Olkapäilleni opaston.»
Vaka vanha Wäinän
Otti miehen matkoihin
Veitikän venosehensa;
Se on lieto Lemminkä
Jo tulla tuhuttelevi,
Käyä luikerrehtelevi,
Tuopi laian tullessans
Venehesen Wäinämöis
Sanoi vanha Wäinän
410. »Oisi puuta purressani
Laitoa venehessäni,
Parahiksi painaoaki,
Miksi laitat laitoasi,
Puuta purtehen liseät?
Sanoi lieto Lemmink
»Ei vara venettä kaa'a

suovoa tuhoa;
merellä Pohjan
laitoa kysyvi,
uuli varppehia.»
›i vanha Wäinämöinen:

»Sentähen sotavenosen
Rinta rautahan rakettu,
Ja tehty teräsnenähän,
Jott' ei tuulen tuiki vieä,
Eikä viskòa vihurin.»

Neljäkymmenes Runo.

Sampomatkalaiset tulevat koskelle ja kosken alla tartu ison hauin selälle 1—94. Hauki tapetaan, pääpuoli saadaan sen, keitetään ja murkinoidaan 95—204. Wäinämöinen teke leukaluusta kanteleen, jota moniki yrittää, ei yksikään osaa 205—342.

Vaka vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi
Tuon on pitkän niemen päästä,
Kylän kurjan kuuluvilta;
Laski laulellen vesiä,
Ilon lyöen lainehia.
Neiet niemien nenissä
Katselevat, kuuntelevat:
»Mi lienee ilo merellä,
10. Mikä laulu lainehilla,
Ilo ennistä parempi,
Laulu muita laatuisampi?»
Laski vanha Wäinämöinen,
Laski päivän maa-vesiä,
Päivän toisen suo-vesiä,
Kolmannen kosen vesiä.
Siinä lieto Lemminkäinen
Muisti muutaman sanansa
Korvalla tulisen kosken,
20. Pyhän virran pyörtehessä;
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Heitä koski kuohuminen,

23—82. Koskensanat.

Vesi vankka vellominen
Kosken tyttö, kuohu-ne
Istuite kihokivelle,
Kihopaaelle paneite,
Sylin aaltoja aseta,
Käsin kääri käppyröitä,
30. Kourin kuohuja kohenn
Jott' ei riusko rinnoille
Eikä päällemme päräjä
»Akka aaltojen alaine
Vaimo kuohun korvallin
Nouse kourin kuohun
Yskin aallollen ylene
Kuohuja kokoamahan,
Vaahti-päitä vaalimahan
Jott' ei syytöintä syseä
40. Viatointa vierettele!»
»Kivet keskellä jokea
Paaet kuohun kukkural
Otsansa alentakohon,
Päälakensa painakohon

26: 2. jonka ympärillä vesi kihi
36: 1. rinnoin; ryntähin.

ılta punaisen purren,
: tervaisen venehen!»
n ei tuosta kyllin liene,
Kimmo Kammon poika!
nä reikä vääntimellä,
aise puraisimella
elle kosen kiveä,
ı paaen palleahan
a purren puuttumatta,
hen vikaumatta!»
n ei tuosta kyllin liene,
isäntä, vuon alio!
saata sammaliksi,
ı vuoluksi venonen
uja kulettaessa,
›äitä mentäessä!»
iti kosken korvallinen,
virran vierellinen!
›äs utuinen lanka
esta kuontalosta,
ankasi ve'elle,
väsi lainehelle,
pitkin purren juosta,
ırinnan teuotella,
ä miehen melkeänki,
›uonkin osata!»
›latar on mieli-vaimo!
nieluisa melasi,
›a piät pereä,
?irrat viilettelet
ıen koan e'etse,
ı ikkunan alatse!»
ın ei tuosta kyllin liene,
taivahan Jumala!
niekalla pereä,
a tupettomalla,
juosta puisen purren,
ıä mäntyisen venehen!»

asuva.
kirakoksi.

Itse vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi,
Laski louhien lomitse
Noita kuohuja kovia,
Eikä puutu puinen pursi,
Vene tietäjän takellu.
Äsken tuonne tultuansa
90. Noille väljille vesille
Puuttui pursi juoksemasta,
Venonen pakenemasta;
Pursi puuttuvi lujahan,
Vene vieremättömäksi.
Se on seppo Ilmarinen,
Toinen lieto Lemminkäinen,
Pistivät melan merehen,
Lastun kuusen lainehesen,
Päästeä nytystelevät
100. Tuota purtta puutoksesta;
Ei ota venonen juosta,
Eikä pääse puinen pursi.
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
Kallistaite katsomahan,
Miss' on pursi puuttumassa,
Venonen takistumassa
Näillä väljillä vesillä,
110. Vienolla alantehella,
Kivelläkö vai haolla,
Vaiko muulla vastuksella!»
Se on lieto Lemminkäinen
Pyörähtihe katsomahan,
Katsovi venosen alle,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei ole veno kivellä,
Ei kivellä, ei haolla,
Vene on hauin hartioilla,
120. Ve'en koiran konkkaluilla.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Jotaki joessa onpi,
Hakojaki, haukiaki;
Kun lie hauin hartioilla,
Ve'en koiran konkkaluilla,
Veä miekalla vetehen,
Katkaise kala kaheksi!»
Se on lieto Lemminkäinen,
130. Poika veitikkä verevä
Miekan vyöltänsä vetävi,
Luun-purian puoleltansa;
Veti miekalla meryttä,
Alta laian laskettavi,
Itse vierähti vetehen,
Kourin aaltohon kohahti.
Siitä seppo Ilmarinen
Tarttui tukkahan urosta,
Nostalti merestä miehen,
140. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kaikki on mieheksi kyhätty,
Pantu parran kantajaksi,
Lisäksi satalu'ulle,
Tuhannelle täytteheksi.»
Miekan vyöltänsä vetävi,
Tupestansa tuiman rauan,
Jolla kalhaisi kaloa,
Alta laian läimähytti;
Miekka murskaksi mureni,
150. Eipä hauki tiennytkänä.
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuossa tuon sanoiksi virkki:
»Ei ole teissä puolta miestä,
Ei urosta kolmannesta;
Kun konsa tulevi tarve,
Miehen mieltä vaaitahan,
Silloin mieli melkeässä,
Kaikki toimi toisialla.»
Itse miekkansa veälti,
160. Tempasi terävän rauan,

154: 3. kolmatta osaa.

Työnti miekkansa mer
Alle laian langetteli
Kalahauin hartioihin,
Ve'en koiran konkkalu
Miekka luottihe lujah
Kitasihin kiinnittihe;
Siitä vanha Wäinämöin
Nostalti kaloa tuota,
Veti haukia ve'estä:
170. Hauki katkesi kaheksi,
Pursto pohjahan putos
Pää kavahti karpahase
Jo otti venonen juos
Pääsi pursi puutoksest
Vaka vanha Wäinämöi
Luotti purren luotosell
Ravahutti rantasehen,
Katselevi, kääntelevi
Tuota hauin pääpaloa,
180. Itse tuon sanoiksi virk
»Ken on vanhin sulhol
Sepä hauki halkomaha
Kala viploin viiltämähä
Pää paloiksi pahkomah
Miehet purresta puhu
Vaimot lausui laitasilta
»Saajanpa käet sulimm
Sormet pyytäjän pyhin
Vaka vanha Wäinäm
190. Veti veitsen huotrastan
Kyleltänsä kylmän rau
Jolla hauin halkaisevi,
Pahkovi kalan paloiksi,
Itse tuon sanoiksi virk
»Ken on nuorin neitosi
Sepä hauki keittämähä
Murkinaisiksi muruiksi,
Kalaisiksi lounahiksi!»
Kävi neiet keittämäh
200. Kävi kilvan kymmenen

hauki keitetähän,
noiahan muruina,
luita luotoselle,
luita kalliolle.
a vanha Wäinämöinen
tuossa katselevi,
levi, kääntelevi,
ı virkkoi, noin nimesi:
tuostaki tulisi,
ı hauin hampahista,
istä leukaluusta,
isi sepon pajassa,
ı taitavan takojan,
n mahtavan käsissä?»
oi seppo Ilmarinen:
ıle tyhjästä mitänä,
ruotasta kalua,[1]
ponkana pajassa,
ı taitavan takojan,
n mahtavan käsissä.»
a vanha Wäinämöinen
uon sanoiksi virkki:
täpä toki tulisi
luinen kanteloinen,
oisi osoajata,
n luisen laatiata.»
ı ei toista tullutkana,
lut osoajata,
n luisen laatiata,
vanha Wäinämöinen
oihe laatiaksi,
ksi teentelihe;
soiton hauinluisen,
tti ilon ikuisen.
t' on koppa kanteletta?
ı suuren leukaluusta;
on naulat kanteletta?
n hauin hampahista;

koosta; ruodoista.

Kusta kielet kanteletta?
240. Hivuksista Hiien ruunan.
Jo oli soitto suorittuna,
Valmihina kanteloinen,
Soitto suuri hauinluinen,
Kantelo kalan-eväinen.
Tuli tuohon nuoret miehet,
Tuli nainehet urohot,
Tuli pojat puol'-ikäiset,
Sekä pienet piika-lapset,
Tytöt nuoret, vaimot vanhat,
250. Naiset keski-kertaisetki
Kanteletta katsomahan,
Soittoa tähyämähän.
Vaka vanha Wäinämöinen
Käski nuoren, käski vanhan,
Käski keski-kertaisenki
Soittamahan sormillansa
Tuota ruotaista romua,
Kalanluista kanteletta.
Soitti nuoret, soitti vanhat,
260. Soitti keski-kertaisetki;
Nuoret soitti, sormet notkui,
Vanhat väänti, pää vapisi,
Ei ilo ilolle nousnut,
Soitto soitolle ylennyt.
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi te pojat puol'-älyiset,
Teki tyttäret typerät,
Sekä muu katala kansa!
Ei ole teissä soittajata,
270. Oikein osoajata;
Tuokatte minulle soitto,
Kantakatte kanteloinen
Kahen polven pystyn päähän,
Kynnen kymmenen nenähän!»
Siitä lieto Lemminkäinen
Saip' on kantelon käsille,
Ilon itsensä likemmä,

257: 3. kalua; kapinetta.

Soiton alle sormiensa;
Soittoa sovittelevi,
280. Kanteletta kääntelevi,
Eipä soitto soitakana,
Ei ilo iloakana.
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Ei ole tässä nuorisossa,
Kansassa kasuavassa,
Eikä vanhassa väessä
Tuon on soiton soittajaista,
Tuon ilon iloajaista;
Joko Pohjola paremmin
290. Saisi soiton soittamahan,
Tuon ilon iloamahan,
Jospa laitan Pohjolahan?»
Laittoi soiton Pohjolahan,
Saatatti Sariolahan;
Soitti pojat Pohjolassa,
Soitti pojat, jotta piiat,
Soitti miehet naisekkahat,
Sekä naiset miehekkähät,
Itsekin emäntä soitti,
300. Tuota käänti, tuota väänti,
Tuota sormin suoritteli,
Kynsin kymmenin piteli.
Soitti pojat Pohjolassa,
Soitti kansa kaikenlainen,
Ei ilo ilolle tunnu,
Eikä soitto soitannalle;
Kielet kierohon kävivät,
Jouhet parkuivat pahasti,
Ääni kaikkui karkeasti,
310. Soitto julmasti sorisi.

Sokea sopessa nukkui
Ukko vanha uunin päällä
Ukko uunilta havannut,
Kiukahalta kirsahtanut
Urahti uni-sialta,
Nurahutti nurkastansa:
»Heretkätte, heittäkätte,
Luokatte, lopettakatte,
Puhki korvani puhuvi,
320. Läpi pääni läylentävi,
Kaikki käypi karvoillen
Viepi viikoksi uneni!»
»Jos ei soitto Suomen
Vasta vaikuta ilolle,
Eli uuvuta unehen,
Maku'usen maanittele,
Niin vetehen visko'otte
Aaltoihin upottaotte,
Tahi viekötte takaisin,
330. Soitto tuonne saattaotte
Miehen tehnehen käsille
Sormille sovittelian!»
Soitto kielin kerkiävi,
Kantelo sanoin kajahui:
»En vielä vetehen joua
Alle aaltojen asetu,
Ennen soitan soittajalla
Vangun vaivan nähneh
Jopa vietihin visusti,
340. Kannettihin kaunihisti
Miehen laatian kätehen,
Pyytänehen polvuksille.

Yhdesviidettä Runo.

ıämöinen soittaa kanteletta ja kaikki elävät, yksin haltiatkin ıaalla ja meressä, rientävät ja kokoutuvat soittoa kuulemaan Jokaisen sydän tuli soitolta niin liikutetuksi, että vedet puhıiin; itsensä Wäinämöisenki silmistä tippuivat suuret pisarat, naahan ja vierivät veteen, jossa muuttuivat soreiksi sinerıiksi 169—266.

vanha Wäinämöinen,
ı iän-ikuinen
ınsa suorittavi,
oitansa pesevi;
en ilo-kivelle,
paaelle paneikse
elle mäelle,
elle kunnahalle.
soiton sormillensa,
käyrän polvillensa,
en kätensä alle,
virkkoi, noin nimesi:
honpa kuulemahan,
liene ennen kuullut
i-runojen,
sta kanteloisen!»
vanha Wäinämöinen
soittoa somasti
ruotaista romua,
ıista kanteletta;
; nousi notkeasti,
o ylös keveni.

Jo kävi ilo ilolle,
Riemu riemulle remahti,
Tuntui soitto soitannalle,
Laulu laululle tehosi;
Helähteli hauin hammas,
Kalan pursto purkaeli,
Ulvosi upehen jouhet,
30. Jouhet ratsun raikkahuivat.
Soitti vanha Wäinämöinen,
Ei ollut sitä metsässä,
Jalan neljän juoksevata,
Koivin koikkelehtavata,
Ku ei tullut kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
Oravat ojentelihe
Lehväseltä lehväselle,
Tuohon kärpät kääntelihe,
40. Aioillen asettelihe,
Hirvet hyppi kankahilla,
Ilvekset piti iloa.

30: 2. selkähevoisen.

Heräsi susiki suolta,
Nousi karhu kankahalta
Petäjäisestä pesästä,
Kutiskosta kuusisesta;
Susi juoksi suuret matkat,
Karhu kankahat samosi,
Viimein aiallen asettui,
50. Veräjälle vieretäikse,
Aita kaatui kalliolle,
Veräjä aholle vieri;
Siitä kuusehen kuvahti,
Petäjähän pyörähytti
Soitantoa kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
Tapiolan tarkka ukko,
Itse Metsolan isäntä,
Ja kaikki Tapion kansa,
60. Sekä piiat, jotta poiat
Kulki vuoren kukkulalle
Soittoa tajuamahan;
Itseki metsän emäntä,
Tapiolan tarkka vaimo
Sini-sukkahan siroikse,
Puna-paulahan paneikse,
Loihe koivun konkelolle,
Lepän lengolle levahti
Kanteloista kuulemahan,
70. Soittoa tajuamahan.
Mi oli ilman lintujaki,
Kahen siiven sirkovia,
Ne tulivat tuiskutellen,
Kiiätellen kiirehtivät
Kunnioa kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
Kokko kun kotona kuuli
Sen sorean Suomen soiton,

46: 1. varvikosta; tiheästä pensaikosta.
65: 2. kaunisti, somisti itsensä.
72: 3. ripsaasti, soreasti lentäviä.

Heitti pentunsa pesähä
80. Itse loihe lentämähän
Soittohon sulan urohoi
Wäinämöisen vääntelö
Korkealta kokko lent
Halki pilvien havukka,
Allit aalloilta syviltä,
Joutsenet sulilta soilta
Pieniäki peiposia,
Lintuja livertäviä,
Sirkkuja satalukuisin,
90. Leivoja liki tuhatta
Ilmassa ihastelivat,
Hartioilla haastelivat
Tehessä isän iloa,
Soitellessa Wäinämöis
Itse ilman Luonnott
Ilman impyet ihanat
Iloa imehtelivät,
Kanteloista kuunteliva
Mikä ilman vempelell
100. Taivon kaarella kajot
Mikä pienen pilven p
Ruso-reunalla rehotti.
Tuo Kuutar korea i
Neiti Päivätär pätevä
Pitelivät pirtojansa,
Niisiänsä nostelivat,
Kultakangasta kutoiva
Hopeista helskyttivät
Äärellä punaisen pilv
110. Pitkän kaaren kannik
Kunpa saivat kuull
Tuon sorean soiton ä
Jo pääsi piosta pirta,
Suistui sukkula käest
Katkesihe kulta-rihma
Helkähti hopea niiet.

79: 2. poikansa.

itä oloista ollut,
ıt ve'essäkänä,
kuuen kulkevata,
ırvea parasta,
tullut kuulemahan,
nehtimähän.
hauit hangotellen,
koirat vengotellen,
luo'oilta samosi,
et syväntehiltä;
pienet, ahvenetki,
etki, muut kalatki
in ruokohon ajaikse,
ıan rakenteleikse
Wäinön kuulemahan,
ı tajuamahan.
ı aaltojen kuningas,
ukko ruohoparta
kalvolle veäikse,
ıaikse lumpehelle,
kuunteli iloa,
ıon sanoiksi virkki:
le mointa ennen kuullut
lmoisna ikänä
toa Wäinämöisen,
ıi-runojan.»
rekset Sotkottaret,
n ruokoiset kälykset
vat hivuksiansa,
ınsa harjasivat
la hopea-päällä,
ella kultaisella;
ı kuulla äänen ouon,
on soitannan sorean,
hti suka vetehen,
harja lainehesen,
vukset hiipomatta,
kesken suorimatta.

ıutki; rääpyksetki.
ät.

Itseki ve'en emäntä,
Ve'en eukko ruokorinta
Jopa nousevi merestä,
Ja lapaikse lainehesta,
Ruokorintahan rivahti,
160. Väännäikse vesikarille
Tuota ääntä kuulemahan,
Soitantoa Wäinämöisen,
Kun oli ääni kummanlainen,
Soitanto ylen sorea;
Se siihen sikein nukkui,
Vaipui maata vatsallehen
Kirjavan kiven selälle,
Paaen paksun pallealle.
Siinä vanha Wäinämöinen
170. Soitti päivän, soitti toisen,
Ei ollut sitä urosta,
Eikä miestä urheata,
Ollut ei miestä, eikä naista,
Eikä kassan kantajata,
Kellen ei itkuksi käynyt,
Kenen syäntä ei sulannut;
Itki nuoret, itki vanhat,
Itki miehet naimattomat,
Itki nainehet urohot,
180. Itki pojat puol'-ikäiset,
Sekä pojat, jotta neiet,
Jotta pienet piikasetki,
Kun oli ääni kummanlainen,
Ukon soitanto suloinen.
Itsensäki Wäinämöisen
Kyynelvieri kyykähteli,
Tippui tilkat silmistänsä,
Vierivät vesipisarat,
Karkeammat karpaloita,
190. Herkeämmät hernehiä,
Pyöreämmät pyyn munia,
Päreämmät päitä pääskyn.

190: 1. runsaammat; isommat.
192: 1. isommat.

Ve'et vieri silmästänsä,
Toiset toisesta noruvi,
Putosivat poskipäille,
Kaunihille kasvoillensa,
Kaunihilta kasvoiltansa
Leveille leuoillensa,
Leveiltä leuoiltansa
200. Reheille rinnoillensa,
Reheiltä rinnoiltansa
Päteville polvillensa,
Päteviltä polviltansa
Jalkapöyille jaloille,
Jalkapöyiltä jaloilta
Maahan alle jalkojensa,
Läpi viien villavaipan,
Kautta kuuen kultavyönsä,
Seitsemän sini-hamosen,
210. Sarkakauhtanan kaheksan.
Vierivät vesipisarat
Luota vanhan Wäinämöisen
Rannalle meren sinisen,
Rannalta meren sinisen
Alle selvien vesien,
Päälle mustien murien.
Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Onko tässä nuorisossa,
220. Nuorisossa kaunoisessa,
Tässä suuressa su'ussa,
Isossa isän alassa
Kyyneleni poimiata
Alta selvien vesien?»
Nuoret tuossa noin sanovi,
Sekä vanhat vastoavi:
»Ei ole tässä nuorisossa,
Nuorisossa kaunoisessa,
Tässä suuressa su'ussa,
230. Isossa isän alassa
Kyynelesi poimiata
Alta selvien vesien.»
Sanoi vanha Wäinämö
Itse virkki, noin nimesi
»Kenpä toisi kyyneleni,
Poimisi vesipisarat
Alta selvien vesien,
Saisi multa sulkaturkin.
Tuli korppi koikotelle
240. Sanoi vanha Wäinämm
»Käyös korppi kyyneler
Alta selvien vesien!
Annan sulle sulkaturki
Eipä korppi saanutkan
Kuuli tuon sininen s
Niin tuli sininen sotka;
Sanoi vanha Wäinämöi
»Usein sininen sotka
Suullasi sukelteleihet,
250. Ve'essä vilotteleihet;
Käypä poimi kyyneleni
Alta selvien vesien!
Saat sinä parahan palk
Annan sulle sulkaturki
Kävi sotka poimimah
Wäinämöisen kyyneleit
Alta selvien vesien,
Päältä mustien murien;
Poimi kyynelet merestä
260. Kantoi Wäinölle kätehe
Jo oli muiksi muuttune
Kasvanehet kaunoisiksi:
Helmiksi heristynehet,
Simpsukoiksi siintyneh
Kuningasten kunnioiksi,
Valtojen iki-iloiksi.

Kahdesviidettä Runo.

ot tulevat Pohjolaan ja Wäinämöinen sanoo heidän sammon leen; jos hyvällä eivät saisi puolta, veisivät kaiken väkisellä Pohjolan emäntä ei mieli hyvällä eikä väkisellä antaa, ja Pohjolan väen vastusta tekemään 59—64. Wäinämöinen ottaa , alkaa soittaa ja nukuttaa soitollansa koko Pohjolan väen; e toveriensa kanssa sampoa katsomaan; saavat sen kivimäestä nievät veneesensä 65—164. Lähtevät sampo veneessä Pohjo- kulkevat onnellisesti kotiin päin 165—308. Kolmannella päi- pa'aa Pohjolan emäntä unesta, ja nähtyänsä sammon viedyksi, akean sumun, ison tuulen ja muita vastuksia pidättämään viejiä, kunnes enniittäisi jälkeen; myrskyssä häviää Wäinä- uusi kanteleensa mereen 309—562.

a vanha Wäinämöinen,
en seppo Ilmarinen,
as lieto Lemmin poika,
on kaunis Kaukomieli,
i selvälle merelle,
ille lainehille
ne kylmähän kylähän,
ähän Pohjolahan,
en syöjähän siahan,
on upottajahan.
apä tuossa soutajaksi?
on seppo Ilmarinen,
tuossa soutajaksi
llen ylimmäisille,
en lieto Lemminkäinen
llen alimmaisille.

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse istuihe perähän,
Laskea karehtelevi;
20. Laski halki lainehien,
Noien kuohujen kovien,
Lakkipäien lainehien
Vasten Pohjan valkamoita,
Ennen tiettyjä teloja.
Jopa tuonne tultuansa,
Matkan päähän päästyänsä
Vetivät venosen maalle,
Tempasivat tervarinnan,
Teloille teräksisille,
30. Valkamoille vaskisille.
Tulivat tuville tuosta,
Pian pistihe sisälle;

Kysyi Pohjolan emäntä,
Tutkaeli tullehilta:
»Mipä miehillä sanoma,
Urohilla uusi tieto?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuopa tuohon vastoavi:
»Sammosta sanomat miesten,
40. Kirjokannesta urosten;
Saimme sampuen jaolle,
Kirjokannen katselulle.»
Itse Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei pyyssä kahen jakoa,
Oravassa miehen kolmen;
Hyvä on sampuen hyrätä,
Kirjokannen kahnatella
Pohjolan kivimäessä,
50. Vaaran vaskisen sisässä,
Hyvä olla itseniki
Sammon suuren haltiana.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kun et antane osoa,
Tuota sammon toista puolta,
Niin on kaiken kantanemme,
Vienemme venehesemme.»
Louhi Pohjolan emäntä
60. Tuo tuosta pahoin pahastui,
Kutsui Pohjolan kokohon,
Nuoret miehet miekkoinensa,
Urohot asehinensa
Pään varalle Wäinämöisen.
Vaka vanha Wäinämöinen
Kävi kanteloisehensa,
Itse istui soittamahan,
Alkoi soittoa somasti;
Tuota kaikki kuulemahan,
70. Iloa imehtimähän,
Miehet mielellä hyvällä,
Naiset suulla nauravalla,
Urohot vesissä silmin,
Pojat maassa polvillans
Väkeä väsyttelevi,
Rahvahaista raukaisevi,
Kaikki nukkui kuunteli
Sekä vaipui katseliat,
Nukkui nuoret, nukku
80. Wäinämöisen soitantoh
Siitä viisas Wäinämö
Tietäjä iän-ikuinen
Tapasi on taskuhunsa,
Kulki kukkaroisehensa,
Ottavi uniset neulat,
Voiteli unella silmät,
Ripset ristihin panevi,
Painoi luomet lukkoseh
Väeltä väsyneheltä,
90. Urohilta uinuvilta;
Pani pitkähän unehen,
Viikommaksi nukkumal
Koko Pohjolan perehe
Ja kaiken kyläisen kan
Meni sammon saa'ant
Kirjokannen katsontaha
Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen sisäst
Yheksän lukon takoa,
100. Takasalvan kymmenen
Tuossa vanha Wäinä
Lauloa hyrähtelevi
Vaaran vaskisen ovilla,
Kivilinnan liepehillä;
Jopa liikkui linnan por
Järkkyi rautaiset saran
Itse seppo Ilmarinen
Tuopa tuossa toisna m
Voilla voiti lukkoloita,
110. Saranoita rasvasilla,

90: 2. nukkuvilta.

ei ukset ulvahuisi,
naukuisi saranat;
t sormin luksutteli,
t kuokalla kohotti,
kot lusuna vieri,
vahvat aukieli.
ä vanha Wäinämöinen
uon sanoiksi virkki:
ie lieto Lemmin poika,
näinen ystäväni,
sampo ottamahan,
kansi kiskomahan!»
pa lieto Lemminkäinen,
kaunis Kaukomieli,
kärkäs käskemättä,
mattaki kepeä,
sammon saa'antahan,
kannen kiskontahan,
tuonne mennessänsä,
aeli käyessänsä:
enee minussa miestä,
a ukon pojassa,
i sampo siirtyköhön,
kansi kääntyköhön
oikean avulla,
kannan koskemalla!»
rytteli Lemminkäinen,
tteli, käännytteli,
sampoa syleili,
i maassa puuhaeli,
sampo liikukana,
ansi kallukana;
li juuret juurruteltu
än sylen syvähän.
ä on härkä Pohjolassa,
n vahva vartalolta,
sitkeä sivulta,
ta kovin sorea;

easti liikutettavina; yhteen vie-

Sen on syltä sarvet pitkät,
150. Puolentoista turpa paksu.
Otti härän heinikosta,
Auran pellon pientarelta,
Sillä kynti sammon juuret,
Kirjokannen kiinnittimet;
Saipa sampo liikkumahan,
Kirjokansi kallumahan.
Siitä vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas lieto Lemminkäinen,
160. Saattelivat sammon suuren
Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen sisästä;
Veivät sen venosehensa,
Latjasivat laivahansa.
Saivat sammon purtehensa,
Kirjokannen kaarillensa,
Työntivät venon vesille,
Satalauan lainehille;
Tyrskähti veno vetehen,
170. Läksi laioin lainehesen.
Kysyi seppo Ilmarinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Minne sampo saatetahan,
Kunnepa kuletetahan
Näiltä paikoilta pahoilta,
Poloisesta Pohjolasta?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:
»Tuonne sampo saatetahan,
180. Kirjokansi kaimatahan
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen,
Siellä onnen ollaksensa,
Ainian asuaksensa;
On siellä vähän sioa,
Toki paikkoa palanen,

164: 1. sovittivat.
180: 2. saatetahan; seurassa viedään.

Syömätöintä, lyömätöintä,
Miekan miehen käymätöintä.»
Siitä vanha Wäinämöinen
190. Läksi poies Pohjolasta,
Läksi mielellä hyvällä,
Iloten omille maille;
Itse tuossa noin sanoli:
»Käänny pursi Pohjolasta,
Käännäite kohen kotia,
Perin maille vierahille!»
»Tuuittele tuuli purtta,
Soutele vesi venettä,
Anna airoillen apua,
200. Huoparille huoitusta
Noilla väljillä vesillä,
Ulapoilla aukeilla!»
»Oisiko airot pikkaraiset,
Soutajat vähä-väkiset,
Pienoiset perän pitäjät,
Lapset laivan hallitsiat,
Anna Ahto airojasi,
Venettäsi veen isäntä,
Airot uuet ja paremmat,
210. Mela oinen ja lujempi!
Itse airoillen asetu,
Sovitaite soutamahan,
Anna juosta puisen purren,
Rautahangan hakkaella
Halki kuohujen kovien,
Lakkipäien lainehien!»
Siitä vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi,
Itse seppo Ilmarinen,
220. Toinen lieto Lemminkäinen,
Nepä tuossa soutelevat,
Soutelevat, joutelevat
Selviä selän vesiä,
Lakeita lainehia.
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Olipa ennen aikoinani
Oli vettä soutajalla,
Sekä virttä laulajalla,
Vaan ei nyt nykyisin
230. Tuota kuulla kulloinka
Venehessä vierentätä,
Lainehilla laulantata.»
Vaka vanha Wäinämö
Sanan virkkoi, noin ni
»Ei vesillä vieremistä,
Lainehilla laulamista;
Laulu laiskana pitävi,
Virret sou'un viivyttäv
Päivä kultainen kuluisi
240. Yöhyt kesken yllättäisi
Näillä väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla.»
Se on lieto Lemmink
Sanan virkkoi, noin ni
»Aika kuitenki kuluvi,
Päivä kaunis karkelevi
Yö tulla tuhuttelevi,
Hämärä häkyttelevi,
Jos et laula polvenasi,
250. Hyrehi sinä ikänä.»
Laski vanha Wäinämö
Selkeä meren sinisen,
Laski päivän, laski toi
Päivänäpä kolmantena
Tuo on lieto Lemmink
Kerran toisen kertaeli:
»Miks' et laula Wäinä
Hyrehi hyväntöläinen
Hyvän sammon saatua
260. Tien oikein osattuasi?»
Vaka vanha Wäinämö
Hänpä varman vastoa
»Varahainen laulannak
Aikainen ilon pioksi;

197—216. Soutajan sanat.

262: 2. oikein.

n laulanta sopisi,
teentä kelpoaisi,
omat ovet näkyisi,
ukset ulvahtaisi.»
ioi lieto Lemminkäinen:
nko itse perässä,
leisin voiessani,
uisin kyetessäni,
ei toiste voiakana,
yllin kyetäkänä;
et lauloa luvanne,
laululle rupean.»
nä lieto Lemminkäinen,
on kaunis Kaukomieli
ansa sovittelevi,
ltänsä säätelevi;
tse hyräilemähän,
kurja kukkumahan
llä äänellänsä,
ällä kulkullansa.
loi lieto Lemminkäinen,
hteli Kaukomieli,
liikkui, järisi parta,
apielet lonkaeli;
kuului loitommalle,
hys vesien poikki,
ui kuutehen kylähän,
emän selän ylitse.
rki istui kannon päässä,
n mättähän nenässä,
iluitansa lukevi,
jansa nostelevi;
säikähti kovasti
minkäisen laulantata.
ästi kurki kumman kulkun,
ähti pahan sävelen,
loihe lentämähän,
i poikki Pohjolahan;

ltänsä.
ästyi äkisti.

Sitte tuonne tultuansa,
Pohjan suolle saatuansa
Vielä parkasi pahasti,
Äkeästi ärjähteli,
Sillä Pohjolan herätti,
Pahan vallan valveutti.
Nousi Pohjolan emäntä
310. Unen pitkän maattuansa,
Kävi karja-kartanohon,
Juoksi riista-riihen luoksi,
Katselevi karjoansa,
Elojansa arvelevi,
Ei ollut karjoa kaonnut,
Riistettynä riistojansa.
Jo kävi kivimäelle,
Vaaran vaskisen ovelle,
Sanoi tuonne tultuansa:
320. »Voi poloinen päiviäni!
Jop' on täällä vieras käynyt,
Kaikki lukot lonkaellut,
Liikutellut linnan portit,
Särkenyt sarana-rauat;
Oisko täältä sampo saatu,
Otettu omin lupinsa?»
Jo oli sieltä sampo saatu,
Anastettu kirjokansi
Pohjolan kivimäestä,
330. Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa,
Takasalvan kymmenennen.
Louhi Pohjolan emäntä
Tuo tuosta pahoin pahastui,
Katsoi valtansa vajuvan,
Alenevan arvionsa,
Uutarta rukoelevi:
»Utu-tyttö, terhen-neiti!
Seulo seulalla utua,
340. Terhenistä tepsuttele,

337: 1. Udutarta.

Laske talma taivahalta,
Auer ilmasta alenna
Selvälle meren selälle,
Ulapalle aukealle,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Osata Uvantolaisen!»
»Kun ei tuosta kyllin tulle,
Iku-Turso äiön poika,
Nosta päätäsi merestä,
350. Lakkoasi lainehesta,
Kaataos Kalevan miehet,
Upota Uvantolaiset,
Hävitä häjyt urohot
Alle aaltojen syvien,
Saata sampo Pohjolahan
Venehestä vierimättä!»
»Kun ei tuosta kyllin tulle,
Oi Ukko ylijumala,
Ilman kultainen kuningas,
360. Hopeinen hallitsia!
Rakenna rajuinen ilma,
Nosta suuri säien voima,
Luo tuuli, lähetä aalto
Aivan vastahan venettä,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Kulkea Uvantolaisen.»
Utu-tyttö, neiti terhen,
U'un huokuvi merelle,
Sumun ilmahan sukesi,
370. Piti vanhan Wäinämöisen
Kokonaista kolme yötä
Sisässä meren sinisen
Pääsemättänsä perille,
Kulkematta kunnekana.
Yön kolmen levättyänsä
Sisässä meren sinisen,
Virkki vanha Wäinämöinen,
Itse lausui, noin nimesi:

»Ei ole mies pahempil
380. Uros untelompikana
U'ulla upottaminen,
Terhenellä voittaminen
Veti vettä kalvallans
Merta miekalla sivalti,
Sima siukui kalvan tie
Mesi miekan roiskehes
Nousi talma taivahalle,
Utu ilmoillen yleni,
Selvisi meri sumusta,
390. Meren aalto auteresta,
Meri suureksi sukeutui
Maailma isoksi täytyi.
Oli aikoa vähäinen,
Pirahteli pikkarainen,
Jo kuului kova kohina
Viereltä veno-punaisen
Nousi kuohu korkeaksi
Vasten purtta Wäinämö
Siinä seppo Ilmarinen
400. Toki säikähti kovasti,
Veret vieri kasvoiltans
Puna poskilta putosi;
Veti viltin päänsä pääl
Yli korvien kohenti,
Peitti kasvot kaunihisti
Silmänsä sitäi paremmi
Itse vanha Wäinämöi
Katsoi vierellä vesiä,
Loi silmät sivulle purr
410. Näki kummoa vähäisen
Iku-Turso äiön poika
Vieressä veno punaisen
Nosti päätänsä merestä,
Lakkoansa lainehesta.
Vaka vanha Wäinämö
Saipa korvat kourihinsa
Korvista kohottelevi,

41: 2. sumupeite.
342: 1. höyry; sumu.

391: 3. tekeysi; muuttui.

i, lausutteli,
irkkoi, noin nimesi:
rso äiön poika!
e merestä nousit,
allosta ylenit
imehnisille,
a Kalevan poian?»
nso äiön poika
ı ihastu tuosta,
ı kovin pelästy,
rsin vastaele.
vanha Wäinämöinen
toiste tutkaeli,
i kovin kysyvi:
:so äiön poika!
e merestä nousit,
allosta ylenit?»
nso äiön poika
alla kolmannella
astaten sanovi:
nie merestä nousin,
llosta ylenin,
essä minulla
suku Kalevan,
mpo Pohjolahan;
lasket lainehisin,
ielä herjan hengen,
iste tullekana
imehnisille.»
vanha Wäinämöinen
erjan lainehisin,
n sanoiksi virkki:
:so äiön poika!
e merestä nousko,
llosta yletkö
imehnisille
päivyen perästä!»
päivyen perästä
o merestä nouse
imehnisille,

Kuni kuuta, aurinkoa,
Kuni päiveä hyveä,
460. Ilmoa ihailtavata.
Siitä vanha Wäinämöinen
Laski edle laivoansa;
Oli aikoa vähäinen,
Pirahteli pikkarainen,
Jo Ukko ylijumala,
Itse ilmojen isäntä
Virkki tuulet tuulemahan,
Säät rajut rajuamahan.
Nousi tuulet tuulemahan,
470. Säät rajut rajuamahan;
Kovin läikkyi länsituuli,
Luoetuuli tuikutteli,
Enemmän etelä tuuli,
Itä inkui ilkeästi,
Kauheasti kankko karjui,
Pohjonen kovin porasi.
Tuuli puut lehettömäksi,
Havupuut havuttomaksi,
Kanervat kukattomaksi,
480. Heinät helpehettömäksi;
Nosti mustia muria
Päälle selvien vesien;
Kovin silloin tuulet tuuli,
Aallot hakkasi alusta,
Veivät harpun hauinluisen,
Kantelon kalan-eväisen
Väen Wellamon hyväksi,
Ahtolan iki-iloksi;
Ahto aalloilta havainnut,
490. Ahon lapset lainehilta.
Ottivat sorean soiton,
Kotihinsa korjasivat.
Siinä vanhan Wäinämöisen
Ve'et silmihin vetihe,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Sinne sattui saalahani,

496: 3. saamani.

Meni mieli-soittimeni,
Katosi iki-iloni;
En tuota enämpi saane
500. Sinä ilmoisna ikänä
Hauin hampahan iloa,
Kalanluista luikutusta.»
Itse seppo Ilmarinen
Tuopa taiki tuskautui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi poloinen päiviäni,
Kun läksin selille näille,
Ulapoille aukeille,
Polin puolle pyörivälle,
510. Varvalle vapisevalle!
Jo on tukka tuulta nähnyt,
Hivus säätä hirveätä,
Parta päiviä pahoja,
Nähnyt näillaki vesillä,
Harvoin on havaita tainnut
Tuulta ennen tuon näöistä,
Noita kuohuja kovia,
Lakkipäitä lainehia;
Jo nyt on tuuli turvanani,
520. Meren aalto armonani.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuopa tuossa arvelevi:
»Ei venossa vieremistä,
Purressa parahtamista;
Itku ei hä'ästä päästä,
Parku päivistä pahoista.»
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Vesi kiellä poikoasi,
530. Laine lastasi epeä,
Ahto aaltoja aseta,
Wellamo ve'en väkeä,
Ettei parsku parraspui
Pääse päälle kaarieni!»
»Nouse tuuli taivahal
Ylös pilvihin ajaite,
Sukuhasi, syntyhysi,
Heimohon perehesesi!
Elä kaa'a puista purtt
540. Vierrä hongaista venet
Ennen kaa'a puut palc
Kuuset kummuilla kun
Se on lieto Lemmink
Itse kaunis Kaukomieli
Sanan virkkoi, noin n
»Tule kokko Turjalain
Tuopa kolme suikoasi,
Kokko kolme, kaarne
Varaksi vähän veneh
550. Pahan purren parrasp
Itse laitoa lisäsi,
Varppehia valmisteli,
Liitti tuohon liikalaiat,
Koko sylen korkeuiset
Aallon käymättä ylitse,
Partahille parskumatta.
Jo oli kyllin laitoaki,
Venehessä varppehia
Tuulen tuiman tuikutel
560. Aallon ankaran lykätä
Kuohuja kulettaessa,
Mäkipäitä mentäessä.

Kolmasviidettä Runo.

*jolan emäntä varustaa sotapurren ja lähtee sammonviejiä jä-
maan 1—22. Kun sitte yllättää, nousee tappelo merellä
ja Kalevalan välillä, jossa jälkimäiset saavat voiton 23—258.
onnistuu Pohjolan emännälle saada sampo veneestä mereen,
tyy ja menee palasiksi 259—266. Suuremmat palaset vai-
een meren tavaroiksi, pienempiä ajoi aalto rantaan, josta Wäi-
ihastuu ja toivoo jo niistäkin alun uudelle onnelle saavansa
4. Pohjolan emäntä uhka'aa kaiken menestyksen Kaleva-
tää, jota uhkausta Wäinämöinen ei sano pelkäävänsä 305—368.
mielin valtansa häviännästä pala'aa Pohjolan emäntä, eikä
tyhjän kannen, koko sammosta Pohjolaan 369—384. Wäi-
kerä'ää tarkkaan sammon muruset rannalta, laittaa ne kas-
a toivottaa ikuisiksi ajoiksi onnea 385—434.*

ıhi Pohjolan emäntä
ıi Pohjolan kokohon,
joukon jousihinsa,
ıi miehet miekkoihinsa,
ıteli Pohjan purren,
tti sotavenosen.
ıi miehet laivahansa,
tti sota-urohot,
sotka poikasensa,
lapsensa latovi,
miestä miekallista,
ı jousella urosta.
ıenteli purjepuita,
varpoja varasi;
Nosti puuhun purjehia,
Vaattehia varpapuihin,
Kuin on pitkän pilven longan,
Pilven tönkän taivahalla;
Siitä läksi laskemahan,
20. Sekä läksi, jotta joutui
Sampoa tapoamahan
Venehestä Wäinämöisen.
Vaka vanha Wäinämöinen
Laskevi sinistä merta,
Itse tuon sanoiksi virkki,
Puhui purtensa perästä:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
Ylimmäinen ystäväni,

Nouse purjepuun nenähän,
30. Vaatevarpahan ravaha,
Katsaise etinen ilma,
Tarkkoa takainen taivas,
Onko selvät ilman rannat,
Onko selvät vai sekavat!»
Tuopa lieto Lemminkäinen,
Poika veitikkä verevä,
Hyvin kärkäs käskemättä,
Kehumattaki kepeä,
Nousi purjepuun nenähän,
40. Vaatevarpahan ravahti.
Katsoi iät, katsoi lännet,
Katsoi luotehet, etelät,
Katsoi poikki Pohjan rannan,
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Selvänä etinen ilma,
Taakea takainen taivas:
Pieni on pilvi pohjosessa,
Pilven lonka luotehessa.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
50. »Jo vainen valehtelitki;
Ei se pilvi ollekana,
Pilven lonka lienekänä,
Se on pursi purjehinen;
Katso toiste tarkemmasti!»
Katsoi toiste, katsoi tarkoin,
Sanovi sanalla tuolla:
»Saari kaukoa näkyvi,
Etähältä haamottavi,
Havukoita haavat täynnä,
60. Koivut kirjokoppeloita.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Jo vainen valehtelitki;
Havukoita ei ne olle,
Eikä kirjokoppeloita,
Ne on Pohjan poikasia;
Katso tarkoin kolmannesti!»

Se on lieto Lemmink
Katsoi kerran kolmanne
Sanovi sanalla tuolla,
70. Lausui tuolla lausehella:
»Jo tulevi Pohjan pursi,
Satahanka hakkoavi,
Sata on miestä soutimil
Tuhat ilman istumassa.»
Silloin vanha Wäinäm
Jo tunsi toet totiset,
Sanan virkkoi, noin nin
»Soua seppo Ilmarinen,
Soua lieto Lemminkäin
80. Soutakatte kaikki kans
Jotta juoksisi venonen,
Pursi eestä ennättäisi!»
Souti seppo Ilmarinen
Souti lieto Lemminkäin
Souti kansa kaikenlaine
Lyllyivät inelat lylyiset,
Hangat piukki pihlajaise
Vene honkainen vapisi;
Nenä hyrski hylkehenä,
90. Perä koskena kohisi,
Vesi kiehui kellolöissä,
Vaahti palloissa pakeni.
Kilvan kiskoivat uroh
Miehet veikaten vetivät;
Eipä matka eistykänä,
Ei pakene puinen pursi
Eestä purren purjehisen
Tuon on Pohjolan venel
Silloin vanha Wäinäm
100. Jo tunsi tuhon tulevan,
Hätäpäivän päälle saava
Arvelee, ajattelevi,
Miten olla, kuin eleä,
Itse tuon sanoiksi virkk
»Vielä mä tuohon mutkar

30: 1. mastoon.

n kummoa vähäisen.»
oittihe tauloihinsa,
ihe tuluksihinsa,
ɔiitä pikkuruisen,
a taki vähäisen,
ıerehen mestoavi
lkansa vasemman,
vi sanalla tuolla,
ıi tuolla lausehella:
ıta tulkohon karinen,
aari kasvakohon,
ı juosta Pohjan purren,
angan halkiella
ı myrskyn hiertimessä,
hen rapaimessa!»
siitä kariksi kasvoi,
ı luo'oksi merehen,
ı pitemmin puolin,
ipuolin pohjosehen.
la puikki Pohjan pursi,
aallon hakkoavi,
joutuvi karille,
ıni luotohon lujasti;
poikki puinen pursi,
:aari katkieli,
ɔt maiskahti merehen,
het putoelivat
ɜi tuulen vietäviksi,
an ajeltaviksi.
ıhi Pohjolan emäntä
ı juoksevi vetehen,
i purtta nostamahan,
ɔa kohottamahan;
ä vene yletä,
pursi liikahella,
ɛ' oli kaaret katkennunna,
ɛi hangatki hajalla.

ɔski.
keessä.

Arvelee, ajattelevi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Mikäs neuvoksi tulevi,
Kukas pannahan etehen?»
Jopa muiksi muutaltihe,
Tohti toisiksi ruveta:
Otti viisi viikatetta,
150. Kuusi kuokan kuolioa,
Nepä kynsiksi kyhäsi,
Kohenteli kouriksensa;
Puolen purtta särkynyttä,
Senpä allensa asetti,
Laiat siiviksi sivalti,
Peräpuikon purstoksensa,
Sata miestä siiven alle,
Tuhat purston tutkaimehen,
Sata miestä miekallista,
160. Tuhat ampuja-urosta.
Levitäikse lentämähän,
Kokkona kohotteleikse;
Lenteä lekuttelevi
Tavoitellen Wäinämöistä,
Siipi pilviä sipasi,
Toinen vettä vieprahteli.
Veen emonen vaimo kaunis,
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Oi on vanha Wäinämöinen!
170. Käännä päätä päivän alta,
Luo'os silmät luotehesen,
Katso taaksesi vähäisen!»
Vaka vanha Wäinämöinen
Käänti päätä päivän alta,
Luopi silmät luotehesen,
Katsoi taaksensa vähäisen:
Jo tulevi Pohjan eukko,
Lintu kumma liitelevi,
Harteista kuin havukka,
180. Vaakalintu vartalolta.

156: 1. tyyrin; perämelan.

Yllättävi Wäinämöisen,
Lenti purjepuun nenähän,
Vaatevarpahan rapasi,
Päähän pielen seisotaikse;
Oli pursi päin puota,
Laiva laioin kallistua.
Siinä seppo Ilmarinen
Heitäikse Jumalahansa,
Luojahansa luotteleikse,
190. Sanovi sanalla tuolla:
»Varjele vakainen luoja,
Kaitse kaunoinen Jumala,
Ett' ei poika pois tulisi,
Emon lapsi lankeaisi
Luojan luomalta lu'ulta,
Jumalan sukeamalta!»
»Ukko julkinen Jumala,
Itse taatto taivahinen!
Tuo mulle tulinen turkki,
200. Päälleni panuinen paita,
Jonka suojasta sotisin,
Ja takoa tappeleisin,
Ett' ei pää pahoin menisi,
Tukka turhi'in tulisi
Hauan kirkkahan kisassa,
Terän tuinan tutkaimessa!»
Itse vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oheh Pohjolan emäntä!
210. Joko saat jaolle sammon
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen?»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»En lähe jakohon sammon
Sinun kanssasi katala,
Kerallasi Wanämoinen.»

191 Sotian sanat.
199 Jäähkavaate; pelsit.
203 Jä melskeessa.

Itse sampoa tavoitti
Venehestä Wäinämöis
Siinä lieto Lemmink
220. Miekan vyöltänsä veti
Tempasi terävän rau
Vasemmalta puoleltan
Kokon kourille kokev
Räpylöille räimilöivi.
Iski lieto Lemminkä
Sekä iski, jotta lausui
»Maahan miehet, maaha
Maahan untelot urohot
Sa'at miehet siiven al
230. Kymmenet kynän nen
Virkki tuossa Pohja
Puhui purjepuun nen
»Oi sie lieto Lemmin
Kauko rukka mies ka
Pettelit oman emosi,
Valehtelit vanhempasi:
Sanoit et käyväsi soto
Kuunna kymmennä ke
Kullankana tarpehella,
240. Hopeankana halulla.»
Vaka vanha Wäinäm
Tietäjä iän-ikuinen
Arvasi ajan olevan,
Tunsi hetken tulleheks
Jo veti melan merestä,
Tammen lastun lainehe
Sillä kalhasi kavetta,
Iski kynsiä kokolta;
Muut kynnet meni mu
250. Jäi yksi sakari-sormi.
Pojat siiviltä putosi,
Melskahti merehen miel
Sata miestä siiven alta,
Tuhat purstolta urosta;

224: 1. kynsille.

ɪko kopsahtihe,
ɪtti kaaripuille,
ɪusta koppeloinen,
oksalta orava.
ɜampoa tavoitti
a nimettömällä,
ɪ vuoalti vetehen,
ɪaiken kirjokannen
ɪren laitimelta
ɪ meren sinisen;
ɪi muruiksi sampo,
ɪsi kappaleiksi.
ɪeni muruja noita,
ɪ suuria paloja
nojen vesien,
ɪustien murien,
ɪt ve'en varaksi,
ten aartehiksi;
ɜi sinä ikänä,
kullan valkeana
uttune varoja,
.hto aartehia.
toisia muruja,
ɔäisiä paloja
meren sinisen,
aajan lainehille,
tuuiteltavaksi,
ajeltavaksi.
ɪuuli tuuitteli,
äikkä läikytteli
meren sinisen,
aajan lainehilla,
ɪaalle työnnytteli,
ɪnnallen ajeli.
vanha Wäinämöinen
ɪskyn työntelevän,
ɪ maalle hylkeävän,
ɪannallen ajavan
ɪmpuen muruja,
ɪnen kappaleita.

Hän tuosta toki ihastui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuost' on siemenen sikiö,
Alku onnen ainiaisen,
Tuosta kyntö, tuosta kylvö,
300. Tuosta kasvu kaikenlainen,
Tuosta kuu kumottamahan,
Onnen päivä paistamahan
Suomen suurille tiloille,
Suomen maille mairehille!»
Louhi Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vielä mä tuohon mutkan muistan,
Mutkan muistan, keinon keksin
Kynnöllesi, kylvöllesi,
310. Karjoillesi, kasvuillesi,
Kuillesi kumottaville,
Päivillesi paistaville:
Tungen kuuhuen kivehen,
Päivän kätken kalliohon,
Annan pakkasen palella,
Vilun ilman viivytellä
Kyntöjäsi, kylvöjäsi,
Elojasi, toukojasi,
Saatan rautaisen rakehen,
320. Teräksisen tellittelen
Halmehillesi hyville,
Parahille pelloillesi.»
»Nostan karhun kankahalta,
Harvahampahan havuilta
Ruuniasi ruhtomahan,
Tammojasi tappamahan,
Karjojasi kaatamahan,
Lehmiä levittämähän;
Kansan tauilla tapatan,
330. Surmoan sukusi kaiken,
Ett' ei kuulla kuun ikänä
Maailmassa mainittavan.»
Silloin vanha Wäinämöinen

ı maalliset katehet,
liset velhot voita!»
le puolla poikiesi,
lastesi apuna,
yöllisnä tukena,
illisnä vartiana,
in päivän paistamatta,
in kuun kumottamatta,
in tuulen tuulematta,
in saamatta satehen,
asen palelematta,
ın ilman koskematta!»

»Aita rautainen rakenna,
Kivi-linna liitättele
Ympäri minun eloni,
Kahen puolen kansoani
Maasta saaen taivosehen,
Taivosesta maahan asti
Asukseni, ainokseni,
430. Tuekseni, turvakseni,
Jott' ei liika liioin söisi,
Vastus viljalta vitaisi
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana!»

Neljäsviidettä Runo.

Wäinämöinen lähtee kadonnutta kantelettansa merestä et jota ei kuitenkaan enää saa käsiinsä 1—76. Tekee sitte koivu uuden kanteleen, jolla taasen soittaa ja ihastuttaa kaikki, mitä nossa löytyy 77—334.

Vaka vanha Wäinämöinen
Arvelevi aivossansa:
»Nytpä soitanto sopisi,
Ilon teentä kelpoaisi
Näillä uusilla oloilla,
Kaunihilla kartanoilla;
Vaan on kantele kaonnut,
Iloni iäti mennyt
Kalaisehen kartanohon,
10. Lohisehen louhikkohon,
Meren hauan haltioille,
Wellamon iki-väelle;
Eikä tuota tuonekana,
Ahto antane takaisin.»
»Oi on seppo Ilmarinen!
Taoit ennen, taoit eilen,
Taopa tänäki päänä,
Tao rautainen harava,
Haravahan piit tiheät,
20. Piit tiheät, varsi pitkä,
Jolla lainehet haroan,
Laposille aallot lasken,
Meren ruoikot ruolle,

23: 3. rukoihin; lapoihin.

Rannat kaikki karhikoill
Soitto jälle saa'akseni,
Kantelo tavatakseni
Kalaisesta kaartehesta,
Lohisesta louhikostal»
Se on seppo Ilmarinen
30. Takoja iän-ikuinen
Takoi rautaisen haravan
Varren vaskisen keralla,
Piit takoi satoa syltä,
Varren viittä valmisteli.
Siitä vanha Wäinämöin
Otti rautaisen haravan,
Astui tietä pikkaraisen,
Kulki matkoa palasen
Teloille teräksisille,
40. Vaskisille valkamoille.
Tuoss' oli purtta, kaksi
Kaksi valmista venettä
Teloilla teräksisillä,
Vaskisilla valkamoilla,

24: 3. karhin, haravan jälelle.
34: 2. s. o. viittä sataa.

ırsi uusi pursi,
pursi vanha pursi.
vanha Wäinämöinen,
uuelle venolle:
i veno vesille,
alloillen ajaite
ren kääntämättä,
n pitelemättä!»
ɔä veno vesille,
alloillen ajoihe;
ınha Wäinämöinen
ıihe perähän,
ıerta luutimahan,
lakaisemahan;
ımpehet kokohon,
pi rannan raiskat,
ɔeli ruo'on ruutut,
ruutut, kaislan kaitut,
uanki harasi,
ıikki karhieli,
anut, ei tavannut
ıista soittoansa,
nyttä iloa,
tta kanteloa.
vanha Wäinämöinen
ɔohen kotia,
n, pahoilla mielin,
kallella kypärin,
n sanoiksi kertoi:
a enämpi olle
ıampahan iloa,
sta luikutusta.»
ssansa ahoa,
tä vierressänsä
oivun itkeväksi,
san vetistäväksi;
oksi luontelihe,
ıäksi laittelihe.

3. runsut; palaset.
; roskat.

Kysytteli, lausutteli:
»Mit' itket ihana koivu,
Puu vihanta vierettelet,
Vyöhyt valkea valitat?
Ei sua sotahan vieä,
Ei tahota tappelohon.»
Koivu taiten vastaeli,
90. Itse virkki puu vihanta:
»Niinpä muutamat sanovi,
Moniahat arvelevi
Elävän minun ilossa,
Riemussa remuelevan;
Minä hoikka huolissani,
Ikävissäni iloitsen,
Panen pakko-päivissäni,
Murehissa murmattelen.»
»Typeryyttä tyhjä itken,
100 Vajauttani valitan,
Kun olen osatoin raukka,
Tuiki vaivainen varatom
Näillä paikoilla pahoilla,
Lakeilla laitumilla.»
»Osalliset, onnelliset
Tuota toivovat alati
Kesän kaunihin tulevan,
Suven suuren lämpiävän;
Toisinpa minä typerä,
110. Minä vaivainen varoan:
Kuoreni kolottavaksi,
Lehti-varvat vietäväksi.»
»Useinpa minun utuisen,
Usein utuisen raukan
Lapset kerkeän keväimen
Luokseni lähenteleikse,
Veitsin viisin viiltelevät
Halki mahlaisen mahani,
Paimenet pahat kesällä
120. Vievät vyöni valkeaisen,
Ken lipiksi, ken tupeksi,
Kenpä marja-tuohiseksi.»

»Usein minun utuisen,
Usein utuisen raukan
Tytöt allani asuvat,
Vierelläni viehkuroivat,
Lehvät päältä leikkelevät,
Varvat vastoiksi sitovat.»
»Usein minä utuinen,
130. Usein utuinen raukka
Kaaetahan kaski-puiksi,
Pino-puiksi pilkotahan;
Kolmasti tänäi kesänä,
Tänä suurena suvena
Miehet allani asuivat,
Kirvestänsä kitkuttivat
Mun poloisen pään menoksi,
Heikon henkeni lähöksi.»
»Se oli ilo kesästä,
140. Riemu suuresta suvesta;
Ei ole talvi sen parempi,
Lumen aika armahampi.»
»Jopa aina aikaisehen
Mure muo'on muuttelevi,
Pääni painuvi pahaksi,
Kasvot käypi kalveaksi
Muistellessa mustat päivät,
Pahat ajat arvellessa.»
»Siitä tuuli tuskat tuopi,
150. Halla huolet haikeimmat;
Tuuli vie vihannan turkin,
Halla kaunihin hamehen,
Niin minä vähävarainen,
Minä koito koivu raukka
Jään aivan alastomaksi,
Varsin vaattehettomaksi
Vilussa värisemähän,
Pakkasessa parkumahan.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
160. »Elä itke, puu vihanta,

136: 2. hioivat.

Vesa lehti vierettele,
Vyöhyt valkea valita!
Saat sinä olevan onne
Elon uuen armahamm
Kohta itkenet ilosta,
Riemusta remahutellet
Siitä vanha Wäinäm
Koivun soitoksi kuvas
Veisteli kesäisen päiv
170. Kalkutteli kanteletta
Nenässä utuisen niem
Päässä saaren terheni
Veisti kopan kantelett
Emäpuun iloa uutta,
Kopan koivusta lujast
Emäpuun visaperästä.
Sanoi vanha Wäinä
Itse lausui, noin nime
»Tuoss' on koppa ka
180. Emäpuu iki-iloa;
Mistä naulat saataneh
Vääntimet perittänehe
Kasvoi tammi tanhu
Puu pitkä pihan perä
Tammessa tasaiset ok
Joka oksalla omena,
Omenalla kulta-pyörä,
Kulta-pyörällä käköne
Kun käki kukahtelev
190. Sanoin viisin virkkele
Kulta suusta kumpuav
Hopea valahtelevi
Kultaiselle kunnahalle,
Hopeiselle mäelle;
Siitä naulat kanteleher
Vääntimet visaperähän
Sanoi vanha Wäinän
Itse virkki, noin nime

191: 3. kuohuu.

ı ma naulat kantelehen,
ıtimet visaperähän;
ı uupuvi vähäisen,
ı kieltä kanteloinen;
ı tuohon kielet saisin,
ıset asetteleisin?»
ksi kieltä etsimähän,
vi ahoa myöten;
immikkö aholla,
ı neitonen norolla,
ı impi itkenynnä,
arsin ilonnutkana,
ı lauloi itseksensä,
ıi iltansa kuluksi,
ın toivossa tulevan,
ıhansa aikehessa.
ıa vanha Wäinämöinen
ıne kengättä kepitti,
ı hampsi hattaratta;
sinne tultuansa
ı hapsia anella,
tuon sanoiksi virkki:
a impi hapsiasi,
ukka hivuksiasi
ıloisen kielosiksi,
ısi ilon ikuisen?»
ıoi impi hapsiansa,
ıja hivuksiansa,
hasta viisi, kuusi,
seitsemän hivusta,
on kielet kantelessa,
met iki-ilossa.
p' on soitto valmihiksi;
vanha Wäinämöinen
ısen alakivelle,
ıelle portahalle.

ısi; harppasi; 3. varvasricvutta;

ıksia.
ıpeä; hempukka.

Otti kantelon käsille,
Ilon itsensä lähemmä,
Kären käänti taivahalle,
Ponnen polville tukesi,
Ääniä asettelevi,
240. Säveliä sääntelevi.
Sai äänet asetetuksi,
Soittonsa sovitetuksi;
Niin käänti ala-käsille,
Poikki puolin polvillensa,
Laski kynttä kymmenkunnan,
Viisi sormea viritti
Kielille kapahumahan,
Sävelille hyppimähän.
Siinä vanha Wäinämöinen
250. Kun on soitti kanteletta
Käsin pienin, hoikin sormin,
Peukalon ulos kiverin,
Jopa virkki puu visainen,
Vesa lehti vieretteli,
Kukahti käkösen kulta,
Hivus impyen ilosi.
Sormin soitti Wäinämöinen,
Kielin kantelo kajasi,
Vuoret loukkui, paaet paukkui
260. Kaikki kalliot tärähti,
Kivet laikkui lainehilla,
Somerot vesillä souti,
Petäjät piti iloa,
Kannot hyppi kankahilla.
Kälykset Kalevan naiset
Kesken kirjan neulomisen
Ne tuohon jokena juoksi,
Kaikki virtana vilisi,
Nuoret naiset nauru-suulla,
270. Emännät ilolla mielin
Soitteloa kuulemahan,
Iloa imehtimähän.

266: 2. kuva-ompelon.

Mi oli miehiä lähellä,
Ne kaikki lakit käessä,
Mi oli akkoja lähellä,
Ne kaikki käsi posella,
Tyttäret vesissä silmin,
Pojat maassa polvillansa,
Kanteloista kuuntelivat,
280. Iloa imehtelivät,
Sanoivat samalla suulla,
Yhen kielen kerkesivät:
»Ei ole tuota ennen kuultu
Noin suloista soitantoa
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana.»
Kuuluvi sorea soitto,
Kuului kuutehen kylähän;
Eik' ollut sitä otusta,
290. Ku ei tullut kuulemahan
Tuota soittoa suloista,
Kajahusta kanteloisen.
Mi oli metsän eläintä,
Kyykistyivät kynsillehen
Kanteloista kuulemahan,
Iloa imehtimähän;
Ilman linnut lentäväiset
Varvuille varustelihe,
Veen kalaset kaiken laiset
300. Rantahan rakentelihe,
Matosetki maan alaiset
Päälle mullan muuttelihe,
Käänteilevät, kuuntelevat
Tuota soittoa suloista,
Kantelen iki-iloa,
Wäinämöisen väännätyst
Siinä vanha Wäinämöi
Kyllä soitteli somasti,
Kajahutti kaunihisti;
310. Soitti päivän, soitti tois
Yhtehen rupeamahan,
Yhen aamun atriahan,
Yhen vyönsä vyötäntäh
Yhen paitansa panohon.
Kun hän soitteli kotor
Huonehessa honkaisessa
Niin katot kajahtelivat,
Permannot pemahtelivat
Laet lauloi, ukset ulvoi
320. Kaikki ikkunat iloitsi,
Kiukoa kivinen liikkui,
Patsas patvinen pajahti.
Kun hän kulki kuusik
Vaelti petäjikössä,
Kuusoset kumartelihe,
Männyt mäellä kääntelil
Käpöset keolle vieri,
Havut juurelle hajosi.
Kun hän liikahti lehos
330. Tahi astahti ahollä,
Lehot leikkiä pitivät,
Ahot ainoista iloa,
Kukat kulkivat kutuhun
Vesat nuoret notkahteli

318: 1. lattiat; sillat.

Viidesviidettä Runo.

olan emäntä laittaa tavattomia tautia Kalevalaan 1—190.
'nen parantaa väen mahtavilla lu'uilla ja voiteilla 191—362.

hi Pohjolan emäntä
ınoman korvihinsa
ɔlän eleleväksi,
alan kasvavaksi
ıon saauilla muruilla,
:annen kappaleilla.
tuota kovin kaehti,
ıina arvelevi,
ı surman suorittaisi,
ı kuoleman kokisi
ɜ Wäinölän väelle,
ılle Kalevalaisten.
:oa rukoelevi,
ınetta palvoavi:
'kko ylijumala!
os Kalevan kansa
ıilla rautaisilla,
ıilla teräsnenillä,
ka tauilla tapata,
oa suku katala,
:t pitkille pihoille,
t läävän lattioille!»
tö oli Tuonelan sokea,
ıtar vaimo vanha,
ı Tuonen tyttäriä,

'ahojen synty.

Ilkein Manuttaria,
Alku kaikille pahoille,
Tuhansille turmioille;
Sill' oli muoto mustan lainen,
30. Iho inhon karvallinen.
Tuopa musta Tuonen tyttö,
Ulappalan umpisilmä
Teki tielle vuotehensa,
Pahnansa pahalle maalle;
Selin tuulehen makasi,
Kaltoin säähän karkeahan,
Perin viimahan viluhun,
Kohin päivän koittehesen.
Tuli suuri tuulen puuska,
40. Iästä iso vihuri,
Tuuli tuhman raskahaksi,
Kostutti kohulliseksi
Aholla vesattomalla,
Maalla mättähättömällä.
Kantoi kohtua kovoa,
Vatsan täyttä vaikeata,
Kantoi kuuta kaksi, kolme,
Neljännenki, viiennenki,
Kuuta seitsemän, kaheksan

34: 1. (olki-) siansa.
37: 2. ilman kulkuun.

50. Ympäri yheksän kuuta,
Vaimon vanha'an lukuhun
Kuuta puolen kymmenettä.
Yheksännen kuun lopulla,
Kuun alulla kymmenennen
Kohtu kääntyvi kovaksi,
Painuvi pakolliseksi;
Eikä synny syntyminen,
Luovu luomaiset sikiöt.
Siirrälti sian aloa,
60. Paneutti toisen paikan,
Meni portto poikimahan,
Tuulen lautta lapsimahan
Kahen kallion välihin,
Viien vuoren viukelohon;
Eipä tuolla synty synny,
Luovu luomainen sikiö.
Etsi synnytös-sioa,
Vatsansa vajennus-maata
Heiluvilla hettehillä,
70. Läikkyvillä läbtehillä;
Ei siellä sioa saanut,
Vajennusta vatsallensa.
Synnytteli poikiansa,
Vajenteli vatsoansa
Kuohussa tulisen kosken,
Ve'en vankan vääntehessä,
Alla kolmen kosken koprun,
Alla äyrähän yheksän,
Vaan ei vielä synty synny,
80. Kehnon kohtu ei kevene.
Alkoi itkeä iletys,
Parkua paha kuvatus,
Ei tieä mihin menisi,
Kunne kulkea pitäisi
Vatsansa vajentamahan,
Poikiansa poikimahan.

64: 3. loukerohon.
81: 3 ilkeä olento; riiviö.
82: 3. kummitus; aave.

Puhui pilvestä Jumala,
Lausui luoja taivahalta:
»Tuoll' on suolla kolmis
90. Rannalla meryttä vasten
Pimeässä Pohjolassa,
Sangassa Sariolassa;
Mene sinne poikimahan,
Kohtusi keventämähän,
Siellä silma tarvitahan,
Väkeäsi vuotetahan!»
Tuopa musta Tuonen
Ilkeä Manalan impi
Tuli Pohjolan tuville,
100. Sariolan saunan maille
Latomahan lapsiansa,
Saamahan sikiöitänsä.
Louhi Pohjolan emäntä
Pohjan akka harvahamm
Vei tuon saunahan salo
Kylin kylpy-huonehesen
Kyläkunnan kuulematta,
Sanan saamatta kylähän.
Lämmitti saloa saunan
110. Rikenehen riuahutti,
Oluella ukset voiti,
Kasti kaljalla saranat,
Jott' ei ukset ulvonunna
Saranat narahtanunna.
Siitä tuon sanoiksi vir
Itse lausui, noin nimesi:
»Kave eukko, luonnon t
Kave kultainen korea,
Jok' olet vanhin vaimol
120. Ensin emä itselöitä!
Juokse polvesta merehe
Vyö-lapasta lainehesen,
Ota kiiskiltä kinoa,

110: 1. rientäen.
117—146. Lapsensaajasen san

›helta nuljaskata,
voiat luun lomia,
let sivuja myöten,
tät piian pintehistä,
ıon vatsan vääntehistä,
ä tuskasta kovasta,
an työstä vaikeasta!»
nn ei tuosta kyllin liene,
Ikko ylijumala!
tänne tarvittaissa,
tänne kutsuttaessa,
l' on piika pintehessä,
ıo vatsan vääntehessä
ıassa savun seassa,
n kylpy-huonehessa!»
ta kultainen kurikka
hesi oikeahan,
haittoja hajota,
puoliset porota,
›t luojan lonkahuta,
ısalvat poikki taita
ıä suuren, mennä pienen,
ea vähäväkisen!»
nä tuo paha pahennus,
ıen tyttö umpisilmä
vatsansa vajenti,
i lapsensa vihaiset
vaipan vaskikirjan,
uutimen utuisen.
ki poikoa yheksän
nä kesäisnä yönä,
ı löylyn lyötävillä,
ı saunan saatavilla,
ıtä vatsan väestä,
ın täyestä kovasta.
nitteli poikiansa,
tteli lapsiansa,
kuki tekemiänsä,

jää; kuottaa.

Itse ilmi luomiansa:
Minkä pisti pistokseksi,
Kunka änkäsi ähyksi,
Minkä laati luuvaloksi,
Kunka riieksi risasi,
Minkä painoi paiseheksi,
Kunka ruohutti ruveksi,
Minkä syöjäksi sysäsi,
170. Kunka ruhtosi rutoksi.
Jäi yksi nimittämättä,
Poika pahnan pohjimmainen,
Senpä sitte käski tuonne,
Työnti velhoiksi vesille,
Noi'iksi noroperille,
Katehiksi kaikin paikoin.
Louhi Pohjolan emäntä
Muut on käski käyä tuonne
Nenähän utuisen niemen,
180. Päähän saaren terhenisen;
Ärrytti äkäiset luomat,
Tavattomat tauit työnti
Vasten Wäinölän väkeä,
Surmaksi su'un Kalevan.
Pojat Wäinölän potevi,
Läsivi Kalevan kansa
Tautia tavattomia,
Nimen tietämättömiä;
Alta lattiat lahovi,
190. Päältä peite märkänevi.
Silloin vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Läksi päitä päästämähän,
Henkiä lunastamahan,
Läksi Tuonelle sotahan,
Kera tauin tappelohon.

164: 3. vatsan vääntееksi, poltoksi.
165: 3. leiniksi; luutaudiksi.
172: 2. 3. s. o. viimeiseksi syntynyt; huonoin.
185: 3. sairastaa.
186: 1. makaa taudissa.

Saattoi saunan lämpimäksi,
Kivet löylyn lyötäväksi
Puuhuilla puhtahilla,
200. Ve'en tuomilla haloilla;
Vei on vettä verhossansa,
Kantoi vastat varjossansa,
Hauteli haluiset vastat,
Satalatvat lauhutteli.
Löi siitä simaisen löylyn,
Mesi löylyn löyhäytti
Läpi kuumien kivien,
Palavojen paaterojen,
Sanovi sanalla tuolla,
210. Lausui tuolla lausehella:
»Tule nyt löylyhyn Jumala,
Iso ilman lämpimähän,
Tekemähän terveyttä,
Rauhoa rakentamahan!
Pyyhi pois pyhät kipunat,
Pyhät saastat sammuttele,
Lyötä maahan liika löyly,
Paha löyly pois lähetä,
Ettei polta poikiasi,
220. Turmele tekemiäsi!»
»Minkä vettä viskaelen
Noille kuumille kiville,
Se me'eksi muuttukohon,
Simaksi sirahtakohon;
Juoskohon joki metinen,
Sima-lampi laikkukohon
Läpi kiukahan kivisen,
Läpi saunan sammalisen!»
»Ei nyt meitä syyttä syöä,
230. Eikä tauitta tapeta,
Ei luvatta suuren luojan,
Ilman surmatta Jumalan;
Kenpä meitä syyttä söisi,
Suuhunsa omat sanansa
Päähänsä pahat panons
Ajatukset itsehensä!»
»Jos ei minussa mies
Urosta ukon pojassa
Rikkehistä riisumahan,
240. Päättehistä päästämähä
Onp' on itsessä Ukossa
Joka pilviä pitävi,
Pouta-pilvessä asuvi,
Hattaroissa hallitsevi.»
»Oi Ukko ylijumala,
Pilven päällinen Jumala
Tule tänne tarvittaissa,
Ajaite anottaessa
Nämä tuskat tuntemaha
250. Hätäpäivät häätämähän,
Rikonnaiset riisumahan
Puutunnaiset purkamah
»Tuo mulle tulinen m
Säkehinen säilä kanna,
Jolla ma pahat pitelen,
Ilkeät iki asetan,
Tuskat tuulen teitä my
Kivut aavoillen ahoille.»
»Tuonne ma kipuja k
260. Tuonne tuskia manoan
Kivisihin kellarihin,
Rautaisihin raunioihin
Kiviä kivistämähän,
Paasia pakottamahan;
Ei kivi kipuja itke,
Paasi ei vaivoja valita,
Vaikka paljo pantahisi,
Määrättä mätettähisi.»
»Kipu-tyttö Tuonen n

197—354. Parantajan luku.
204: 2. pehmitteli.
211—228. Kylpysanat.

239: 1. pahoista panoista.
251: 1. rikkeet.
252: 1. ryhtymät.
259—312. Kipusanat.

istut kipu-kivellä;
kolmen juoksevassa,
kolmen jakaimessa,
en kipu-kiveä,
vuorta väännätellen!
ivut kereämähän
n kiven sinisen,
vieretä vetehen,
ise meren syvähän,
n tuntumattomahan,
n paistamattomahan!»
n ei tuosta kyllin liene,
ar hyvä emäntä,
atar valio vaimo,
kanssa, käy keralla
nähän terveyttä,
a rakentamahan!
ivut kivuttomaksi,
at värjymättömäksi,
saisi sairas maata,
o huoletta levätä,
hinen tunnin olla,
inen vieretellä.»
a kivut kippasehen,
t vaski-vakkasehen,
tuonne vieäksesi,
nat vaivutellaksesi
elle Kipumäkeä,
vuoren kukkulata;
keittäös kipuja
isessa kattilassa,
sormen mentävässä,
alon mahuttavassa!»
vi on keskellä mäkeä,
i keskellä kiveä,
on väätty vääntiällä,
aistu puraisimella;
n kivut kiskotahan,

stä.

Pahat vammat vallatahan,
Tuskat tuimat tungetahan,
310. Pakkopäivät painetahan
Öin yrittämättömiksi,
Päivin pääsemättömiksi.»
Siitä vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Vielä voiteli vikoja,
Noita vammoja valeli
Yheksillä voitehilla,
Kaheksilla katsehilla,
Sanovi sanalla tuolla,
320. Lausui tuolla lausehella:
»Oi Ukko ylijumala,
Mies on vanha taivahinen!
Iätä iästä pilvi,
Nosta lonka luotehesta,
Länkä lännestä läheta,
Sa'a mettä, sa'a vettä
Kipehille voitehiksi,
Vammoille valantehiksi!»
»En minä mitänä voine,
330. Kun ei luojani luvanne;
Avun luoja antakohon,
Avun tuokohon Jumala
Minun silmin nähtyäni,
Käsin päällä käytyäni,
Suin sulin puheltuani,
Hengin henkäeltyäni!»
»Kuhun ei käteni käyne,
Käyköhön käet Jumalan;
Kuhun ei sormeni sopine,
340. Sopikohon luojan sormet:
Luojan on somemmat sormet,
Luojan kämmenet käpeät!»
»Tule nyt luoja loitsimahan,
Jumala puhelemahan,
Kaikkivalta katsomahan!

308: 2. vaivat; tuskat.
328: 2. valelemiksi.

Tehkös yöllä terveheksi,
Päivällä imanteheksi,
Jott' ei tuska päällä tunnu,
Kipu keskeä kivistä,
350. Pakko ei syämmehen paneite,
Jott' ei tunnu pikkuistana,
Vaivoa vähäistäkänä
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana!»

347: 2. eheäksi; hyväksi; kauniiksi.

Vaka vanha Wäinämö
Tietäjä iän-ikuinen
Sillä riisui rikkehiä,
Purkaeli puuttehia;
Poies poisti poikenluom
360. Paranti pahat panoset,
Päästi kansan kuolemas
Kalevan katoamasta.

359: 3. toisen ihmisen panemat v

Kuudesviidettä Runo.

olan emäntä nostaa karhun Kalevalan karjoja menettämään Wäinämöinen kaataa karhun, josta sitte pidetään tavanmu- ıdalliset pidot Kalevalassa 21—606. Wäinämöinen laulaa, ntelettansa ja toivottaa tuleviksikin ajoiksi samaa riemullista alevalaan 607—644.

sanoma Pohjolahan,
kylmähän kylähän
ölän vironneheksi,
alan pääsneheksi
ı nostama-vioista,
;a tavattomista.
hi Pohjolan emäntä,
n akka harvahammas,
uosta kovin pahastui,
. virkkoi, noin nimesi:
muistan muunki keinon,
toisen tien osoan:
n karhun kankahalta,
sta kovera-kouran
Wäinölän elojen,
alan karjan päälle.»
ti karhun kankahalta,
on kovilta mailtä
Wäinölän ahoille,
alan karjamaille.
a vanha Wäinämöinen
uon sanoiksi virkki:
seppo Ilmarinen,
mulle uusi keihäs,
Tao keiho kolmisulka
Varren vaskisen keralla!
Ois' otso otettavana,
Raha-karva kaattavana
Ruuniani ruhtomasta,
30. Tammojani tahtomasta,
kaatamasta karjoani,
Lehmiä levittämästä.»
Seppo keihyen takovi,
Eikä pitkän, ei lyhyen,
Takoi keski-laaullisen:
Sen susi sulalla seisoi,
Kontio terän kohalla,
Hirvi hiihti suoverossa,
Varsa varrella samosi,
40. Peura potki ponnen päässä.
Satoi siitä uutta lunta,
Hiukan hienoista vitiä
Sykysyisen uuhen verran,
Verran talvisen jäniksen;
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkki, noin nimesi:
»Mieleni minun tekevi,

47—144. Karhunpyytäjän sanat.

Mieli käyä Metsolassa,
Metsän tyttöjen tyköna,
50. Sinipiikojen pihoilla.»
»Lähen miehistä metsälle,
Urohista ulkotöille;
Ota metsä miehiksesi,
Urohiksesi Tapio,
Auta onni ottamahan,
Metsän kaunis kaatamahan!»
»Mielikki metsän emäntä,
Tellervo Tapion vaimo!
Kytke kiinni koiroasi,
60. Rakentele rakkiasi
Kuusamisehen kujahan,
Talahasen tammisehen!»
»Otsonen metsän omena,
Mesikämmen källeröinen!
Kun kuulet minun tulevan,
Miehen aimo astelevan,
Kytke kynnet karvoihisi,
Hampahat ikenihisi,
Ettei koske konsakana,
70. Liikuta lipeänänä!»
»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoiseni!
Lyöte maata mättähälle,
Kaunihille kalliolle,
Hongat päällä huojumassa,
Kuuset päällä kuulumassa;
Siinä otso pyörteleite,
Mesikämmen käänteleite,
Kuni pyy pesänsä päällä,
80. Hanhi hautomaisillansa!»
Siinä vanha Wäinämöinen
Kuuli koiran haukkuvaksi,
Penun julki juttavaksi
Pikkusilmäisen pihalla,
Tasakärsän tanhuilla,

70: 2. liukkaanakaan; nopeanakaan.
83: 3. rähiseväksi; riiteleväksi.

Sanan virkkoi, noin ni
»Luulin kukkuvan käk
Lempilinnun laulelevan
Ei käki kukahakana,
90. Lempilintu laulakana,
Tääll' on koirani kome
Otukseni oivallisin
Otsosen tuvan ovella,
Miehen kaunon kartan
Vaka vanha Wäinäm
Siinä otsosen tapasi,
Säteriset sängyt kaati,
Siat kultaiset kumosi,
Sanovi sanalla tuolla,
100. Lausui tuolla lausehell
»Ole kiitetty Jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit otson osak
Salon kullan saalihiksi!
Katselevi kultoansa,
Sanan virkkoi, noin n
»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoiser
Elä suutu suottakana,
110. En minä sinua kaannu
Itse vierit vempeleltä,
Hairahit havun selältä
Puhki puiset kaatiosi,
Halki haljakan havuise
Sykysyiset säät lipeät,
Päivät pilviset pimeät.
»Metsän kultainen kä
Kaunis karva röyhetyin
Heitä nyt kylmille kot
120. Asunmaasi autiaksi,
Koivun-oksainen kotosi
Vasun-varpainen majas
Lähe kuulu kulkemaha
Metsän auvo astumaha
Käymähän käpeä kenk

ıkka sipsomahan
pieniltä pihoilta,
lta käytäviltä.
ıisehen väkehen,
ıehen joukkiohon!
illä pahoin pietä,
ıtä kehnon lailla,
siellä syötetähän,
nuori juotetahan
alle vierahalle,
ılle käkeävälle.»
he nyt tästä kuin lähetki,
pienestä pesästä
kuulun kurkihirren,
ıaunihin katoksen;
sä luikkaos lumella,
lumme lammin päällä,
sä haihaos havulla,
oksalla oravaı»
ä vanha Wäinämöinen,
ja iän-ikuinen
soitellen ahoja,
ellen kankahia
kuulun vierahansa,
ıa karva-lallusensa;
itto tupahan kuului,
kattojen kajahus.
ıahti väki tuvassa,
r kaunis vieretteli:
kotteı tätä kumua,
soittajan sanoja,
innun kälkytystä,
n piian pillin ääntä!»
a vanha Wäinämöinen
ınnätti pihalle;
hti väki tuvasta,
ı kaunis lausutteli:
on kulta kulkemassa,
ı vaeltamassa,
ı armas astumassa,
Tenka tietä poimimassa;
Mesiänkö metsä antoi,
Ilveksen salon isäntä,
Koska laulaen tulette,
170. Hyreksien hiihtelette?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuossa tuon sanoiksi virkki:
»Sanomiks' on saukko saatu,
Virsiksi Jumalan vilja,
Sillä laulaen tulemme,
Hyreksien hiihtelemme.»
»Eikä saukko ollekana,
Eikä saukko, eikä ilves,
Itse on kuulu kulkemassa,
180. Salon auvo astumassa,
Mies vanha vaeltamassa,
Verkanuttu vieremässä;
Kun lie suotu vierahamme,
Ovet auki paiskatkatte,
Vaan kun lie vihattu vieras,
Kinni lyökätte lujahan!»
Väki vastaten sanovi,
Kansa kaunis vieretteli:
»Terve otso tultuasi,
190. Mesikämmen käytyäsi
Näille pestyille pihoille,
Kaunoisille kartanoille!»
»Tuota toivoin tuon ikäni,
Katsoin kaiken kasvin-aian
Soivaksi Tapion torven,
Metsän pillin piukovaksi,
Kulkevaksi metsän kullan,
Saavaksi salon hopean
Näille pienille pihoille,
200. Kapeille käytäville.»
»Toivoin kuin hyveä vuotta,
Katsoin kuin kesän tuloa,
Niinkun suksi uutta lunta,

167: 1. meden syöjän s. o. karhun.

Lyly liukasta lipua,
Neiti nuorta sulhokaista,
Punaposki puolisoa.»
»Illat istuin ikkunoissa,
Aamut aitan portahilla,
Veräjillä viikkokauet,
210. Kuukauet kujaisten suussa,
Talvikauet tanhuilla;
Lumet seisoin tanteriksi,
Tanteret suliksi maiksi,
Sulat maat somerikoiksi,
Somerikot hiesukoiksi,
Hiesukot vihottaviksi;
Ajattelin aamut kaiket,
Päivät päässäni pitelin:
Missä viikon otso viipyi,
220. Salon armas aikaeli,
Oisiko Wirohon viernyt,
Maasta Suomen sorkehtinut.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Minne vienen vierahani,
Kulettanen kultaiseni,
Tokko laittanen latohon,
Pannen pahna-huonehesen?»
Väki vastaten sanovi,
230. Kansa kaunis vieretteli:
»Tuonne vienet vierahamme,
Kulettanet kultaisemme
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen;
Siell' on syömät suoriteltu,
Juoma-neuvot jou'uteltu,
Kaikki sillat siivottuna,
Lakaistuna lattiaiset,
Kaikki vaimot vaatehtinna
240. Pukemihin puhtahisin,
Soreihin pää-somihin,
Valkeihin vaattehisin.»

215: 2. hienoksi mullaksi.

Siitä vanha Wäinämöi
Itse virkki, noin nimesi
»Otsoseni, lintuseni,
Mesikämmen käärösenil
Viel' on maata käyäkse
Kangasta kavutaksesi.»
»Lähes nyt kulta kulk
250. Armas maata astumaha
Mustasukka muikumaha
Verkahousu vieremähän
Käymähän tiasen teitä,
Varpusen vaeltamia
Alle viien viilohirren,
Alle kuuen kurkiaisen!»
»Varo'otte vaimo rau
Ettei karja kammastuisi
Pieni vilja pillastuisi,
260. Vikoisi emännän vilja
Tullessa otson tuville,
Karvaturvan tunkeitessa
»Pois on pojat porstu
Piiat pihtipuolisista
Uron tullessa tupahan,
Astuessa aimo miehen!»
»Metsän otsonen ome
Metsän kaunis källeröin
Ellös piikoja pelätkö,
270. Kassapäitä kammastelko
Eläkä vaimoja varoa,
Sure syltty-sukkaisia!
Mi on akkoja tuvassa,
Ne on kaikki karsinaha
Miehen tullessa tupahan
Astuessa aika poian!»
Sanoi vanha Wäinämö
»Terve tänneki Jumala
Alle kuulun kurkiaisen,
280. Alle kaunihin katoksen!

251: 2. jurkisesti käymään.
255: 3. sileäksi veistetyn hirren.

in nyt heitän hempuseni,
ken karvalalluseni?»
iki vastahan sanovi:
rve terve tultuasi!
hon liitä lintusesi,
ettele kultaisesi
jäisen pienan päähän,
taisen rahin nenähän,
kin tunnusteltavaksi,
vojen katseltavaksi!»
lä otso tuosta huoli,
tä pane pahaksi,
tulevi turkin tunti,
vojen katsanto-aika;
uhota turkkiasi,
vojasi ei katsota
jojen hetalehiksi,
raisien vaattehiksi.»
itä vanha Wäinämöinen
ti otsolta turkin,
i aitan parven päähän,
it liitti kattilahan,
arihin kullattuhun,
ki-pohjahan patahan.
oli pa'at tulella,
ki-laiat valkealla,
ittynä, täytettynä
illa liha-muruilla,
lat saatettu sekahan,
' oli tuotu tuonnempata,
tu suolat Saksan maalta,
ıan päälliltä vesiltä,
ttu Suolasalmen kautta,
'an päältä laskettuna.
ın oli keitto keitettynä,
tu kattilat tulelta,
ı saalis saatettihin,
ylintu käytettihin

ysyiksi.
kattuna.

Päähän pitkän pintapöyän
320. Kultaisihin kuppiloihin
Simoa sirettämähän,
Olosia ottamahan.
Petäjäst' oli pöytä tehty,
Vait vaskesta valettu,
Lusikkaiset hopeasta,
Veitset kullasta kuvattu;
Kupit kaikki kukkusilla,
Vait varpe-laitasilla
Metsän mieli-antehia,
330. Salon kullan saalihia.
Siinä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kummun ukko kultarinta,
Tapion talon isäntä,
Metsolan metinen vaimo,
Metsän ehtoisa emäntä,
Mies puhas Tapion poika,
Mies puhas, punakypärä,
Tellervo Tapion neiti,
340. Kaussa muu Tapion kansa,
Tule nyt häihin härkösesi,
Pitkävillasi pitoihin!
Nyt on kyllin kystä syöä,
Kyllin syöä, kyllin juoa,
Kyllin itsensä piteä,
Kyllin antoa kylälle.»
Väki tuossa noin sanovi,
Kansa kaunis vieretteli:
»Miss' on otso syntynynnä,
350. Rahan karva kasvanunna,
Tokko tuo olilla syntyi,
Kasvoi saunan karsinassa?»
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei otso olilla synny,
Eikä riihi-ruumenilla,

327: 3. kukkuralla; harjapäänänsä.
355—458. Karhun synty.

Tuoll' on otso synnytelty,
Mesikämmen käännytelty
Luona kuun, malossa päivän,
360. Otavaisen olkapäillä,
Ilman impien tykönä,
Luona luonnon tyttärien.»
»Astui impi ilman äärtä,
Neiti taivahan napoa,
Kävi pilven piirtä myöten,
Taivahan rajoa myöten
Sukassa sinertävässä,
Kirjavassa kaplukassa,
Villa-vakkanen käessä,
370. Karva-koppa kainalossa;
Viskoi villan pään vesille,
Laski karvan lainehille;
Tuota tuuli tuuitteli,
Ilma lieto liikutteli,
Ve'en henki heilutteli,
Aalto rannalle ajeli,
Rannalle salon simaisen,
Nenähän metisen niemen.»
»Mielikki metsän emäntä,
380. Tapiolan tarkka vaimo
Koppoi kuontalon vesiltä,
Villat hienot lainehilta.»
»Siitä liitti liukkahasti,
Kapaloitsi kaunihisti
Vaahterisehen vasuhun,
Kaunoisehen kätkyehen,
Nostatti kapalo-nuorat,
Vitjat kultaiset kuletti
Oksalle olovimmalle,
390. Lehvälle leveimmälle.»
»Tuuitteli tuttuansa,
Liekutteli lempeänsä
Alla kuusen kukka-latvan,
Alla penseän petäjän;

374: 2. kevyt; hiljainen.
385: 2. koriin; kesseliin.

Siinä otsosen sukesi,
Jalokarvan kasvatteli
Vieressä metisen viian,
Simaisen salon sisässä.»
»Kasvoi otso kaunihik
400. Yleni ylen ehoksi:
Lyhyt jalka, lysmä polv
Tasa-kärsä talleroinen,
Pää levyt, nenä nykerä
Karva kaunis röyhetyin
Ei ollut vielä hampahia
Eikä kynsiä kyhätty.»
»Mielikki metsän emä
Itse tuon sanoiksi virki
»»Kyheäisin kynnet tuo
410. Kanssa hampahat hakis
Kun tuo ei vioille saisi,
Painuisi pahoille töille.»
»Niin otso valansa va
Polvilla metsän emännä
Eessä julkisen Jumalan,
Alla kasvon kaikkivallan
Ei tehäksensä pahoa,
Ruveta rumille töille.»
»Mielikki metsän emä
420. Tapiolan tarkka vaimo
Läksi hammasta hahuhu
Kynsiä kyselemähän
Pihlajilta piukeilta,
Katajilta karkeilta,
Jukaisilta juurikoilta,
Kesun kannoilta kovilta;
Eipä sieltä kynttä saan
Eikä hammasta tavannu
»Honka kasvoi kankah
430. Kuusi kummulla yleni,

423: 2. lujilta.
425: 1. kovilta.
426: 1, 2. kesun kanto on ko
pihkainen kanto.

gassa hopea-oksa,
a-oksa kuusosessa;
tapo käsin tavoitti,
ä kynsiä kyhäsi,
liitti leukaluuhun,
ihin istutteli.»
itä laski lallokkinsa,
lempensä lähetti,
suota soutamahan,
a vitaisemahan,
riertä astumahan,
gasta kapuamahan;
i käyä kaunihisti,
asti sorkutella,
ä ajat iloiset,
tella kuulut päivät
i selillä, maan navoilla,
-kangasten perillä,
i kengättä kesällä,
syllä syylingittä,
i ajat pahemmat,
i-kylmät kyhmästellä
nisen tuvan sisässä,
linnan liepehellä,
gällä korean kuusen,
jikon kainalossa,
viien villa-vaipan,
kaapuan kaheksan;
ä sain nyt saalihini,
in tämän eräni.»
ki nuori noin sanovi,
vanha virkkelevi:
i tehen metsä mieltyi,
ä mieltyi, korpi kostui,
ui salon isäntä,
ui ainoinen Tapio,
i antoi ainokkinsa,
etti mesikkisensä;

avun; verhon.

Oliko keihon keksimistä,
470. Eli nuolen noutamista?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Hyvin meihin metsä mieltyi,
Metsä mieltyi, korpi kostui,
Ihastui salon isäntä,
Taipui ainoinen Tapio.»
»Mielikki metsän emäntä,
Tellervo Tapion neiti,
Metsän neiti muoto kaunis,
480. Metsän piika pikkarainen
Läksi tietä neuvomahan,
Rastia rakentamahan,
Tien vieriä viittomahan,
Matkoa opastamahan;
Veisti pilkat pitkin puita,
Rastit vaaroihin rakenti
Jalon otsosen oville,
Rahasaaren rantehille.»
»Sitte sinne tultuani,
490. Perillen osattuani
Ei ollut keihon keksimistä,
Ampuen ajelemista;
Itse vieri vempeleltä,
Horjahti havun selältä,
Risut rikkoi rintapäänsä,
Varvut vatsansa hajotti.»
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Otsoseni, ainoiseni,
500. Lintuseni, lempiseni!
Päästä nyt tänne pää-ripasi,
Pujota puraisimesi,
Heitä harvat hampahasi,
Liitä leukasi leveät!
Eläkä pane pahaksi,
Jos meille mikä tulisi,

485: 2. pilkut.
501: 4. pääpukusi.

Luien luske, päien pauke,
Kova hammasten kolina.»
»Jo otan nenän otsolta
510. Nenän entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
»Otan ma otsolta korvan
Korvan entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
»Otan ma otsolta silmän
Silmän entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
520. Enkä aivan ainoaksi.»
»Otan ma otsan otsolta
Otsan entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
»Otan ma otsolta turvan
Turvan entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
»Otan ma otsolta kielen
530. Kielen entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
»Sen nyt mieheksi sanoisin,
Urohoksi arvoaisin,
Joka umpiluut lukisi,
Saisi sarja-hampahuiset
Leuasta teräksisestä
Rusamilla rautaisilla.»
Eipä toista tullutkana,
540. Ei ollut urosta tuota;
Itse umpiluut lukevi,
Sarja-hampahat sanovi

525: 4. kuonon.
535: 2. hampaat.
536: 2. hammasjadat.
538: 1. rusikoilla; kourilla.

Alla luisten polviensa,
Rautaisten rusamiensa.
Otti hampahat otsolta,
Sanan virkkoi, noin nim
»Metsän otsonen omena,
Metsän kaunis källeröine
Nyt on matka käyäksesi,
550. Retki reiahellaksesi
Tästä pienestä pesästä,
Matalaisesta majasta
Korkeampahan kotihin,
Avarampahan asuhun.»
»Lähe nyt kulta kulke
Rahan armas astumahan
Sivutse sikojen teistä,
Poikki porsasten poluista
Vasten varvikko-mäkeä,
560. Kohti vuorta korkeata
Petäjähän penseähän,
Honkahan havu-satahan!
Hyvä siin' on ollaksesi,
Armas aikaellaksesi
Kuuluvilla karjan kellon,
Luona tiukujen tirinän.»
Vaka vanha Wäinämöin
Jo tuli kotihin tuolta,
Väki nuori noin sanovi,
570. Kansa kaunis lausutteli:
»Minne saatit saalihisi,
Kunne ennätit eräsi;
Lienet jäälle jättänynnä,
Uhkuhun upottanunna,
Suo-mutihin sortanunna,
Kaivanunna kankahasen?»
Vaka vanha Wäinämöine
Sanan virkkoi, noin nimes
»Enpä jäälle jättänynnä,
580. Uhkuhun opottanunna,
Siinä koirat siirteleisi,
Linnut liiat peitteleisi;

i suohon sortanunna,
anunna kankahasen,
i toukat turmeleisi,
i mustat muurahaiset.»
uonne saatin saalihini,
in erän vähäni
a-kunnahan kukulle,
i-harjun hartioille;
n puuhun puhtahasen,
tahan havu-satahan
ille olovimmalle,
älle leveimmälle
i inehmisille,
nioiksi kulkioille.»
enin panin itähän,
in loin on luotehesen,
i aivan latvasehen;
i luonut latvasehen,
i tuuli turmeleisi,
ra pahoin panisi;
i pannut maa-varahan,
i pannut maa-varahan,
siinä siirteleisi,
ärsät käänteleisi.»
tä vanha Wäinämöinen
ahtihe laulamahan
kuulun kunniaksi,
in päätyvän iloksi.
noi vanha Wäinämöinen,
lausui, noin nimesi:
nyt pihti valkeata,
lauloa näkisin,
Lauloa luku tulevi,
Suuni soia tahtelevi.»
Siinä laului, jotta soitti,
Pitkin iltoa iloitsi,
Lausui laulunsa lopulla,
620. Itse virkki viimeiseksi:
»Anna toisteki Jumala,
Vastaki vakainen luoja,
Näin näissä ilottavaksi,
Toiste toimiteltavaksi,
Näissä häissä pyylypoian,
Pitkävillaisen pioissa!»
»Anna ainaki Jumala,
Toisteki totinen luoja,
Rastia rakettaviksi,
630. Puita pilkoteltaviksi
Urohoisessa väessä,
Miehisessä joukkiossa!»
»Anna ainaki Jumala,
Toisteki totinen luoja,
Soivaksi Tapion torven,
Metsän pillin piukovaksi
Näillä pienillä pihoilla,
Kapeilla kartanoilla!»
»Päivät soisin soitettavan,
640. Illat tehtävän iloa
Näillä mailla mantereilla,
Suomen suurilla tiloilla,
Nuorisossa nousevassa,
Kansassa kasuavassa.»

625: 3. pyyleän, ison pojan.

Seitsemäsviidettä Runo.

Kuu ja aurinko laskeutuvat Wäinämöisen soittoa kuu Pohjolan emäntä saapi ne käsiinsä, kätkee vuoren sisään ja tulenki Kalevalan tuvilta 1—40. Ylijumala Ukko oudoksuu taivaalla ja iskee tulta uudeksi kuuksi ja auringoksi 41—82 putoaa maalle ja Wäinämöinen Ilmarisen kanssa lähtee sitä 83—126. Ilman impi kertoo heille, tulen joutuneen Ahuen ja siellä kalalta niellyksi 127—312. Wäinämöinen ja I lähtevät niinisellä muotalla kalaa pyytämään, jotta sillä ei 313—364.

Väkä vanha Wäinämöinen
Kauan soitti kanteletta,
Sekä soitti, jotta lauloi,
Jotta ilmankin iloitsi.
Soitto kuului kuun tupihin,
Ilo päivän ikkunoille,
Kuu tuvastahan tulevi,
Astui koivun konkelolle,
Päivä päätyi linnastansa,
10. Loihe latvahan petäjän
Kanteletta kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Siitä päivän kiinni saapi,
Kuuhuen käsin tavoitti,
Kuun on koivun konkelolta,
Päivän latvasta petäjän;
Ne kohta kotihin saattoi,
20. Pimeähän Pohjolahan.
Kätki kuun kumottai
Kirjarintahan kivehen,
Lauloi päivän paistam
Vuorehen teräksisehen
Itse tuossa noin sanel
»Ellös täältä ilman pä
Nousko kuu kumottan
Pääskö päivä paistam
Kun en käyne päästä
30. Itse tulle noutamahan
Yheksän orihin kanss
Yhen tamman kantam
Kun oli kuun kulett
Sekä päivän saattanun
Pohjolan kivimäkehen,
Rautaisehen kalliohon,
Jopa valkean varasti,
Tulen Wäinölän tuvilt
Sai tuvat tulettomaksi,
40. Pirtit valkeattomaksi.

ki yö alin-ilmaisen,
pilkkosen pimeä,
5 Kalevalassa,
Wäinölän tuvilla,
tuolla taivahassa,
ilman istumilla.
ela on tuletta olla,
suuri valkeatta,
inehmisien,
itsen Ukonki.
Ukko ylijumala,
lman suuri luoja,
tuota ouostella,
ee, ajattelevi,
kumma kuun e'essä,
terhen päivän tiessä,
ei kuu kumotakana,
päivä paistakana.
ni pilven äärtä myöten,
han rajoa myöten
sa sinertävässä,
assa kaplukassa,
kuuta etsimähän,
ä tapoamahan;
kuuta löyäkänä,
ä tapoakana.
a iski ilman Ukko,
utti valkeata
lla tuliterällä,
lä säkenevällä;
ulta kyntehensä,
ytti jäsenehensä
llä taivosessa,
arhojen tasalla.
a tulta iskemällä,
vi tulikipunan
sehen kukkarohon,
isehen kehä'än,

ulen synty.

Antoi neien tuuitella,
80. Ilman immen vaapotella
Kuun uuen kuvoamaksi,
Uuen auringon aluksi.
Neiti pitkän pilven päällä,
Impi ilman partahalla
Tuota tulta tuuitteli,
Valkeaista vaapotteli
Kultaisessa kätkyessä,
Hihnoissa hopeisissa.
Hopeiset orret notkui,
90. Kätkyt kultainen kulisi,
Pilvet liikkui, taivot naukui,
Taivon kannet kallistihe
Tulta tuuiteltaessa,
Valkeaista vaapottaissa.
Impi tulta tuuitteli,
Vaapotteli valkeaista,
Tulta sormilla somitti,
Käsin vaali valkeaista,
Tuli tuhmalta putosi,
100. Valkea varattomalta,
Kätösiltä kääntelän,
Sormilta somitteliän.
Taivas reikihin repesi,
Ilma kaikki ikkunoihin;
Kirposi tulikipuna,
Suikahti puna soronen,
Läpi läikkyi taivosista,
Puhki pilvistä pirisi,
Läpi taivahan yheksän,
110. Halki kuuen kirjokannen.
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Veli seppo Ilmarinen!
Lähtekämme katsomahan,
Saakamme opastumahan,
Mikä tuo tuli tulonen,
Outo valkea valahti

80; 3. kiikutella; liekutella.

Yläisistä taivosista
Alaisihin maa-emihin:
Jos olisi kuun kehänen,
120. Eli päivän pyöryläinen.»
Läksivät urosta kaksi,
Astuivat, ajattelivat,
Miten tuonne tullaksensa,
Ja kuten osataksensa
Tulen siirtymä-sioille,
Valkean valanto-maille.
Joki joutuvi etehen,
Melkeän meren tapainen;
Siinä vanha Wäinämöinen
130. Alkoi veistcä venettä,
Alla korven kolkutella,
Toinen seppo Ilmarinen
Laati kuusesta meloja,
Petäjästä järkäleitä.
Sai venonen valmihiksi
Hankoinensa, airoinensa;
Niin veivät venon vesille,
Soutelevat, joutelevat
Ympäri Nevan jokea,
140. Nevan nientä kiertelevät.
Ilmatar ihana impi,
Vanhin luonnon tyttäristä,
Tuopa vastahan tulevi
Puhutellen, lausutellen:
»Mitä miehiä olette,
Kuinka teitä kutsutahan?»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Merimiehiä olemme,
Minä vanha Wäinämöinen,
150. Toinen seppo Ilmarinen;
Vaan sano oma sukusi,
Kuin sinua kutsutahan?»
Vaimo tuon sanoiksi virkki:
»Minä olen vanhin vaimoksia,

Vanhin ilman impilöitä,
Ensin emä itselöitä,
»Joll' on vihki viien va
Muoto kuuen morsiame
Minne te menette mieh
160. Kunne läksitte urohot?»
Sanoi vanha Wäinäm
Itse virkki, noin nimes
»Tukehtui tulonen meil
Vaipui meiltä valkeaine
Viikon on tuletta oltu,
Pimeissä piileskelty;
Nyt on meillä mielessä
Mennä tulta tietämähän
Jok' on tullut taivahast
170. Päältä pilvien puonnut.»
Vaimo tuon sanoiksi
Itse lausui, noin nimesi
»Tuli on tuima tie'ettäv
Valkeainen vaaittava;
Jo teki tuli tekoset,
Valkea vahingot laati:
Tuikahti tulikipuna,
Putosi puna keränen
Luojan luomilta tiloilta,
180. Ukon ilman iskemiltä
Läpi taivahan tasaisen,
Halki tuon ihalan ilman,
Puhki reppänän retuiser
Kautta kuivan kurkihirr
Tuurin uutehen tupahan
Palvoisen laettomahan.»
»Sitte sinne tultuansa
Tuurin uutehen tupahar
Panihe pahoille töille,
190. Löihe töille törkeille,
Rikkoi rinnat tyttäriltä,
Neitosilta nännit näppi,

134: 2. pitkiä, vahvoja kapineita; airoja.

186: 1. poloisen; raukan.

Turmeli pojalta polvet,
Isännältä parran poltti.»
»Äiti lastansa imetti
Kätkyessä vaivaisessa,
Tuohon tultua tulonen
Jo teki pahinta työtä,
Poltti lapsen kätkyestä,
Poltti paarmahat emolta;
Se lapsi meni Manalle,
Toki poika Tuonelahan,
Ku oli luotu kuolemahan,
Katsottu katoamahan
Tuskissa tulen punaisen,
Vaikeissa valkeaisen.»
»Niin emo enemmän tiesi,
Ei emo Manalle mennyt,
Se tunsi tulen manata,
Valkeaisen vaivutella
Läpi pienen neulan silmän
Halki kirvehen hamaran,
Puhki kuusan tuuran putken,
Pitkin pellon pientaretta.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse ennätti kysyä:
»Kunne tulet tuosta läksi,
Kunne kiähti kipunat
Tuurin pellon pientarelta,
Metsällenkö vai merelle?»
Vaimo vastaten sanovi,
Itse virkki, noin nimesi:
»Tuli tuosta mennessänsä,
Valkeainen vierressänsä
Ensin poltti paljo maita,
Paljo maita, paljo soita,
Viimein vierähti vetehen,
Aaltoihin Aluen järven,
Se oli syttyä tulehen,
Säkehinä säihkyellä.»

»Kolmasti kesäisnä yönä,
Yheksästi syksy-yönä
Kuohui kuusien tasalle,
Ärjyi päälle äyrähien
Tuon tuiman tulen käsissä,
Varin valkean väessä.»
»Kuohui kuiville kalansa,
Arinoille ahvenensa;
Kalat tuossa katselevat,
Ahvenet ajattelevat,
Miten olla, kuin eleä;
Ahven itki aittojansa,
Kalat kartanoisiansa,
Kiiski linnoa kivistä.»
»Läksi ahven kyrmy-niska,
Tavoitti tuli soroista,
Eipä ahven saanutkana;
Niin meni sinervä siika,
Se nieli tuli soroisen,
Vajotteli valkeaisen.»
»Jo vettyi Aluen järvi,
Pääsi päältä äyrästensä
Siallensa entiselle
Yhtenä kesäisnä yönä.»
»Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»
»Uiskenteli, kuiskenteli,
Uipi päivän, uipi toisen
Siikasaarien sivuja,
Lohiluotojen lomia,
Tuhannen nenätse niemen,
Sa'an saaren kainalotse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa

O: 2. rinnat.

238: 1. kuiville karille.

Kalan kurjan nieliätä,
270. Katalan kaottajata
Näissä tuskissa tulosen,
Vaivannoissa valkeaisen.»
»Niin kuuli kulea kuuja,
Nieli tuon sinervän siian;
Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»
»Uiskenteli, kuiskenteli,
280. Uipi päivän, uipi toisen
Lohiluotojen lomia,
Kalahanin kartanoita;
Tuhannen nenitse niemen,
Sa'an saaren kainaloitse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa
Kalan kurjan appajata,
290. Katalan kaottajata
Tuskissa tulen palavan,
Vaivannoissa valkeaisen.»»
»Niin tuli halea hauki,
Nieli tuon kulean kuujan;
Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»
»Uiskenteli, kuiskenteli,
300. Uipi päivän, uipi toisen
Lokkiluotojen lomitse,
Kajavan kivikaritse,
Tuhannen nenätse niemen,
Sa'an saaren kainalotse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa

Kalan kurjan nieliätä,
310. Katalan kaottajata
Tuskissa tulen palava
Vaivannoissa valkeais
Vaka vanha Wäinä
Toinen seppo Ilmarin
Nuotan niinisen kuto
Katajaisen kaikuttavi,
Sen painoi paju-vesil
Raian kuorilla rakenti
Vaka vanha Wäinä
320. Työnti naiset nuottase
Läksi naiset nuottasel
Sisarekset silpomahan
Soutelevat, luitelevat
Niemi nientä, saari sa
Lohiluotojen lomatse,
Siikasaarien sivutse
Ruskeahan ruoikkohon
Kaunihisen kaislikkoho
Pyritähän, pyyetähän
330. Ve'etähän, vellotahan,
Nurin nuotta potketah
Väärin veetähän apaja
Ei saa'a sitä kaloa,
Kuta kilvoin pyyetähä
Veljekset vesille läk
Miehet nuotalle menev
Pohetahan, potketahan,
Ve'etähän, vennotahan
Lahen suita, luo'on p
340. Kalevan kivikaria,
Ei saa'a kaloa tuota
Mitä tarkoin tarvittihin
Tullut ei halea hauki
Vienoilta lahen vesiltä
Eikä suurelta selältä;
Kalat pienet, verkot h

322: 2. vetämään; tempomaan.

uossa kalat valitti,
hauille sanovi,
siika säynähältä,
oiselta lohelta:
kuoli kuulut miehet,
Kalevan poiat,
nuotan nuikuttujat,
-paulan laittajat,
n tarpoimen talujat,
Pitkän varren vaikuttajat?»
Kuuli vanha Wäinämöinen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei ole kuollehet urohot,
360. Kaatunut Kalevan kansa;
Yksi kuoli, kaksi syntyi,
Joill' on tarpoimet paremmat,
Varret vaaksoa pitemmät,
Nuotat kahta kauheammat.»

Kahdeksasviidettä Runo.

Laitetaan liinainen nuotta ja lähdetään sillä tulen niellyttä pyytämään, ja saadaan kala 1—192. Tuli löydetään kalan ı vaan karka'aa taas äkkiä pois ja polttaa pahasti Ilmarisen pı käsiä 193—248. Tuli kohoaa metsään, polttaa paljo maita jı aina etemmäksi, kunnes lopulta saadaan kiinni ja viedään ı Kalevalan tupiin 249—290. Ilmarinen paranee tulen vioista 291

Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Tuosta tuumille tulevi,
Ajeleiksen arveloille
Nuotan liinaisen kutoa,
Satahisen saautella.
Jopa tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Onko liinan kylväjätä,
10. Kylväjätä, kyntäjätä,
Verkko valmistellakseni,
Satasilmä saa'akseni
Kalan kurjan tappajaksi,
Katalan kaottajaksi?»
Löytähän vähäisen maata,
Paikkoa palamatointa
Suurimmalla suon selällä,
Kahen kantosen lomassa.
Kannon juuri kaivetahan,
20. Sieltä löytyi liinan siemen
Tuonen toukan kätköksestä,
Maan maon varustamista.

1—372. Tulen luku.

Olipa tuhkia läjänen,
Koko kuivia poroja
Purren puisen polttamil
Venehen kyettämiltä;
Siihen liina kylvettihin,
Kypenihin kynnettihin,
Rannalle Aluen järven,
30. Peltohon saviperähän.
Siitä silloin taimi nou
Pensi pellavas peritöin,
Liina liitotoin yleni
Yhtenä kesäisnä yönä.
Yöllä liina kylvettihin,
Kuutamella kynnettihin,
Perattihin, koirittihin,
Nyhettihin, riivittihin,
Terävästi temmottihin,
40. Rotevasti rohkittihin.
Vietihin likohon liina,
Sai pian lionneheksi;

32: 1. levesi; haaroi.
37: 2. eroitettiin koirakset pois.

ıti nostettihin,
sti kuivattihin.
ı tuotihin kotihin,
ıista luistettihin,
ı loukuttihin,
ı lipsuttihin.
asti harjattihin,
llä häpsittihin,
kohta kuontalolle,
nmin värttinälle
kesäisnä yönä,
päivyen kesellä.
ıisaret kehreävät,
ıt kävylle lyövät,
verkoksi kutovat,
inoille panevat.
tö käpynen kääntyi,
i paino-palko,
i nuotta valmihiksi,
paula laaituksi
kesäisnä yönä,
uolessa sitäki.
nuotta valmihiksi,
paula laaituksi,
satoa syltä,
ıeitsentä satoa;
vestivät somasti,
vat laatusasti.
t nuotalle menevät,
koissa arvelevat:
tuota saatanehe,
elin pyyetähän.
hän, vennotahan,
än, pynnetähän,
in pitkin vettä,

in.
la; 2. kammattiin; harjattiin (?).
jota vastaan verkon silmät
olmitaan.
sivut.

Pohetahan poiken vettä,
Saa'ahan vähän kaloja,
80. Kiiskiä kiro-kaloja,
Ahvenia ruotaisia,
Särkiä sapikkahia,
Ei saatu sita kaloa,
Kuta vasten nuotta tehty.
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Oi on seppo Ilmarinen,
Lähtekämme itse tuonne
Kera verkkojen vesille!»
Läksivät urosta kaksi,
90. Veivät verkkonsa vesille,
Yksi siula heitettihin
Saarehen selällisehen,
Siula toinen heitettihin
Niitty-kannan niemeksehen,
Nostin tuonne laaitahan
Vanhan Wäinön valkamahan.
Pohetahan, potketahan,
Ve'etähän, vennätähän,
Saa'ahan kaloja kyllin,
100. Ihveniä, ahvenia,
Tuimenia, taimenia,
Lahnoja, lohi-kaloja,
Kaikkia ve'en kaloja,
Ei saa'a kaloa tuota,
Kuta vasten nuotta tehty,
Lanka-paula laaittuna.
Silloin vanha Wäinämöinen
Vielä verkkoja lisäsi,
Jatkoi siuloja sivulta
110. Viiellä syli-sa'alla,
Köyttä saalla seitsemällä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Viekämme syville verkot,
Etemmä ehätäkämme,

100: 1. ihven äänimuutos ahvenesta.
101: 1. tuimen s. k. taimen äänivaihdoksella.

Vetäkämme vettä vielä
Toki toinenkin apajas.»
Verkot vietihin syville,
Ennätettihin etemmä,
Ve'ettihin vettä vielä
120. Toki toinenkin apajas.
Siinä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Wellamo ve'en emäntä,
Ve'en eukko ruoko-rinta!
Tules paian muuttelohon,
Vaattehen vajehtelohon!
Sinull' on rytihen paita,
Meren vaahti vaippa päällä,
Tuulen tyttären tekemä,
130. Aallottaren antelema,
Minä annan liina-paian,
Panen aivan aivinaisen,
Se on Kuuttaren kutoma,
Päivättären kehreämä.»
»Ahto aaltojen isäntä,
Sata-lauan hallitsia!
Ota virpi viittä syltä,
Salko seitsentä tapoa,
Jolla selät seuruelet,
140. Meren pohjat meuruelet,
Nostat ruotaisen romuen,
Kaiotat kalaisen karjan
Tämän nuotan nostimille,
Sata-lauan laskimille
Kalaisista kaartehista,
Lohisista loukeroista,
Suurilta selän navoilta,
Synkiltä syväntehiltä,
Päivän paistamattomilta,
150. Hiekan hieromattomilta.»
Pikku mies merestä nousi,
Uros aalloista yleni,

127: 3. kaihilainen; kaislainen.
137: 2. pitkä vesa, vitsa.

Seisovi meren selällä,
Siitä tuon sanoiksi virkki
»Onko tarve tarpojata,
Puun pitkän piteliätä?»
Vaka vanha Wäinämöi
Itse tuon sanoiksi virkki
»Onpa tarve tarpojata,
160. Puun pitkän piteliätä.»
Mies pieni, uros vähäi
Hongan rannalta hotasi,
Puun pitkän petäjiköstä,
Paaen painoi tarpoimeks
Kyselevi, lauselevi:
»Tarvonko väen mukaha
Oikein olan takoa,
Vai tarvon asun mukaha
Vanha viisas Wäinämö
170. Sanan virkkoi, noin nim
»Jos tarvot asun mukaha
Äiä on siinä tarpomista.
Mies pieni, uros vähäi
Jo nyt tuossa tarpaisevi,
Tarpovi asun mukahan,
Kaiotti kaloja paljon
Tuon on nuotan nostimi
Sata-lauan laskimille.
Seppo airoilla asuvi,
180. Vaka vanha Wäinämöin
Itse on nuotan nostajan
Lanka-paulan lappajana,
Sanoi vanha Wäinämöin
»Jo nyt on kalainen kar
Tämän nuotan nostimill
Sata-lauan laskimilla.»
Siitä nuotta nostetaha
Puretahan, puistetahan
Venehesen Wäinämöiser
190. Saatahan kalainen karhi
Kut' oli vasten nuotta t
Lanka-paula laaittuna.

vanha Wäinämöinen
venehen maalle,
n sinisen sillan,
portahan punaisen;
kalaisen karhin,
ruotaisen romuen,
ltä halean hauin,
i viikon pyyettynä.
n vanha Wäinämöinen
ossa arvelevi:
nko käsin ruveta
rauta-rukkaisitta,
ä kintahitta,
tta vanttuhitta?»
ä kuuli Päivän poika,
virkkoi, noin nimesi:
hauin halkoaisin,
n käsiksi käyä,
isi isoni puukko,
valta-vanhempani.»
veitsi taivosesta,
pilvistä putosi,
lta, terä hopea,
yölle Päivän poian.
pätevä Päivän poika
veitsen käsin tavoitti,
auin halkaisevi,
vän levittelevi;
sa halean hauin
än kulea kuuja,
la kulean kuujan
li sileä siika,
isi sileän siian,
ltä sini-keräsen
uolen sbukerosta,
nesta koukerosta.
ti sini-keräsen,

ion; ko'on.
ko; rohkenenko.

230. Sisältä sini-keräsen
Putosi puna-keränen,
Purki tuon puna-keräsen,
Keskeltä puna-keräsen,
Tapasi tuli-sorosen,
Jok' oli tullut taivosesta,
Puhki pilvien puonnut,
Päältä taivosen kahdksan,
Ilmalta yheksänneltä
Wäinämöisen arvellessa,
240. Millä tuota vietänehe
Tupihin tulettomihin,
Pimeihin pirttilöihin,
Jopa tuikahti tulonen,
Pääsi käestä Päivän poian,
Poltti parran Wäinämöisen,
Sepoltta sitäi paremmin
Tuli poltti poskipäitä,
Käsiänsä kärventeli.
Meni siitä menessänsä
250. Aalloitse Aluen järven,
Karkasi katajikolle,
Niin paloi katäja-kangas,
Kohautti kuusikkohon,
Poltti kuusikon komean,
Vieni vidläkin etemmä,
Poltti puolen Pohjan maata,
Sahiran Savon rajoa,
Kahen puolen Karjalata.
Vaka vanha Wäinämöinen
260. Itse läksi astumahan
Yksi korpeben kohosi,
Tuon tuiman tulen jälille,
Tapasi tulosen tuolta
Kahen kannon juuren alta,
Leppä-pökkelön sisästä,
Laho-kannon kainalosta.
Siinä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tulonen Jumalan luoma,

270. Luoma luojan valkealnen!
Syyttäpä menit syville,
Asiatta aivan kauas,
Teet paremmin, kun paloat
Kivisehen kiukahasen,
Kytkeihet kypenihisi,
Himmennäihet hiilihisi,
Päivällä pieltäväksi
Kotapuissa koivuisissa,
Yöllä piileteltäväksi
280. Kehän kultaisen kuvussa.»
Tempasi tuli-kipunan
Palavoihin pakkuloihin,
Koivun kääpihin kovihin,
Vaskisehen kattilahan;
Kantoi tulta kattilassa,
Koivun kuorella kuletti
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen;
Sai tuvat tulelliseksi,
290. Pirtit valkealliseksi.
Itse seppo Ilmarinen
Syrjin syöstihe merehen,
Veäikse vesikivelle,
Ranta-paaelle paneikse,
Tuskissa tulen palavan
Vaikeissa valkeaisen.
Siinä tulta tummenteli,
Valkeaista varventeli,
Sanovi sanalla tuolla,
300. Lausui tuolla lausehella:
»Tulonen Jumalan luoma,
Panu poika aurinkoisen!
Mikä sun pani pahaksi,
Jotta poltit poskiani,
Kuumotit kupehiani,
Ääriäni ärjöttelit?»
»Millä nyt tulta tummentelen,
Valkeaista varventelen,
Teen tulen tehottomaksi,
310. Valkean varattomaksi,
Ettei viikkoa vihoisi,
Kovin kauan karvastaisi!
»Tule tytti Turjan maal
Neiti laskeite Lapista,
Hyyssä sukka, jäässä ke
Hallassa hamehen helmat
Hyinen kattila käessä,
Jäinen kauha kattilassa;
Viskoa vilua vettä,
320. Riittehistä ripsuttele
Paikoille palanehille,
Tulen tuhmille vihoille!»
»Kun ei tuosta kyllin li
Tule poika Pohjolasta,
Lapsi täyestä Lapista,
Mies pitkä Pimentolasta,
Korpikuusien kokoinen,
Suopetäjän suuruhinen,
Hyiset kintahat käessä,
330. Hyiset saappahat jalassa,
Hyinen lakki päälaella,
Hyinen vyöhyt vyölle vy
»Tuo'os hyytä Pohjolast
Jäätä kylmästä kylästä!
Paljo on hyytä Pohjolass
Jäätä kylmässä kylässä,
Hyyss' on virrat, jäässä j
Ilmat kaikki iljenessä,
Hyiset hyppivät jänikset,
340. Jäiset karhut karkelevat
Keskellä lumi-mäkeä,
Lumi-vaaran liepehellä,
Hyiset joutsenet joluvat,
Jäiset sorsat soutelevat
Keskellä lumi-jokea,
Jäisen kosken korvaksell

320: 1. jääsekaista.
343: 3. uiskentelevat; liikkuvat, l
keveästi.

yytä kelkalla vetäös,
ı reellä reutoellos
ıan tunturin laelta,
an vankan liepeheltä!
hyyllä hyy'yttele,
vilulla jäähyttele
n viemiä vikoja,
ın tuiki paahtamia!»
ın ei tuosta kyllin liene,
kko ylijumala,
ı pilvien pitäjä,
ırojen hallitsia!

stamia.

Iätä iästä pilvi,
360. Jänkä lännestä lähetä,
Syrjin yhtehen syseä,
Lomatusten loukahuta!
Sa'a hyytä, sa'a jäätä,
Sa'a voietta hyveä
Paikoille palanehille,
Vian tuiki tullehille!»
Sillä seppo Ilmarinen
Tuota tulta tummenteli,
Valkeata vaimenteli,
370. Sai seppo paranneheksi,
Entisellehen ehoksi
Tuimista tulen vioista.

Yhdeksäsvitettä Runo.

Ilmarinen takoo uuden kuun ja auringon, mutta ei saa ni laisemaan 1—74. Wäinämöinen tiedustelee arvalta, kuun ja gon Pohjolassa vuoren sisässä olevan, lähtee Pohjolaan, tappele jolan väen kanssa ja saapi voiton 75—230. Käypi kuuta ja koa vuoresta katsomaan, mutta ei pääse sisälle 231—278. kotia aseita taottamaan, joilla kiskoisi vuoren auki. Ilmaris takoessa pelkäätä Pohjolan emäntä itsellensäki pahoin käyvän, ja kuun ja auringon vuoresta 279—362. Wäinämöinen nähtyäns ja auringon taivaalla, tervehtää niitä ja toivottaa, että aina k kauniisti ja saattaisivat onnea maille 363—422.

Ain' on päivä paistamatta,
Kuu kulta kumottamatta
Noilla Wäinölän tuvilla,
Kalevalan kankahilla;
Vilu viljalle tulevi,
Karjoille olo kamala,
Outo ilman lintusille,
Ikävä imehnosille,
Kun ei konsa päivyt paista,
10. Eikä kuuhuet kumota.
Hauki tiesi hauan pohjat,
Kokko lintujen kulennan,
Tuuli haahen päiväyksen;
Ei tieä imehnon lapset,
Milloin aamu alkanevi,
Milloin yö yrittänevi
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen.
Nuoret neuvoa pitävä
20. Ikäpuolet arvelevat,
Kuinka kuutta lietänehe
Päivättä elettänehe
Noilla raukoilla rajoilla,
Poloisilla Pohjan mailla.
Neiet neuvoa pitävät,
Orpanat osaelevat,
Päätyvät sepon pajahar
Sanovat sanalla tuolla:
»Nouse seppo seinän a
30. Takoja kiven takoa
Takomahan uutta kuut
Uutta auringon keheä!
Pah' on kuun kumottar
Outo päivän paistamat
Nousi seppo seinän
Takoja kiven takoa

ıahan uutta kuuta,
.auringon kehäistä;
on kullasta kuvasi,
sta päivän laati!
.vanha Wäinämöinen,
asetteleikse,
virkkoi, noin nimesi:
h seppo veikkoseni!
ıaukutat pajassa,
kaiken kalkuttelet?»
ɔn seppo Ilmarinen
virkkoi, noin nimesi:
a kullaista kuvoan,
sta aurinkoa
ıe taivahan laelle,
kuuen kirjokannen.»
in vanha Wäinämöinen
ıon sanoiksi virkki:
seppo Ilmarinen,
t laait joutavia!
mota kulta kuuna,
päivänä hopea.»
ɔo kuuhuen kuvasi,
päivän valmihiksi,
nosteli halulla,
histi kannatteli,
on kuusen latvasehen,
ı pitkän männyn päähän;
ieri viejän päästä,
kantajan otsasta
ä tuiki työlähässä,
ınassa vaikeassa.
ıa kuun kohotetuksi,
gon asetetuksi,
on kuusen kukkuralle,
en petäjän päähän;
kuu kumotakana,
päivyt paistakana.
ɔin vanha Wäinämöinen
uon sanoiksi virkki:

»Nyt on aika arvan käyä,
Miehen merkkiä kysyä,
Minne meiltä päivä päätyi,
80. Kunne meiltä kuu katosi.»
ultse vanha Wäinämöinen,
Tietäjä lan-ikuinen
Leikkasi lepästä lastut,
Laittoi lastut laaullensa,
Kävi arvat kääntämähän,
Sormin arvat suortamahan,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Kysyn luojalta lupoa,
90. Vaain varsin vastinetta:
Sano totta luojan merkki,
Juttele Jumalan arpa,
Minne meiltä päivä päätyi,
Kunne meiltä kuu katosi,
Kun ei ilmoisna ikänä
Nähä noita taivahalla?»
»Sano arpa syytä myöten,
Elä miehen mieltä myöten,
Tuo tänne toet sanomat,
100. Varmat liitot liikahuta!
Jos arpa valehteleisi,
Niin arvo alennetahan,
Arpa luoahan tulehen,
Merkki miesten poltetahan.»
Toi arpa toet sanomat,
Merkki miesten vastoavi,
Sanoi päivän saaneheksi,
Kuun tuonne kaonneheksi
Pohjolan kivimäkehen,
110. Vaaran vaskisen sisähän.
Vaka vanha Wäinämöinen
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Jos ma nyt lähen Pohjolahan,
Pohjan poikien poluille,

83: 3. jotka arpaseulalle pantiin.
81—104. Arvan sanat.

Saan ma kuun kumottamahan,
Päivä-kullan paistamahan.»
Jopa läksi, jotta joutui
Pimeähän Pohjolahan,
Astui päivän, astui toisen,
120. Päivänäpä kolmantena
Jo näkyvi Pohjan portti,
Kivi-kummut kuumottavi.
Ensin huuti huikahutti
Tuolla Pohjolan joella:
»Tuokatte venettä tänne
Joen poikki päästäkseni!»
Kun ei huuto kuulununna,
Eikä tuotuna venettä,
Keräsi kekosen puita,
130. Kuivan kuusen lehväsiä,
Teki tulen rantaselle,
Saavutti savun sakean;
Tuli nousi taivahalle,
Savu ilmahan sakeni.
Louhi Pohjolan emäntä
Itse päätyi ikkunahan,
Katsoi tuonne salmen suuhun,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mi tuolla tuli palavi,
140. Tuolla saaren salmen suulla?
Pieni on sota-tuliksi,
Suuri nuotta-valkeiksi.»
Itse poika Pohjolaisen
Pian pistihe pihalle
Katsomahan, kuulemahan,
Tarkasti tähyämähän:
»On tuolla joen takana
Mies kempi kävelemässä.»
Siinä vanha Wäinämöinen
150. Jo huhusi toisen kerran:
»Tuo venettä Pohjan poika,
Wäinämöiselle venettä!»
Niin sanovi Pohjan poika,
Itse lausui, vastaeli:
»Ei täältä venehet jou
Tule sormin soutimina
Kämmenin käsi-meloin
Poikki Pohjolan joesta
Siinä vanha Wäinäm
160. Arvelee, ajattelevi:
»Sep' ei miesi lienekän
Ku on tieltä myösteleik
Meni haukina merehen,
Siikana sila-joelle,
Pian uipi salmen poikk
Välehen välin samosi,
Astui jalan, astui toise
Pohjan rannalle rapasi.
Niin sanovi Pohjan p
170. Paha parvi pauhoavi:
»Käypä Pohjolan pihalle
Meni Pohjolan pihalle.
Pohjan poikaset sano
Paha parvi pauhoavi:
»Tules Pohjolan tupaha
Meni Pohjolan tupahan;
Jalan polki porstuahan,
Laski kääkähän kätens
Siitä tunkihe tupahan,
180. Ajoihe katoksen alle.
Siellä miehet mettä j
Simoa sirettelevät,
Miehet kaikki miekka v
Urohot sota-aseissa
Pään varalle Wäinämöi
Surmaksi Suvantolaisen
Nuo kysyivät tullehel
Sanoivat sanalla tuolla:
»Ku sanoma kurjan mi
190. Tuuma uinehen urohon
Vaka vanha Wäinämö
Sanan virkkoi, noin ni
»Kuusta on sanomat ku
Päivästä iki-imehet;

Minnes meiltä päivä päätyi,
Kunnes meiltä kuu katosi?»
Pohjan poikaset sanovi,
Paha parvi lausueli:
»Tuonne teiltä päivä päätyi,
Päivä päätyi, kuu katosi
Kirja-rintahan kivehen,
Rautaisehen kalliohon;
Sielt' ei pääse päästämättä,
Selviä selittämättä.»
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kun ei kuu kivestä pääsne,
Pääsne päivä kalliosta,
Käykämme käsi-rysyhyn,
Ruvetkamme miekkasille!»
Veti miekan, riisti rauan,
Tempasi tupesta tuiman,
Jonka kuu kärestä paistoi,
Päivä västistä välähyi,
Hepo seisovi selällä,
Kasi naukui naulan tiessä.
Mittelivät miekkojansa,
Koittelivat korttiansa;
Olipa pikkuista pitempi
Miekka vanhan Wäinämöisen,
Yhtä ohrasen jyveä,
Olen kortta korkeampi.
Mentihin ulos pihalle,
Tasarinnan tanterelle;
Siitä vanha Wäinämöinen
Löip' on kerran leimahutti,
Löipä kerran, löipä toisen,
Listi kun nauribin napoja,
Lippasi kun liinan päitä
Päitä Pohjan poikasien.
Siitä vanha Wäinämöinen
Kävi kuuta katsomahan,
Päiveä kerittämähän
Kirja-rinnasta kivestä,
Vuoresta teräksisestä,
Rautaisesta kalliosta.
Astui tietä pikkuruisen,
Kulki matkoa vähäisen,
Niin näki vihannan saaren,
Saarell' on komea koivu,
Koivun alla paasi paksu,
Alla paaen kallioinen,
Yheksin ovia eessä,
Saoin salpoja ovilla.
Keksi piirtämän kivessä,
Valeviivan kalliossa;
Veti miekkansa tupesta,
Kirjoitti kivehen kirjan
Miekalla tuli terällä,
Säilällä säkenevällä,
Katkesi kivi kaheksi,
Paasi kolmeksi pakahtui.
Vaka vanha Wäinämöinen
Katsovi kiven rakohon,
Siellä kyyt olutta juovat,
Maot vierrettä vetävät
Kirjavan kiven sisässä,
Maksan-karvaisen malossa.
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse lausui noin nimesi:
»Sentähen emäntä-raukat
Vähemmin olutta saavat,
Kunp' on kyyt oluen juovat,
Maot viertehen vetävät.»
Leikkasip' on pään maolta,
Katkoi kaulan käärmeheltä,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Elköhön sinä ikänä,
Tämän päivyen perästä
Kyyt juoko olosiamme,
Maot mallas-juomiamme!»
Siitä vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen

Kourin koitteli ovia,
Salpoja sanan väellä;
Ei ovet käsin avau,
Salvat ei sanoista huoli.
Silloin vanha Wäinämöinen
280. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Akka mies asehitoinna,
Konna kirves-kuokatoinna.»
Kohta lähtevi kotia
Alla päin, pahoilla mielin,
Kun ei vielä kuuta saanut,
Eikä päiveä tavannut.
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Ohoh vanha Wäinämöinen!
Miks' et ottanut minua
290. Kanssasi karehtiaksi,
Oisi lukot luikahtanna,
Takasalvat taittununna,
Pääsnyt kuu kumottamahan,
Nousnut päivä paistamahan.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei salvat sanoilla taitu,
Lukot loihulla murene,
Eikä kourin koskemalla,
300. Käsivarsin vääntämällä.»
Meni sepponsa pajahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ohoh seppo Ilmarinen!
Taos kuokka kolmihaara,
Tao tuuria tusina,
Avaimia aika kimppu,
Jolla kuun kivestä päästän,
Päivän päästän kalliosta.»
Se on seppo Ilmarinen,
310. Takoja iän-ikuinen
Takoi miehen tarpehia,
Takoi tuuria tusinan,
Avaimia aika kimpun,
Kelpo kimpun keihäitä,
Eikä suurta, eikä pientä,
Takoi kerran keskoisia.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahamma
Siitti siivet sulkinensa,
320. Levahutti lentämähän;
Lenteli liki kotia,
Tuosta loihe loitommaksi,
Poikki Pohjolan merestä
Sepon Ilmarin pajalle.
Aukoi seppo ikkunansa,
Katsoi kuin tulisi tuuli;
Ei ollut tulento tuulen,
Oli harmoa havukka.
Se on seppo Ilmarinen
330. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mit' olet otus hakeva,
Istut alla ikkunani?»
Lintu kielelle paneikse,
Havukkainen haastelevi:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja alin-omainen,
Kun olet kovin osaava,
Varsin taitava takoja!»
Sanoi seppo Ilmarinen,
340. Itse lausui, noin nimesi:
»Ei tuo kumma ollekana,
Jos olen takoja tarkka,
Kun olen taivoa takonut,
Ilman kantta kalkutellut.»
Lintu kielelle paneikse,
Havukkainen haastelevi:
»Mitä seppo siitä laait,
Kuta rautio rakennat?»
Se on seppo Ilmarinen
350. Sanan vastaten sanovi:
»Taon kaula-renkahaista
Tuolle Pohjolan akalle,

98: 2. tietolu'ulla.

kiinni kytketähän
ın vankan liepehesen.»
ıhi Pohjolan emäntä,
ın akka harvahammas
ınsi tuhon tulevan,
ɔäivän päälle saavan,
loihe lentämähän,
poies Pohjolahan.
ıki kuun kivestä irti,
ı päivän kalliosta,
muuksi muutaltihe,
ısihe kyyhkyiseksi;
eä lekuttelevi
ın Ilmarin pajahan,
i lintuna ovelle,
ıkyisenä kynnykselle.
on seppo Ilmarinen
n virkkoi, noin nimesi:
i lintu tänne lennit,
kyyhky kynnykselle?»
stasi otus ovelta,
koi kyyhky kynnykseltä:
ta lienen kynnyksellä
mata saattamassa,
kuu kivestä nousi,
ä pääsi kalliosta.»
on seppo Ilmarinen
itse katsomahan,
vi pajan ovelle,
oi tarkan taivahalle,
oi kuun kumottavaksi,
päivän paistavaksi.
ni luoksi Wäinämöisen,
ın virkkoi, noin nimesi:
ɔh vanha Wäinämöinen,
Laulaja iän-ikuinen!
Käypä kuuta katsomahan,
390. Päiveä tähyämähän,
Jo ovat tarkoin taivahalla,
Sioillansa muinaisilla.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse pistihe pihalle,
Varsin päätänsä kohotti,
Katsahtavi taivahalle:
Kuu oli nousnut, päivä pääsnyt,
Taivon aurinko tavannut.
Silloin vanha Wäinämöinen
400. Sai itse sanelemahan,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Terve kuu kumottamasta,
Kaunis kasvot näyttämästä,
Päivä-kulta koittamasta,
Aurinko ylenemästä!»
»Kuu-kulta kivestä pääsit,
Päivä kaunis kalliosta,
Nousit kullaisna käkenä,
410. Hopeisna kyyhkyläisnä
Elollesi entiselle,
Matkoillesi muinaisille.»
»Nouse aina aamusilla
Tämän päivänki perästä;
Teepä meille terveyttä,
Siirrä saama saatavihin,
Pyytö päähän peukalomme,
Onni onkemme nenähän!»
»Käy nyt tiesi tervehenä,
420. Matkasi imantehena,
Päätä kaari kaunihisti,
Pääse illalla ilohon!»

50

Viisikymmenes Runo.

Neiti Marjatalle syntyy poika puolukasta 1—350. Poik toaa pienenä ja löydetään viimein suosta 351—424. Tuodaan ukko ristimään, mutta ukko ei risti (isättöintä) poikaa, ennenk kittaisi ja päätettäisi (jos olisi henkiin jätettävä) 425—440. nämöinen tulee asiata tutkimaan ja päättää kummanlaisen poja letettavaksi, mutta puolikuinen poika nuhtelee häntä väärin tu masta 441—474. Ukko ristii pojan Karjalan kuninkaaksi, josta nämöinen suuttuu ja lähtee myötyriksi pois, ennustamalla, että vielä kerran kaivataan uutta sampoa, kanteletta ja valoa kansal tamaan; hän laski vaskisella veneellä maan ja taivaan välin vieläki lienee, mutta kanteleen ja suuret laulunsa jätti kansalle nöksi 475—512. Loppuruno 513—620.

Marjatta korea kuopus
Se kauan kotona kasvoi,
Korkean ison kotona,
Emon tuttavan tuvilla;
Piti viiet vitjat poikki,
Kuuet renkahat kulutti
Isonsa avaimilla,
Helmassa helottavilla.
Puolen kynnystä kulutti
10. Helevillä helmoillansa,
Puolen hirttä päänsä päältä
Sileillä silkillänsä,
Puolet pihtipuolisia
Hienoilla hiansa suilla,
Siltalaahkon lattiata

15: 1. siltalaudan; palkin.

Kautokengän kannoillan
Marjatta korea kuopus
Tuo on piika pikkarain
Piti viikoista pyhyyttä,
20. Ajan kaiken kainoutta;
Syöpi kaunista kaloa,
Petäjätä pehmeätä,
Ei syönyt kanan munia,
Kukerikun riehkatuita,
Eikä lampahan lihoa,
Ku oli ollut oinahilla.
Emo käski lypsämähär
Eipä mennyt lypsämähä
Itse tuon sanoiksi virkki
30. »Ei neiti minun näköinen
Koske sen lehmän nisäh
Jok' on häilynyt härillä,

ei hiehoista herune,
kkaisista valune.»
› käski orin rekehen,
ıstu orin rekehen,
ko vei emä-hevoisen,
. tuon sanoiksi virkki:
istu hevon rekehen,
. lie orilla ollut,
ei varsaset vetäne,
telle kuutiaiset.»
rjatta korea kuopus,
piikoina elävä,
ɔsena niekottava,
apäänä kainustava,
yi karjan paimeneksi,
ıi lammasten keralle.
mpahat meni mäkeä,
ıat vuoren kukkulata,
i asteli ahoa,
kköä leyhytteli
ı kullan kukkuessa,
eisen hoilatessa.
rjatta korea kuopus
elevi, kuuntelevi,
marja-mättähälle,
ui vaaran rintehelle,
ısa tuon sanoiksi virkki,
lausui, noin nimesi:
:u kultainen käkönen,
einen hoilattele,
rinta riukuttele,
an mansikka sanele,
ıkö viikon villapäänä,
ın karjan paimenena
ä aavoilla ahoilla,
illä lehtomailla:
senko, kaksosenko,
senko, kuutosenko,
ko kymmenen keseä,
ei täytehen tätänä?»

Marjatta korea kuopus
Viikon viipyi paimenessa;
Paha on olla paimenessa,
Tyttö-lapsen liiatenki:
Mato heinässä matavi,
Sisiliskot siuottavi.
Ei mato maellutkana,
80. Sisilisko siuotellut,
Kirkui marjanen mäeltä,
Puolukkainen kankahalta:
»Tule neiti noppimahan,
Punaposki poimimahan,
Tinarinta riipimähän,
Vyö-vaski valitsemahan,
Ennen kun etana syöpi,
Mato musta muikkoavi!
Sata on saanut katsomahan,
90. Tuhat ilman istumahan,
Sata neittä, tuhat naista,
Lapsia epälukuisin,
Ei ken koskisi minuhun,
Poimisi minun poloisen.»
Marjatta korea kuopus
Meni matkoa vähäisen,
Meni marjan katsantahan,
Puna-puolan poimintahan
Hyppysillähän hyvillä,
100. Kätösillä kaunihilla.
Keksi marjasen mäeltä,
Puna-puolan kankahalta;
On marja näkemiänsä,
Puola ilmoin luomiansa,
Ylähähkö maasta syöä,
Alahahko puuhun nousta.
Tempoi kartun kankahalta,
Jolla marjan maahan sorti;
Niinpä marja maasta nousi
110. Kaunoisille kautoloille,
Kaunoisilta kautoloilta
Puhtahille polviloille,

Puhtahilta polviloilta
Heleville helmasille.
Nousi siitä vyö-rivoille,
Vyö-rivoilta rinnoillensa,
Rinnoiltansa leuoillensa,
Leuoiltansa huulillensa,
Siitä suuhun suikahutti,
120. Keikahutti kielellensä,
Kieleltä keruksisihin,
Siitä vatsahan valahti.
Marjatta korea kuopus
Tuosta tyytyi, tuosta täytyi,
Tuosta paksuksi panihe,
Lihavaksi liittelihe.
Alkoi pauloitta asua,
Ilman vyöttä völlehtiä,
Käyä saunassa saloa,
130. Pimeissä pistelläitä.
Emo aina arvelevi,
Äitinsä ajattelevi:
»Mi on meiän Marjatalla,
Ku meiän koti-kanalla,
Kun se pauloitta asuvi,
Aina vyöttä völlehtivi,
Käypi saunassa saloa,
Pimeissä pisteleikse?»
Lapsi saattavi sanoa,
140. Lapsi pieni lausuella:
»Se on meiän Marjatalla,
Sepä Kurjetta rukalla,
Kun oli paljon paimenessa,
Kauan karjassa käveli.»
Kantoi kohtua kovoa,
Vatsan täyttä vaikeata
Kuuta seitsemän, kaheksan,
Ynnähän yheksän kuuta,
Vaimon vanha'an lukuhun
150. Kuuta puolen kymmenettä.

121: 2. kulkkuhun; kitahan.

Niin kuulla kymmen
Impi tuskalle tulevi,
Kohtu kääntyvi kovak
Painuvi pakolliseksi.
Kysyi kylpyä emolta
»Oi emoni armahani!
Laita suojoa sioa,
Lämpymyttä huonehut
Piian pieniksi pyhiksi,
160. Vaimon vaiva-huonehe
Emo saattavi sanoa,
Oma vanhin vastaella:
»Voi sinua Hiien huor
Kenen oot makaelema
Ootko miehen naimatt
Eli nainehen urohon?»
Marjatta korea kuop
Tuop' on tuohon vast
»En ole miehen naima
170. Enkä nainehen urohon
Menin marjahan mäell
Puna-puolan poimenta
Otin marjan mielelläni
Toisen kerran kielellä
Se kävi kerustimille,
Siitä vatsahan valahti;
Tuosta tyy'yin, tuosta
Tuosta sain kohullisek
Kysyi kylpyä isolta:
180. »Oi isoni armahani!
Anna suojoa sioa,
Lämpymyttä huonehutt
Jossa huono hoivan sa
Piika piinansa pitäisi.»
Iso saattavi sanoa,
Taatto taisi vastaella:
»Mene portto poikemm
Tulen lautta tuonnemm
Kontion kivikotoihin,
190. Karhun louhi-kammioihi

portto poikimahan,
lautta lapsimahan!»
atta korea kuopus,
on taiten vastaeli:
ıä portto ollekana,
lautta lienekänä,
miehen suuren saava,
synnyn synnyttävä,
n valta vallallenki,
Wäinämöisellenki.»
n piika pintehissä,
mennä, kunne käyä,
kylpyä kysellä;
virkkoi, noin nimesi:
pienin piikojani,
palkkalaisiani!
kylpyä kylästä,
a Sara-ojalta,
huono hoivan saisi,
piinansa pitäisi;
ian, välehen jou'u,
mmin tarvitahan!»
piika pikkarainen
n virkkoi, noin nimesi:
mä kysyn kylyä,
aihelen apua?»
i meiän Marjattainen,
rkki, noin nimesi:
Ruotuksen kylyä,
ı sarajan-suista!»
piika pikkarainen,
i nöyrä neuvottava,
ilman käskemättä,
attaki kepeä,
ulos menevi,
a pihalle saapi;
helmansa kokosi,
kääri vaattehensa,
uoksi, jotta joutui
Ruotuksen kotia;
Mäet mätkyi mennessänsä,
Vaarat notkui noustessansa,
Kävyt hyppi kankahalla,
Someret hajosi suolla;
Tuli Ruotuksen tupahan,
Sai sisälle salvoksehen.
Ruma Ruotus paitulainen
Syöpi, juopi suurten lailla
Päässä pöyän paioillansa,
240. Aivan aivinaisillansa.
Lausui Ruotus ruoaltansa,
Tiuskui tiskinsä nojalta:
»Mitä sie sanot katala,
Kuta kurja juoksentelet?»
Piltti piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Läksin kylpyä kylästä,
Saunoa Sara-ojalta,
Jossa huono hoivan saisi,
250. Avun ange tarvitseisi.»
Ruma Ruotuksen emäntä
Käet puuskassa käveli,
Liehoi sillan liitoksella,
Laahoi keski-lattialla,
Itse ennätti kysyä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kellen kylpyä kyselet,
Kellen aihelet apua?»
Sanoi Piltti pieni piika:
260. »Kysyn meiän Marjatalle.»
Ruma Ruotuksen emäntä
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei kylyt kylähän joua,
Ei saunat sarajan suulta;
On kyly kytömäellä,
Hepohuone hongikossa
Tuliporton poiat saa'a,
Lautan lapsensa latoa;

242: 2. pöytänsä.

Kun hevoinen hengännevi,
270. Niinp' on siinä kylpeöttel»
Piltti piika pikkarainen
Pian pistihe takaisin,
Sekä juoksi, jotta joutui,
Sanoi tultua ta'atse:
»Ei ole kylpyä kylässä,
Saunoa Sara-ojalla;
Ruma Ruotuksen emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»»Ei kylyt kylähän joua,
280. Ei saunat sarajan suulta;
On kyly kytömäellä,
Hepohuone hongikossa
Tuliporton poiat saa'a,
Lautan lapsensa latoa;
Kun hevoinen hengännevi,
Niin on siinä kylpeköhön!»»
Niinp' on niin sanoi mokomin,
Niinpä vainen vastaeli.»
Marjatta matala neiti
290. Tuosta täytyi itkemähän,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Lähteä minun tulevi,
Niinkun muinenki kasakan,
Eli orjan palkollisen,
Lähteä kytömäelle,
Käyä hongikko-keolle.»
Käsin kääri vaattehensa,
Kourin helmansa kokosi;
Otti vastan varjoksensa,
300. Lehen lempi suojaksensa,
Astua taputtelevi
Vatsan vaivoissa kovissa
Huonehesen hongikkohon,
Tallihin Tapiomäelle.
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Tule luoja turvakseni,
Avukseni armollinen
Näissä töissä työlähis
310. Ajoissa ani kovissa!
Päästä piika pintehest
Vaimo vatsan vääntel
Ettei vaivoihin vajoisi
Tuskihinsa tummeneis
Niin perille päästyä
Itse tuon sanoiksi vir
»Henkeäs hyvä hevoin
Huokoas vetäjä varsa,
Kyly-löyly löyhäytä,
320. Sauna lämpöinen lähe
Jotta huono hoivan sa
Avun ange tarvitseisin
Henkäsi hyvä hevoi
Huokasi vetäjä varsa
Vatsan kautta vaivaloi
Min hevoinen hengäht
On kun löyly lyötäess
Viskattaessa vetonen.
Marjatta matala neiti
330. Pyhä piika pikkaraine
Kylpi kylyn kyllältäns
Vatsan löylyn vallaltar
Teki tuonne pienen p
Latoi lapsensa vakaise
Heinille hevoisen luok
Sorajouhen soimen pä
Pesi pienen poikuen
Kääri kääreliinahansa;
Otti pojan polvillensa,
340. Laittoi lapsen helmaha
Piiletteli poiuttansa,
Kasvatteli kaunoistansa,
Kullaista omenuttansa,
Hopeista sauvoansa,
Sylissänsä syöttelevi,
Käsissänsä kääntelevi.
Laski pojan polvillens
Lapsen lantehuisillensa,

päätänsä sukia,
ınsa harjaella;
poika polviltansa,
lanne-puoliltansa.
atta matala neiti
ı tuskille tulevi;
ihe etsimähän,
ientä poiuttansa,
ıta omenuttansa,
ıta sauvoansa
ıuhavan kivosen,
ıoksevan jalaksen,
eulan seulottavan,
orvon kannettavan,
puut, jaellen ruohot,
llen hienot heinät.
ın etsi poiuttansa,
ınsa, pienuttansa,
ıäiltä männiköiltä,
ilta kanervikoilta,
n joka kanervan,
'arvikon vatoen,
len kataja-juuret,
ıllen puien oksat.
a ajattelevi,
ääpäröittelevi;
vastahan tulevi,
ı kumarteleikse:
hti Jumalan luoma!
ieä poiuttani,
ın pieni poikueni,
ıen omenueni?»
. taisi vastaella:
sinkö, en sanoisi;
on minunki luonut
päiville pahoille
ä kimaltamahan,
ä pilkkimähän.»
ı ajattelevi,
ääpäröittelevi;

Kuuhut vastahan tulevi,
390. Niin Kuulle kumartele kse:
»Oi Kuuhut Jumalan luoma!
Etkö tieä poiuttani,
Miss' on pieni poikueni,
Kultainen omenueni?»
Kuuhut taisi vastaella:
»Tietäisinkö, en sanoisi,
Hänpä on minunki luonut
Näille päiville pahoille
Yksin öillä valvomahan,
400. Päivällä makoamahan.»
Astua ajattelevi,
Käyä kääpäröittelevi;
Päätyi Päivyt vastahans.,
Päivälle kumarteleikse:
»Oi Päivyt Jumalan luoma!
Etkö tieä poiuttani,
Miss' on pieni poikueni,
Kultainen omenueni?»
Päivyt taiten vastaeli:
410. »Kyllä tieän poikuesi;
Hänpä on minunki luonut
Näille päiville hyville
Kullassa kulisemahan,
Hopeassa helkkimähän.»
»Jopa tieän poikuesi,
Voi, poloinen, poiuttasi!
Tuoll' on pieni poikuesi,
Kultainen omenuesi,
Onp' on suossa suonivyöstä,
420. Kankahassa kainalosta.»
Marjatta matala neiti
Etsi suolta poikoansa;
Poika suolta löyettihin,
Tuolta tuotihin kotia.
Siitä meiän Marjatalle
Kasvoi poika kaunokainen;
Ei tietä nimeä tuolle,
Millä mainita nimellä,

Emo kutsui kukkaseksi,
430. Vieras vennon joutioksi.
Etsittihin ristiätä,
Katsottihin kastajata;
Tuli ukko ristimähän,
Virokannas kastamahan.
Ukko tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»En mä risti riivattua,
Katalata kastakana,
Kun ei ensin tutkittane,
440. Tutkittane, tuomittane.»
Kenpä tuohon tutkiaksi,
Tutkiaksi, tuomariksi?
Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen,
Sepä tuohon tutkiaksi,
Tutkiaksi, tuomariksi.
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuop' on tuossa tuomitsevi:
»Kun lie poika suolta saatu,
450. Maalta marjasta siennyt,
Poika maahan pantakohon,
Marjamättähän sivulle,
Tahi suolle vietäköhön,
Puulla päähän lyötäköhön!»
Puhui poika puolikuinen,
Kaksiviikkoinen kajahui:
»Ohoh sinua ukko utra,
Ukko utra, unteloinen,
Kun olet tuhmin tuominnunna,
460. Väärin laskenna lakia!
Eipä syistä suuremmista,
Töistä tuhmemmistakana
Itseäsi suolle viety,
Eikä puulla päähän lyöty,
Kun sa miesnä nuorempana
Lainasit emosi lapsen
Oman pääsi päästimeksi,
Itsesi lunastimeksi.»
»Ei sinua silloinkana,
470. Eip' on vielä suolle vi
Kun sa miesnä nuoren
Menettelit neiet nuoret
Alle aaltojen syvien,
Päälle mustien mutien.
Ukko risti ripsahutti,
Kasti lapsen kapsahutti
Karjalan kuninkahaksi,
Kaiken vallan vartiaksi
Siitä suuttui Wäinämö
480. Jopa suuttui ja häpesi,
Itse läksi astumahan
Rannalle merelliselle,
Tuossa loihe laulamaha
Lauloi kerran viimeiser
Lauloi vaskisen venehe
Kuparisen umpi-purren
Itse istuvi perähän,
Läksi selvälle selälle;
Virkki vielä mennessän
490. Lausui lähtiellessänsä:
»Annapas ajan kulua,
Päivän mennä, toisen t
Taas minua tarvitahan,
Katsotahan, kaivatahan
Uuen sammon saattajal
Uuen soiton suoriaksi,
Uuen kuun kulettajaksi
Uuen päivän päästäjäk
Kun ei kuuta, aurinko
500. Eikä ilmaista iloa.»
Siitä vanha Wäinämö
Laskea karehtelevi
Venehellä vaskisella,
Kuutilla kuparisella
Yläisihin maa-emihin,
Alaisihin taivosihin.
Sinne puuttui pursin
Venehinensä väsähtyi,

tantelon jälille,
ı Suomelle sorean,
lle ilon ikuisen,
ı suuret lapsillensa.
* * *
ni jo sulkea pitäisi,
kieleni sitoa,
virren laulannasta,
ı helajännästä;
nenki hengähtävi
n pitkän mentyänsä,
nenki raukeavi
einän lyötyänsä,
enki vierähtävi
polvet juostuansa,
enki tuikahtavi
ɔitkän palettuansa;
niks' ei runo väsyisi,
vienot vierähtäisi
pitkiltä iloilta,
ılaskun laulannoilta?
ı kuulin saneltavaksi,
tutkaeltavaksi:
koski vuolaskana
vettänsä loputen,
laulaja hyväinen
tyyni taitoansa;
on jäämähän parempi,
ɔn kesken katkemahan.»
luonen, lopettanenki,
nenki, heittänenki,
virteni kerälle,
rälle syylättelen,
ı aitan parven päähän,
n lukkojen sisälle,
ei pääse päivinänsä,
ı sinä ikänä
luien lonsumatta,
ɔjen leveämättä,
te.

Hammasten hajoamatta,
Kielen keikkelehtämättä.
Mitäs tuosta, jos ma laulan,
550. Jos ma paljoki pajahan,
Jos laulan jokaisen lakson,
Joka kuusikon kujerran?
Ei ole emo elossa,
Oma vanhin valvehella,
Eikä kulta kuulemassa,
Oma armas oppimassa;
On mua kuuset kuulemassa,
Hongan oksat oppimassa,
Koivun lehvät lempimässä,
560. Pihlajat pitelemässä.
Pienna jäin minä emosta,
Matalana maammostani,
Jäin kuin kiuruksi kivelle,
Rastahaksi rauniolle,
Kiuruna kivertämähän,
Rastahana raikkumahan,
Vaimon vierahan varahan,
Ehtohon emintimäisen;
Se mun karkoitti katalan,
570. Ajoi lapsen armottoman
Tuuli-puolelle tupoa,
Pohjais-puolelle kotia
Vieä tuulen turvatointa,
Ahavaisen armotointa.
Sainpa kiuru kiertämähän,
Lintu kurja kulkemahan,
Vieno maita vieremähän,
Vaivainen vaeltamahan,
Joka tuulen tuntemahan,
580. Ärjynnän älyämähän,
Vilussa värisemähän,
Pakkaisessa parkumahan.
Moni nyt minulle onpi,
Usea olettelevi
Virkkaja vihaisen äänen,
Äänen tuiman tuikuttaja;

Ken se kieltäni kirosi,
Kenpä ääntä ärjähteli,
Soimasi sorisevani,
590. Lausui liioin laulavani,
Pahasti pajattavani,
Väärin virttä vääntäväni.
Elkätte hyvät imeiset
Tuota ouoksi otelko,
Jos ma lapsi liioin lauloin,
Pieni pilpatin pahasti!
En ole opissa ollut,
Käynyt mailla mahtimiesten,
Saanut ulkoa sanoja,
600. Loitompata lausehia.
Muut kaikki oli opissa,
Mie en joutanut kotoa
Emon ainoan avusta,
Yksinäisen ympäriltä;
Piti oppia kotona,
Oman aitan orren alla,
Oman äitin värttinöillä,
Veikon veistos-lastusilla,
Senki piennä pikkaraisna,
610. Paita-ressuna pahaisna.
Vaan kuitenki, kaikitenki
Laun hiihin laulajoille,
Laun hiihin, latvan taitoin,
Oksat karsin, tien osoitin;
Siitäpä nyt tie menevi,
Ura uusi urkenevi
Laajemmille laulajoille,
Runsahammille runoille
Nuorisossa nousevassa,
620. Kansassa kasuavassa.

Loppu.

Liitoksia.

I.

Loihtulukujen luettelo.

A.

17: 257—308.
nat 49: 81—104.

E.

ien vikojen synty 17: 167—244.

H.

; 17: 495—504.

K.

ytäjän sanat 46: 47—144.
ynty 46: 355—458.
otiinsaanto-sanat 32: 273—314.
u 32: 37—542.
anat 17: 433—446.
t 45: 259—312.
moussanat 12: 373—378.
anat 40: 23—82.
at 17: 317—346.
pano-sanat 17: 309—396.
at 45: 211—228.
sanat 2: 296—330.
ito-sanat 17: 447—474.
a asetussanat 26: 633—670.
a poistantosanat 19: 78—90.
a synty 26: 695—758.

L.

Lapsensaajasen sanat 45: 117—146.
Liikutussanat 17: 475—484.
Loitsian kerskaussanat 12: 144—184.
Luovutussanat 17: 157—166.

M.

Maitosanat 32: 141—228.
Manaussanoja 17: 397—446.
Mehiläisen sanat 15: 393—534; 20: 345—380.
Metsämiehen lukuja 14: 23—264.

N.

Nostovian syntysanat 17: 185—238.

O.

Otson varoitussanat 32: 315—542.

P.

Pahojen asetussanat 17: 245—256.
Pahojen synty 45: 23—176.
Pakkasen luku 30: 143—316.
Panentataudin synty 17: 185—238.
Parantajan luku 45: 197—354.
Pelotussanat 17: 485—494.
Poikenluoman synty 17: 185—238.

R.

Raudan herjaussanat 9: 271—342.
Raudan synty 9: 29—258.

S.

Side-sanat 9: 539—546.
Sotian sanat 43: 191—206.
Soutusanat 42: 197—216.
Suonten sanat 15: 315—376.

T.

Tulen luku 48: 1—372.
Tulen synty 47: 67—364.
Turvasanat taudeissa 17: 179—184.
Turvaussanat 9: 507—516.

U.

Uhrisanat 14: 253—264.

V.

Varaussanat 12: 255—296; 30: 447-
43: 401—434.
Verensulkusanat 9: 343—416.
Vesikäärmeen synty 15: 591—602.
Vesille-lähtö-sanat 18: 29—40.
Voiteen luku 9: 419—500.

II.

Nimien luettelo.

A.

: 48: 130.

nminkäinen): 11: 1, 3, 10, 291, 313; 12: 7, 20, 25, 43, 66, 86, 118; 20: 395, 467, 80, 595, 600, 601, 613; 26: 1; 27: , 282, 305, 317, 339, 353, 397, 417; 28, 54, 57; 30: 1, 11, 47, 53, 114, 17, 172, 173; 39: 331, 335.

133, 163; 41: 133—142; 42: 207, 90, 531; 43: 276; 44: 14; 48: 135. 5: 19, 23, 29; 42: 488.

en: 43: 272.

12: 17—24.

459, 519, 537—542, 544, 549—564; 10, 21—38, 43—50, 55—62, 67—74, 16, 191—370; 5: 85—106, 109—133, 143.

vi: 47: 228, 251, 268, 288, 308; , 250.

18: 41—110, 117—132, 139—154, 174, 181—190, 201—214, 221—230, 266, 272, 287—304, 334, 339—378. katso **Wipunen.**

E.

: 32: 84, 98, 208.

H.

: 37; 8: 152, 162; 9: 386; 11: 283; 9, 373, 402; 13: 29, 30, 51, 52, 56, 107, 119, 121, 127, 151, 189, 218, 223, 231, 257, 266; 14: 5, 19, 21, 10, 242, 247, 267, 268, 276—278, 12, 322, 343, 344, 354, 366, 369, 370; 17: 117, 169, 207, 245, 277, 386, 390, 451, 462, 465, 467; 19: 27; 26: 721—726, 730, 752; 27: 263; 30: 281; 31: 274; 33: 125; 34: 40; 40: 240; 50: 163.

Hiitola: 14: 327.

Hongatar: 32: 85.

Horna: 3: 172, 174.

Hälläpyörä: 3: 179.

Häme: 3: 179; 20: 21.

I.

Iku-Turso: 42: 348, 411—414, 420, 425—428, 432, 435—446, 450, 455—460.

Ilma: 24: 524; 34: 12.

Ilmari, Ilmarinen: 1: 32; 7: 328; 9: 107—258, 306; 10: 47, 61—66, 75—80, 93, 101—112, 121—124, 132—138, 145—150, 171, 195—200, 205, 211—216, 231, 259, 269—416, 433—438, 463—472, 474, 479—482, 489—496, 498—499, 503—510; 15: 198, 205—210; 17: 29, 41—48, 609—614; 18: 215—220, 223, 231—240, 267—286, 305—338, 379—386, 391—404, 417—462, 624; 19: 1—14, 33—50, 53, 59—100, 111—118, 121, 129—150, 163—174, 185—202, 213—216, 218, 232, 297—304, 313—330, 337—344, 351; 21: 175—180; 22: 6; 24: 463—528; 25: 4, 27—36; 30: 312; 31: 361, 365—374; 33: 23, 295; 34: 6, 20—36; 37: 1—52, 57—70, 76—86, 91—104, 110—120, 125—138, 144—210, 217—220; 38: 1—16, 25—44, 65—76, 96, 111—124, 131, 137—142, 151—154, 163—166, 175—

182, 187—188, 201—203, 211—212, 225—230, 235—236, 249—272, 279—292, 296, 301—314, 316, 321—328: 39: 3, 7—22, 33—40, 65—72, 79—92, 115—126, 130, 142, 311—324, 380; 40: 95, 137—150, 215—220; 42: 2—10, 12, 107—116, 158—176, 219, 399—406, 503—520; 43: 78, 83, 187—206; 44: 15, 29—34; 46: 23, 33—40; 47: 112, 132, 150, 314; 48: 86, 179, 246, 291—372; 49: 35—40, 47—52, 55, 59—74, 303, 309—316, 324, 329—332, 335, 339—344, 349—354, 366, 369—372, 379—392.

Ilmarisen emäntä: 32: 13—548; 33: 47—58, 161—176, 185—190, 197—218, 223—228, 239—254, 263—276, 285—296.

Ilmatar: 1: 110—280, 344; 47: 141—146, 153—160, 171—214, 221—312.

Ilpotar: 27: 71—82, 123—128.

Imatra: 3: 182; 30: 210.

Inkeri: 11: 44, 55.

J.

Joukahainen: 1: 34; 3: 21—40, 51—84, 91—96, 109—114, 118, 121—134, 147—182, 189—210, 215—234, 255—262, 271—282, 301, 327, 331—352, 359—364, 373—380, 389—396, 405—414, 423—432, 441—466, 469, 477—524; 6: 23—86, 95—100, 105—114, 129—182.

Jouko: 5: 234.

Joukola: 5: 156; 7: 68.

Jumala: 2: 50, 58; 3: 202, 571; 7: 281; 9: 34, 39, 398, 404, 512, 514, 543, 571, 583; 11: 284, 311, 373; 12: 230; 13: 97; 14: 83; 15: 145, 163, 167, 181, 215, 223, 352, 480, 505, 541, 632, 639; 16: 389; 17: 174, 180, 182, 497; 18: 29, 434, 436; 19: 41, 78; 21: 145, 178, 415, 429; 28: 37; 30: 468, 480; 32: 49, 115, 249, 439; 33: 19, 38, 169; 34: 55, 61; 35 40: 78; 43: 188, 192, 196, 197, 401, 408; 45: 87—96, 211, 23 338, 344; 46: 101, 174, 278, 627, 633: 48: 269, 301; 49: 9 391, 405.

Jumaliset: 20: 6.

Juortanin joki: 17: 572.

Juutas: 13: 106, 108; 17: 278.

K.

Kaatrakoski: 3: 180.

Kalervo: 31: 14, 20—22, 33— 53, 67, 71, 116, 237, 257, 287 324, 327, 345, 351, 363; 32 87, 106, 123, 144, 177, 191, 255, 273, 277; 34: 1, 112, 113, 205; 35: 1, 27, 33—41, 53, 5 99, 113, 123, 137, 151, 167, 202, 214, 267, 321, 359; 36: 57, 65—70, 71, 93, 115, 155, 197, 211, 251, 297, 319, 335.

Kaleva: 2: 249; 6: 214; 7: 97; 1 438; 15: 274; 20: 147, 158, 610; 21: 174; 42: 351, 424, 44 45: 16, 184, 186, 362; 47: 340,

Kalevainen: 4: 94; 20; 416.

Kalevala: 1: 36; 3: 4, 28, 84, 9 6: 16, 202, 234; 7: 216; 8: 5 30; 45: 4; 46: 4, 16, 20; 47: 4

Kalevalainen: 6: 118, 122, 218, 98; 45: 12.

Kalevatar: 20: 189—206, 257—2 338, 398; 23: 6; 25: 18, 38, 26

Kalma: 13: 152, 154, 156; 17: 377, 380; 26: 750; 27: 4; 32: 260; 35: 364; 36: 174, 188, 202

Kammo: 40: 48.

Kankahatar: 25: 428.

Karjala: 3: 180; 20: 17, 37, 75,

360, 364; 43: 406; 48: 258; 50:

en: 20: 54.
': 32: 86.
aukolainen, Kaukomieli (Lemmin-
: 1: 33; 11: 9, 62, 74, 164, 246;
202, 298, 444, 501; 14: 384; 15:
32, 269, 645; 20: 395, 468, 477,
36, 575, 579, 583, 593, 596, 599;
84, 106, 134, 164, 196, 250, 290,
64, 444, 459, 461, 464, 566, 632,
7: 1, 10, 152, 198, 268, 278, 306,
4, 367, 398, 412; 28: 58, 152; 29:
58, 136, 186, 214, 215, 261, 346,
8, 498, 570, 576; 30: 338, 346,
18, 482, 495; 39: 332, 333; 42: 4,
8, 286, 544; 43: 234.
mi: 11: 8; 20: 604; 26: 2.
3: 45, 48, 54, 66.
n: 26: 746.
20: 22.
10: 48.
: 45: 297.
, Kivutar: 45: 269, 282.
la: 17: 478.
: 32: 493.
Kullervoinen: 31: 81—112, 121—
)—170, 175—176, 181, 185—192,
—228, 237—294, 309—324, 345—
2, 363—374, 32: 1—12; 33: 1—46,
63—102, 123—160, 177—184,
)6, 219—222, 229—238, 255—262,
4; 34: 1—18, 37—106, 111, 113—
—132, 137—140, 163—188, 205—
: 1—20, 27—32, 41—48, 53—58,
89—94, 99—108, 113—118, 123—
—144, 151—156, 167—174, 179—
—208, 267—294, 321—344, 359—
: 1—6, 23—36, 41—64, 71—86,
, 115—132, 155—162, 169—176,
183—190, 197—204, 211—284, 297—306,
319—326, 335—346, 349.
Kuura: 30: 50, 94.
Kuutar: 4: 135, 141, 149, 153; 24: 81; 25:
579; 41: 103; 48: 133.
Kuutola: 11: 36.
Kylli, Kyllikki: 11: 21—60, 157—162, 168,
196, 203, 223—244, 247, 289—298, 309—
314, 329—334; 12: 6, 13, 21, 37, 41—54,
119, 124; 13: 16; 15: 19—36.

L.

Lappalainen: 3: 22; 6: 24; 10: 24; 12: 146;
13: 48; 15: 588; 26: 295; 30: 464.
Lappi: 5: 157, 235; 7: 43; 10: 73; 12: 36,
82, 108, 136, 137, 200, 401; 13: 124,
130, 136—139, 164, 170, 172—174, 178,
203, 205, 207, 209; 17: 220, 410; 18:
373; 20: 79; 25: 429, 437, 445; 26: 293;
32: 466; 35: 132, 136; 43: 335, 384; 48:
314, 325.
Lemmenlahti: 18: 548, 560, 594, 617.
Lemminkäinen, Lemmin poika: 1: 50; 11:
1—20, 61—66, 73—78, 80, 85—92, 103—
132, 143—156, 163—168, 197—222, 245—
288, 299—328, 335—346, 351—370; 12:
1—14, 25—40, 55—64, 73—84, 99—116,
123—128, 143—184, 186, 194, 201—324,
331—342, 361—412, 427—476, 479, 483—
494, 502; 13: 1—6, 15—22, 31—52, 55,
59—64, 85—104, 141—184, 195—230,
247—270; 14: 1—270, 279—312, 323—
342, 349—372, 383—394, 400, 402, 410,
413—434, 437, 457—460; 15: 3, 21, 46,
61, 76, 80, 97, 268, 273, 306, 555—562,
573—584, 611—622, 641—650; 20: 394,
467—498; 26: 1—34, 41—56, 63—74,
79, 89—96, 105—114, 133—148, 163—
180, 195—214, 249—276, 289—300, 323—
388, 419—776; 27: 1—28, 41—70, 73,

83—122, 139, 145—192, 197—204, 209, 213—224, 229—232, 237—240, 245—248, 253—256, 267—272, 283—308, 317—346, 353—356, 363, 367—370, 375—404, 411—420; 28: 1—68, 83—88, 97—104, 114—122, 131—146, 151—164, 185—190, 235—248, 265—276; 29: 1—60, 75—84, 95—104, 115—122, 135—142, 151—180, 185—194, 201—356, 359, 363—382, 395—440, 453—490, 497—546, 559—566, 575—602; 30: 1—6, 15—34, 41—72, 117—122, 134, 173—298, 317—362, 417—500; 39: 331—366, 375—382, 391—400, 404—408, 415—420; 40: 17—82, 96, 105, 113—120, 129—136, 265—282; 42: 3—10, 15, 119, 123—156, 159—170, 220—232, 243—250, 255—260, 269—292, 298, 543—556; 43: 27, 35—48, 55—60, 67—74, 79, 84, 219—230, 233; 49: 287—294.

Lemminkäisen äiti: 11: 67—72, 79—84, 93—102; 12: 65—72, 85—98, 117—122, 129—142, 185—200; 15: 1—18, 37—62, 73—82, 93—100, 115—130, 141—148, 159—166, 177—184, 195—204, 211—222, 239—284, 295—402, 415—436, 465—488, 492—506, 535—554, 563—572, 585—610, 623—640; 20: 459—466; 26: 35—40, 57—62, 75—88, 97—104, 115—132, 149—162, 181—194, 215—248, 277—288, 301—322, 389—418; 28: 69—82, 89—96, 105—114, 123—130, 147—150, 165—184, 191—234, 249—264, 277—294; 29: 531, 547—558, 567—574; 30: 35—40.

Lempo: 6: 38; 8: 153, 161; 12: 374; 13: 234; 17: 463, 466, 495; 19: 28; 22: 197; 23: 747; 26: 374, 636, 740, 742; 27: 45; 29: 297, 566; 30: 282, 424; 31: 273.

Lokka (Ilmarisen äiti): 25: 17—26, 37—242, 267—382.

Louhi (Pohjolan emäntä): 1: 46, 48; 7: 169—184, 191—194, 203—208, 219—2 274, 289—294, 303—322, 339— 185—194, 201—210, 217—234, 2 423—432, 473—478, 483—488; 1 426; 13: 2, 7—14, 23—30; 14: 2 373—382; 15: 60, 63—72, 83—9 114; 18: 561—570, 585—634, 6 19: 15—32, 101—110, 151—162, 3 345—354, 407—416, 463—482; 2 136, 425—434, 492, 507—516, 5 581—590, 597—604; 21: 1—17 194, 199—204, 213—244; 22: 5- 71—82, 93, 123—128; 30: 123- 17—24, 45—64, 40: 299—302; 42 43—52, 59—64, 309—366; 43 135—166, 177—186, 209, 213—2 240, 255—266, 305—332, 349, 3 45: 1—22, 103—146, 177—184; 4 47: 13—40; 49: 135—142, 317—3 338, 345—348, 352, 355—368, 3

Loviatar: 45: 23—86, 97—102, 1

Luonnotar: 1: 112; 2: 104; 9: 4 707; 32: 82; 41: 95.

Luotola: 7: 67.

Lyylikki: 13: 46, 53—58, 65—84

M.

Mana, Manalainen: 4: 283; 6: 173 577; 16: 177, 184, 190, 192, 199, 205, 213, 219, 224, 228, 264, 268, 285, 305, 308, 318, 23: 463, 470; 25: 694, 696, 714, 716; 27: 154; 32: 157, 160, 195; 35: 122; 47: 201, 208.

Manala: 6: 127; 14: 452, 460; 15: 221, 231, 260, 636; 16: 150, 162, 164, 168, 172, 186, 202, 256, 278, 299, 362, 368, 396; 1 436; 19: 106, 108, 115, 118, 158, 172, 184, 200, 208, 284,

): 82; 23: 465; 26: 312; 32: 176;
; 38: 63; 45: 98.
': 16: 288.
45: 26.
50: 1—78, 95—130, 139—160,
34, 193—212, 217—220, 260, 289—
)—380, 387—394, 401—408, 421—

40: 71.
14: 136; 15: 397, 405; 20: 217, 233;
, 314, 404, 407; 41: 58; 46: 48, 335.
14: 45, 255; 32: 89, 241; 46: 57,
7, 419, 477.
: 14: 217.

N.

1: 47: 139, 140.
14: 37; 32: 287.
11: 30: 327.

O.

moinen: 2: 250, 252; 4: 93; 10:
118, 134; 20: 148, 154, 157.
7: 98.
20: 167—188, 207—226, 247—256,
)2, 311—320, 337—360, 381—390,
)9—406; 23: 5—478.
24: 83.

P.

, Pakko: 30: 124, 129, 143—182,
7, 223, 227, 240, 299—316, 352.
: 15: 428; 20: 72; 47: 186.
ien: 2: 13—32, 45, 46; 16: 13—100.
r: 32: 87.
: 205, 213—216, 221—236, 245—
11, 259—260, 271—288.
ı (Pohjola): 6: 92; 7: 62; 12: 114;
7: 94; 29: 19, 512; 30: 220; 48: 326.
748.

Pisa: 3: 171, 173.
Pohja, Pohjola, Pohjonen: 1: 20, 35; 2: 205, 206; 3: 20, 168; 5: 230, 237; 6: 4, 91; 7: 61, 113, 133, 231, 367; 8: 19; 10: 51, 71, 83, 87, 104, 109, 168, 173, 181, 209, 253, 298, 471; 12: 35, 81, 107, 113, 132, 135, 191, 198, 214, 503; 13: 129, 163, 169; 14: 20, 211, 265, 337, 361, 364, 396, 435; 15: 57, 615; 17: 219, 409; 18: 5, 197, 254, 265, 386, 479, 571, 693; 19: 318; 20: 5, 9, 13, 38, 42, 49, 117, 119, 443, 451, 515, 571, 609; 21: 279, 419, 423; 22: 3; 24: 478, 500; 25: 21, 422; 26: 13, 69, 80, 85, 100, 185, 189, 224, 275, 292, 306, 316, 349, 361, 465, 563, 582, 616, 767, 775; 27: 5, 11, 419; 28: 5, 22, 62, 76, 78, 108, 158, 161, 170; 29: 18, 511, 553, 565; 30: 33, 38, 122, 125, 152, 219, 270, 368; 32: 465; 35: 131, 135; 38: 11, 12, 16, 299, 300, 302, 310, 311; 39: 4, 11, 15, 25, 30, 60, 63, 389, 418; 40: 289, 292, 293, 295, 303; 42: 8, 23, 49, 61, 93, 145, 161, 176, 190, 194, 302, 304, 307, 329, 355, 442; 43: 2, 5, 43, 65, 71, 98, 117, 125, 362, 367, 368, 376, 381, 383; 45: 91, 99; 46: 1; 47: 20, 35; 48: 256, 324, 333, 335; 49: 24, 109, 113, 114, 118, 121, 124, 151, 153, 158, 168, 169, 171—173, 175, 176, 197, 230, 323, 360.
Pohjan neiti: 8: 1—16, 25—30, 37—40, 51—80, 91—98, 107—112, 121—132; 10: 83—92, 235—250, 439—462; 18: 7, 8, 635—648, 655—660, 677—682, 695—706; 19; 36, 51—58, 119—128, 175—184; 22: 125—184, 383—448; 24: 297—462.
Pohjolan emäntä: katso Louhi.
Pohjolan isäntä, Pohjolainen: 18: 485—488, 499—502, 511—516, 531—560; 27: 29—40, 193—196, 201, 205—212, 225—228, 233—236, 241—244, 249—252, 257—266, 273—

282, 302, 309—316, 324, 340, 346—352, 357—360, 366, 368, 371—378; 28: 51, 52, 159, 160; 49: 143.
Puhuri: 30: 185, 299.
Päivälä: 11: 32:
Päivätär, Päivän tytär: 4: 136, 142, 150, 154; 24: 82; 25: 583; 41: 104; 48: 134

R.

Remunen: 20: 143.
Ruotsi: 20: 78.
Ruotus: 50: 219, 230, 235, 237—244, 261, 277.
Rutjan koski: 12: 463; 17: 233, 423, 570.

S.

Saarelainen: katso **Ahti.**
Saari: 11: 21, 22, 64, 72, 81, 95, 99, 108—110, 127, 128, 131, 133, 135, 136, 141, 158, 196, 224, 319.
Saksa: 18: 137, 352; 21: 168; 25: 289, 594; 36: 224; 37: 226; 46: 311.
Sampo: 1: 45, 47; 7: 311, 325, 329, 343; 10: 210, 233, 261, 271, 281, 407, 413—432, 437, 501, 505; 15: 82; 19: 38; 38: 303, 311; 39: 5, 9, 13, 26, 28, 61, 387, 395; 42: 39, 41, 47, 52, 56, 95, 121, 127, 133, 139, 141, 153, 155, 160, 165, 173, 179, 259, 325, 327, 355, 442; 43: 21, 210, 259, 261, 265, 268, 293, 374, 378, 387, 391; 45: 5.
Sampsa: katso **Pellervoinen.**
Saraeja: 50: 208, 248, 276.
Saran talo: 28: 6.
Sariola (Pohjola): 7: 114, 368; 8: 20; 10: 52, 72, 174, 182, 254, 472; 18: 6, 198, 266, 480; 20: 10, 44, 64, 118, 483, 516; 21: 2, 20, 280, 420, 424; 26: 280, 350, 362; 27: 12; 39: 12, 64; 40: 294; 43: 382: 45: 92, 100.
Savo: 35: 352; 48: 257.
Simasalo: 18: 550, 558, 602, 623.
Sinetär: 25: 427.
Sotkotar: 41: 143.
Suolasalmi: 46: 313.
Suomalainen: 20: 36.
Suomela: 18: 59.
Suomi: 19: 481, 482; 20: 18, 76, 630; 35: 351; 39: 358; 40: 323 43: 303, 304, 405; 46: 222, 642;
Suonetar: 15: 316.
Suovakko: 18: 579.
Suvantola (Wäinölä): 6: 233.
Suvantolainen (Wäinämöinen): 6: 110; 18: 174; 19: 512; 49: 186.
Surma: 13: 153, 155; 22: 198; 35:
Suvetar: 32: 83, 97, 207.
Syöjätar: 15: 595; 26: 693, 695, 7 744.

T.

Takalappi: 3: 170.
Tanikan linna: 25: 613.
Tapio: 14: 26, 32, 37, 53, 68, 91, 9 124, 174, 213, 214, 238, 241; 32 251, 287, 309; 41: 59; 46: 54, 334, 337, 339, 340, 466, 476, 4
Tapiola: 14: 25; 15: 398, 406; 20: 32: 258; 41: 57, 64; 46: 380, 42
Tapiomäki: 50: 304.
Tellervo: 14: 123; 32: 90, 251; 46: 478.
Tiera: 30: 49, 56, 59, 85—87, 9 321, 359, 363—416, 490, 497.
Tuometar: 32: 88.
Tuomivaara: 32: 310.
Tuonela: 4: 284; 6: 128; 14: 397, 4 15: 193; 16: 149, 200, 206, 2 227, 234, 267, 286, 306, 317, 3 361, 367, 386, 392, 395, 406; 17

17; 20: 81; 23: 464, 466; 25: 713, 7: 153; 32: 175, 477; 35: 265; 45: 202.
emäntä, Tuonetar: 16: 287—292, 08, 321—334.
, Tuonen joki: 9: 379; 12: 499; 14: 87, 391, 397, 404, 439, 451, 459; 9, 213, 250, 292, 299, 571, 578, 5: 161, 171, 354, 375; 17: 435; 18: 9: 157, 171, 183, 199, 207, 215, 27, 341; 26: 311; 32: 380.
yttö, Tuonetar: 16: 163, 167—180, 96, 201—210, 215—224, 229—244, 72, 277, 279—286; 23: 489; 45: 97, 148, 269.
2: 156; 14: 445; 15: 222; 16; 151, 83, 189, 191, 193, 255, 300, 307, 31, 351, 376, 377, 412; 19: 105, 27, 145, 149, 223, 281, 324; 25: 95, 705, 707; 26: 634, 748, 760; , 319; 38: 64; 45: 195; 48: 21.
: 199; 20: 80; 48: 313.
en: 12: 138; 26: 294, 296; 42: 546; 5.
: 67.
14: 174.
: 427; 47: 185, 188, 219.
oki: 9: 378.
24: 84.
11: 40.

U.

umala: 1. 169; 2: 317, 331—344; 42, 403; 12: 276, 279; 14: 13, 304, 22; 17: 301; 18: 419, 421, 425—428; ; 26: 518, 519, 531—544; 28: 37; , 521; 33: 264, 279; 36: 238; 40: 358, 465—468; 43: 197; 45: 13, 2, 241, 245, 321; 47: 46, 50—82; , 357.
Ulappala: 45: 32.
Untamo, Untamoinen, Unto: 5: 17, 21; 26: 205; 31: 16—19, 23—52, 61—76, 82, 113—116, 141—150, 171—174, 193—212, 229—236, 295—308, 325—344, 349—366; 34: 97, 102, 118, 185; 35: 367; 36: 232, 246.
Untamola, Untola: 15: 576; 31: 99; 36: 236.
Uusilinna: 25: 614.
U'utar, Ututyttö: 42: 337, 338, 367—374.
Uvantolainen (Wäinämöinen): 7: 242, 270; 16: 358, 384; 18: 132; 42: 346, 352, 366.

W.

Wammatar: 45: 283.
Wellamo: 5: 20, 24, 30, 132, 162, 182; 42, 487, 532; 44: 12; 48: 123.
Wenakko: 23: 770.
Wenäjä: 20: 77; 22: 319; 31: 9, 11, 359; 37: 225.
Wesihiisi: 12: 262.
Wetehinen: 19: 217; 26: 694.
Wipunen: 1: 49; 17: 13, 40, 43, 44, 57—66, 78, 85—112, 147—504, 527—572, 578, 582, 587—598.
Wiro: 11: 43, 49, 51, 53, 54; 25: 290; 46: 221.
Wirokannas: 20: 54, 71; 50: 433—440, 475—478.
Wuojalainen: 13: 47.
Wuoksi: 3: 181; 17: 571; 30: 209.
Wäinämöinen, Wäinö: 1: 31, 107—110, 287—344; 2: 1—12, 43—60, 89—110, 125—136, 143—160, 237—330, 348—378; 3: 1—14, 33, 40, 44, 85—90, 101—108, 115—120, 129, 135—146, 183—188, 211—214, 235—254, 259, 263—270, 283—330, 336, 345, 353—358, 365—374, 381—390, 397—406, 415—424, 433—442, 450, 467—476, 521, 535; 4: 11—20; 5: 5—20, 35—88, 99, 107—108, 130, 134—219; 6: 1—22, 27,

61, 65, 87—94, 99, 109, 111, 117, 119, 121, 154, 178, 183—194, 197, 213, 217, 231; 7: 1—42, 53, 57—88, 103—132, 183—190, 195—202, 209—218, 241, 245—266, 269, 275—288, 295—302, 305, 323—338, 351, 363—368; 8: 17—36, 41—50, 81—90, 99—106, 113—120, 133—226, 237—248, 259—270; 9: 1—6, 11, 25—266, 501, 517—522, 536, 547—586; 10: 1—60, 64, 67—74, 77, 81—100, 102, 113—120, 125—131, 139—144, 159—168, 497—502; 16: 1—8, 11, 17, 37, 57, 100—166, 181—184, 195, 197—200, 209, 211—214, 225—228, 237, 245—262, 273—278, 280, 284, 292—302, 304, 309—320, 357, 363—376, 383, 385—412; 17: 1—8, 25—40, 49—56, 67—84, 93—98, 113—146, 505—526, 573—586, 599—608, 615—628; 18: 1—40, 99, 108, 111—116, 131, 133—138, 153, 155—160, 173, 175—180, 191—200, 261, 454, 457, 463—474, 618, 661—676, 683—694; 19: 499—518; 20: 573; 21: 257, 261—290, 314—324, 353—438; 25: 407—698; 711—738; 35: 83, 87; 36: 347—360; 37: 200, 206, 211—216, 221—250; 38: 293—300, 315—320; 39: 1—6, 23—32, 41—64, 93—114, 129, 141, 149—166, 207—220, 229—234, 243—248, 257—268, 275—310, 325—330, 378, 389—390, 392, 401—40 414, 421—426; 40: 1—6, 13—16, 103—112, 121—128, 151—184, 18 205—214, 221—240, 253—258, 28 41: 1—266; 42: 1—10, 17—30, 53—58, 64—106, 117—122, 1 177—218, 233—242, 251—268, 3 370, 375—392, 398, 407—424, 4 447—454, 461—462, 493—502, 5 43: 22—34, 49—54, 61—66, 75—120, 164, 169, 173—176, 181, 2 216, 218, 241—250, 289—304, 3 385—434; 44: 1—28, 35—88, 1 197—334; 45: 191—362; 46: 21—152, 159—186, 223—228, 243—28 304, 331—346, 353—460, 471—1—4, 111—140, 147—152, 161—1 220, 313—328, 357—364; 48: 1—150, 157—160, 169—172, 180—2 248, 259—290; 49: 41—46, 53—104, 111—134, 149—152, 159—176—180, 185, 191—196, 205—295—308, 385, 387, 393—422; 443—454, 479—512.

Wainölä: 3: 3, 27, 39, 43, 83, 89 6: 15, 201; 7: 215; 8: 49; 10: 29 632, 657; 37: 199, 203; 39: 37 11, 183, 185; 46: 3, 15, 19; 47: 38,

III.

Oudompia Sanoja.

A.

Ailut 14: 424.
Airut 20: 559.
Akkiloitsee 17: 358.
Alio 40: 56.
Alistaa 2: 254.
Allas 4: 202.
Alli 4: 204.
Alve 16: 382.
Angervo 15: 41.
Ani 30: 3.
Ankea 14: 334; 17: 166.
Ankeloinen 26: 733.
Apea 3: 542.
Apeutuu 3: 538.
Appaa 27: 140.
Artti 31: 28.
Astala 9: 97.
Auer 42: 342.
Auvo 4: 492.

E.

Ehto-aika 29: 274.
Eistyy 39: 310.
Emo 1: 143.
Epatto 30: 222.
Epāpātō 30: 238.
Epā'āā 3: 42.
Erā 14: 144.

H.

Haljakka 3: 323.
Hamina 39: 316.
Hampsii 44: 217.
Hankavuus 39: 166.
Hapsi 44: 219.
Harkko 3: 64.
Hasertaa 2: 86.
Hatasarvi 32: 39.
Hattara 2: 86.
Hava'aa 37: 22.
Haven 3: 273.
Helettää 3: 78.
Helkyttelee 2: 370.
Helmus 32: 99.
Helve 9: 421.
Hepāisee 24: 236.
Herja 2: 51.
Herkeā 41: 190.
Hetale 46: 297.
Hieho 10: 361.
Hiema 22: 31.
Hieprukka 44: 222.
Hiesukka 46: 215.
Hietikko 2: 170.
Hiihtää 26: 61.
Hiiltyy 1: 220.
Hiipoo 41: 145.
Hipiā 1: 220.
Huima 3: 567.
Huitukka 38: 98.
Hukka 38: 236.
Hulikka 3: 463.
Huntu 2: 207.
Huolain 16: 63.
Huolittelee 37: 232.
Huopii 39: 233.
Huotra 5: 74.
Huove 5: 207.

Hurme 8: 164.
Hurtta 39: 59.
Huude 25: 664.
Huuhtelee 2: 207.
Huves 17: 69.
Hykertää 3: 526.
Hyryttelee 1: 151.
Hyypyy 3: 503.
Hyötelee 39: 119.
Hämy 48: 50.
Häätää 11: 87.
Höryelee 38: 181.

I.

Iha'aa 1: 312.
Ihala 5: 67; 18: 52.
Iki 1: 108.
Iletys 45: 81.
Iljen 26: 9.
Ilkoinen 32: 19.
Imanne 45: 347.
Imara 32: 280.
Imehno 5: 67.
Impi 1: 111.
Inehmo 1: 310.
Inha 3: 13.
Iso 3: 30.

J.

Joluu 48: 343.
Joutaa 1: 229.
Jukainen 46: 425.
Juolas 32: 412.
Juoleus 25: 223.
Juttaa 46: 83.
Järky 12: 155.
Järkyttää 1: 224.
Järkäle 47: 134.

K.

Kaapua 46: 458.
Kaatio 2: 160.
Kahva 3: 311.
Kaiho 1: 80.
Kaikertelee 4: 300
Kaima'aa 42: 180.
Kaimistaa 26: 188.
Kaisku 6: 76.
Kalho 29: 112.
Kalhu 13: 50.
Kalki 23: 605.
Kallottelee 4: 38.
Kalpa 1: 33.
Kamana 21: 123.
Kannas 5: 153.
Kannikka 3: 14.
Kapla 25: 682.
Kapusta 27: 132.
Karhi 2: 66.
Karhikko 44: 24.
Karkelo 11: 132.
Karskahtaa 1: 227.
Karttu 22: 382.
Karu 2: 31.
Kasa 8: 150.
Kasakka 27: 104.
Kasi 39: 107.
Kassa 3: 552.
Kassara 31: 50.
Kastikka 32: 216.
Kasuaa 1: 28.
Katala 3: 269.
Katras 33: 116.
Katse 3: 200.
Kattaa 18: 427.
Kaune 4: 48.
Kauto 4: 176.
Kave 32: 265.
Kehta'aa 14: 57.
Keino 26: 137.
Ken 3: 275.

Kensti 11: 328.
Kera 3: 270.
Kerinkanta 25: 249.
Kerittää 1: 303.
Kerus 50: 121.
Kesunkanto 46: 426.
Kettää 8: 198.
Kielipalku 8: 250.
Kierä 24: 300.
Kihokivi 49: 28.
Kinahmi 12: 174.
Kirja 1: 255; 2: 120; 44: 266.
Kirjaaa 1: 285.
Kirjo 4: 132.
Kirpoo 4: [illegible]
Kisa 43: 205.
Kitkuttaa 44: 158.
Kiuru 35: 173.
Kivertää 35: 173.
Kihin 31: 111.
Kollinen 2: 254.
Koirri 5: 3.
Koma 4: [illegible]
Koisa 1: [illegible]
Koisäi 2: [illegible]
Koissahuttaa 35: [illegible]
Koissentaa 35: [illegible]
Koitaa 32: 104.
Koitussa [illegible]
Kommisaa 35: [illegible]
Kossa 1: [illegible]
Kontio [illegible]
Konti 2: [illegible]
Koppeen 35: 49.
Koper [illegible]
Koper [illegible]
Korpa 2: [illegible]
Korpaa 32: [illegible]
Korsta 2: 31.
Korta 5: 27.
Kosna 11: 28.
Kosjoo 18: 3.
Koskelo 34: 78.
Kostuke 30: 355.
Kotkaina 32: 536.
Kotva 3: 473.
Ku 2: 134.
Kukas 32: 123.
Kukerikku 50: 24.
Kukku 46: 327.
Kullen 2: 84.
Kullerontelee 2: 160.
Kulo 39: 132.
Kulokas 14: 290.
Kumma 2: 24.
[illegible] 2: 72.
[illegible] 44: 191.
[illegible] 1: 92.
[illegible] 12: [illegible]
[illegible] 21: [illegible]
[illegible] 1: 78
[illegible] 20: [illegible]
[illegible] 1: [illegible]
[illegible] 12: [illegible]
[illegible] 44: [illegible]
[illegible] 12: [illegible]
[illegible] 44: [illegible]
[illegible] 44: 48
[illegible] 1: [illegible]
[illegible] 12: [illegible] 42: 46.
[illegible] 1: [illegible]
[illegible] 1: [illegible]
[illegible] 41: [illegible]
[illegible] 10: [illegible]
[illegible] 1: [illegible]
[illegible] 44: [illegible]
[illegible] 1: [illegible]
[illegible] 1: [illegible]
[illegible] 2: [illegible]
[illegible] 2: [illegible]

Kåes 5: 47.
Kåivärä 38: 68.
Kåkeää 3: 37.
Kålko 23: 550.
Kåly 23: 186.
Kårtsä 31: 39.
Kääkä 23: 773.
Kåämi 8: 12.

L.

Laahko 21: 168; 50: 55.
Laaskava 23: 420.
Laatelee 1: 189.
Laatii 1: 187.
Lahe 2: 158.
Lahelma 1: 274.
Laikahuttaa 1: 130.
Laipio 21: 128.
Laitapuoli 39: 277.
Laitio 30: 78.
Laitto 15: 43; 20: 120.
Laituri 4: 362.
Laivas 16: 99.
Lakla 19: 444.
Lamoo 23: 162.
Lapatta 23: 288.
Lapova 26: 702.
Lappaa 1: 82.
Lappea 39: 104.
Latja'aa 42: 164.
Lauhuttelee 45: 204.
Launi 5: 48.
Lausii 3: 46.
Lautsa 3: 548.
Lautuu 2: 36.
Lehto 4: 3.
Lehvä 2: 83.
Leino 23: 586.
Leisio 23: 747.
Lemetti 33: 32.
Lempi 2: 75.
Lesty 21: 92.
Leyhkeä 2: 26; 23: 151.
Liekuttaa 23: 800.
Liesi 22: 109.
Lieska 3: 152.
Liete 32: 472.
Lieto 4: 431; 46: 374.
Liitelee 1: 189.
Likistää 23: 778.
Limi 15: 343.
Lipas 1: 88.
Lipeä 46: 70.
Lipsuaa 48: 48.
Litsottaa 35: 58.
Loihtu 49: 298.
Loitsia 3: 201.
Lokki 34: 63.
Loma 2: 297, 340.
Lonka 2: 324.
Louhi 3: 224.
Luaslauta 21: 165.
Lunnas 3: 352.
Luoksi 1: 76.
Luontelee 26: 442.
Luonti 2: 128.
Luopuisa 5: 71; 25: 17.
Luota 3: 155.
Luotanen 7: 273.
Luote 1: 46.
Lusu 42: 115.
Luusto 12: 221; 39: 121.
Luuvalo 45: 165.
Lykyttelee 2: 165.
Lyly 13: 61.
Lysmyy 2: 182.
Läikkä 2: 202.
Lämsä 14: 246.
Länkä 3: 105.

Läsli 45: 186.
Läyli 8: 206.

M.

Maa-emä 1: 234.
Maammo 3: 512.
Maataa 9: 36.
Mahtava 3: 126.
Mahti 17: 530.
Maire 11: 248.
Malo 5: 143.
Mantu 2: 302; 12: 256.
Marhaminta 14: 281.
Maru 17: 510.
Matara 8: 53.
Mauriainen 15: 120.
Melto 9: 62.
Mesiä 46: 167.
Mi 2: 133.
Miekkoinen 4: 197.
Mielala 3: 542.
Mielitehtoinen 1: 26.
Miero 24: 266.
Miettii 3: 98.
Miten 1: 296.
Moinen 8: 137; 36: 92.
Mokoma 2: 139.
Muikea 3, 196.
Muikuu 46: 251.
Muje 41: 128.
Murska 2: 142.
Murto 33: 132.
Muskula 15: 279.
Mutso 25: 339.
Mylleröittää 3: 223.

N.

Nainen 3: 184.
Nato 22: 262.
Neuliainen 15: 121.
Niitti 15: 346.
Nimeää 3: 344.
Nuhaelee 4: 213.
Nuljaska 45: 124.
Nuohoo 38: 57.
Nuoriso 1: 27.
Nuotio 25: 447.
Nurmi 2: 61.
Nyky 1: 163.
Nyplä 18: 363.
Närte 25: 331.

O.

Ojelvoinen 29: 520.
Okinen 2: 345.
Ongelma 1: 52.
Osmà 21: 161.
Otus 21: 47.

P.

Paahtaa 48: 354.
Paarmas 47: 200.
Paasi 3: 66, 210.
Paatero 12: 142.
Paatinen 3: 66, 210.
Paikka 25: 226.
Painopalko 48: 60.
Pakina 30: 473.
Palja 17: 515.
Pallea 4: 326.
Palsta 5: 77.
Paltsasilmä 4: 416.
Palttina 18: 335.
Palvoinen 47: 186.
Pankko 8: 228.
Panu 2: 180.
Parjaus 11: 92.
Parsikko 31: 263.
Patja 11: 367.

Patvaska 25: 564.
Patvi 21: 102.
Peiponen 26: 45.
Pensii 48: 32.
Pentu 41: 79.
Peräpuikko 43: 156.
Pettäjäiset 22: 82.
Pieli 1: 283; 39: 198.
Piikko 31: 188.
Piilokkali 12: 394.
Piipio 39: 279.
Piiras 25: 393.
Pilaste 3: 107.
Pilkka 46: 485.
Pilla 20: 588.
Pillastuu 32: 370.
Piloinen 22: 330.
Pilpa 30: 253.
Pinne 1: 173.
Pirahtelee 1: 178.
Pirottaa 2: 328.
Pirta 8: 10.
Piukea 46: 423.
Poikenluoma 45: 359.
Poloinen 1: 20.
Polvinen 3: 422.
Ponnistaa 1: 335.
Ponsi 8: 152; 21: 258.
Poro 2: 71; 3· 168.
Portimo 24: 38.
Potee 45: 185.
Potti 15: 451.
Pouahuttaa 37: 148.
Puhki 3: 532.
Pui 16: 28; 31: 343.
Puisuus 39: 165.
Puksut 3: 62.
Pulma 17: 186.
Pulmonen 26: 46.
Purettelee 6: 56.
Purnu 10: 419.
Pursi 3: 376.
Puuru 24: 143.
Puutunnainen 45: 252.
Pyhyys 1: 113.
Pyörryttää 3: 347.
Pyötikkä 32: 110.
Päiväys 26: 122.
Pälkäre 2: 198.
Pälähtelee 2: 198.
Päläs 3: 349.
Päreä 41: 192.
Pätee 9: 399; 17: 509.
Pätine 14: 131.
Pätöinen 12: 193.
Pääkasu 27: 286.
Pääripa 46: 501.
Päärme 9: 554; 15: 512.
Päätyy 1: 273.

R.

Raa'anta 8: 224.
Raataa 2: 348.
Raato 31: 216.
Rahi 1: 84.
Rainta 32: 206.
Raisu 3: 395.
Raitio 1: 58.
Rankinen 37: 180.
Rapain 43: 120.
Rapea 26: 708.
Rasti 14: 40.
Rata 7: 112.
Ratsu 41: 30.
Reppänä 3: 151.
Reutoo 3: 484.
Reyhkää 38: 219.
Rieska 26: 198; 33: 45.
Riippa 3: 63.
Riite 48: 320.

Rike 45: 239.
Rikonnainen 45: 251.
Riuahuttaa 30: 92.
Riukuttelee 2: 372.
Riusa 23: 619.
Riu'uttelee 26: 32.
Riveä 3: 362.
Romu 40: 257.
Rotu 1: 342.
Ruhka 27: 162.
Ruhtoo 2: 185.
Ruko 44: 23.
Ruohtii 12: 405; 48: 203.
Ruotta 40: 217.
Rusama 46: 538.
Rutto 16: 370.
Ruuna 3: 68.
Ruuttu 44: 61.
Rynnäs (ryntäät) 28: 272.
Ryti 48: 127.
Rämä 3: 108.
Räpylä 43: 224.
Rääky 9: 66.

S.

Saa 26: 221.
Saajanainen 25: 608.
Saalas 42: 496.
Saani 25: 65.
Sampo 1: 45.
Sanka 18: 480.
Saristuu 20: 439.
Sarka 7: 145.
Saustuttaa 18: 278.
Saverkko 24: 509.
Savitsee 7: 144.
Seikka 3: 350.
Selinä 19: 387.
Siepale 1: 230.
Siili 21: 159.
Siivatta 33: 201.
Siivoelee 1: 264.
Siaisee 1: 80.
Sikeä 15: 562.
Sikäli 3: 280; 4: 364.
Silma 3: 45.
Siloaa 2: 225.
Silpoo 47: 322.
Sima 14: 68.
Sinervä 1: 204.
Sintsi 25: 150.
Sinuinen 37: 78.
Sirkeä 4: 124.
Sirkku 37: 156.
Sirkoo 41: 72.
Siroo 41: 65.
Sirottaa 2: 248.
Siru 29: 432.
Sisko 4: 53.
Siula 48: 68.
Sivakka 13: 43.
Solkikoivu 31: 280.
Soma 26: 53.
Sommelo 1: 72.
Sompa 13: 70.
Sopa 4: 27.
Soppi 3: 524.
Sopu 22: 24.
Sorea 1: 201.
Sotka 1: 179.
Sotku 18: 45.
Suaitsee 11: 71.
Suistuu 1: 325; 4: 253.
Sukeaa 3: 228.
Sukeltaa 26: 143.
Sukeutuu 42: 391.
Sukku 11: 178.
Sukkula 8: 9.
Sulittaa 3: 315.

Sulkku 4: 175; 15: 346.
Suoltaa 1: 5.
Suorii 1: 90.
Suovero 30: 105.
Suppu 17: 128.
Suumalo 38: 200.
Suvakko 23: 383.
Suvanto 37: 234.
Suvi 2: 189.
Sykerö 25: 72.
Syytäisee 45: 278.
Syytää 26: 731.
Syännyksentii 27: 406.
Syölās 32: 411.
Syöveri 1: 268.
Sāe 2: 322.
Sāikāhtāā 42: 297.
Sāilā 11: 280.
Sālkö 17: 561.
Sārkkā 22: 511.
Sāsy 18: 349.
Sāvel 42: 300.
Sāykkyy 12: 468.

T.

Taatto 2: 318.
Tahas 9: 163.
Tahi 2: 318.
Taika 2: 194.
Taimen 5: 56.
Tajuaa 3: 150.
Taki 43: 110.
Talja 11: 205.
Talma 42: 341.
Tanhua 3: 402.
Taplikkainen 35: 188.
Tappara 8: 170.
Tarvas 3: 170.
Tavi 22: 412.
Tehas 17: 622.
Teljo 39: 286.
Temminkāinen 25: 135
Tenhoisa 12: 223.
Terheninen 2: 64.
Terho 2: 76.
Tesmā 25: 487.
Teutaroitsee 2: 153.
Tevana 13: 122.
Tieroitin 9: 126.
Tihittāā 2: 12.
Tiiski 27: 110.
Tiski 50: 242.
Toivottelee 3: 38.
Toki 2: 149.
Totku 31: 27.
Tuhnio 14: 228.
Tuho 12: 192.
Tunnus 17: 321.
Tuohus 21: 203.
Tuppuri 10: 161.
Tupu 25: 125.
Turkki 43: 199.
Turpa 3: 69.
Turska 15: 293; 18: 403.
Tuuittelee 1: 131.
Tuuma 26: 12.
Tyyskā 25: 475.
Työnnyttāā 2: 187.
Työntāā 7: 328.
Tāhyāā 1: 314.
Tākāli 3: 280.
Tāppii 46: 307.

U.

Uhku 15: 69.
Uinuu 42: 90.
Uksi 11: 398.
Ulappa 1: 126.
Ume 31: 61.
Untelo 26: 200.

Ura 7: 222.
Urhea 2: 98.
Urkenee 29: 360.
Usisee 3: 100.
Ussakka 3: 325.
Usva 3: 100.
Utala 31: 23.
Utra 5: 129.
Utu 12: 381.
Utuinen 1: 252.
Uudin 36: 215.
Uuhi 26: 569.
Uupuu 7: 357.
Uutoin 30: 230.

V.

Vaahti: 21: 216.
Vaakalintu 26: 146.
Vaalii 32: 58.
Vaaluva 26: 734.
Vaapottelee 47: 80.
Vaapukka 4: 140.
Vaapuu 30: 104.
Vaara 10: 426.
Vaarna 3: 370.
Vaartaa 28: 77.
Vaate-varpa 43: 30.
Vaha 21: 204.
Valanne 45: 328.
Valas 15: 294.
Valio 8: 2.
Vamma 45: 308.
Vankka 2: 240.
Vapa 5: 50.
Vara'aa 26: 388.
Varma 42: 262.
Varoo 3: 420.
Varpapuu 29: 30.
Varpe 21: 236.
Varttuu 2: 312.
Vasama 6: 59.
Vasta 4: 5.
Vastas 4: 4.
Vasu 46: 385.
Vavahuttaa 1: 223.
Vede 18: 148.
Veio 4: 8.
Vellova 4: 201.
Vesu 15: 583.
Vetres 4: 448.
Vieno 1; 251.
Vieremä 2: 32.
Vierii 1: 143.
Viesti 3: 16.
Vihanta 2: 78.
Vihmoo 2: 327.
Vihuri 7: 76.
Viihyttelee 30: 232.
Vikeltää 29: 412.
Viikkoinen 1: 113; 6: 25.
Viikon 7: 235.
Viilohirsi 46: 255.
Viima 45: 37.
Viini 6: 71.
Viirunaama 38: 198.
Viitisee 10: 239.
Viltti 38: 222.
Vipla 4: 26.
Virkkaa 1: 65.
Virpi 48: 137.
Viruu 1. 329.
Viti 3: 47.
Viukelo 45: 64.
Voittelo 3: 40.
Vuo 17: 348.
Vuolas 4: 122.
Vuolu 40: 58.
Vuottaa 2: 53.
Väkä 27: 172.

Välehen 1: 175.
Värjättelee 1: 166.
Värttinä 1: 40.
Västi 39: 105.

Y.

Yhä 1: 304.
Yrkö 1: 140.
Yskä 40: 36.

Ä.

Ähky 45: 164.
Äijä 9: 280.
Äittelee 31: 171.

Ö.

Öitsii 29: 598.

Prāntti-virhiä.

Siv.	8	riv.	13			seisoo:	tuleviksin	lue:	tuleviksikin
„	20	„	7	1:llä	palst.	„	kiviksi,	„	kiviksi.
„	29	„	6	2:lla	„	„	neien	„	neien,
„	30	„	14	1:llä	„	„	Isännälle	„	Isännällen
„	38	„	2	„	„	„	ompi	„	onpi
„	„	„	40	„	„	„	ylatse	„	ylätse
„	47	„	40	2:lla	„	„	iäästä	„	jäästä
„	54	„	15	„	„	„	teräksen	„	teräksen,
„	58	„	17	1:llä	„	„	Kipu mäkeä	„	Kipu-mäkeä
„	63	„	21	„	„	„	epäelkohöt	„	epäelköhöt
„	„	„	39	„	„	„	230	„	280
„	73	„	11	„	„	„	kotihin	„	kotihin,
„	„	„	8	2:lla	„	„	syäntyi	„	syäntyi,
„	76	„	24	„	„	„	jakaimessa	„	jakaimessa,
„	„	„	25	„	„	„	selässä	„	selässä,
„	78	„	3	1:llä	„	„	kiukahalta	„	kiukahalta,
„	„	„	19	2:lla	„	„	soittajoita	„	soittajoita,
„	„	„	31	„	„	„	loppuvasta	„	loppuvasta,
„	79	„	34	„	„	„	Viellä	„	Vielä
„	80	„	3	„	„	„	Kaukomieltä	„	Kaukomieltä,
„	89	„	12	1:llä	„	„	perilta	„	periltä
„	99	„	13	„	„	„	löyhytteli	„	löyhytteli,
„	105	„	40	„	„	„	saanutkanana	„	saanutkana
„	106	„	3	„	„	„	Selvita	„	Selvitä
„	108	„	21	„	„	„	virsikas	„	virsikäs
„	111	„	10	„	„	„	Patäikkö	„	Petäikkö
„	113	„	2	„	„	„	liehaelläksesi	„	liehaellaksesi
„	124	„	13	„	„	„	tulevan	„	tulevan,
„	131	„	3	„	„	„	näille,	„	näille
„	137	„	4	„	„	„	Hyrkerti	„	Hykerti
„	138	„	39	„	„	„	liikkunnolta	„	liikunnolta
„	145	„	23	2:lla	„	„	Terve	„	Terve,
„	181	„	5	1:llä	„	„	Heinä-vi kon	„	Heinä-vihkon
„	186	„	10	2:lla	„	„	ankeilta	„	aukeilta
„	196	„	20	1:llä	„	„	rukolevi	„	rukoelevi
„	209	„	1	„	„	„	kangas	„	kangas-
„	225	„	35	2:lla	„	„	Niin on niin,	„	Niin on, niin
„	229	„	5	„	„	„	tuiskattihin	„	tuiskattihin,
„	„	„	32	„	„	„	saman	„	sanan
„	235	„	12	1:llä	„	„	Hopeistä	„	Hopeista
„	240	„	24	„	„	„	nykerän	„	nykerän,
„	256	„	15	„	„	„	menetähän	„	menetetähän
„	258	„	22	„	„	„	Sortunehehsi	„	Sortuneheksi
„	280	„	1	2:lla	„	„	merehen	„	merehen,
„	293	„	10	„	„	„	tuulemahan	„	tuulemahan,
„	305	„	24	1:llä	„	„	Kieprukka	„	Hieprukka
„	„	„	25	2:lla	„	„	paukkui	„	paukkui,
„	310	„	26	„	„	„	kiistän	„	kiistän,
„	314	„	2	1:llä	„	„	tyköna	„	tykönä
„	318	„	27	2:lla	„	„	hahuhun	„	hakuhun,
„	323	„	21	1:llä	„	„	sinertävässa	„	sinertävässä
„	„	„	24	2:lla	„	„	somitteliän	„	somittelian
„	325	„	19	1:llä	„	„	silmän	„	silmän,
„	337	„	15	2:lla	„	„	tuli terällä	„	tuli-terällä
„	342	„	3	„	„	„	kovaksi	„	kovaksi,

Muistutus. Paitse näitä virhiä on kirjaan sattunut pääsemään eräitä epätasaisakin kirjoitustavassa; niin ovat esimerkiksi semmoiset sanat kuin: ensimäinen, inen; neuvotahan, tuuvitetahan; veijo, äijä hairauksissa myös kirjoitetut: mäinen, alimmainen; neuotahan, tuuitetahan; veio, äiä, jotka virhet pyy- lukian itsensä hyväntahtoisesti oikaisemaan. Muuten ovat i:den ja ä:iden pilkut katkielleet prāntättäissä, ja ne ynnä muut pienemmät, tässä mainitsematta jääneet, rjatkoon myös lukia suosiollisesti.

3 2044 024 410 078

The borrower must return this item on or before the last date stamped below. If another user places a recall for this item, the borrower will be notified of the need for an earlier return.

*Non-receipt of overdue notices does **not** exempt the borrower from overdue fines.*

Harvard College Widener Library
Cambridge, MA 02138 617-495-2413

WIDENER
WIDENER
MAY 1 2 2005
FEB 1 0 2005
CANCELLED
BOOK SUE

Please handle with care.
Thank you for helping to preserve library collections at Harvard.